

T.C İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KULLANICI ERİŞİMİ AÇISINDAN ÜNİVERSİTE
KÜTÜPHANELERİ WEB SİTELERİ ARAYÜZ-İÇERİK UYUMU
SORUNU**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Yücel TEKİN

Anabilim Dalı: İLETİŞİM TASARIMI

Programı: İLETİŞİM TASARIMI

HAZİRAN 2009

T.C İSTANBUL KÜLTÜR ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**KULLANICI ERİŞİMİ AÇISINDAN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ WEB
SİTELERİ ARAYÜZ-İÇERİK UYUMU SORUNU**

YÜKSEKLİSANS TEZİ

Yücel TEKİN

610060001

Tezin Enstitüye Verildiği Tarih: 21 Mayıs 2009

Tezin Savunulduğu Tarih: 02 Haziran 2009

Tez Danışmanı: Doç.Dr. Selçuk HÜNERLİ

Diğer Jüri Üyeleri: Prof.Dr. Simten GÜNDEŞ

Yrd. Doç. Dr.Tuba Çavdar KARATEPE

HAZİRAN 2009

ÖNSÖZ

Yüksek lisans çalışmalarına başladığım andan itibaren, gerek yönlendirmeleri, gerekse de çalışmayı devam ettirebilmem için cesaretlendirmeleri konusunda bilgi ve deneyimlerini benimle paylaşarak desteğini esirgememiş olan tez danışmanım Sayın Selçuk Hünerli'ye teşekkürü borç bilirim. Özellikle sormacamın uygulama sürecinde değerli vaktini ayırarak bana yardımcı olan üniversite kütüphanelerindeki çalışanlara ve yöneticilere ayrıca teşekkürlerimi sunarım. Son olarak çalışmamın tüm aşamalarında manevi desteğiyle yanımda olan, teknik okumaların ve düzeltmelerin yapılmasında dar vakitlerini ayıran, değerli İngilizce bilgisi ile çevirilerimde katkılarını esirgemeyen sevgili Özge Dalkılıç'a ayrıca teşekkürlerimi sunarım.

Haziran 2009

Yücel Tekin

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ.....	i
İÇİNDEKİLER.....	ii
TABLO LİSTESİ.....	iv
ŞEKİL LİSTESİ.....	v
KISA ÖZET.....	xiv
ABSTRACT.....	xvi
1.GİRİŞ.....	1
2.YÖNTEM	4
2.1. Araştırma Modeli	4
2.2. Sormaca	4
3. GÖSTERGEBİLİMSEL BAKIŞLA WEB SİTELERİ.....	8
3.1.Web Sitelerinde Görselliğin Önemi.....	11
3.2. Kullanıcı Açısından Web Sitelerinin Görsel ve İçerik Özellikleri.....	16
3.2.1. Web Sitelerinin Grafik Öğeleri.....	17
3.2.1.1 Görsel Açıklık.....	20
3.2.1.2. Renk, Metin ve Biçim Öğesi.....	22
3.2.1.3. Görsel Tutarlılık	25
3.2.1.4. Görsel Tasarımın Örgütlenmesi.....	25
3.2.1. 5. Etkileşimli Öğeler (Kullanıcı-Bilgisayar Diyalogları)	28
3.3. Web Siteleri ve İletişim.....	28
4.WEB SİTELERİNDE GÖRSELVE İÇERİK TANIMLAMALARI VE ÇÖZÜMLEMELER	36
4.1 Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Örneğinde Üniversite Kütüphaneleri Web Sitelerinde Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Analizi.....	37

4.2. Web Sitelerinde Analizleme ve Çözümleme.....	40
4.2.1. Ege Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Çözümlenmeleri.....	40
4.2.1.1. Ege Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarımı ve İçeriklerinin Akademik Grup Sormacası ile Ölçülmesi.....	55
4.2.1.2. Ege Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Öğrenci Grubu Sormacası ile Ölçülmesi.....	67
4.2.2. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Çözümlenmeler.....	79
4.2.2.1. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Akademik Grup Sormacası ile Ölçülmesi..	92
4.2.2.2. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Öğrenci Grubu Sormacası ile Ölçülmesi.....	103
4.2.3. Hacettepe Üniversitesi kütüphane web sitesi görsel ve içerik tanımlamaları ve çözümlenmeleri.....	115
4.2.3.1. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Akademik Grup Sormacası.....	131
4.2.3.2. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Öğrenci Grubu Sormacası.....	142
4.3.Ege Üniversite, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Web Sitelerinin Karşılaştırmalı Görsel Tasarım ve İçerik Analizi.....	154
4.3.1. Ege Üniversite, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Web Sitelerinin Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Sormaca Sonuçları ile Karşılaştırmalı Değerlendirmesi.....	155
5. GENEL DEĞERLENDİRME.....	164
KAYNAKÇA.....	167

TABLO LİSTESİ

Tablo 4.1.	Ege Üniversitesi akademik grup sormacası demografik bilgileri.....	56
Tablo 4.2.	Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası demografik bilgileri.....	67
Tablo 4.3.	İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası demografik bilgileri.....	92
Tablo 4.4.	İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası demografik bilgileri.....	104
Tablo 4.5.	Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası demografik bilgileri.....	132
Tablo 4.6.	Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası demografik bilgileri.....	142
Tablo 4.7.	Karşılaştırmalı akademik grup sormaca sonuçları	157
Tablo 4.8.	Karşılaştırmalı öğrenci grupları sormaca sonuçları	158

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 3.1	: Jakobson'ın sözlü iletişim modelinde dilin altı işlevi	14
Şekil 3.2	: Shannon ve Weaver'in İletişim Modeli	30
Şekil 3.3	: Schramm'ın İletilerin Gönderiliş Süreci Şeması.....	33
Şekil 3.4	: Shannon ve Weaver'in İletişim Modeli'nin kütüphanelere Uyarlanması.....	34
Şekil 4.1	: Ege Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü.....	40
Şekil 4.2	: Ege Üniversitesi Kütüphanesi ana sayfasında yer alan kütüphane görüntüsüne tıklandığında erişilen ara yüz.....	41
Şekil 4.3	: Ege Üniversitesi Kütüphanesine ana sayfadaki resmin altında yer alan Merkez Kütüphane metnine tıklandığında erişilen ara yüz.....	41
Şekil 4.4	: E.Ü. Genel Bilgiler başlığı altında 'Birimler' alanının sayfa görüntüsü.....	43
Şekil 4.5	: E.Ü. Genel Bilgiler başlığı altında 'Personel' alanının sayfa görüntüsü.....	43
Şekil 4.6	: E.Ü. Genel Bilgiler başlığı altında 'Çalışma Saatleri' alanının sayfa görüntüsü.....	44
Şekil 4.7	: E.Ü. E-Dergiler içerik ara yüzü görüntüsü.....	45

Şekil 4.8	: E.Ü. Ücretsiz veritabanları içerik alanı görüntüsü.....	46
Şekil 4.9	: E.Ü. E-Dergile.....	46
Şekil 4.10	: E.Ü. İstek Formları.....	48
Şekil 4.11	: E.Ü. Üniversite Kitap Satış Listesi.....	49
Şekil 4.12	: E.Ü. Kitap Satış TÜBİTAK Kitapları.....	50
Şekil 4.13	: E.Ü. Üniversite Dışında Basılan Eserler.....	51
Şekil 4.14	: E.Ü. Katalog Tarama.....	52
Şekil 4.15	: E.Ü. Katalog Yazar/Eser Adı Tarama.....	53
Şekil 4.16	: E.Ü. Kitap Talepleri.....	53
Şekil 4.17	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası birinci soru grafiği.....	56
Şekil 4.18	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası ikinci soru grafiği.....	57
Şekil 4.19	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası üçüncü soru grafiği.....	58
Şekil 4.20	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası dördüncü soru grafiği.....	59
Şekil 4.21	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası beşinci soru grafiği.....	60

Şekil 4.22	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası altıncı soru grafiği.....	61
Şekil 4.23	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası yedinci soru grafiği.....	62
Şekil 4.24	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası sekizinci soru grafiği.....	64
Şekil 4.25	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası dokuzuncu soru grafiği.....	65
Şekil 4.26	: Ege Üniversitesi akademik grup sormacası onuncu soru grafiği.....	66
Şekil 4.27	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası birinci soru grafiği.....	68
Şekil 4.28	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası ikinci soru grafiği.....	69
Şekil 4.29	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası üçüncü soru grafiği.....	70
Şekil 4.30	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası dördüncü soru grafiği.....	71
Şekil 4.31	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası beşinci soru grafiği	72
Şekil 4.32	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası altıncı soru grafiği	74
Şekil 4.33	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası yedinci soru grafiği	75
Şekil 4.34	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası sekizinci soru grafiği	76

Şekil 4.35	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası dokuzuncu soru grafiği.....	77
Şekil 4.36	: Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası onuncu soru grafiği	78
Şekil 4.37	: İstanbul Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü.....	79
Şekil 4.38	: İstanbul Üniversitesi kütüphane ana sayfası görünümü.....	80
Şekil 4.39	Katalog tarama arayüz tasarımı.....	82
Şekil 4.40	: Anahtar kelime ile katalog tarama işlemi ile içerik sorgulamasında oluşan görüntü.....	82
Şekil 4.41	: Tarama sonuç listesinden seçilen herhangi bir bilgi içeriği görünümü.....	83
Şekil 4.42	: Elektronik Dergiler içerik alanı.....	84
Şekil 4.43	: Elektronik Veritabanları listesi ve içerik yönlendirmeleri	85
Şekil 4.44	: Bölümler ve Personel.....	86
Şekil 4.45	: Kütüphanelerarası Ödünç Kuralları.....	88
Şekil 4.46	: Kullanım İstatistikleri	89
Şekil 4.47	: İ.Ü. Albüm Dizini.....	90
Şekil 4.48	: İ.Ü. Yararlı Linkler.....	91
Şekil 4.49	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası birinci soru grafiğ.....	93

Şekil 4.50	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	ikinci soru grafiği.....	94
Şekil 4.51	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	üçüncü soru grafiği.....	95
Şekil 4.52	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	dördüncü soru grafiği.....	96
Şekil 4.53	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	beşinci soru grafiği.....	97
Şekil 4.54	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	altıncı soru grafiği.....	98
Şekil 4.55 İ	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	yedinci soru grafiği.....	99
Şekil 4.56	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	sekizinci soru grafiği.....	100
Şekil 4.57	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	dokuzuncu soru grafiği.....	101
Şekil 4.58	: İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası	
	onuncu soru grafiği.....	102
Şekil 4.59	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	birinci soru grafiği.....	104

Şekil 4.60	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	ikinci soru grafiği.....	105
Şekil 4.61	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	üçüncü soru grafiği.....	107
Şekil 4.62	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	dördüncü soru grafiği.....	108
Şekil 4.63	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	beşinci soru grafiği.....	109
Şekil 4.64	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	altıncı soru grafiği.....	110
Şekil 4.65	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	yedinci soru grafiği.....	111
Şekil 4.66	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	sekizinci soru grafiği.....	112
Şekil 4.67	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	dokuzuncu soru grafiği.....	113
Şekil 4.68	: İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası	
	onuncu soru grafiği.....	114
Şekil 4.69	: Hacettepe Üniversitesi ana sayfasından	
	kütüphane bağlantısının görünümü-1	116

Şekil 4.70	: Hacettepe Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü-2.....	116
Şekil 4.71	: Hacettepe Üniversitesi kütüphane ana sayfası görünümü.....	118
Şekil 4.72	: H.Ü. Kütüphane Hakkında.....	119
Şekil 4.73	: H.Ü. Kütüphane/Personel.....	121
Şekil 4.74	: H.Ü. Kütüphanesi E-Veritabanları.....	122
Şekil 4.75	: H.Ü. Kütüphanesi Danışma Hizmetleri.....	124
Şekil 4.76	: H.Ü. Kütüphanesi/ Kütüphaneciye Danışabilirsiniz.....	129
Şekil 4.77	: H.Ü. Kütüphanesi/ E-Kaynaklar Değerlendirme Formu.....	130
Şekil 4.78	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası birinci soru grafiği.....	132
Şekil 4.79	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası ikinci soru grafiği.....	133
Şekil 4.80	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası üçüncü soru grafiği.....	134
Şekil 4.81	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası dördüncü soru grafiği.....	135
Şekil 4.82	: Hacettepe Üniversitesi akademik beşinci sormacası altıncı soru grafiği.....	136

Şekil 4.83	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası altıncı soru grafiği.....	137
Şekil 4.84	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası yedinci soru grafiği.....	138
Şekil 4.85	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası sekizinci soru grafiği.....	139
Şekil 4.86	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası dokuzuncu soru grafiği.....	140
Şekil 4.87	: Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası onuncu soru grafiği.....	141
Şekil 4.88	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası birinci soru grafiği.....	143
Şekil 4.89	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası ikinci soru grafiği.....	144
Şekil 4.90	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası üçüncü soru grafiği.....	145
Şekil 4.91	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası dördüncü soru grafiği.....	146
Şekil 4.92	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası beşinci soru grafiği.....	147

Şekil 4.93	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası altıncı soru grafiği.....	148
Şekil 4.94	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası yedinci soru grafiği.....	149
Şekil 4.95	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası sekizinci soru grafiği.....	150
Şekil 4.96	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası dokuzuncu soru grafiği.....	151
Şekil 4.97	: Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası onuncu soru grafiği.....	152

Enstitüsü: Sosyal Bilimler

Anabilim Dalı: İletişim Tasarımı

Programı: İletişim Tasarımı

Tez Danışmanı: Selçuk Hünerli

Tez Türü ve Tarihi: Yüksek lisans - Haziran 2009

KISA ÖZET

KULLANICI ERİŞİMİ AÇISINDAN ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ WEB SİTELERİ ARAYÜZ-İÇERİK UYUMU SORUNU

Yücel Tekin

Çalışma üniversite kütüphaneleri web sayfalarının ara yüz-çerik uyumu sorununun kullanıcı erişimi açısından irdelenmesini kapsamaktadır. Hedef, kullanıcı erişimleri açısından ara yüz ve içerik arasındaki uyumun ne tür iletişim engelleri yarattığının ortaya konması ve web sitelerinin içerikleri ile ara yüzlerindeki uyumun kullanıcıya etkisinin ortaya konulmasıdır.

Araştırmada, web sayfalarının tasarım nesnelere olarak barındırdıkları özellikleri sıralanmakta, yine kütüphaneler örneğinden yola çıkılarak kullanıcılarının beklentileri ile uyumlu içeriklere sahip olup olmadıklarını incelenmekte, kullanıcı memnuniyeti ile içerik-ara yüz arasındaki ilişkiyi ortaya konulmaktadır. Bu çerçevede Roman Jakobson'ın sözlü iletişim modeli temel alınıp sayfaların analizine girilerek, kullanıcı sormaları ile karşılaştırmalar yapılmıştır. Çalışma sırasında web sitelerinin kişi ya da kurumların göstereni olarak, erişimcilerle hangi göstergeleri kullanarak iletişim kurdukları incelenmiştir. Bunun yanında kaçınılmaz olarak iletişim bilimleri, göstergebilim, web tasarımcılığı ve konunun özeli olarak

kütüphanecilik biliminin gerek içerik gerekse tasarımla ilgili görüşlerinden yararlanılmıştır. Sormaca uygulanarak göstergelerin kullanıcılarca nasıl algılandığı, bir iletişim süreci aracı olarak web sayfalarının kullanıcıları ile iletişimleri, kullanıcıların algı ve ihtiyaçları çerçevesinde incelenerek değerlendirmeler ve çözümlenmelere gidilmiştir.

Çalışma, ara yüz ve içerik tasarımı gerçekleştirilirken kullanıcı odaklı düşünülmesi gerektiği ve göstergibilimsel ilkeler dikkate alınarak hareket edildiğinde web sayfaları aracılığı ile gerçekleştirilen iletişim süreçlerinin başarısının arttığını ortaya koymaktadır.

Aynı zamanda farklı kullanıcı gruplarına sahip web sitelerinin, bu farklı kullanıcıların özelliklerini ile eğilimlerini dikkate alarak gerçekleştirecekleri tasarımların, kullanıcıların siteleri kullanımlarını olumlu yönde etkileyebileceği sonucuna ulaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Üniversite kütüphaneleri web sayfaları, ara yüz- içerik uyumu, web ara yüzleri, web içerikleri, web tasarımı ve göstergibilim, iletişim ve kütüphane web sayfaları, kullanıcı odaklı web tasarımı.

Bilim Dalı Sayısal Kodu:

University : Istanbul Kultur University
Institute : Institute of Social Sciences
Department : Communication Designs
Programme : Communication Designs
Supervisor : Doç. Selçuk Hünenli
Degree Awarded and Date : MA – June 2009

ABSTRACT

INTERFACE-CONTENT COHERENCE PROBLEM OF UNIVERSITY LIBRARIES' WEB SITES IN TERMS OF USER ACCESS

Yücel Tekin

This study contains the examination of interface-content coherence problem of university libraries' web sites in terms of user access. The purpose is to explain how coherence problem between interface and content creates communication difficulties and to clarify the effect of the coherence between the contents of web sites and interfaces for the user.

In the study, features that the web sites incorporate as design subjects are specified, it is examined whether the web sites have the contents which are coherent for their users' expectancies, and the relation between the user satisfaction and content-interface is put forth. In this context, user questionnaires have been compared and contrasted by taking Roman Jakobson's verbal communication model as a base and analyzing the pages. Throughout the study, it is examined which signs web sites, as the signifier of persons or institutions, use in order to communicate with users.

Besides, the ideas of communication science, semiology, web design, and being specific to the subject, the ideas of library science about both content and design are

inevitably benefited from. By applying the questionnaire, it is appraised and analyzed how the signs are perceived by the users, how web pages as a tool of communication process communicate with their users by the framework of the users' perceive and necessities.

The study reveals that it must be thought as user-focused while interface and content design are realized, and also that the success of communication processes which are realized via web pages increase when semiological factors are considered.

When the designs which are to be created by the web sites that own different user groups as in the university libraries are created by considering the characteristics and tendencies of these different users, it is concluded that it could affect the users' use of sites positively.

Key Words: Web pages of university libraries, interface-content coherence, web interfaces, web contents, web design and semiology, communication and library web pages, user-focused web design.

Science Code :

1.GİRİŞ

İnternet, bilgi ihtiyacının karşılanmasında bir platform ve bilgi erişim-iletişim kanalı olarak temel araçlardan biri olarak günlük hayatımızda önemli bir yer almaktadır. Devlet-vatandaş ilişkilerine, oradan da pek çok kamu ve özel hizmet kesiminin değişik boyutlardaki ihtiyaçlarını giderdikleri iletişim kanalı olarak yaşantımızın her alanında. Bu durum sonucunda pek çok ihtiyaç uzaktan erişim araçlarıyla, görsel göstergeler ve dilin olanakları da kullanılarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu sürecin, birtakım iletişim sorunlarını da beraberinde getirmesi kaçınılmaz olmuştur.

Bilgi merkezleri ya da kütüphaneler açısından konuya yaklaşıldığında, bu sorunların başında bilgilerin depolandığı, işlendiği ve kullanıcılara iletiildiği bir kanal haline gelen internette, bu bilgi yığınıyla karşı karşıya kalan kullanıcıların bilgiye, doğru, hızlı ve isabetli erişimi gelmektedir. Sıralanan sorunlar göz önünde bulundurularak kullanıcı odaklı görsel ve içerik tasarım organizasyonlarının oluşturulması gerekmektedir. Bu da web sitelerinin kullanıcı odaklı görsel ve içerik tanımlamaları ile analizlerinin yapılmasını gerektirmektedir. Bu bağlamda çalışma, görsel tasarım ve içerik tasarımı arasındaki uyumun kullanıcı erişiminde belirleyici bir etmen olduğunu savunmaktadır.

“Kütüphane sisteminin içinde yer aldığı toplumun yayın hayatı, medya, vb. kitle iletişim araçları tarafından oluşturulur” (Arıkan 87). Çalışmada iletişimin bir alt dalı olarak eğitimin ve buna bağlı bir alt alan olarak kütüphanelerin, web ortamında bilgi hizmetlerini sunmaları kullanıcı odaklı olarak irdelenecektir. Kullanıcı ihtiyaçları doğrultusunda, tasarımlarını ne denli engelsiz iletim kanalları ile oluşturdukları üzerinde durulacak ve özellikle iletim kanalı olarak üniversite kütüphane web sayfaları, tüm görsel ve içerik öğeleriyle birlikte birer iletişim nesnesi olarak ele alınacaktır. Web sayfalarının iletişim etkenleri incelenirken baştan sona tasarım nesnesi olması sebebiyle görsel nitelikleri ve grafikleri göstergebilimsel esaslara göre renk, metin, biçim ve diğer etkileşim nesneleriyle birlikte (e-mailler, formlar) analiz edilecektir. Çalışmanın başında bu görsel öğelerin göstergebilimsel

tanımlamaları yapıldıktan sonra örnek üniversitelerin kütüphane web sayfaları incelenerek bir çözümleme denemesine girişilecektir.

Çalışmada üniversite kütüphanelerinin seçilmiş olmasının nedeni, değişen bilgi teknolojilerini hızla çalışmalarına katan ve izleyen hizmet birimleri olan kütüphanelerin hizmetlerinin neredeyse tamamını uzaktan erişim yöntemi ile web sayfaları üzerinden oluşturulmuş sanal platformlar aracılığı ile sürdürmeleridir.

Örnek inceleme alanı olarak kütüphane web sayfalarının seçilmiş olması nedeniyle kütüphaneciliğin web sayfaları örneğinde kullanıcı ihtiyaçları ve iletişim ihtiyacı, bilim dalının gerekliliği ölçüsünde terimleri ve tanımlamalarıyla çalışmada yer alacaktır. Çalışmada kullanıcı erişimi açısından üniversite kütüphaneleri web sitelerinin görsel ve içerik tanımlamaları, buna bağlı olarak da görsel ve içerik analizleri yapılacaktır. Böylece görsel göstergelerin kullanıcıyı içeriğe yönlendirmedeki önemine değinilerek, görselin içerikle ilişkisi ilgililiği ele alınarak değerlendirilecek ve içerik uyumluluğunun kullanıcı ihtiyaçlarıyla ilişkisi tartışılacaktır.

Bu çerçevede yöntem olarak Türkiye'nin üç büyük kentinde, yapısal benzerlikler taşıyan üç kamu üniversitesi örnek olarak seçilmiş ve bu üniversitelerin web sayfaları görsel ve içerik tasarımları analizine tabi tutulmuşlardır. Burada amaçlanan, belirtilen kurumların kullanıcı ihtiyaç ve beklentilerinin web sayfaları ile karşılaştırılmasıdır. Bu çerçevede kullanıcı ihtiyaçları göz önünde bulundurularak rastgele yöntemi kullanılarak kütüphaneler içerisinde ve ayrıca internet kanalı ile sormaca çalışması düzenlenmiştir. Üç kurumdan iki ayrı kullanıcı grubu seçilmiş ve bu gruplar, akademisyenler ve öğrenciler olarak belirlenmiştir.

Çalışma sonucunda elde edilen bulgular sıralanarak değerlendirilmiştir. Üniversite kütüphaneleri web sayfaları örneğinden yola çıkılarak benzer amaçları ve kullanıcıları olan kurumlar için yol gösterici sonuçların elde edilmesi hedeflenmiştir. Böylece, çalışmanın kuramcılar ile uygulayıcılar arasındaki beklentilerin buluşturulmasında kolaylaştırıcı etki sağlayacağı varsayılmaktadır.

Görsel göstergelerin ve içeriğin uyumluluğu ile tasarlanmış web sayfalarının iletişim kanalı olarak etkili kullanımında içeriklerin analizinin uygulayıcıların karşılaşmakta oldukları iletişim sorunlarında çözüm önerici niteliği belirlemektedir. Bu niteliğin her iletişim aracında olduğu gibi web sayfalarında da hedeflenen alıcı ile

gönderici arasındaki bütün iletişim süreç ve etkenlerinin koşulları açıklıkla göz önüne serilebildiği oranda başarılı olacağı belirtilmelidir.

Çalışmanın, planlanması ve gerçekleştirilmesi sırasında ve yazımında, uygulama alandaki üç web sayfasından yola çıkılmıştır. Üç üniversite kütüphanesinin web sayfası uygulama alanı olarak belirlenmiş olmakla birlikte çalışmaya kuramsal olarak temel oluşturan göstergebilim, iletişim, bilgi yönetimi ve bilişim teknolojilerinin teorik birikimleri de teorik kapsamda değerlendirilmiştir.

2.YÖNTEM

Bu bölümde çalışma sırasında başvurulmuş olan araştırma yöntemi, kullanılan araçlar ve uygulanan sormaca ile ilgili temel bilgilere yer verilmiştir.

2.1. Araştırma Modeli

Çalışmaya başlanmadan önce konunun sınırlılıkları belirlenmiştir. Çalışma için gerekli örnek kütüphane web sayfaları seçilmiştir. Örnek grupta yer alan kurumların öğrenci sayıları, fakülte sayıları ve fakülte çeşitleri sınırlamada ölçüt olarak belirlenmiştir. Üniversitelerin yapısal benzerlikleriyle ilgili çalışmalar yapılarak kullanıcı yapıları ile ilgili değerlendirmeler yapılmıştır. Bu sırada kaynak taramaları yapılarak, gerek göstergelim gerek iletişim gerekse de kütüphanecilik ve bilgisayar biliminden faydalanılması gereğinden yola çıkılarak ilgili alanlardan referans oluşturabilecek kaynaklar seçilmiştir. Konuda ulusal ve uluslararası düzeyde yapılmış olan çalışmalar belirlenerek incelenmiştir. Temel olarak kütüphane araştırması yapılarak, konuda daha önce yapılmış olan çalışmalar incelenmiştir. Basılı ve elektronik kaynaklar tespit edilerek ayıklanma sürecine gidilmiştir. Alanda yapılmış olan Türkçe çalışmaların yetersizliği sebebiyle elektronik veri tabanları kullanılarak İngilizce makalelerden faydalanılmıştır. Kaynak seçimi yapılırken uluslar arası geçerliliği olan bilimsel hakemli dergilerden yararlanılmıştır.

Kaynak taraması sonucunda kullanıcı ihtiyaç ve yönelimlerinin belirlenmesi gereğinden yola çıkılarak konuyla ilgili bir sormaca hazırlanmış ve içerik analizi, kullanıcıların beklenti ve görüşleri göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmiştir.

2.2. Sormaca

Kullanıcı yönelimleri ve ihtiyaçlarının tespiti açısından sormaca yönteminin uygulanması kararlaştırılmıştır.

Sormaca, ihtiyaç, beklenti ve eğitim düzeyleri göz önünde bulundurularak ilgili kurumların iki ayrı kullanıcı grubu olan öğrenci ve akademisyenlere 10 soru sorularak uygulanmıştır. Sormaca, grupların yaş, cinsiyet, eğitim düzeyleri, medeni halleri ve kurumlarındaki unvanlarını belirleyici sorular hazırlanarak uygulanmıştır.

Akademisyen grubunda yer alan sormaca katılımcılarına kurumlarındaki akademik unvanları da sorularak, kişilerin eğitim düzeyleri ile kütüphane ve teknolojiyi kullanma becerileri arasındaki ilişkiye de dikkat çekilmek istenmiştir. Bu çerçevede akademisyen-öğrenci değerlendirmeleri karşılaştırılmıştır.

Bu çerçevede sormaca, öğretim elemanı (araştırma görevlisi, uzman), öğretim görevlisi, öğretim üyesi (Yardımcı Doçent, Doçent, Profesör) biçiminde üç ana akademik kadro ile öğrencilere uygulanmıştır.

Sormacada cinsiyet, doğum yılı, medeni durum gibi demografik bilgiler de sorulmuştur. Demografik bilgilerle kullanıcıların sosyal durumları ile ilgili bilgiler elde edilmesi amaçlanmıştır. Sorulara verilen yanıtlar ile yaş, cinsiyet, eğitim durumu, medeni hal gibi değişkenlerin etkisi saptanmaya çalışılmıştır.

Sormaca 10 sorudan oluşmaktadır ve aşağıda sunulmuştur. Yanıtlar ‘Tamamen Katılıyorum, Katılıyorum, Fikrim Yok, Katılmıyorum, Kesinlikle Katılmıyorum’ olmak üzere beş bölüme ayrılarak derecelendirmiştir.

Sormaca Soruları:

- 1- Üniversitenizin web ana sayfasında kütüphane linki kolaylıkla görülebilmektedir.
- 2-Kütüphane web sayfasında aradığınız link kolay erişilir durumdadır.
- 3-Sayfanın tasarımı kullanımınızı olumlu etkilemektedir.
- 4-Arayüzde bulunan yönlendirmeler aradığınız bilgiye erişiminiz için yeterli değildir.
- 5-Web sayfasında kullanılan grafik dili sizi aradığınız içeriğe yönlendirmektedir.
- 6-Web sayfasında kullanılan ifadeler sizi aradığınız içeriğe yönlendirmede yeterli değildir.
- 7-Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterlidir.
- 8-Web sayfası ara yüzünde kullanılan dil içeriğe yönlendirmede terminolojiye uygundur.
- 9-Web sayfasını ilk açtığınızda site haritası ya da çabuk erişim bağlantısı hakkında fikir sahibi olabiliyorsunuz.
- 10-Web sayfası internet bağlantısı olan her yerden erişilebilir değildir.

Sormaca uygulanırken teknik olarak “karma anket” (Baş 34) yöntemine başvurulmuştur. Gerek görüşme gerekse de posta uygulama gruplarına erişim olanağı tanıdığı için bu yönteme başvurulmuştur. Karma anket yönteminde yer alan posta ile sormacaya katılım yöntemi yalnızca akademisyenlere uygulanmıştır. Sormacaya katılacak öğrenci grubunun elektronik posta adreslerine ulaşma olanağı olmadığı için bu grupla yalnız kütüphane içerisinde görüşme yöntemi kullanılmıştır. Ancak akademisyenlerin gerek zaman sorunu gerekse de uzaktan kullanım olanaklarını daha yoğun tercih etmeleri nedeniyle posta yöntemi görüşme yöntemiyle birlikte kullanılmıştır.

Sormacada, araştırma, bilgi ihtiyacı ve bilgi arama davranışlarındaki farklılıklar göz önünde bulundurulmuştur ve sormaca her üniversiteden 40 öğretim üyesi ve 40 öğrenci olmak üzere iki ayrı üniversite grubuna uygulanmıştır. İki grubun eğitim düzeyi, bilgi arama becerileri gibi değişkenler nedeniyle aynı sorulara verilen yanıtlarda belirgin farklılıklar gözlemlenme olasılığı değerlendirilmiştir.

Gruplar oluşturulurken “kota örnekleme” (Baş 40) yöntemi kullanılmıştır. Akademisyenlerin ve öğrencilerin kütüphane kullanma alışkanlık ve sıklıklarının farklı olduğu göz önünde bulundurularak bu yönteme başvurulmuştur. Eşit sayıda iki ayrı gruba uygulama yapılarak olası farklılıkların dengelenmesi amaçlanmıştır. Sormacada sınırlamalara gidilirken, katılımcıların uygulamanın yapıldığı üniversiteye mensup olmaları ve öğrenci ya da akademik kadroda bulunmaları koşulu getirilmiştir. Kütüphaneyi sürekli olarak kullanan ve o kütüphanenin mensubu olmaları, yanıtları verirken daha güvenilir bilgi verme olasılıklarını arttırabileceği göz önünde bulundurulmuştur. Çalışmanın ilgili bölümlerinde sormaca sonuçlarının karşılaştırmalı analizi yapılmış ve kullanıcı algıları ile görsel tasarım ve içerik tasarımı arasında ilişki kurularak örnek kurumların web siteleri üzerinden görsel ve içerik analizleri gerçekleştirilmiştir.

Ferdinand de Saussure’ un göstergenin değişmezlik ilkesini (Saussure 114) açıklarken göstereni, belirttiği kavram açısından özgür bir seçim olarak değerlendirmekle birlikte, bu göstereni kullanan toplumun herhangi bir özgürlük içerisinde olmadan olduğu gibi zorunlu olarak kullandığını anlatır. Bu bağlamda web sayfalarındaki gösterenlerin dilsel kodlar olarak pek çok göstereni barındırması nedeniyle, kullanıcıların toplu olarak tüm öğeleri gördükleri gibi algılaması söz konusudur. Bu nedenle sormacada yer alan soruların büyük kısmında bu ilkedden

hareketle, kullanıcıların bütünsel olarak sayfadaki dilsel gösterge öğelerini bu zorunluluk içerisinde nasıl benimsediklerini ölçmek amaçlanmıştır. Kullanıcıların sayfalardaki renk, şekil, metin gibi sorunlu gösterenlerle kurdukları ilişki sayfalar aracılığı ile işaret edilen gösterilenleri algılamalarında belirleyici role sahiptirler.

3.GÖSTERGEBİLİMSEL BAKIŞLA WEB SİTELERİ

Göstergebilimin kurucularından Charles Sanders Pierce göstergeyi “Bir gösterge [İng. Sign] ya da representemen, bir kişi için, herhangi bir şeyin yerini, herhangi bir bakımdan ya da herhangi bir sıfatla tutan şeydir. Birine yöneliktir, bir başka deyişle, bir kişinin zihninde eşdeğer bir gösterge ya da belki daha gelişmiş bir gösterge yaratır” olarak açıklamaktadır (Rifat, XX. XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 2. Temel Metinler 323). Bu tanımlamadan yola çıkılarak denilebilir ki web sayfaları, temsil ettikleri, ait oldukları kurumların ya da kişilerin yerini tutan, kullanıcılara o kişi ya da kurumları işaret eden gösterenler bütünüdür. Bu durumda web sayfaları kullanıcılar açısından bakıldığında kişi ya da kurumları temsil eden göstergeler bütünü olarak da tanımlanabilir. Yine aynı şekilde web sayfalarının, sahibi olan kurumsal ya da bireysel kimliklerin temsili göstereni konumunda bulunmaları nedeniyle o kişi ya da kurumların nesnesi durumundadırlar.

Pierce, nesnesinin yerini tutma durumunu yerini bir çeşit düşünceye iletme olarak açıklar (a.g.e.). Yine web sayfalarında kullanılan renkler, tablolar, şekiller vb pek çok tasarım öğesi bu işleve hizmet eder. Kütüphanelerde geleneksel olarak var olan kart katalogların yerine web sayfalarında bazen bir ikon bazen de tutarlı renk tonlamalarıyla kutucuklar içerisinde, sanal olarak nesnesini çağrıştıracak terimler veya değişik biçimler aracılığıyla kütüphane dermesine erişim düşüncesinin kullanıcıda yaratılması örnek gösterilebilir. Web sayfaları görsel analize ve içerik analizine tabi tutulurken bu ilke göz önünde bulundurulmalıdır. Bunun gereği olarak, ilerleyen bölümlerde yer alan ilkeler etrafında sayfaların güzel duysal ve işlevsel olarak, gerek tasarım kuralları gerekse de işlevsellik açısından iki ayrı biçimde değerlendirmeye tabi tutulması önerilir.

Diller iki temel bileşenden oluşmaktadır: dilin anlamı ve dilin biçimi. Dilin anlamı onun içeriği veya mesajdır, oysa biçim, anlamın nasıl aktarıldığıyla ilgilidir. Web sayfalarındaki arayüz tasarımı dilin biçimi, içerik tasarımı ise dilin anlamıdır; yani içeriği ve içeriğin aktardığı anlamlar/bilgilerdir.

Bilgisayarlar ve kullanıcılar arasında iki yönlü iletişim olduğu düşünüldüğünde, kullanıcının bilgisayar ile bilgisayarın da kullanıcı ile iletişim kurduğu görülecektir. Kullanıcı dil ile yani çeşitli etkileşim araçlarına uyguladığı işlemler ve belki de konuşulan kelimeler aracılığıyla iletişim kurar.

Bilgisayar ise, grafiksel olarak çizgiler, yazı tipi boyutu birimleri, karakter dizileri, dolu alanlar, görüntülenen resim ve dosyaları oluşturmak için bir araya gelen renkler ve belki tonlar ya da sözcükler yoluyla işitsel olarak iletişim kurarlar. “Bir kişi tarafından üretilen sözcükler bağlama uygun olmalı ve alıcı tarafından anlaşılmalıdır” (Kıran 217). Zeynel Kıran’ın belirttiği gibi dilsel iletişim süreçlerinde alıcının gönderen tarafından üretilen söylemi bağlamı içerisinde sunması ile bilgisayar grafiklerinin tüm tasarım öğelerinin de bu söylemin parçaları olduğu görülmektedir. “Oluşturulan söylemin gerçeğe dayalı bir olguyu, kendisine benzeterek alıcıya iletmesini” yani web sayfasının bütünü kütüphanenin görüntüsel ya da yansıtıcı göstergesi olarak ele almak doğru bir tespit olacaktır (Vardar 75). Böylelikle kullanıcı ile kütüphane olanaklarını buluşturmak amacı ile sanal bir ortam olarak web sayfalarından yararlanılmasını görüntüsel ya da yansıtıcı göstergeler bütünü olarak ele alıp, incelemek gerekli olmaktadır.

Web sayfalarının iletişimdeki rolünü Roman Jakobson’ın sözlü iletişim modeline uyarlayan Lisbeth Thorlacius, iletişimdeki temel altı ögenin web sayfalarında mevcut olduğunu belirtmiştir. Thorlacius’a göre bu altı öge güzel duyuşal olarak değerlendirilebilir ve sayfaların kullanımındaki kullanıcı etkileri üzerinde önemli çözümler yapılmasına olanak tanır. Thorlacius, Jakobson’ın iletişim modelini değerlendirerek, Jakobson’a göre iletişim koşulunun temel kavramlarını kapsamada gerekli altı iletişim ögesi içerdiğini belirtmektedir. Ayrıca her bir ögeyle ilgili olarak altı dil işlevi bağdaştırdığını belirtmektedir. Bu ögeleri tekrar buradan hatırlatarak Thorlacius’un değerlendirmesini sıralayacağız.

“1.Göndericiye odaklanan duygusal işlev

2.Alıcıya odaklanan çağrı işlevi

3.İçeriğe odaklanan göndergesel işlev

4.İletişim odaklanan şiişsel işlev

5.Koda odaklanan üstdil işlevi

6.Bağa odaklanan ilişki işlevi” (Thorlacius, A Model of Visual, Aesthetic Communication Focusing on Web Sites 86)

Jakobson'ın bu modelle ilgili en önemli görevlerinden birinin şiirsel metinlerin özelliği olan şiirsel (sanatsal) işlevi görünür hale getirmek olduğunu belirten Thorlacius bu altı ögenin her birinin dilin farklı bir işlevini belirttiğini aktarmaktadır. Jakobson'a göre dil işlevlerinin herhangi bir üstünlük sırasına bağlı olmadığını belirtmek önemlidir. Ona göre, her dilbilimsel ileti, bu dil işlevlerinin bir tanesinden fazlasını içermektedir, fakat işlevlerden biri ağır basabilmekte ve diğer beş işlev dilbilimsel iletinin analizinde küçük bir rol oynayabilmektedir (a.g.e. 86).

Jakobson'ın modelindeki altı ögeyi modeline uyarlayan Thorlacius, işlevler bağlamında Jakobson'ın iletişim işlevleriyle birlikte dil işlevlerini aynen almıştır ve iletişim durumunun belirli yönlerini ve görsel yönleri analiz edebilme taleplerini karşılamak için modeline çeşitli iletişim işlevleri eklemiştir. Duygusal işleve ek olarak göndericiye ifadesel işlevini, çağrı işlevine ek olarak alıcıya etkileşim işlevi, göndergesel işleve ek olarak metne metinler arası işlevi eklemiştir. İletiyile bağlantılı olarak şiirsel işlevi biçimsel estetik işlev ve ifade edilemeyen estetik işlev olan iki işlevle değiştirmiştir. İlişkiye/ortama, çağrı işlevine ek olarak gezinim işlevini eklemiş ve son olarak koda ek olarak üstiletişim ve göstergeler arası işlevleri eklemiştir.

Thorlacius bu çalışmasıyla web sayfalarının dilsel iletişim süreçlerindeki tanımsal eksikliklerini gidermiştir. Aynı zamanda kütüphanelerin kullanıcı ile iletişimlerinde süreçleri güzelduyusal olarak da ele almaları gerektiğini söylemiştir. R. Jakobson'un modelini uyarlayarak, tasarım nesnelere olarak web sayfalarının göstergebilimsel irdelenişine dikkatleri çekmiştir. Böylelikle kullanıcı ile iletişimde üzerinde durulması, dikkat çekilmesi gereken alanları bize işaret etmiştir.

Böylelikle çalışmamıza da temel olan web sayfalarının iletişim boyutunun görsel ve içerik tasarımıyla ilişkisini de işlevlere yüklediği yeni anlamlarla desteklemektedir. Kullanıcıların web sayfalarını yalnızca içerikteki bilgilerle değil, iletişimin işlevselliği, dilin açıklığı, tasarımın anlaşılır ve aktarıcılığı, güzelduyusal etkileşimlerin web sayfalarıyla kullanıcı arasındaki bağıntısını da bu yeni olanaklar üzerinden değerlendirme fırsatını vermektedir.

3.1.Web Sayfalarında Görselliğin Önemi

İnsanların gündelik hayatta birbirleri ile ilişkilerinde, kişilerin konuşma, giyim ya da el, yüz vb davranışları onlarla ilgili pek çok göstergeyi içerisinde barındırmaktadır ve kişilerle ilgi pek çok şey simgeler aracılığıyla iletilmektedir. Yine değişik düzeyde kurumlar ile ilişkide olduğumuzda, örneğin bir kurumun binasına girerken o yapının mimari özellikleri, renk ya da mobilyalarının tasarımı, pek çok gösterge aracılığıyla bizde o kurumla ilgili birçok duygu ve düşünce yaratır. “Her göstergenin kendisini diğer göstergelerden ayıran bir öz niteliği vardır. Ayırıcı olmak anlamlı olmakla aynıdır.” (Benveniste 202) Bu bağlamda denilebilir ki web sayfalarındaki her bir gösterge biriminin diğer gösterge birimleriyle sıralanış, biçim veya diğer ilişkileri ile ilgililikleri, birbirlerinin bağımsız anlam birimlerinin ilişkililiğiyle anlamlandırılarak çözümlenmelidir. Bu da bizi tasarım ve içeriğin ilişkisini incelerken güzel duyusal işlenişini de anlam birimleriyle birlikte değerlendirmeye itmektir. Bu çerçevede bakıldığında web sayfalarının da bizde, o sayfanın işlevsel yapısının yanında tasarımı aracılığıyla pek çok güzel duyusal algılar yaratması olağandır. Kullanıcıda yarattığı olumlu etkilerin yanında işlevine yönelik düşünüldüğünde de işlevsel bir web sayfasının güzel duyusal tasarımı, içeriğin güzel bir tasarımla oluşturulmasını da belirlemelidir. Lisbeth Thorlacius web sitelerinde estetiğin rolünü incelediği çalışmasında, kullanıcı odaklı olarak iletişimin başarılı biçimde gerçekleştirilebilmesi için bu güzel duyusal öge ve niteliklere dikkat etmeleri gerektiğini belirtmiştir:

Gönderen görüntüsünü, içerik ve işlevi, web sitesi çeşidini ve hedef kitleyi destekleyen estetik:

Görsel estetiğin web siteleri oluşturmada önemli rol oynadığı farklı yollar arasında ayırım yapabilmek özellikle web tasarımcıları için önemlidir.

1 - Gönderilenin nasıl alındığıyla ilgilenen tüm web sitesi çeşitlerinde estetik etkiler önemli role sahiptir, örneğin bilginin ardında organizasyon veya kişinin iletildiği görüntü. Tüm web siteleri bir gönderen veya bilgi kaynağına sahiptir ve bir web sitesindeki tüm dilbilimsel, işlevsel ve estetik etkiler bu kaynakla ilgili bir iletişim halindedir.

2- Estetik etkiler içeriği ve işlevsel yönleri desteklemelidir. Web siteleri, gezinme ve etkileşim işlevlerini destekleyen estetik etkiler içerdiklerinde daha çok kullanıcı dostu olurlar.

3- Estetik etkiler web sitesinin çeşidine adapte edilmelidir. Örneğin, bir eğlence web sitesinin hatırı sayılır derecede estetik özelliğe sahip olmasını bekleriz, hâlbuki bir bilgi arama web sitesinden asıl beklentimiz istenen bilgiye mümkün olduğunca etkili bir biçimde ulaşabilmemizdir.

4- Estetik etkiler hedef kitleye adapte edilmelidir. Genç kitleyi hedefleyen bir sunum sitesi görsel estetikte çağdaş eğilimlere uygun olarak tasarlanmalı ve genel olarak yetişkin kitleyi hedefleyen bir sunum sitesinden farklı olmalıdır. (Thorlacius, The Role of Aesthetics in Web Design 67)

Web sayfaları, kullanıcılarını, çeşitli görsel göstergeler aracılığıyla, farklı öğelerin organizasyonu ile biçimlenmiş göstergeler bütünü olan tasarım ögesi olarak karşılamaktadır. Bu öğelerin bütünsellik içerisinde kullanıcının algılarına hitap etmesi ve algıda bütünlük ilkesinin esaslarının dikkate alınarak tasarım ilkelerinin uygulanması gerekmektedir. Asli amacın kullanıcılara aradıkları bilgileri değişik göstergelerle anlatmak olan web sayfalarındaki her birimin gösteren ve gösterilen bağıntısı içerisinde olduğu görülmelidir.

Louis Hjelmslev bu durumu şöyle açıklamaktadır: “...gösterge, bir gösterenle bir gösterilenden kuruludur. Gösterenler düzlemi anlatım düzlemini, gösterilenler düzlemiyse içerik düzlemini oluşturur” (Barthes 40). Böylelikle yine Hjelmslev’in belirttiği gibi (a.g.e) her düzlem, biçim ve töz olmak üzere iki katmanı içermektedir. Ronald Barthes’a göre ise bu iki katmanla hem anlatım hem de içerik düzleminde karşılaşmaktadır (a.g.e S 40). Buradan hareketle gösteren, yani anlatım düzlemi ile gösterilen, yani içerik düzleminin değerlendirilmesi ile aynı zamanda görsel ve içerik analizleri yapılabilecektir. Bu durumda gösterenlerin biçimsel ve tözsel olarak tanımlanmaları ve yine gösterilenin ya da içeriğin biçimsel ve tözsel olarak tanımlanmalarının yapılması gereği ortaya çıkmaktadır. Böylelikle web sayfalarının, kütüphanelerin göstereni olarak bütün göstergeleriyle değerlendirilmesi gereklidir. Yine, gösterileni hizmetlerinin sıralanışları ve içeriklerinin biçimsel ve tözsel irdelenişi olarak değerlendirmek bizlere çeşitli sıralamalar yoluyla içeriklerin tanımlanması yolunu açmaktadır. Kullanıcı açısından sayfanın kullanılabilirliği

çeşitli ilkeler göz önünde bulundurularak tespit edilebilmektedir. Web sayfaları tasarımcıları kullanıcıların eğitim, algı düzeyleri ve ihtiyaçlarını göz önünde bulundurarak tasarımlar yapmalıdır.

Tasarımcıların kullanıcıyla etkili iletişim kurmaları, sayfanın görsel açıdan tutarlı, açık, anahtar düzen prensipleriyle uyumlu ve görsel kodların belirginliği oranında sayfaların kullanılabilirliğini artırdığı görülecektir.¹ Bu nedenle kullanıcı ara yüzleri, görsel tasarımı ile kullanıcının ara yüz hakkındaki ilk izlenimine karşılık gelir, hem de web sayfasının daha sonra da kullanılmasını belirler. Bu nedenle “görsel tasarım, tüm ekran yüzeyini, menü ve biçim tasarımını, renk kullanımını, bilgi kodlamalarını, birbiriyle etkileşimli bağımsız bilgi birimlerinin yerleşimini içeren bir ara yüzün tüm grafik öğelerini” içerir (Foley 421). Tasarımın tüm nesnelere bu öğeler göz önünde bulundurularak gerçekleştirilmesi önemlidir. Bu öğelerin uyumluluk içerisinde var olması görsel tasarımda açıklık, tutarlılık ve etkileyici bir görünüme olanak verecektir. Bu nedenle kütüphanenin ve kullanıcıların beklentilerinin buluşturulabildiği tasarımlar ihtiyaçların da karşılanabilirliği oranını belirlemektedir.

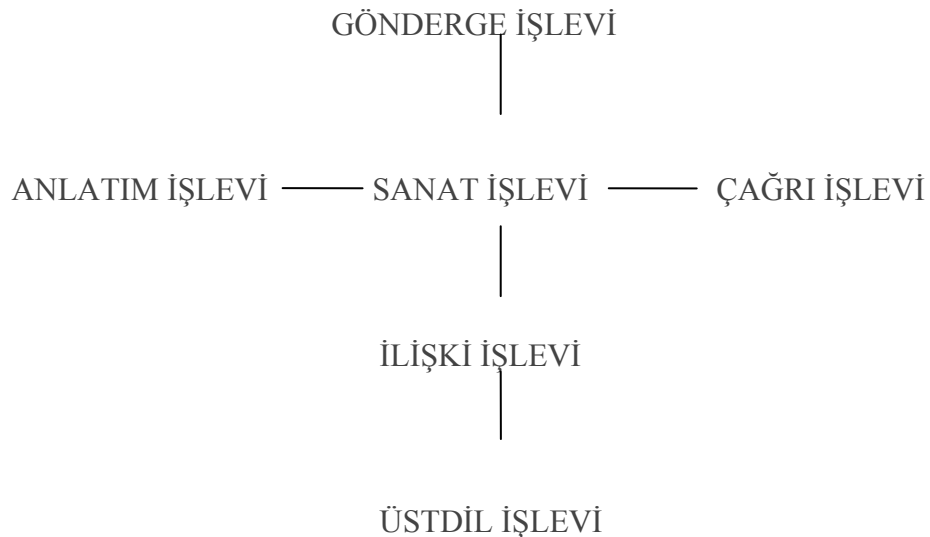
Web sayfalarının kütüphane hizmetlerinin sayısal ortamda sunulmasındaki rolü göz önüne alınarak, Nazan Uçak’ın da belirttiği gibi, bilgilerin sunumunun yapıldığı alanlar olarak temel bir unsur olduğu görülecektir. “Bilgi yönetimi ve kütüphaneciliğin temel felsefesi bilgi ile bireyleri buluşturabilmektir. Bu nedendir ki bilgi sağlanır, düzenlenir ve sunulur.”(Uçak 21) Bu çerçevede kütüphanelerin temel amaçlarından olan bilginin düzenlenmesi ve sunulması, ara yüz ve içerik tasarımlarının kullanıcı uyumlu olarak web sayfaları üzerinden devam ettirilmesinde ilgi alanımıza girmektedir. Bu nedenle kullanıcının ilk karşılaşma anı olan ara yüzün uyumlu ve tutarlı olması, o bilgiyi sunma hedefi olan kütüphaneler için web sayfalarının içerik ve görsel tasarımlarını daha da önemli bir hale getirmektedir.

Bütün bu faaliyetlerin kullanıcıyla iletişim süreçleri olduğu dikkate alınmalıdır. Roman Jakobson’ın iletişim modeli temel alınarak üniversite

¹ Foley, James D. Andries Van Dam. Steven Feiner. John F. Hugles. Computer Graphics: Principles and Practices (Reading: Addison-Wesley, 1997) 420-422.

kütüphaneleri web sayfaları görsel ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Böylelikle iletişim ve de iletişim nesnesi olarak tasarımın (Roman Jakobson'ın sözlü iletişim modelinden hareketle), web sayfası analizinin iletişim boyutlarını, görsel boyutlarını, estetik boyutlarını ve ağı özel boyutlarını kapsayan bir model ile ele alınarak sunulması önemli görülmektedir. Bu çerçevede iletişim modelinin web sayfalarına uyarlanması yapılarak iletişimin sanat işlevi değerlendirilmiştir. Tasarımlar aracılığıyla kullanıcının, ihtiyacı olan salt bilgiye erişimi, iletişimin ilkeleri ile tasarımın ilkelerinin iç içeliği ile mümkündür. (Rifat, XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları: 1. Temel Metinler 40)

R. Jakobson'un sözlü iletişim modelinde dilin altı işlevi (Kıran, Dilbilim Akımları 90) değerlendirilmelidir. Bu modelde yer alan sanat işlevi, web sayfalarının görsel tasarımında sanat işlevine uygun olarak tasarım nesnelerinin iletişim esasları ele alınmalıdır. Web sayfalarının renk, metin (grafik), biçim özellikleri bu modelle uyumlu olarak çözümleneceği için sonraki bölümde bu üç temel görsel öğenin web sayfalarında yer alma esasları anlatılmıştır. Web sayfası kullanıcılarının sayfayı kullandıkları her an iletişimde buldukları göz önüne alındığında bunun ne denli önemli olduğu ortaya çıkmaktadır. Sanat işlevi göz önünde bulundurulmalı ve sıralanan bu öğelerin görsel açıklıkları, orantıları, tutarlılıkları ve tüm bu öğelerin kullanıcı algılarındaki görsel kodlarının bütünlüğüne dikkat edilmelidir.

Şekil 3.1 Jakobson'ın sözlü iletişim modelinde dilin altı işlevi

Jakobson'ın iletişim modeli, iletişim durumunun temel kavramlarını kapsamada gerekli altı iletişim ögesi içermektedir (Thorlacius, A model of Visual, Aesthetic Communication Focusing on Web Sites 86). Bu altı ögenin iletişim süreçlerinde bazen hep birlikte bazen de bir kısmına sahip olarak gerçekleştiği bilinmektedir. Bu koşulda iletişim sürecinin sahip olacağı ögeler, süreç içerisinde olan alıcı ve vericilerin koşullarıyla bağlıdır. Neyin iletilmek istendiği, nasıl bir koşul altında iletildiği ve hangi araçlarla gerçekleştirildiği ile alıcının koşulları, ihtiyaçları ve araçları arasındaki uyumla orantılı olarak gerçekleşmektedir. Bu bağlamda web sitelerinde bulunan tasarım nesnelерinin bahsi geçen iletişim ögelerine hangi oranda sahip oldukları bu sıralamada belirtilen alıcı ve verici ilişki ile de ilgilidir.

'Jakobson'a göre, sanat işlevinin amacı her şeyden önce "Bir dilsel mesajı sanat eseri yapan şey nedir? Neden bu metin değil de, şu metin, bu değil de bir başka tümce bize daha şiirsel gelir?" sorularına cevap vermektir (Kıran, Dilbilim Akımları 101).

Kıran'ın Jakobson'dan aktardığı üzere de sanat işlevi, dilsel aktarımlarda, bilinçli tercihlerle iletilmek istenen benzer başka tümce ya da metinler olduğu halde, iletişim için seçilen sözcüklerin güzel duyusalılığının göz önünde bulundurulmasıyla seçim yapılması şeklinde açıklanır. Web sayfalarının tasarım nesneleri olarak bir dilsel anlatım süreci olduğu düşünüldüğünde bazı sorular sorularak konuya görsel tasarım açısından açıklamalar getirilebilir. Aynı şekilde bir web sayfasında kullanılan metin, şekil, renk, çizgi ve daha pek çok unsurun, kullanıcı ile iletişim süreçlerini güzel duyusal hale getirerek anlatılacak olanı daha açık kılma amacı taşıdığı görülebilecektir.

Bu çerçevede görsel ve içerik çözümlenmeleri yapılırken seçilmiş olan üniversite kütüphanelerinin web sayfa kullanıcılarının sormacaya vermiş olduğu yanıtlar değerlendirilmiştir. Kullanıcı açısından bakıldığında farkında olarak ya da olmayarak web sayfalarındaki tasarım nesneleri bilgi arama davranışlarında yönlendirici birer unsur olmaktadır. Bu da bize açıkça göstermektedir ki Roman Jakobson'ın iletişim modelinde belirtmiş olduğu dilin sanat ya da yazınsal işlevi, tasarım süreçlerinde etkili bir iletişim için önemli bir öğedir. Bundan yola çıkılarak kütüphanelerin web sayfaları aracılığı ile kullandıkları görsel ve içeriksel dillerin oluşturulması süreçlerinde bu öğe göz önünde bulundurulmalıdır. Nihayetinde web

sayfaları için kullanıcıların algıları ve becerileri göz önünde bulundurularak tasarım süreçleri gerçekleştirilmelidir.

3.2. Kullanıcı Açısından Web Sitelerinin Görsel ve İçerik Özellikleri

Kullanıcının bir web sitesine eriştiği anda karşısına çıkan ilk şey o sayfanın görselleridir. Sayfadaki renk, şekil, metin karakterleri, fotoğraflar, kutucuklar, kenar çizgiler, düğmeler vb. görsel öğelerin tümü o sayfadaki görsel göstergeleri ifade ederler. “Görsel göstergeler hem sözcüklerin anlamlarını vurgularlar, hem de sözlü olarak söyleyemediğimiz duyguları ve coşkuları dile getirip dışa vururlar” (Gökçe 109). Kullanıcının ana sayfada karşılaştığı tüm bu unsurlar ona bir duygu yaşatır ya da o sayfa ile ilgili olarak ilk fikri verir. Orada aldığı izlenimlerin, kullanıcının içerikten beklentilerini etkilemesi güçlü bir olasılıktır.

“İnternet kullanıcılarının bilgisayar teknolojileri ve ağ bilgi ve becerileri çok değişik düzeydedir. Onlar için önemli olan en az çaba harcayarak istedikleri bilgilere ve hizmetlere erişim sağlayabilmeleridir. Ancak mevcut çoğu İnternet hizmetlerine erişimin herkes için kolay olduğunu ve bu hizmetlere ve bilgi kaynaklarına saydam bir biçimde erişim sağlandığını söylemek oldukça güçtür” (Tonta 5). Üniversite kütüphaneleri, bilgi teknolojilerini kullanmakta ustalaşmış akademik kadroların yanı sıra akademik bilgi arama davranışları daha zayıf olan öğrencilerin iç içe bulunduğu ve aynı web ara yüzünü kullandıkları kurumlardır. Bu durum göz önüne alındığında farklı bilgi becerilerine sahip bireylere yönelik ortak bir dilin kullanılması ve dilsel göstergelerin aynı dizim içerisinde sunulabilmesi önemlidir. Bu sayede kullanıcılara aynı veya benzer göstergeleri benzer biçimlerde yorumlama olanağı sağlamış olacaklardır. Bu da iletişimlerinde en az engelleyici faktörle karşı karşıya kalmalarını sağlayacaktır. Kütüphane web sayfalarının görsel olarak iyi tasarlanmış olması yani kullanıcıyı çekebilmesini, kullanıcının sayfada gezinirken aldığı güzel duyuşal izlenim belirlemektedir. Kullanıcının bir daha o sayfayı tercih edip etmeyeceği ya da sayfayı öncelikleri arasına alıp almayacağı noktasında belirleyici bir etkiye sahiptir.

Bu açıdan web sayfalarındaki görsel açıklık, renk, metin ve biçim öğeleri, görsel tutarlılık, ana hat düzeni prensipleri ve son olarak etkileşimli öğelerin açıklanması gerekmektedir.

3.2.1. Web Sitelerinin Grafik Öğeleri

Aesthetics and Function in Web Design adlı çalışmada estetik ve işlevsellik konusunda Thorlacius şöyle demektedir:

Ekrana alfabenin tek bir harfini yazdığımız andan itibaren görsel iletişim devreye girer. Bunu planlamış olsa da olmasa da web sitesinin her zaman görsel ve estetik olarak iletişim kurduğu gerçeğiyle hareket edemeyiz. Fakat görsel olarak başarısız web sitelerinin büyük çoğunluğunun belirttiği bu gerçeği önemsememeyi seçebiliriz. Ayrıca, özellikle tasarımla bütünleşmesi yoluyla işlevi desteklemesi beklenen görünmez görsel iletişimi geliştirmek için çaba harcadığımızda sonuçları düzenleyebilir ve görsel iletişimi ciddiye alabiliriz. Yazı tipleri, ana hat ve renklerin tümünün, sonuçların görsel araçlarının gelişigüzel yerleştirildiği veya dikkatlice yapılıp yapılmadığına bakılmaksızın, alıcıyla herhangi bir iletişim kurmada katkısı vardır (1).

Bu bağlamda yazarında belirttiği gibi işlevselliği, kullanıcının sitede gezerken uzun süreli bekleyişler ya da sayfa yapısı veya içeriği ile ilgili çözümler yapmak zorunda kalmayarak vakit kaybetmeden aradığı bilgiye hızlı ve etkili biçimde ulaştığı etkili web siteleri oluşturmak olarak çözümlenmelidir. Bunun için de web sitelerinde gerçekleştirilebilecek tasarım olanaklarını işlevsel olduğu kadar kullanımda rahatlığın yaratılabilmesi için güzel duyuşsal olarak da ele almak gereklidir.

Web sayfalarının içeriklerinden önce ara yüzlerinin kullanıcıyı karşıladıkları, bunun kullanıcı bağlamındaki etki ve önemi yukarıda anlatılmıştı. Burada bazı ara yüz özellikleri, öğeleri ve kullanım seçenekleri sıralanarak, ara yüz çözümleri yapılırken hangi teknik unsurların göz önünde bulundurulacağına kısaca değinmekte yarar bulunmaktadır. David F. Rogers kullanıcı ara yüzlerinde üç temel çeşidin bulunduğunu belirtir (Rogers 48). Bu temel ara yüz biçimlerinin kullanıcı ara yüz uygulamalarında yaygın kullanım biçimleri olduğunu aktarmaktadır. Kütüphane ara yüzlerinde de uygulanan bu biçimleri kısaca anlatmakta yarar bulunmaktadır.

Kullanıcı-bilgisayar ara yüzleri için üç yaygın biçim olarak karşımıza ne görüyorsanız onu alırsınız, doğrudan işleme ve görüntüsel tasarım gelmektedir.

1. Ne Görüyorsanız Onu Alırsınız

“WYSIWYG (What You See Is What You Get), etkileşimli grafiklerde temeldir.” Bu uygulama çeşidinde kullanıcılar ara yüz tasarımcıları tarafından

tasarlanmış olan ara yüzlerin son halini görmektedirler. Her ne görüyor iseler o görüntü çıktısı alınan veri olarak neredeyse aynı şeydir. İşlenmiş olan verilerin bir fotoğrafı gibidir.

2.Doğrudan işleme

“Doğrudan işlemeli kullanıcı ara yüzü, görsel olarak sunulan nesnelerin, niteliklerin ve ilişkilerin çalıştırılabildiği (işlevsel hale getirildiği anlamında) bir bütündür.” (Rogers 47) Daha çok hazır metin bağlantıları ya da ikonlar aracılığı ile içeriğe yönlendirmelerde kullanılan bu uygulamayla sıklıkla karşılaşılmaktadır. Ancak bir web sayfasının içeriği ile amaçları arasındaki uyumla orantılı olarak bu uygulamanın kullanım sıklığı değişmektedir. Genel olarak bu tür uygulamalarda operasyonlar basit bir fare kullanımı ile görsel sunumların gerçekleştirildiği işlemler biçiminde ortaya çıkmaktadırlar.

3.Görüntüsel kullanıcı ara yüzleri

“Bir ikon, bir nesnenin, olayın, bir özelliğin veya başka bir kavramın resimsel sunumudur. Kullanıcı-ara yüz tasarımcısı genellikle bu tür kavramları sunmaları için ikonları veya sözcükleri kullanma seçeneğine sahiptir.” (Rogers 48) Bu uygulamalarda sıklıkla ikon kullanımına başvurulmaktadır. İkonların doğrudan metinsel anlatım düzeyinde kullanımları söz konusudur. Ancak ikon kullanımı doğrudan işleme durumuyla aynı şey değildir. Doğrudan işleme yönteminden farklı olarak burada sözcüklerin anlatımı yerine ikonların anlatımına ağırlık verilmektedir.

Web sayfalarının büyük çoğunluğunda grafik ara yüzleri pek çok ortak görsel öğeyi barındırmaktadırlar. Bunlar genellikle içeriğe yönelme ve sayfayı kullanabilme amacıyla hazırlanmış öğelerdir. Kullanım kolaylığı açısından değişik görsel tasarımlarla sunuluyor olsalar da bu ortak öğeler David F. Rogers tarafından “imleçler, onay ya da seçenek düğmeleri, değerlemeciler (valuators), kaydırma çubukları, kılavuzlar, diyalog kutuları, menüler, ikonlar, taslaklar, 3B etkileşimler ve karakter görüntüleri” olarak sıralanmıştır (Rogers 49). Bunlara kısaca değinmekte yarar bulunmaktadır. Ara yüz değerlendirmeleri yapılırken hangi öğenin neden kullanıldığının bilinmesi iletişim sürecini açıklıkla tanımlamada önemlidir. Böylelikle bu öğelerin web sayfalarındaki varlık amaçları belirtilmiş olmaktadır.

“ Bir grafik ürünün yapılabilmesi için zihinde canlandırılan, hayal edilen bir formun, yaratıcı düşüncenin; nokta, çizgi, yön, ölçü, biçim, değer, doku, renk, boyut, yüzey ve diğer araçlar yardımı ile ifade edilir” (Parlak 74). Bütün bu araçların açıkça tasarım nesnesine erişimde etkisi altında bulunacak olan kullanıcıların ihtiyaç ve beklentilerini karşılayabilecek düzeyde olması gerekmektedir. Kullanıcılar için bu araçların birer kod olarak kalması değil bütünsel bir anlatımın açık ifade araçları olarak içeriğe erişimde güçlü bir etkide bulunması gerekmektedir. Bu bağlamda, tasarımcılar tarafından seçilecek olan bu araçların görsel anlatımdaki rolünün, kullanıcılarca algılanış biçimlerinin de hesaplanması gereklidir.

David F. Rogers’ın çalışmasından derlenen temel web sayfası tasarım öğeleri imleçler, onay (seçenek) düğmeleri, kaydırma çubukları, diyalog kutuları, menüler, ikonlar, taslak, 3-B etkileşimler, karakter görüntüsü olarak sıralanan bu öğelere aşağıda kısaca değinilmiştir (Rogers 52,53) .

Bu öğelerin 3-B etkileşim öğesi dışındaki diğer tüm öğeler kütüphane web sayfalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Ancak kütüphanenin kullanıcı ile iletişim biçimini, dilini ve boyutunu anlatmak için bu öğelerin farklı biçimlerde tasarlanmış olduğunu görmek olanaklıdır.

İmlecin temel kullanımı ekranda yer belirtmektir, örneğin imleç yer belirleyici olarak kullanılır. Bununla beraber, imlecin şekli sadece yer belirtmek için değil, fareyi tıklatarak erişilebilir operasyonu belirtmek için de kullanılır.

Onay düğmeleri, seçenek veya düğme fonksiyonunu görsel olarak yürütmek için kullanılır. Listedeki öğeler karşılıklı olarak özel olmalıdır. Alternatif olarak düğmeler belli bir özellik için açma/kapama durumunu belirtmek için kullanılabilir ya da sunulan seçenekleri değerlendirme olanağı da sunabilirler.

Kaydırma çubukları, genellikle bir belge veya başka bir birimde yer belirtmek veya hareket etmek için kullanılan özelleştirilmiş kaydırıcılar, hareket ettiricilerdir.

Diyalog kutuları, çoklu girdilerin istenen işlemi belirlemesi gerektiğinde kullanılır. Bir diyalog kutusu, farklı etkileşim araçlarının sayısını birleştirebilir, örneğin olay düğmeleri, kutulardaki kategoriler.

İşaretle ve tıkla menüleri, grafiksel kullanıcı ara yüzlerinde hazır bulunurlar. Menüler alfabetik olarak, benzer konu veya işlemleri birlikte gruplayarak, kullanım sıklığı veya hiyerarşik olarak ya da bir menü kümesinin en altına (veya en üstüne) en

son kullanılmış olan komutu dinamik olarak girmek suretiyle düzenlenebilir. Hiyerarşık menüler birçok nitelikte görünebilirler: hem kelimeler hem de semboller, ikonların belirlenmiş biçimleri olarak dşnldgnde, menüler ikonlardan meydana gelmektedir.

İkonlar, bir nesnenin, kavramın veya işlemin resimsel sunumunu sağlarlar. Dikkatlice tasarlanmış ikonlar hem kültürden hem de dilden bağımsız olabilir. Bununla beraber, bunu yapmak kolay değildir. İkonları kültürel olarak bağımsız hale getirmek özellikle zordur.

İkon tasarımında amaç, onların kolay hatırlanır, kolay tanınır ve tipik ekran görüntüleyici boyutlarındaki diğer ikonlardan kolayca ayrılabilir hale getirmektir.

Belirli geçek çizimlerinde görüntüler oluşturmak ve değiştirmek için kullanılan birçok yöntem vardır. Bir geeğin son noktaları, bitiş noktası koordinatlarını yazarak, yer belirleyici aygıt veya ekran imleci kullanma yoluyla son nokta koordinatlarını yerleştirerek veya çekiştirme yoluyla belirtilir.

Etkileşim, oklu iki boyutlu görünümlerde ve belli bir uygulamanın içeriğinde yer alıyorsa, bir nesnenin üç boyutlu değişimi kolaylaşır.

Alfa sayısal karakterler, bir maske kullanarak ereve ara belleğine yazılır. Karakter maskesi, karakteri temsil etmede kullanılan piksellerin görece yerlerini içeren küçük bir ızgaradır. Dirençler, kapasitörler (sığaç) veya matematiksel semboller gibi belirli bir uygulamaya has belli semboller de bir karakter maskesiyle temsil edilebilirler. Maskedeki belli bir pikselin, karakteri veya sembol şeklini temsil etmek için kullanılıp kullanılmadığını belirleyerek maskenin kendisi ikili değerler içermektedir. Basit siyah-beyaz görüntüler için 1, sunumda bir pikselin kullanıldığını, 0 ise kullanılmadığını belirtir. Renkli görüntüler için ilave bitler direkt olarak çoklu renk glgelikleri sağlamak veya dizinler olarak renk arama çizelgesini belirtmek için kullanılır.

3.2.1.1 Görsel Açıklık

Site tasarımlarının anlaşılır olmalarında diğer bir önemli öğe ise görsel olarak sayfanın açık olmasıdır. “Anlamalı bütünler olarak düşünme ve buna göre algılama eğilimimizden dolayı, yaşantımızda ne zaman belirgin olmayan bir şeyle karşılaşırsak rahatsızlık duymaya başlarız ve bunu tamamlayarak anlamalı bir bütün

oluşturmaya çalışırız” (Akkoyun 28). Geştalt psikolojisinden alıntıylaarak başladığımız bu bölüm, kullanıcıların web sayfaları ile ilişkilerinin psikolojik etkilerini göz önüne sermemize yardımcı olmaktadır. Kullanıcıların algılarını belirleme rolünün iletişimde parazitsiz bir kanal oluşturmada önemli bir etken olduğu gerçeği göz önüne alındığında görsel açıklık kavramının önemi anlaşılacaktır.

Web sayfalarıyla karşılaşan kullanıcı, karşılaştığı tasarım nesnesindeki görüntünün anlamını anlıyor ve onu görüntülediğinde, tasarım yeterince açık geliyorsa görsel açıklık var demektir.

Görsel açıklığı sağlamanın önemli bir yolu mantıksal örgütün temelini oluşturmayı vurgulamak ve güçlendirmek amacıyla bilginin görsel organizasyonunu kullanmaktır. Bunu başarmanın temel birkaç görsel-organizasyon kuralı vardır. Bazı örneklerde de görüleceği gibi bunların kullanımı önemli bir etkiye sahiptir. Bunlar kullanıcının görsel uyarıcıyı daha büyük bütünsel biçimler şeklinde nasıl organize ettiğini (dolayısıyla bileşen parçalardan ziyade bütünü vurgulayan ve yazında “şekil” veya “biçim” olarak geçen *Gestalt* terimini) tanımlar (Foley 418).

Geştalt psikolojisinde belirsiz şeylerden bütün oluşturma sürecinde zihnimizde beliren bazı ilkeler Akkoyun tarafından şu şekilde sıralanmıştır ve bu ilkelerden bütünlük ilkesi ile şekil/zemin ilkesi tasarımla karşılaşan kullanıcının hangi algılar ve gereksinimlerle tasarımı değerlendirdiği konusunda açıklayıcı bilgiler sunmaktadır. Çevremizi anlamlı bütünler olarak algılayarak yaşadığımız görüşünden yola çıkıldığında kullanıcının karşılaştığı web sayfalarındaki renk, metin, şekil ve zemin ilişkisi üzerinden bir bütünü algılamaya çalıştığı gerçeğiyle karşılaşırız. Eksik ya da karmaşık tasarımların kullanıcının zihninde yaratacağı etki yine Akkoyun’un söz ettiği gibi rahatsızlık yaratacaktır. Bu durumda kullanıcıda algılamadan kaynaklı olarak oluşacak duygu karmaşasının web sitesini kullanmamak ya da kullanıcıyı gereksiz yere zaman harcayacak veya yoracak uğraşlara yöneltebileceği açıktır. Bu nedenle görsel organizasyonun mümkün olduğunca başarılı olması belirleyici öge haline gelmektedir.

Görsel organizasyon kuralları Foley tarafından şu dört ögeyi içerecek biçimde tanımlanmıştır: benzerlik, yakınlık, kapalılık (kapanıklık) ve iyi uzantı.

Foley (81) benzerlik kuralını, ortak özelliğe sahip iki farklı görsel uyarıcının birbirine aitmiş gibi görünmesi olarak tanımlar. Yine yakınlık kuralı da birbirine yakın olan iki görsel uyarıcının birbirine aitmiş gibi görünmesini bildirir. Kapalılık kuralı, bir uyarıcı grubu bir alanı hemen hemen çevreliyorsa ya da bir alanı çevreliyor olarak değerlendirilebiliyorsa kullanıcının alanı gördüğünü ifade etmektedir. İyi uzantı kuralı, geçek (line) bağlantıları verildiğinde, okuyucunun, birbiriyle düzgün bağlantılı geçekleri kesintisiz olarak gördüğünü belirtir.

Foley (421), organizasyonun önemini vurgulamak için verdiği örnekte, önemsenmediğinde ya da yanlış kullanıldığında organizasyon kurallarının yanlış görsel ipuçları verebileceğini veya kullanıcının yanlış mantıksal organizasyonlar sonucuna varmasına neden olabileceğini belirtmiştir. Foley seçtiği bazı sözcükleri farklı şekilde sıralayarak, aynı sözcükler üçerli sütun halinde üçer kelime olarak yan yana yazıldıkları halde satır ve sütun boşluklarıyla farklı organize edilmiş metinlerin nasıl da farklı algılamalara yol açabileceği açık bir örnekle ortaya koymuştur.

Bu prensipleri kullanma objektifinin, mantık ilişkileri sağlayarak görsel açıklığa ulaşmak anlamına geldiğini anımsamakta yarar vardır. Bilgi organize edilirken dikkat edilmesi gereken önemli bir unsur da kullanıcıların sadece bir noktaya odaklanmayacağı ve sadece fare ya da klavye veya göz hareketleri ile değil belki de çoğu zaman bu üçünü de aynı anda kullanacağını dikkate almak gereklidir. Organizasyonun ilgili nesnelere birbirine yakın ya da benzer kodlarla ve ilgili yerlere yerleştirilerek organize etmesi kullanıcıların yorulmadan sayfayı kullanmalarına olanak yaratacaktır.

3.2.1.2. Renk, Metin ve Biçim Ögesi

Web sayfaları aracılığı ile kullanıcılarla kurulan iletişim, renk, metin, biçim gibi çeşitli öğelerle ifade edilmektedir. Bu öğeler yazı karakterleri, şekiller, kenar çizgileri, gölgelendirmeler, fotoğraflar, simge, işaret gibi çeşitli ikonlar aracılığı ile karşımıza çıkmaktadır. Bütün bu öğelere ara yüz tasarımındaki kodlamaların da dâhil olduğunu hatırladığımızda, renk ögesinin diğer tüm nesnelere var olduğunu ve bu nesnelere tasarım organizasyonundaki amaçlarına uygun olarak kullanılmasını kolaylaştırıcı önemli bir öğe olduğu ortaya çıkmaktadır. “Ara yüz tasarımında kodlama, farklı obje biçimleri arasında görsel farklılıklar yaratma demektir. Birçok farklı kodlama tekniği mevcuttur: renk, şekil, büyüklük, uzunluk, yazı biçimi, sayfa

yönü, parlaklık, doldurma deseni, çizgi kalınlığı ve çizgi stili bilgisayar grafiklerinde yaygın olarak kullanılır” (Foley 422).

Web sayfalarında tasarım nesnesi olarak tüm bu kodlamaların kullanılmasındaki temel amaç kullanıcıya karşılaştığı göstergeler arasındaki farklılıkları belirtmektir. Kullanılan sayfanın içeriği, sayfanın ait olduğu kurumun kimliği, faaliyetleri gibi etkenlere göre çeşitlilik göstermektedir. Kütüphanelerin geniş hizmet yelpazesi göz önünde bulundurulduğunda kullanıcıların sayfalar arasındaki geçişlerinde kafalarını karıştırmayacak ama birbirinden farklı yönlerini de ortaya koyacak çeşitli kodlamaların kullanılmasına ihtiyaç bulunmaktadır. Foley bu durumu şöyle açıklamaktadır: “Kod değerleri artırıldıkça kullanıcının bir değeri diğeriyle karıştırma olasılığı da artmaktadır. Her bir kod değerinin anlamı belirtilerek bir göstergenin kullanımı hata oranını azaltabilir.” (Foley 422)

Eğer kullanıcı için farklı bilgi çeşitleri arasında ayırım yapmak önemliyse, artıklı kodlama kullanımı uygun düşmektedir. Kütüphane sayfalarında ortak görülen unsur olarak katalog taramaları örnek alınırsa herhangi bir kullanıcının aradığı bir yazarla ilgili bir kelime girerek tarama yaptığında algılarının yazar adlarına yoğunlaştığı göz önünde bulundurularak yazar adları için aynı renk ya da biçim kodlarının kullanılması önemli olacaktır. Aksi durumda oluşacak görsel karmaşadan dolayı kullanıcının aradığı bilgiyi kolaylıkla seçebilmesi güçleşecektir. İçerikle ilgili olan herhangi bir tarama sürecinin görsel tasarımla ilişkisi bu örnek üzerinde daha net görülebilir.

Foley’e göre bir kod seçmeden önce kaç tane kod seviyesine ihtiyaç duyulduğunu bilmemiz gerekir. Ayrıca kodlanan bilginin yalın, sıralı veya oranlı olup olmadığını da anlamak önemlidir. Kodlamaların aynı sayfadaki benzer ya da birbiriyle yakından ilgili alanlara yönelik olduğu durumlarda kodlamanın kaç aşamalı olduğuna karar verilmelidir. Böylece kodlamaların dereceleri belirlenebilir ve organizasyon içerisindeki sıralamaları bu derecelere göre belirlenebilir. Örneğin bir menünün altında ilgili 3 alan var ise ve bunlar bir başlık altında sıralanırken bir başka yerde her biri ayrı bağlantı olarak veriliyorsa kullanıcı açısından sitenin kullanımında organizasyonu kavrama yönünde ciddi karışıklıklar ortaya çıkacaktır. Bu konudaki somut örnekler çözümlenme sırasında ilgili web sayfalarından verilen örneklerle belirtilecektir. Derecelendirmelerde oranlamaların kullanılması gerektiğini belirten Foley, oranlama sırasında dikkat edilmesi gereken unsurları şu şekilde sıralamıştır:

- Genel bir ölçekte pozisyon
- Özdeş ve bağlantısız ölçekte pozisyon
- Uzunluk
- İki çizgi ve çizgi eğimi arasındaki açı
- Alan
- Ses, yoğunluk ve renk doyması
- Renk farkı

Renkler ve buna bağlı olarak da kullanılan tonlar web sayfalarında sıklıkla başvurulan yönlendirme öğeleri olarak karışımıza çıkmaktadır. ”Web tasarımında içerikle de bağlantılı olarak uygulanan renk seçimi, izleyici psikolojik yönden hazırlamakta, algılamayı kolaylaştırmakta ve kolayca yönlendirmekte önemli bir etkidir” (Parlak 157) Araştırmamıza örnek olan kurum sayfalarında da sıklıkla uygulandığı görülecek olan bu özellik sayesinde içerikle tasarım arasında kurulan ilgi kolaylıkla gözlemlenebilmektedir.

Renk kodlamaları kullanılırken dikkat edilmesi gereken önemli öğelerden birisi, renklerin çalışma alanında hem menü gruplandırmasında hem de bilgiyi kodlamada kullanılması durumunda, kullanıcının menüdeki kırmızı yönlendirmelerin çalışma alanındaki sadece kırmızı öğelere uygulanabileceği sonucunu çıkarabileceğidir. Benzer şekilde, parlak veya koyu renklerin kullanımıyla oluşan bir renk kodu, biri parlak diğeri koyu renk olmak üzere iki farklı mantıksal gruplamaya sebep olabilir. Benzerlik kuralı kodlamanın kalbi niteliğindedir. Tüm benzer bilgiler aynı kod değeriyle kodlanmalı, tüm benzer olmayan bilgiler ise farklı kod değerleri almalıdır.

Pek çok web sayfasında renk kodlamaları aracılığıyla kullanıcının dikkatini belirli bir noktaya yöneltmek amacıyla tek renk veya şekil, yanıp sönen, titreşen veya dönen imleç ve ters görüntüler gibi bazı dikkat çekme teknikleri kullanılmaktadır. Bu tekniklerin kullanımına daha çok duyurular alanlarında rastlanabilmektedir. Foley’in (a.g.e 422) bildirdiğine göre kullanıcının dikkatini çekmek için tek bir rengin, tek bir şekilden, büyüklükten veya parlaklıktan daha etkili olduğu bulunmuştur.

Ancak bu tekniğin önemli bir sakıncası şudur ki, kullanıcının aynı sayfada böyle bir teknik kullanılan bir alana rağmen sayfanın farklı bir noktasına

yerleştirilmiş olan bir bilgiye yönelmiş olması durumunda bu teknik dikkat dağıtıcı bir özelliğe bürünmektedir.

Grafik tasarımlarında rengin, tasarımın yapı taşlarından birisi olduğunu belirten Harun Parlak, tasarım sırasında dört unsursun dikkate alınması gerektiğini belirtir ve bu unsurları şöyle sıralar: Rengin kültürel çağrışımı, hedef kitlenin renk tercihi, firma ya da ürünün karakteri ve kişiliği, tasarımdaki yaklaşım biçimi. (Parlak 77) Biz çalışmamıza uygunluğu nedeni ile bu unsurları kullanıcı odaklı olarak değerlendirmeliyiz. Kullanıcıların kültürel düzeyleri, renk tercihleri, üniversitenin hedefleri ve amaçları ile tasarımdaki yaklaşım biçimi olarak ele alınarak web sayfası ile kullanıcı iletişimi arasında renk ögesi değerlendirmesi yapılması önemlidir.

Metinlerde kullanılan karakterler, fontlar ve bunların ölçüleri yine sayfalar aracılığıyla kullanıcılara verilen mesajlarla doludur. Klasik karakterlerden olan barok, italik, antik ya da Venedik-Rönesans gibi karakter görünümünün seçimleri sayfa tasarımcılar aracılığı ile kurumların kullanıcı ile kurdukları iletişimde göstergesel anlamalar yığınına içermektedir. Yine yazılarda kullanılan kalın, italik veya dar-geniş metin yazımlarındaki seçimler kullanıcı üzerindeki psikolojik, güzelduyusal ve kolay okunabilirlik gibi değişik etkilere yol açmaktadır. Yine burada içerik kadar içeriği oluşturan tüm bütünsel ara yüz öğelerinin etkilerine açıkça göndermelerle doludur. Bütün bunlar içerisinde önemli olan elbette işlevsel olarak da metindeki karakter dizilişlerinin okunabilirliğe etkisidir. Nihayetinde metnin içerik olarak açık algılanabilmesi için temel konu olarak metinsel tasarımın bu işleve hizmet etmesi de belirleyicidir.

Metin ve renk ögesiyle birlikte karşımıza en sık çıkan unsur biçimdir. Sayfadaki şekiller, o şekillerin sıralanışı, ölçüleri, birbirlerine orantısı ve ilişkileri ile kullanılan renk ve tonlamaların tamamı biçime aittirler. “Birçok çizginin bir arada bulunuşu, tek bir çizgi içindeki dönüş ve kıvrımlar ile değişik tonların oluşturduğu yüzeyler; bir tasarımda biçimi oluşturan unsurlardır” (Parlak 79). Bu bağlamda ele alındığında biçim bizlere doğa içerisinde zihnimize kazınmış pek çok gerçek biçim ya da formlar arasındaki çağrışımlarla ilişkili olarak hafızamızda yer etmektedirler. Bu algılayışlarımızdan hiç bir biçimde bağımsız olmayan çevremizdeki tüm öğeler gibi web sayfalarında kullanılan biçim formlarında da kullanıcıların bu etki altında olduklarının göz önünde bulundurulması önemlidir.

3.2.1. 3. Görsel Tutarlılık

Web sayfası tasarımında önemli öğelerden bir diğeri de görsel tutarlılık ilkesidir. Yukarıda kodlamanın öneminde bahsedildiği gibi tutarlılıkta da benzer kullanıcı etkileri görülebileceği için bu ilkenin uygulanması önemlidir. Kullanıcının ara yüz tasarım organizasyonu ile web sayfasının içeriği arasında ilişki kurabilmesi için sayfanın bütününde tutarlılık ilkesine uyulması gerekmektedir. Örneğin ana sayfada elektronik dergiler başlığı kullanıldığında, bağlantı izlendiğinde karşınıza e-dergiler listesi çıkıyorsa kullanıcı burada tereddüde düşebilir. Ya da menü alt başlıkları kalın italik puntolarla gösterildiği halde alt başlık alanına gittiğinizde bu punto ve karakter biçimi farklı başlıklar ve içerikler için de kullanılıyorsa kullanıcı için yine bir karmaşa söz konusu olacaktır.

Foley (a.g.e 426) bu durumu şöyle açıklamaktadır: “...tutarlı kurallar bütünü bir görüntüden diğerine uygulanmalıdır. Kodlamada örneğin, çevrelenmiş çizgilerin anlamının bir uygulamadan diğerine değişmesi anlamsız olacaktır. Yerleştirme tutarlılığında, kullanıcının bilgiyi daha hızlı oturabilmesi için aynı bilgi, bir görüntü veya ekrandan diğerine geçişte aynı yere yerleştirilmelidir.”

3.2.1.4. Görsel Tasarımın Örgütlenmesi

Web sayfalarını birer tasarım nesnesi olarak ele alınması gerektiğinden, genel tasarım ilkelerindeki ana unsurların burada da yer etmesinin gözetilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda sayfalardaki tasarımsal çözümler yapılırken bu grafik tasarım ilkeleri göz önünde bulundurulmalıdır. Foley’e göre (Foley 427) tasarım örgütlenmesi kuralı bulunmaktadır. Bunlar denge, ızgaralama, orantıdır. Yine Parlak’a göre (Parlak 81) tasarımda uyulması gereken üç temel ilke bulunmaktadır. Bu ilkeler zıtlık, egemenlik/odak noktası/vurgulama, görsel denge/orantı ve görsel hiyerarşi ile şekil-zemin ilişkisidir. Her iki yazar da farklı kategoriler biçiminde özetlemiş olsalar da temel olarak aynı ilkeleri tarif etmektedirler.

Oran-Denge, web sayfasındaki grafik öğelerin veya menünün sayfadaki yerleştirilme düzeninde bulunan ölçüsel olarak eşit dağılımında bu özelliğin izlenmesi olanaklıdır (Foley 426, Parlak 83). Örneğin menülerin veya düğmelerin ilgililik oranlarına göre farklı yerlere yerleştirilerek sayfaya düzenli dağıtılması görsel olarak kolay okunurluk yaratmaktadır. Aksi durumda örneğin tüm menü ve düğmelerin sayfanın sağ sütunundan aşağı doğru sıralanması hem farklı öğelerin aynı

alandan bulunarak karışıklık yaratması hem de kullanıcının sayfaya bakarken gözlerini sık sık sağ tarafa yöneltmesi fiziksel olarak da rahatsızlık yaratıcı bir unsur olacaktır. Bu nedenle çizgiler, formlar, renkler, yön, ölçü, gibi diğer unsurlar arasındaki ölçüsel uyumluluk denge için belirleyici role sahiptirler.

Izgaralama (Çizgisellik) yöntemi, sayfa, menü ve bölümlerinin birbiriyle ilintili alanlarını kalın çizgilerle bölmelere ayırarak görsel olarak düzenlenişinde kullanıcının kolaylıkla farklı alanları görmesini sağlamaktadır. Sayfada kullanılan çizgi kalınlıklarının farklılığı ile yaratılan derinlik duygusu ile istenen unsurların ön plana çıkarılması sağlanmaktadır (Foley 428, Parlak 85).

“Orantı özelliğinin, üç farklı geometrik ölçü esas alınarak sayfa alanında dengenin kurulması olduğu belirtilmelidir. Bunlar altın dikdörtgen, karekök ve çift karedir” (Foley 428). Sayfada oluşturulacak farklı alanların bu üç çeşit arasından seçim yapılarak sayfaya yerleştirilmesi önerilmektedir.

Devrim (Ritm) web siteleri tasarımında çeşitli değişkenler aracılığı ile dengeli ve uyumlu değişimlerin kullanılması ile gerçekleştirilirler. Böylelikle tasarımda hareketli bir görünüm oluşturularak kullanıcı üzerinde uyarıcı etkileri güçlü bir tasarımın oluşturulmasını sağlar.

Egemenlik / odak noktası “Bir kompozisyonda kullanılan öğelerden birinin ya da bir grubun diğer öğelere göre ölçü, değer, renk, doku bakımından üstünlük sağlamasıdır” (Parlak 82). Sayfada ilgiyi belirli bir noktaya odaklamak için tasarım nesnelere ölçü, renk yoğunluğu veya zemindeki görünümünden yararlanır. Amaç bir nesnenin diğerlerinden daha görünür kılınmasıdır. Duyurular, başlıklar, alt başlıklar listeler ya da menülerde dikkat çekici alanlar yaratarak kullanıcıyı belirli bir alana odaklamadaki amaç içeriğe yönlendirmedeki etkiyi arttırmak olmalıdır.

Şekil-zemin anlatımları tasarım alanında iki boyutlu zemin üzerine üç boyutlu şeklin yerleştirilmesi biçiminde özetlenebilecek bu uygulamada amaçlanan istenen anlatımı etkili bir sunumla gerçekleştirmek olarak açıklanabilir. Bu etkiyi yaratmak için değişik oranlarda şekiller veya renk tonlamaları, doku işlemleri veyahut da çizgilerden yararlanılmaktadır.

3.2.1. 5. Etkileşimli Öğeler (Kullanıcı-Bilgisayar Diyalogları)

“Kullanıcı-bilgisayar diyalogu kavramı etkileşimli sistem tasarımının merkezindedir ve kullanıcı-bilgisayar ile kişi-kişi diyalogu arasında yardımcı benzeşimlerdir” (Foley, 392). Kullanıcıların bilgisayarlarını açtıkları andan itibaren çeşitli düzeylerde başlayan iletişimleri değişik düzeylerde ve şekillerde gerçekleşmektedir. Formlar, elektronik postalar, sormacalar ya da ara yüzde belirtilen çeşitli yönergelere göre web sayfaları kullanıcıları çok boyutlu iletişim kurarlar. Kullanıcı-bilgisayar diyalogunun dili etkili, eksiksiz ve doğal olmalıdır. Dilin etkili olması kullanıcıyı bilgisayara daha çabuk ve kısa yoldan ulaştırabilir. Eksiksiz bir dil, söylem alanına ilişkin herhangi bir fikrin ifade edilmesine olanak sağlar. Arayüzde kullanılan dilin sıralanış ve düzenini tanımlayan en basit kural, basit ve öğrenilmesi kolay en az öğeyi içermesidir. Basit bir tasarım sayfa kullanımına alışma sürecini en aza indirir ve kullanıcının problemi üzerine odaklanabilmesini sağlar. Aksi durumda yani karmaşık bir dil sıralanışı veya düzeni durumunda ise kullanıcıyı düşünme sürecinde kesinti ve dikkat dağılımlarına sevk edecektir.

3.3. Web Siteleri ve İletişim

Roman Jakobson’ın iletişim modelini web sayfalarına uyarlayan Lisbeth Thorlacius ‘A Model of Visual, Aesthetic Communication Focusing on Web Sites’ adlı makalesinde iletişim işlevini açıklarken yine beş temel iletişim işlevi belirlemiştir.

İletişim işlevleri

1. Aktarılmazlığı ve tek yönlü iletişimiyle karakterize edilebilen beş öğeden sadece biri olan aktarıcı, etkileşimsiz, tek yönlü işlev. Filmin akışına hiçbir şekilde etkimizin olmadığı sinemada bir film izlerken maruz kaldığımız tasarım.
2. Karşılıklı konuşmalı, etkileşimli, çift yönlü işlev, fiziksel etkileşimin yanı sıra zihinsel etkileşimin de yer aldığı dört öğeden biridir. Bu tasarımla, elektronik yazışma ve sohbetlerde karşılaşılabılır.
3. Danışmanlıkla ilgili, etkileşimli, çift yönlü işlev altında yer alan karşılıklı bir bilgi alışverişi vardır ki kullanıcı ile bilgisayar arasında fiziksel etkileşim

temelli bir etkileşimle sonuçlanır. Web kullanıcısı bilgisayardan bir bilgi talebinde bulunduğu ve bilgisayar da bu talebe yanıt verdiği danışmanlıkla ilgili etkileşim söz konusu olur.

4. Karşılıklı etkileşim altında çift yönlü işlevde, e-takasla bağlantıda yer alan etkileşim bulunur. Karşılıklı işlev, danışmanlıkla ilgili işlevden, yer alan karşılıklı takas olmasından dolayı ayrılır, örneğin hem gönderen hem web kullanıcısı bir şeyler alırlar. Bu, kullanıcının alan taraf olduğu danışmanlıkla ilgili işlevle zıttır.

5. Kaydedici etkileşimde çift yönlü işlev, gönderen, web kullanıcılarından veya kullanıcısı hakkında bilgi topladığında yer alır. Kaydedici etkileşim, kayıt yoluyla televizyon programlarının akışı ile etkileşimde olmanın artan imkânlarını edinebilen izleyiciler aracılığıyla televizyon basınında giderek yaygınlaşmaktadır. (91)

Aktarıcı, etkileşimsiz, tek yönlü işlevi anlatırken bu işlevin tasarım olarak filmin akışına hiçbir şekilde etkimizin olmadığı sinemadaki durumumuzu örneklendirmiştir. Web sayfalarının bazı alanlarında, örneğin kütüphane tanıtımının yapıldığı sayfa alanlarında benzer durumlar bulunmaktadır. Tek taraflı bir iletişim söz konusudur ve bize sadece kurumun yapısı, durumu, kapsamı vb. bilgiler vermektedir. Bizim bu alana müdahale etmemiz ya da herhangi bir gönderimde bulunmamız söz konusu olmamaktadır.

Karşılıklı konuşmalı, etkileşimli, çift yönlü işlev, elektronik spot göndererek, sayfa ile ilgili yorum alanları mevcutsa buraya bir not bırakarak ya da herhangi bir biçimde sayfadaki görsel ve içerik öğelerine zihinsel bir faaliyetle yanıt vererek yerine getirilebilmektedir.

Danışmanlıkla ilgili, etkileşimli, çift yönlü işlev altında yer alan karşılıklı bir bilgi alışverişi, kullanıcının sayfanın içeriğiyle ilgili herhangi bir veri isteği ya da bir alanda tarama yaptığı anda gerçekleşmektedir. Katalogda bir yazarın ya da eserin adını yazıp bilgisayardan bir talepte bulunuruz. Sonuç ne olursa olsun sistem bize fiziki olarak bir takım bilgilere erişim sağlar.

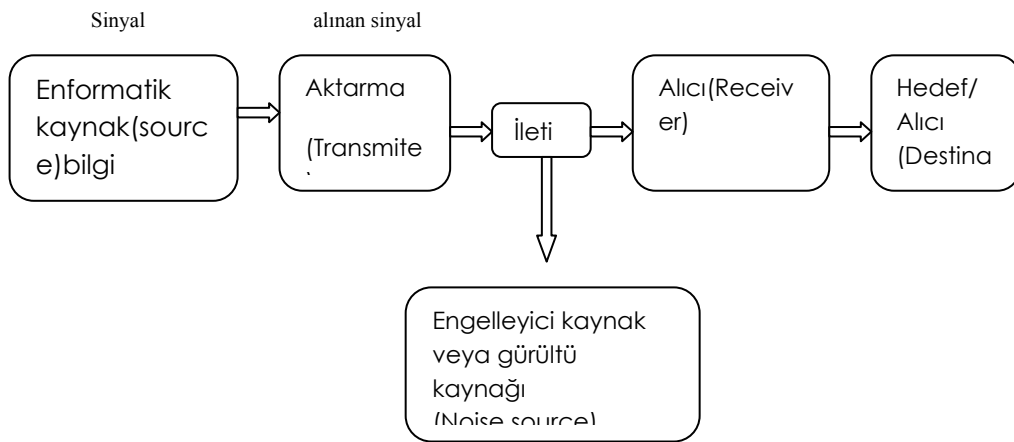
Karşılıklı etkileşim altında çift yönlü işlevde, web sayfasının örneğin kullanıcı işlemler alanı mevcutsa ve burada kullanıcı ödünç aldığı bir kitabın süresini uzatmak istiyorsa bilgisayar kullanıcıdan bir takım kişisel bilgiler (e-posta, öğrenci

numarası, şifre) ister ve bunun karşılığında kullanıcıyı gerekli uzatma işlemini yapabileceği kişisel alanına taşır.

Kaydedici etkileşimde çift yönlü işlev, gönderenin, kullanıcısı bir takım bilgiler vermesi karşılığında değişik alanlardaki hizmetlerden yararlanmaktadır. Bu özellik kütüphane web sayfalarında pek sık rastlanan bir durum değildir. Kullanıcılar değişik verileri girerek sistem tarafından gerekli onayları alarak hizmetlerden yararlanırlar.

İletişim, gönderici ve alıcı olarak adlandırılan iki insan ya da insanlar grubu/kitlesi arasında gerçekleşen bir duygu, düşünce, davranış ve bilgi alışverişi olarak tanımlanabilir (Becer 11). İletişimin bilinen ve yaygın olarak kullanılan tanımından yola çıkılarak söylenebilir ki, kütüphanelerin rolü bilgi toplumunun teknolojik olanakları ile yeniden tanımlanmıştır ve bilgi bilinen fiziki ortamlardan bu sanal platformlara doğru hızlı bir yönelime girmiştir. Kütüphanelerin, özeldede çalışmamızın konusu olan üniversite kütüphanelerinin bilgi teknolojilerini yoğun bir biçimde kullanmaları, bu kütüphanelerin kullanıcı profilini oluşturan kesimin eğitilmiş insanlardan oluşmuş olmasıdır; çünkü eğitim düzeyi yükseldikçe bilgi teknolojilerinin kullanımında bir yoğunlaşma olmaktadır. Kütüphanelerin hizmetlerini internet üzerinde web sayfaları ile kullanıcılarına iletmeleri iletişimin yeni olanak ve esaslarını da göz önünde bulundurmaya gerektirmektedir.

Shanon ve Weaver'in iletişim modeli iletişimi beş temel fonksiyona ve bu fonksiyonlara bağlı olan ancak işlevsel olmayan gürültü faktörüne bağlanmaktadır (Gökçe10).

Şekil 3.2. Shannon ve Weaver'in İletişim Modeli

Shannon ve Weaver'in iletişim modelinden görüleceği üzere iletişimin bu beş faktörü insandan insana iletişimin yüz yüze iletişimden elektronik ortamda internet üzerinden web kanal ile oluşturulan iletişim olarak değerlendirildiğinde şu şekilde yorumlanabilir.

Üniversite kütüphanelerinin iletişimleri, oluşturulmuş olan hedefleri doğrultusunda tasarlanan hizmetlerinin, kullanıcılarına ulaştırılması için gerekli olan bilgiyi, uygun bir iletişim kanalı aracılığı ile iletimini (web sayfaları aracılığı ile), hizmetlerini tanıtıcı ve kullanıcıya ulaştırılacak şekilde bir ileti olarak alıcılar kanalıya (internet ve bilgisayarlar) hedefe/alıcıya (kütüphane kullanıcıları) ulaştırmaları şeklinde tanımlayabiliriz.

Uyarılama gerçekleştirim süreçleri göz önünde bulundurarak şu şekilde açıklanabilir:

Enformatik Kaynak (Source) Bilgi:

Bilgi kaynaklarının derlendiği, işlendiği ve kullanıcın erişimine sunulduğu merkezler olan kütüphanelerin neredeyse varlık nedeni olan bilginin iletimi sorunudur. Bu sorunu içinde bulunulan çağın olanakları doğrultusunda kullanıcılarının ihtiyacına göre şekillendiren kütüphaneler için dermelerindeki koleksiyonlar bu iletişim modelinde iletişimin birinci faktörü yani Enformatik Kaynak (Source) Bilgi olarak tanımlanmıştır. Kütüphaneler amaçları doğrultusunda belirledikleri hizmetleri sunmak için bilgi politikaları oluşturmak durumundadırlar. ” Weirgarten(1998 ve Rowlands(1996) da... Bu politikanın uygulanabilmesi için bilgi politikası araçlarına gereksinim duyulur. Bu araçlar bilginin nasıl toplanacağı, yönetileceği, korunacağı, erişileceği, yayınlanacağı ve kullanılacağını belirler.” (al. y. Çelik 8)

Çalışmanın konusu olması itibarıyla bilginin erişimi ve yayınlanması süreci ile ilgileneceğiz. Bu çerçevede söylenebilir ki bilgi politikaları doğrultusunda seçilmiş olan erişim ve yayınlanma araçları bilginin iletişimi modelimizi belirtmektedir. Kütüphane bu aşamada iletilecek bilgiyi seçer.

Aktarma (Transmit):

Bilgiye erişim ve bilginin yayınlanması süreçleri iletişim modelindeki aktarım fonksiyonunu belirtmektedir. Kütüphaneler sundukları hizmetleri belirledikleri politikalar doğrultusunda belirlerler. Bu süreçte kullanıcıların hangi bilgilere ihtiyacı olduğu tespitleri yapılarak, hangi bilgilerin sunulacağı kararı

verilerek bilginin yayınlanması yoluna gidilir. İletişimdeki alıcıya verilen mesajın içeriğinin belirlenmesi ile bu süreç benzerdir. Bilginin iletileceği platform kütüphanenin bilgi sistemleri ve alıcının/hedefin iletiye ulaştığı platform olarak web sayfasıdır. Tasarlanmış bilgi sistemi tarafından alıcının sistemi tarafından çözülebilecek sinyallere dönüştürülen bilgi internet kanalı ile gönderilen sinyalleri web sayfası aracılığıyla alıcıya/hedefe gönderilir.

İleti:

Kütüphanenin web sayfasında yer alan bilgiler, linkler, görsel öğeler ve diğer içerikler iletinin tamamını oluşturmaktadır.

Alıcı/Receiver:

Göndericinin sinyallere dönüştürerek iletildiği mesajın ulaştığı kod açıcı sistemdir. Kullanıcının kütüphane web sayfasına erişimini sağlayan bilgisayar yazılımlarını ve bilgisayar sistemlerini kod çözücü olarak algılayabiliriz.

Burada yeri gelmişken Schramm'ın Shannon ve Weaver tarafından geliştirilmiş oldukları iletişim modelini yorumlayarak geliştirdiği iletişim modeli şemasını incelemekte fayda vardır. Schramm' kaynak tarafından gönderilen iletinin kaynak tarafından sinyale dönüştürülmesini kodlama, hedef/alıcı tarafından gönderilen sinyalin anlamlandırma sürecini ise kod açıcı olarak değerlendirmiştir. Buna göre Shannon ve Weaver'in modelinde belirtilen aktarma/sinyal, alıcı/alınan sinyal aşamalarını kütüphanelerin kullanıcıya iletmek istediği bilgileri/mesajları web sayfası aracılığı ile görsel ve içerik kodları ile gönderme işlemi aktarma/sinyal, kullanıcı bilgisayarının alıcı/alınan sinyal aşamasını ise kullanıcı bilgisayarı aracılığı ve bilgisayar sistemi aracılığı ile web sayfasının çözümlenmesi olarak yorumlayabiliriz.

Shannon ve Weaver'in geliştirmiş oldukları iletişim modeli Schramm tarafından kaynak, kodlayıcı, sinyal, kod açıcı ve hedef olarak beş unsur olarak belirtilmiştir (Gökçe,10).

Hedef/Alıcı (Destination):

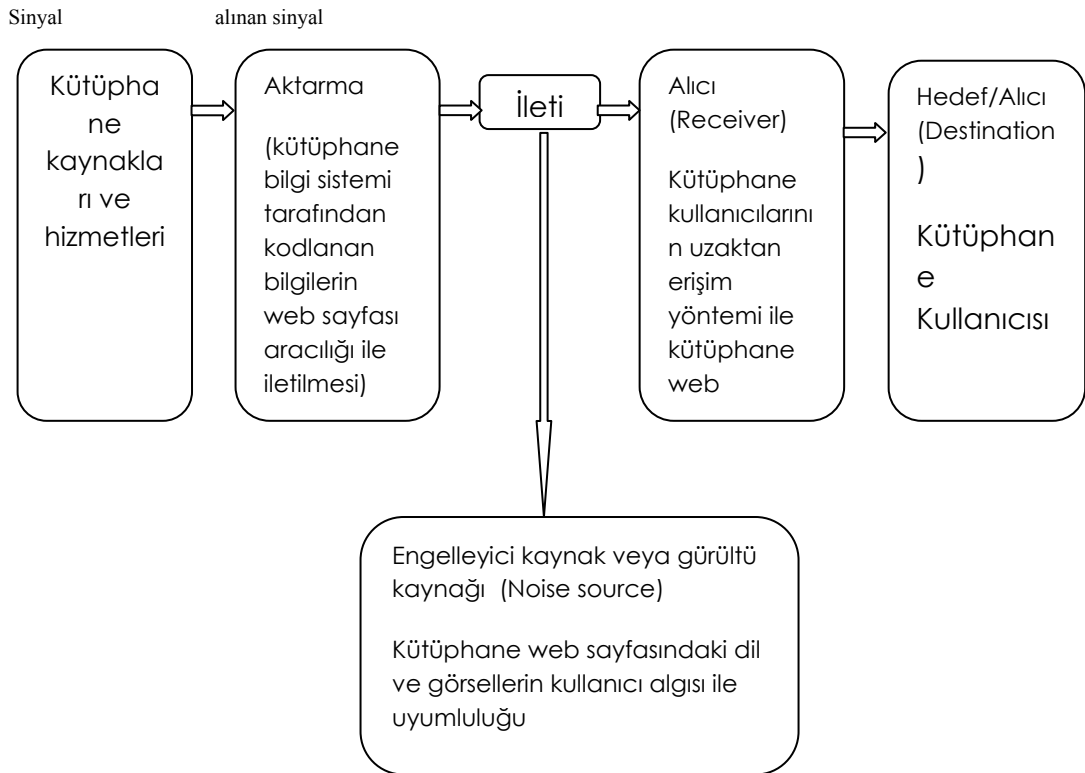
Yine Shannon ve Weaver'in iletişim modeline göre Hedef/Alıcı gönderici tarafından mesajı alması amaçlanan ya da alan kişidir.(Gökçe,10)Bu durumda yine

kişileri kütüphane kullanıcıları olarak ele alacağız ve kütüphane hizmetlerini web sayfası aracılığı ile almasını kastedeceğiz.

Engelleyici kaynak veya gürültü kaynağı(Noise source):

Shannon ve Weaver iletişim sürecinde göndericinin iletmek istediği mesajın içeriğinde gönderim sürecinde herhangi bir anlam bozulmasına ya da değişimine yol açacak engelleyici bir unsurun bulunuyor olmasını ya da mesajın yanlış anlaşılmasını engelleyici kaynak veya gürültü kaynağı (Noise source) olarak tanımlamışlardır. (Gökçe,10-11) Kütüphane web sayfalarında kullanılan dil ve görsellerin kullanıcının algılarına karşılık gelmemesi ya da kullanıcının seçilen dil veya görsellerden içeriğe yönelememesi olasıdır. Bu durumda kullanıcı ile iletişimde engelleyici kaynak ortaya çıkmaktadır. Çalışmamızın hipotezini de içeren bu bilgi yapılmış olan kullanıcı sormacalar ile değerlendirilmiştir.

Shannon ve Weaver'in iletişim modeli değerlendirildiğinde web sayfalarının iletişimdeki rolü üniversite kütüphanelerinin amaçları göz önüne alınarak kütüphane web sayfaları için iletişim modeli uyarlaması önerilebilir.

Şekil 3.3. Shannon ve Weaver'in İletişim Modeli'nin kütüphanelere uyarlanması

Uyarlamada amaçlanan, günümüz iletişim teknolojilerinden olan interneti dolayısıyla da kullanıcı ile buluşma platformu olan web sayfalarını yoğun ve etkili kullanan üniversite kütüphanelerine bu konuda yol gösterici bir zemin yaratabilmektir.

Üniversite kütüphanelerinin hizmetlerini kullanıcılarına ulaştırmak için seçmiş oldukları web sayfaları, kullanıcıların etkileşimli olarak kütüphaneye iletişime geçmiş olmaları sebebiyle kitle iletişimi kapsamına girmektedir. 'Burkart kitle iletişimini, belli özel toplumsal grupların ya da bir grubun üyelerinin, teknik araçlar kullanarak, heterojen olan ve geniş alana yayılmış bulunan sayıca fazla insanlara simgesel içerikleri iletmeye veya ulaştırmaya çalıştıkları bir süreç olarak tanımlamaktadır.' (al.y . Burkart 132)

Kütüphane web sayfaları aracılığı ile gerek kendi hizmetleri gerekse de pek çok kaynağa erişim sağlamları itibari ile tüzel kişiliklerinin gerektirdiği hedef kullanıcılar ile çeşitli düzeylerde iletişim kurarlar. Bunun yanında iletişim kurarken kullandıkları dil, seçtikleri tasarım öğeleri ve sundukları içeriklerin niteliği ve tasarımı ile pek çok düzeyde iletişim öğesini bir arada kullanmaktadırlar. Web sayfalarının iletişim süreçlerindeki rollerinin, durumlarının ve niteliklerinin belirlenebilmesi için sayfalarda yer alan bütün bu öğelerin sıralanarak analizlerinin yapılması gerekmektedir. Böylelikle kullanıcı ile olan iletişimlerde bu öğelerin etkisinin ölçülmesinin yanında yine kütüphanelerin sayfaları aracılığı ile ne gibi olanakları yaratabilecekleri noktasında bir araçlar bütünü sunabilir. Tonta yine 'Internet and Electronic Information Management' adlı eserinde çarpıcı bir örnek vermektedir.

Elektronik bilgi artışında büyük bir oranla karşı karşıya bulunmaktayız. Karşılaştırma yapıldığında, kütüphane koleksiyonları her 14 yılda bir iki katına çıkmaktadır; hâlbuki Internet üzerinden erişilebilen bilginin yıllık artış oranı %300 civarındadır. Dünyanın en büyük kütüphanelerinden olan Amerikan Kongre Kütüphanesi onlarca yıldan fazla 170 milyon kadar madde biriktirmiştir. Fakat Web üzerindeki belge sayısının 2,3 milyar olduğu tahmin edilmektedir. Bu belgeler Google ve Alta Vista gibi arama motorları aracılığıyla herkese açıktır. Her gün 7,3 milyon civarında yeni belge web yüzeyine eklenmektedir. Eğer biri, girişim intranetleri aracılığıyla erişilebilir olan, dinamik olarak oluşturulmuş web sayfaları, belge ve veritabanı içerirse, belge sayısı 550 milyarı bulmaktadır! Web yoluyla erişilebilir olsa da bazı

dosya ve veritabanları güvenlik duvarları ardında kalmakta ve bu yüzden de normal arama motorları yoluyla doğrudan erişilmektedir (bu yüzden de "derin web" olarak anılmaktadır) (Tonta 2)

Bilgi kaynaklarının hızla artışı ve geleneksel kütüphanecilik hizmetlerinden elektronik kütüphaneciliğe yönelişin baş döndürücü hızı, kütüphanelerde özellikle üniversite kütüphanelerinde kullanıcı ile hizmetlerin aktarımı noktasında etkili bir iletişimi gerekli ve zorunlu kılmaktadır. Bunun yolu da kütüphanelerin iletişimdeki rollerini doğru algılamaları ve planlamalarını bu çerçevede gerçekleştirmeleridir. Bu noktada kütüphanelerin web sayfaları aracılığı ile kullanıcıyla kurdukları iletişimi kuramsal olarak da oturtmak durumundadırlar. "Web siteleri, kütüphanelerin hizmetlerini sunmada bir tanıtım aracı olarak son derece etkilidir. İyi düzenlenmiş bir web sitesi, kullanıcıların hizmetlerden en etkin şekilde yararlanmasını sağlayacağı gibi kurum hakkında bir izlenim edinilmesine de katkıda bulunmaktadır" (Kurulgan 155) Web sitelerinin kütüphanelerin dışarıya açılan pencereleri olduğu açıktır. Günümüzde bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanan pek çok üniversite kütüphanesi kullanıcılarını kütüphanenin fiziksel ortamına gelmek zorunda kalmadan pek çok hizmeti almasını sağlamayı hedeflemektedir.

Bu çerçevede kütüphane web sayfalarının rolü de gittikçe daha önemli olmaktadır. Yaşar Tonta bu konuda (a.g.e) şunu söylemektedir:

‘genelde bir web dosyasının ortalama ömrü 44 gün olarak tahmin edilmektedir (Kahle 1997: 82-83). Bazı elektronik dosyaların, arama motorları ve/veya elle yapılan dizinleyiciler tarafından fark edilmeden veya tanımlanmadan önce webten kaldırılması muhtemeldir. Üstelik hem bilginin kendisi (içerik) hem de "metadata"sı (metaveri), kaybolmadan önce bulunup tanımlanmazsa tamamen yitirilmektedir. Basılı dosyalarda içeriği tanımlayan bilgi kaynağı ve metadata genellikle ayrı bulunmaktadır. (Tonta 5)

Tonta tarafından belirtilen gibi web sayfalarındaki bilgilerin ömrü ve teknik olarak korunma şartları göz önünde bulundurmaları gerekmektedir.

4. WEB SİTELERİNDE GÖRSEL VE İÇERİK TANIMLAMALARI VE ÇÖZÜMLEMELERİ

Kütüphanelerin, görsel tasarım boyutları göz önünde bulundurularak web sayfaları aracılığı ile oluşturdukları içeriğin ömrü ve fark edilme sürelerini de dikkate içerik tasarımı gerçekleştirmeleri gerekliliği öne çıkmaktadır. Kullanıcı odaklı tasarımların gerçekleştirilmesi, kullanıcıların özellikleri, davranış ve becerilerinin de dikkate alınması anlamına gelmektedir. Kütüphane ve bilgi bilimciler kütüphane ve bilgi hizmetlerinin planlanması ve sunulması aşamalarında kütüphane ve dermesinden yararlanacak olan kişileri esas alırlar. Uçak bu durumu anlatırken kullanıcı merkezli hareket edildiğini belirtir.

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin tanımı ve kütüphanelerin hizmet amaçları arasındaki paralellik göz önünde bulundurulduğunda kütüphanelerin bilgi ve iletişim teknolojilerini etkili kullanmalarının ne denli önemli olduğu anlaşılacaktır. Bu da kütüphane sayfalarının tasarlanmasında daha fazla güncel ihtiyaçlara odaklı, değişen teknoloji ve yaşam alanlarına odaklı güzel duyu tasarımlar ve içeriklerin oluşturulması gerektiğini göz önüne sermektedir. Aynı zamanda sayfa tasarımcılarının daha fazla bilgi teknolojilerine ve bilgi bilimin bilgisine sahip olmaları gereğini ortaya çıkarmaktadır.

“Bilgi yönetimi ve kütüphaneciliğin temel felsefesi bilgi ile bireyleri buluşturabilmektir. Bu nedendir ki bilgi sağlanır, düzenlenir ve sunulur” (Uçak 21). Kütüphanelerin tasarladıkları tüm hizmetler, kullanıcıların kütüphane derme ve hizmetlerinden faydalanmalarını sağlamaya yöneliktir. Bilgi kaynaklarının elektronik türe yönelişindeki artış ve kullanıcı ihtiyaçları ile kullanıcıların bilgisayar okuryazarlığı arttıkça, bu hizmetlerin elektronik ortamda nasıl sunulduğu daha da önem kazanmıştır. Bu bağlamda değerlendirildiğinde daha önce de elektronik yayınların çoğalmasın kütüphane web sayfalarının kullanımını arttırdığını belirlemiştik. Elektronik içeriklerin çoğalması yine bu içeriklerin web sayfalarında tasarımı ve kullanıcının buna bağlı olarak bu içeriklere erişimleri sorununu gündeme getirmektedir. Bu nedenle, yine çalışmamızın odağında yer alan değerlendirmemize bağlı olarak gelecekte bu tür içeriklerin artacağı göz önüne alınarak içerik ve tasarımların daha dikkatli bir biçimde yapılması gereğini ortaya çıkarmaktadır.

Dolayısıyla, web sayfalarının görsel ve içerik tasarımlarındaki başarılı gerçekleştirmeler kullanıcı beklentileriyle yüksek oranlarda örtüşecektir. Bu da kütüphanelerin amaçlarına erişmesinde çağdaş iletişim kanalı olan web sayfalarının etkin kullanımını gerçekleştirmekle mümkündür ancak.

4.1. Hacettepe Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi Örneğinde Üniversite Kütüphaneleri Web Sitelerinde Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Analizi

Üniversite kütüphanelerinin web sayfalarına içerik analizleri uygulanırken, kütüphanelerin geleneksel hizmetlerinin elektronik ortamda kullanılabilirliği, kullanıcıların güncel bilgi gereksinimlerini karşılayabilecek, sayfanın güncel, güvenilir, kullanıcı odaklı, etkileşimli iletişim olanaklarına sahip olması gibi bir dizi özellikler göz önünde bulundurularak değerlendirmeler yapılabilir. Kütüphanelerin amaçları doğrultusunda tasarlanmış ve geliştirilmiş içeriklerin kullanıcılar üzerinde olumlu etkiler bırakacağı değerlendirilmelidir. Bu çerçevede Mesut Kurulgan ve Fatih Bayram'ın belirttiğine göre O.L. Jurkowski tarafından bu konuda yapılmış olan çalışmada sıralanmış olan içerik öğeleri dikkate alınarak örnek kütüphane web sayfaları incelenmiştir. Jurkowski' ye göre web sitelerinde etkin bir düzenlemenin yapılması gereklidir. Anılan öğelerin bir kütüphane Web sitesinde kullanıcıların yararlanabileceği şu özellikler bulunmalıdır:

Kütüphane hakkında bilgi

İnternet üzerinde seçilmiş kaynaklara verilen bağlantı

Etkileşimli e-posta

Kütüphane adresi

Kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar

Sayfanın son güncellenme bilgisi

Kütüphane kataloguna bağlantı

Diğer kütüphanelerin çevrim-içi kataloglarına bağlantılar

Yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantılar

İnternet arama motorlarına bağlantı

Kütüphane ve hizmetlerine ilişkin bilgiler
Varsa, özel koleksiyonlara ilişkin bağlantılar
Ziyaretçi sayacı
Kütüphanenin Internet erişimine ilişkin bilgiler
Kütüphane kurallar
Kütüphanenin misyon ve vizyonuna ilişkin bilgi
Yıllık kütüphane etkinlik raporları
Kullanıcı eğitimi (142).

Sıralanan maddeler kullanıcıların sayfaların içeriklerinden beklentilerini karşılamada belirleyici unsurlar olarak göz önünde bulundurulmalıdır. Bundan sonra ise sayfaların içerikle görsel tasarımı arasındaki kullanıcı etkileri de ortak değerlendirmelere alınmalıdır.

Jurkowski tarafında sıralanan bu on dokuz öge ile örnek üniversitelerin karşılaştırmalarından çıkan sonuçlar özellikle çalışmanın sormacasında içerikle ilgili yer alan sorulara verilen yanıtlar çerçevesinde değerlendirmeye alınmıştır. “Bir web sitesinin oluşturulması aşamasında kullanıcıların ilgisini çekebilecek ve birbirine uyumlu renklerde seçilmiş bağlantılar, yazılar ve arka plan kullanılmalıdır. Renk kullanımı ve sayfa tasarımında temel amaç bir web sayfasının okunabilir olmasıdır. Aynı durum eğer varsa; grafik, fotoğraf ve tablolar için de geçerlidir” (Kurulgan, Bayram 157).

Web sayfalarının biçim ve işlevlerine yönelik olarak yapılan değerlendirmelerde 5 temel nokta öne çıkmaktadır. Bunlar; doğruluk, yetkinlik, yansızlık, içerik ve güncelliktir (Kurulgan, Bayram 142)

Doğruluk (accuracy),

Sitenin içeriğindeki bilginin güvenilir ve tam olup olmadığı; sayfadaki bilgileri kontrol eden bir editör ya da uzmanın olup olmadığı; sayfadaki metin, grafik, ses gibi öğelerin hatalı ya da eksik olup olmadığı gibi özellikleri ifade etmektedir.

Yetkinlik (authority),

Web sitesinin ticari, eğitsel, askeri ya da idari olup olmadığı; sitenin amacı ve politikasının olup- olmadığı, sitenin bir yöneticisinin olup-olmadığı ve sitedeki bilgilere ilişkin iletişim kurulabilecek bir sorumlunun olup-olmadığı gibi özellikleri ifade etmektedir.

Yansızlık (objectivity),

Sitenin içeriğindeki bilginin tarafsız olup-olmadığı; bilgilerin sunumunda yoruma ve kullanıcının etkilemeye yönelik bir çaba olup olmadığı, varsa reklâmların sayfanın içeriğini etkileyip-etkilemediği gibi özellikleri ifade etmektedir.

İçerik (content),

Sitenin yapılış amacına bağlı olarak sayfalarda yer alan bilgilerin kullanıcı amaçlarıyla örtüşüp-örtüşmediği, kullanıcının aradığı bilginin işine yarayıp-yaramadığı, kullanıcının ulaştığı bilgilerin derinliğinin yeterli olup-olmadığı gibi özellikleri ifade etmektedir.

Güncellik (currency),

Web sitesinde günün tarihinin olup-olmadığı, sayfanın en son ne zaman güncellendiği bilgisinin olup-olmadığı, sayfadaki bağlantıların tam olarak açılıp-açılmadığı ve açılan bağlantıların güncel olup-olmadığı gibi özellikleri ifade etmektedir (Sebek, 2004; Kapoun, 1998).

Bu ölçütlerin yanında siteye ulaşılabilirlik, genel görünüş, kullanım kolaylığı, teknik özellikler ve etkileşimlilik de önem taşımaktadır (144).

Bu sıralanan öğelerin tümü web sayfalarındaki içerikleri ile görsellerinde bulunması gereken koşulları sıralamaktadır. Jurkowski'nin çalışmasındaki benzer öğeleri de içinde barındırdığı için bu sıralamaların toplamı çalışmamızda özellikle içerik olmak üzere görsel tasarım öğelerinin değerlendirmesinde göz önünde bulundurulmuştur.

4.2. Web Sitelerinde Analizleme ve Çözümleme

Bu bölümde Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi kütüphanelerinin web sayfaları incelenmiştir. Bu incelemede sayfalarda yer alan görseller ve içerikler tanımlanarak sayfa düzenlerine bağlı kalınarak değerlendirmeleri yapılmıştır. Benzer başlıkların birbirleriyle benzerlikleri ve farklılıkları içerik yönünden değerlendirilmiştir. Sayfaların görsel tasarımları, içerik tanımlamaları ile uyumları açısından değerlendirilerek içerikle ilişkileri incelenmiştir. Üniversitelerdeki akademisyenler ve öğrencilere uygulanan sormacalar ile bu kullanıcıların web sayfalarını kullanımları sırasında karşılaştıkları engeller ya da kullanıcı ile kurulan iletişimin olanakları değerlendirilmiştir. Sırasıyla Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi'nin görsel ve içerik tanımlamaları yapılarak değerlendirilmiş ve sormaca sonuçları her bir üniversite için akademik ve öğrenci olmak üzere iki bölüm halinde değerlendirilmiştir.

4.2.1. Ege Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Çözömlmeleri

Bu bölümde üniversite ana sayfasında kütüphane bağlantı ve yönlendirmelerinde başlanarak, kütüphanenin web sayfası görsel ve içerik tasarımları tanımlanarak önemli görülen sayfa birimlerindeki özellikler üzerinden tasarım çözümlmelerine girililmektedir.

Şekil 4.1. Ege Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü

Üniversite ana sayfasında yer alan kütüphane ikonunun altında yer alan metne tıkladığında karşımıza çıkmakta olan sayfa kütüphanenin ana sayfasıdır (Şekil 4.3). Ana sayfada bulunan içerikler aşağıdaki gibi sıralanarak tanımlanmıştır. İçerikler görselleriyle birlikte değerlendirilerek görsel tasarımla bağlantılı olarak çözümlenmeleri yapılmıştır.

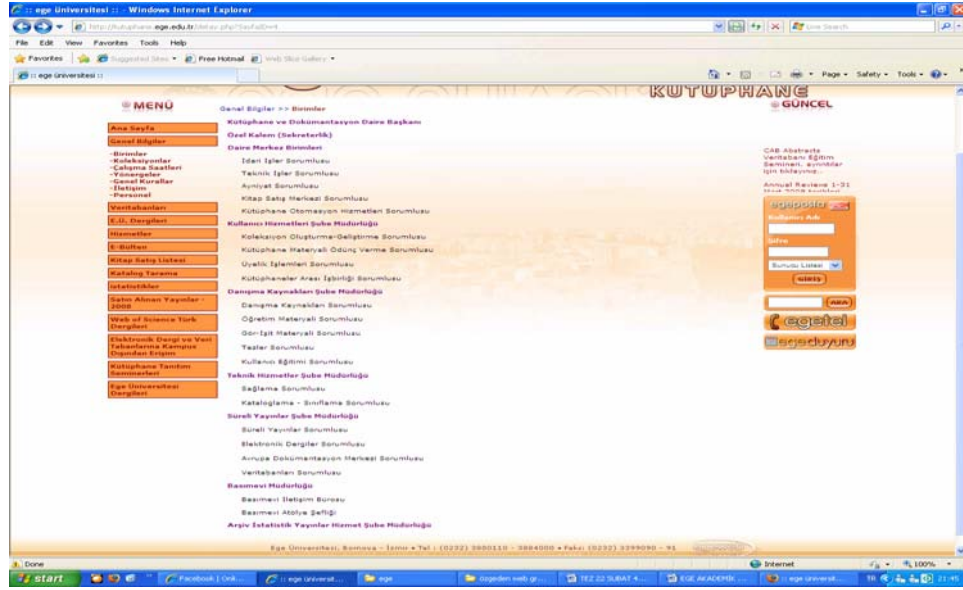
Sayfada kahverengi tonlarla belirginleştirilmiş ve ayrıştırılmış alanlar hemen göze çarpmaktadır. Renk hâkimiyeti diğer sayfalarda da devam etmektedir. Renk seçiminde kahverenginin kullanılmış olması sayfada kullanıcıya bıraktığı etki doğa ile uyum olduğu için olumlu olarak değerlendirilebileceği gibi karasızlığı simgelediği için yorucu ve sıkıcı bir etki yaratma olasılığı da bulunmaktadır. Yapılan bir araştırmaya göre (Parlak 155) kahverengi renk insanlarda hareketlilik duygusu yaratmaktadır. Bu duygu da insanların bu renk hâkimiyeti olan yerde uzun süre kalmaması sonucunu doğurmaktadır.

Web sayfasının başlığında kullanılan metin karakter ölçüleri ile diğer metin alanlarındaki karakterler arasındaki ölçülerin farklılığı ön plana çıkmaktadır. Ana sayfada bulunan logonun rengi üniversite için sabit olmasından dolayı kahverengi ve tonlarıyla uyumunda sayfanın bütününde sorunlar bulunmaktadır. Yine ana sayfadaki dikkati çeken önemli bir tasarım özelliği ise solda yer alan Menü başlığı ile sağ sütunda yer alan Güncel başlığı daha altta yer alan düğmeli alan arasında tasarımsal olarak önemli zıtlıklar bulunmasıdır. Metin karakterleri ve ölçüleri farklı olmakla birlikte bu farklılıklar her zaman olması gerektiği gibi farklı ve ön plana çıkarılmak istenen özellikleri gösterme amacı taşımamaktadırlar. Sayfanın en altında iletişim adres, telefon ve faks bilgileri yer almaktadır. Ana sayfadan içeriklere erişmek için metinler üzerine tıklayarak bağlantılara ulaşılmaktadır. Her menü başlığına tıkladığımızda o menünün altındaki başlıkları sıralayacak biçimde listeler oluşmaktadır. Bu listelerde yer alan menüler üzerine tıklanarak sırasıyla istenen şu içeriklere ulaşmak mümkündür: Ana sayfa, Genel Bilgiler, Veritabanları, E.U. Dergileri, Hizmetler, E-Bülten, Kitap Satış Listesi, Katalog Tarama, İstatistikler, Güncel, Ege Posta, EgeTel, Ege Duyuru.

Genel Bilgiler

Kütüphane ana sayfasında 'Menü' başlığından ulaşılmaktadır. Genel bilgiler (Şekil 4.4) metnine tıkladığında metin altında alt menü olarak Birimler, Koleksiyonlar, Çalışma Saatleri, Yönergeler, Genel Kurallar, İletişim ve Personel

bağlantıları bulunmaktadır. Her bir bağlantıya metin üzerine tıklayarak erişilmektedir.

Şekil 4.4 Genel Bilgiler başlığı altında ‘Birimler’ alanının sayfa görüntüsü.

Bu alanda bulunan yedi alt başlığa da girildiğinde alt başlıkların farklı metin grafik özellikleri kullandıkları gözlenmektedir. Örneğin çalışma saatleri alanında temel zemin üzerine siyah kalın yazı biçimi kullanılırken, birimler başlığından gidildiğinde mor renkte kalın yazı karakterlerinin kullanıldığı görülmektedir.

Şekil 4.5 Genel Bilgiler başlığı altında ‘Personel’ alanının sayfa görüntüsü.

Alt başlıklardan Birimler(Şekil 4.4) ve Personel başlıkları (Şekil 4.5) içerik olarak aynıdır. Kullanıcı için bir tekrar söz konusudur. Bu durum kullanıcının

gereksiz yere vakit kaybetmesine ve başlığa bağlı olarak oluşan bilgi ihtiyacının karşılanmasında yetersizlik yaratmaktadır. Kullanıcının ara yüz tasarımından kaynaklı oluşturduğu içerik beklentisi böylesi durumlarda boşa çıkabilmektedir.

Şekil 4.6 Genel Bilgiler başlığı altında 'Çalışma Saatleri' alanının sayfa görüntüsü

Görsel tasarımdaki tutarsızlıklar bazen teknik hatalar nedeniyle de oluşmaktadır. Buna örnek olarak çalışma saatleri (Şekil 4.6) alanındaki birim ve gün başlıkları sayfanın sağına doğru içeri girmiş haldedir. Başlıklar kalın puntolarla verildiği için ön plana çıkmaktadır. Sayfa düzeninde denge unsuru ortadan kalkmaktadır.

Veritabanları

Veritabanları metnine tıkladığında (Şekil 4.7) Deneme Veritabanları, Ücretsiz e-yayınlar ve Veritabanları olmak üzere üç ayrı alt başlıkla karşılaşılmaktadır. Alt başlık metnlerinin üzerine tıklanarak gerekli içeriğe erişilmektedir.

Deneme Veritabanları

Alt başlığa tıkladığında karşımıza sadece metinlerden oluşan bir sayfa tasarımı çıkmaktadır. Sayfaya koyu kahverengi tonlarla veritabanlarının isimleri verilmiş ve hemen yanlarında siyah metin rengi ile veritabanlarının erişim süreleri belirtilmiştir. Ancak bu kullanım diğer veritabanları duyurularında da kabul edilmiş bir form olarak devam etmemiştir. Bazı başlıklarda erişim tarihleri kalın ve altı

çizilmiş olarak verilirken başka başlıklarda ya sadece altı çizili ya da kalın metinler olarak verilmiştir. Bazı başlıklarda ise metin içerikleri aynı nitelermeler kullanılmadığı için karışıklıklara yol açmaktadır. Kullanıcı algıları üzerinden değerlendirildiğinde buradaki tasarım tutarsızlıkları ilgili alanların farklı mesajlar iletilmek amacıyla tasarlandığı izlenimine yol açmaktadır.

Şekil 4.7 E-Dergiler içerik ara yüzü görüntüsü

Ücretsiz e-yayınlar

Ücretsiz veritabanları içerik alanı görüntüsü (Şekil 4.8), sayfada hâkim olan kahverengi tonlarına rağmen başlıklar ücretsiz veritabanlarına bağlantı vermekle birlikte, parlak yeşil renk dikkati başlıklara çekmekle, metinlerin okunmasını güçleştirmektedir. Aynı zamanda renge odaklanılmasına rağmen diğer sayfalarda bu yöntem kullanılmadığı için yeşil renkli metin alanlarının aynı zamanda bağlantı alanları olduğu belirtilememiştir.

Şekil 4.8 Ücretsiz veritabanları içerik alanı görüntüsü

E.U. Dergileri

Menü başlığı altında yer alan E.U. Dergileri (Şekil 4.9) metnine tıklandığında yeniden aynı metin tekrar ederek listelenmektedir.

Şekil 4.9 E-Dergileri

Bu listelenmiş metne tıklandığında içerik alanına geçilmektedir. Sayfa tasarım açısından değerlendirildiğinde dağınıklık dikkat çekmektedir. Sayfa üstünde yerleşmiş olan üniversite adı ve logosu diğer sayfaların aksine sol ve sağ üst köşelerden kare koyu kahverengi birer dikdörtgen yerleştirilerek sayfalar arasındaki tutarlılık ilkesi bozulmuştur.

Yine solda yer alan menü başlığı ile sağda yer alan güncel başlığı arasındaki renk ilişkileri bu iki alanın ön plana çıkmasını sağlamaktadır. Oysa güncel başlığı ile başlığın altında yer alan iletişim kutusu arasındaki boşluk sayfada dağınıklık etkisi yaratmaktadır. Bunun nedeni güncel başlığı altında aşağıdan yukarıya doğru akması gereken duyuru metinleri olması gerektiği halde bu hareketli alanın çalışmaması nedeniyle metin alanları boş kalmıştır.

Hizmetler:

Menü başlığı altında yer alan Hizmetler alt başlığına tıkladığında Ödünç Verme Kuralları ve Yararlanma Şartları, Yayın Sağlama, İstek Formları, Listeler, Fotokopi ve Süre Uzatma olmak üzere beş başlık listede yer almaktadır.

Ödünç Verme Kuralları ve Yararlanma Şartları:

Metin üzerine tıklanarak girilen alanda solda yer alan menüye yanaşık olarak Üyelik, Ödünç Alma Kuralları ve Ödünç Alma Süreleri olmak üzere üç başlık daha bulunmaktadır. Bir üst menüdeki metin rengi koyu kahverengi ve kalın olmasına rağmen bu menüde yine açık kahverengi ve kalın olmayan metin biçimine geçiş bulunmaktadır. Bu üç başlığa girildiğinde de kahverengi başlıklardan sonra aynı metin karakterlerine ve puntolarına bağlı kalınarak siyah metin rengi seçilmiştir. Bu alan başlıklar ve alt başlıklar altında tasarım olarak tutarlılık olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda tasarımda metin başlıkları ve içeriklerin birbirleriyle ilişkileri tasarımda metin karakterleri, ölçüleri ve renklerinden faydalanılarak korunmuştur. Arka zeminlerde herhangi bir değişikliğe gidilmemiştir. Bunu da tasarımda tutarlılık ve uyumluluk ölçülerini uygulanmış olması olarak belirleyebiliriz.

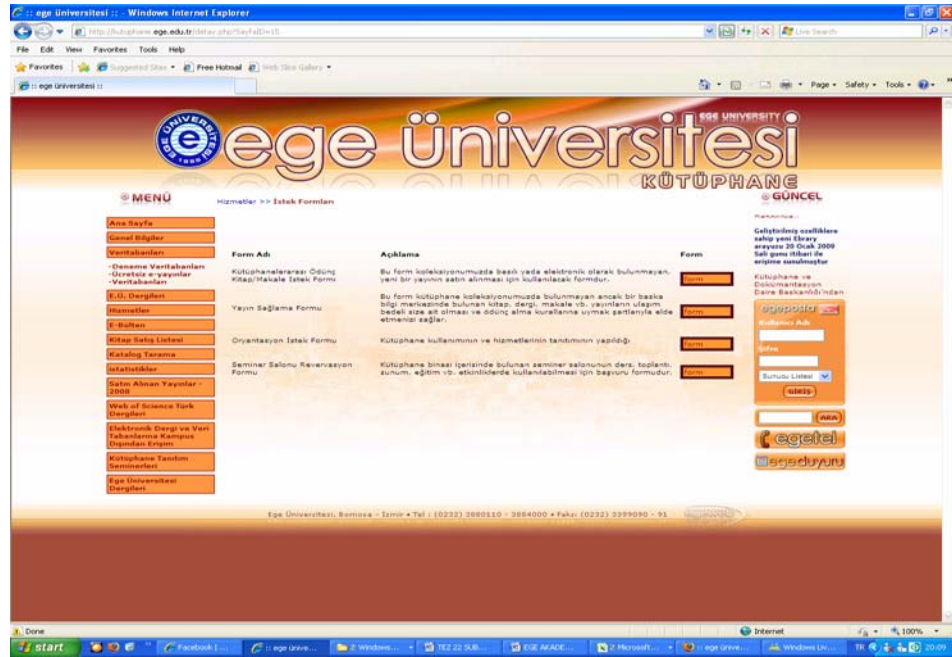
Yayın Sağlama

Yayın Sağlama alt başlığına tıklanarak gidilen alanda yayın sağlama ile ilgili genel tanıtım ve bilgilendirme içerik olarak sunulmuştur. Yayın Sağlama alt başlığı altında üç ayrı başlık daha bulunmaktadır. Bunlar yurt içi ve dışından ödünç kitap sağlama, yurt içinden makale temini, yurt dışından makale temini başlıklarıdır. Bu üç alt başlıktan yurt içi ve dışından ödünç kitap sağlama başlığında herhangi bir içerik bulunmamaktadır. Diğer iki alt başlıktan yurt içinden makale temini başlığı yanlış içeriğe yönlendirmektedir. Başlığa tıkladığınızda başka bir alan olan İstatistikler başlığının Kütüphane İstatistikleri isimli alt başlığının içeriğine erişilmektedir.

Burada teknik bir hata söz konusu olmakla birlikte içeriğin yanlış yerde olması söz konusu olduğu için ara yüz ve içerik arasındaki uyumsuzluğu dikkatlere sunmaktadır. Yine yayın sağlama başlığının alt başlığı olarak yer alan üçüncü başlık olarak yurt dışından makale temini başlığı içerik olarak belirlenen bilgileri sunmaktadır.

İstek Formları

İstek Formları (Şekil 4.10) alt başlığı altında dört ayrı form sunulmaktadır. Bunlar Kütüphanelerarası Ödünç Kitap/Makale İstek Formu, Yayın Sağlama Formu, Oryantasyon İstek Formu ve Seminer Salonu Rezervasyon Formu'dur. Yönlendirilen alan üç ayrı sütun biçiminde tasarlanmıştır. Birinci sütunda form adı / başlığı altında formların isimleri, ikinci sütunda açıklama başlığı altında form içeriklerini tanıtıcı bilgiler ve üçüncü sütunda ise form başlığı altında formlara ait bağlantılar verilmiştir.

Şekil 4.10 İstek Formları

Sütunlar sayfayı ortalayarak düzenlenmemiştir. Sayfanın soluyla saği arasında dengeli yerleştirilmiş olan üç sütun arasında ise denge unsuru gözlenmemiştir. Form başlı ile Açıklama başlığa arasında neredeyse bir boşluk bulunmazken, Açıklama başlığı ile Form Adı başlığı arasındaki boşluk hemen göze çarpmaktadır. Birinci form olan 'Kütüphanelerarası Ödünç Kitap/Makale İstek Formu' yazılırken yazım

yanlışı yapılmıştır ve formu sözcüğü ‘formı’ biçiminde yazılmıştır. Yine Seminer Salonu Rezervasyon Formu adlı başlıkta yazım yanlışı yapılarak rezervasyon yerine ‘reversasyon’ biçiminde yazım yanlışı yapılmıştır. Bu iki yanlışın sözcüklerin doğru yazımının görsel bir algı olarak kullanıcıya bütünlüsel olarak verilmesi gerekliliğinden yola çıkılarak tasarımsal olarak eksiklik biçiminde tanımlanabilir.

E-Bülten :

Ana sayfada Menü başlığı altındaki listede bulunana E-Bülten linki tıkladığında ikinci defa alt başlık olarak yine E-Bülten metni gelmektedir Metne tıklanarak alana gidilmektedir. Ancak içeriğe her hangi bir bilgi girişi olmadığı gözlenmektedir.

Kitap Satış Listesi:

Kütüphane kitap satış biriminde satılmakta olan kitapların listesi üniversite kitap listesi, TÜBİTAK kitapları ve üniversite dışında basılan eserler olmak üzere üç bağlantı ile ilgili alanlara yönlendirme yapılmaktadır. Üç farklı listenin bulunduğu alanlara yönlendirildiğinizde karşınıza 3 farklı sayfa tasarımı çıkmaktadır. Bu üç farklı tasarım, listelere erişim sağlanırken içerikte bir standart beklentisi oluşturmasına rağmen her üç listede de içerik olarak farklı detay düzeylerine ait bilgiler yer almaktadır.

Şekil 4.11 Üniversite Kitap Satış Listesi

Üniversite kitap listesi (Şekil 4.11) alanında çeşitli iletişim bilgileri ve genel açıklamalarla birlikte, kitap listesi Excel dosyası olarak sunulmaktadır. Sayfada tasarımsal olarak göze ilk çarpan unsur Menü ve Güncel başlıklarının aynı karakterlerde ve büyük harflerle yer almalarına rağmen, altlarında sıralanan liste ya da bilgilerin başlıklardan farklı karakterlerde hazırlanmış olmasıdır. Böylelikle başlıklar ve altlarındaki menüler arasında ilişki yokmuş gibi bir izlenim uyanmakla birlikte tasarımda tutarlılık olmadığı gözlemlenmektedir. Yine sol sütunda yer alan menü başlığının listeleri üzerlerine tıklandığında alt menüler halinde karşınıza gelirken, sağ sütunda yer alan Güncel menü başlığının altında aşağıdan yukarıya doğru akan yazılar şeklinde yer almaktadır. Akan yazıların hemen altında yer alan EgePosta, EgeTel ve EgeDuyuru bağlantıları bütünleşik bir tasarım olarak farklılığıyla göze batmaktadır ve alanda ayrık durmaktadır.

İçeriğin algılanması yönünde temel iletişim engelleri oluşturacak şekilde ilgisiz başlıklar kalın puntolarla ön plana çıkarılmıştır. Bu başlıklar altında yer alan bazı bilgiler de yine kalın puntolarla yazılarak sayfada metin içerisinde göze çarpmakta ve sayfanın bir bütün olarak belirli bir sıralama içerisinde içeriği sunmasına engel olacak bir tasarımla karşılaşmaktayız.

KITAP ADI	FİYAT
107 İZMİR GÜZESİ	2,75
20 YÜZYILDA PARIS C.	3,75
20 YÜZYILDA PARIS C.	4,50
21 YÜZYIL	3,75
ARŞİVE VE YAZILARINDA HESAP	3,25
ALUÇ AĞAÇI İLE SOMPETLER	3,50
ANADOLU KÜLTÜR TARİHİ	11,00
ANADOLU MANDARINARI	2,75
ANADOLU MANDARINARI C	3,25
ANALİZ VE CEBİRDE İLİŞKİ OLUMFİYAT PROBLEMLERİ VE ÇÖZÜMLERİ	3,00
ANILARINI	2,25
ARİTİMOLOJİ	4,50
ASTRONOMİ	3,25
ATOM ALTI PARÇACIKLAR	4,00
ATOM ALTI PARÇACIKLAR C	5,50
ATOM VE MOLEKÜL	3,25
AYAK ÜZLERİNİN İERARI	3,75
BİR SİYAH	3,75
BEYİN	3,50
BİLGİSAYAR VE ZEKA	1,50
BİLGİSAYARLA İYİ PROJE	4,25
BİLGİSAYARDAKİ ADRESİNİZ WEB SİTESİ	3,50
BİLGİSAYARLAR	3,75
BİLİM ARKANI	3,25
BİLİM İŞ BAŞINDA	3,75
BİLİM İŞ BAŞINDA C	4,25
BİLİM TARİHİ YAZILARI	3,00
BİLİM TARİHİ YAZILARI E	4,25
BİLİMSEL GEMİYLER	6,25
BİR MATEMATİKÇİNİN SAUVUNMASI	3,00
BİR MOMENTUM DUNYASI	4,00
BİR YERELİN PEŞİNDE	1,00
BİR ZAMANLAR	2,10
BİZ HİCREVİZ	2,00

Şekil 4.12 TÜBİTAK Kitapları

Hemen TÜBİTAK Kitapları (Şekil 4.12) alanına geçildiğinde ise bir liste sayfanın ortasına yayılmış bir şekilde yerleştirilmiştir ve eser adı ile fiyat bilgisinin yer aldığı iki sütun içerik olarak yerleştirilmiştir. Liste sol tarafa yanaştırılmıştır ve sağda yer alan menü ile arsında ilk anda göze çarpan ve rahatsız eden anlamsız bir boşluk oluşturulmuştur. Sol menünün kalabalık olması dikkate alındığı durumda kullanıcıların ara yüzden olumsuz etkilenmelerine neden olmaktadır. Yine arka plana ve menülerdeki metinlere kahverengi tonlar hâkim olmasına rağmen listelerde kullanılan mavi renk listenin ortalanmasından dolayı bu iki rengin zıtlıklarını ortaya çıkarmaktadır.

Üniversite dışında basılan eserler (Şekil 4.13) sayfasına gidildiğinde sayfanın ortasına yine orantısız bir biçimde sola bitişik olarak listenin yerleştirilmiş olduğu görülmektedir. Listede yer alan her metin birimi satırlarla birbirinden ayrılmış ve farklı içerikleri belirtmek için daha kalın sarı hatlar kullanılmıştır. İlk bakışta bunun nedeni anlaşılabilir değildir. Bununla ilişkili olarak bu sarı hatların kullanılmasındaki amacın aynı banka bilgilerine ait olan yayınları bir araya toplamaktır. Ancak banka bilgilerinin olduğu alanda satır hatları korunduğu için her satırın karşısındaki bilginin o satırdaki kitaba ait ödeme bilgileri olduğu yanlış anlaşılabilir oluşmaktadır. Oysaki satır aralarında yer alan çizgilere rağmen aynı bilgiler alt satıra geçilerek devam edilmektedir.

The screenshot shows the Ege University Library website. The main content is a table listing books for sale. The table has four columns: 'Kitap Adı', 'Yazar Adı', 'Fiyat', and 'Banka Hesap No.'. The books listed include 'Seygin', 'Bomrovu Arayışına İnceleme', 'Genel İletişim', 'Eylem Yönetimi', 'Ekonomik Temelleri', 'Kamusal İktisat', 'Patrik İktisat', 'Ekonomik Sosyoloji', 'Patrik Sosyoloji', 'Patrik Sosyoloji', and 'Patrik Sosyoloji'. The prices range from 7.50 TL to 50.00 TL. The bank account numbers are also listed.

Kitap Adı	Yazar Adı	Fiyat	Banka Hesap No.
Seygin	Dr. Handan ATTAŞ	7,50 TL	Öztaş Bankası Çeşme 141
Bomrovu Arayışına İnceleme	Dr. Handan ATTAŞ	50,00 TL	0202237-5000
Genel İletişim	Prof. Dr. Turan ATILGAN	17,00 TL	İzmir 96 Bankası
Eylem Yönetimi	Prof. Dr. Turan ATILGAN	17,00 TL	Ege Üni. Zübeyi
Ekonomik Temelleri	Prof. Dr. Turan ATILGAN	17,00 TL	02446474902
Kamusal İktisat	Prof. Dr. Bilcan BEŞER-ÖL	50,00 TL	Öztaş Bankası Karşıyaka Zübeyi
Patrik İktisat	Prof. Dr. Bilcan BEŞER-ÖL	50,00 TL	İzmir Zübeyi 411
Ekonomik Sosyoloji	Prof. Dr. Bilcan BEŞER-ÖL	10,00 TL	Hesap No: 411-5411620-5002
Patrik Sosyoloji	Prof. Dr. Bilcan BEŞER-ÖL	10,00 TL	
Patrik Sosyoloji	Prof. Dr. Bilcan BEŞER-ÖL	10,00 TL	

Şekil 4.13 Üniversite dışında basılan eserler

Buradaki tasarımın yarattığı karmaşa ise görsel tasarım ile içerik tasarımı arasındaki ilişkinin önemini vurgulamakta başarılı bir örnektir. Burada da görüldüğü üzere kullanıcıların algılarını dikkate alınmadan yapılan görsel tasarımlar o tasarımların gösterileni olan içeriğin algılanmasında esas ögedir. Böylelikle gösterenin gösterilenin temsilinde oluşmuş olan bozulma kullanıcıyla iletişimde de bir bozulmanın oluşmasına neden olmuştur. Aynı zamanda içeriğin de etkili bir biçimde sunulmasına engel oluşturmıştır.

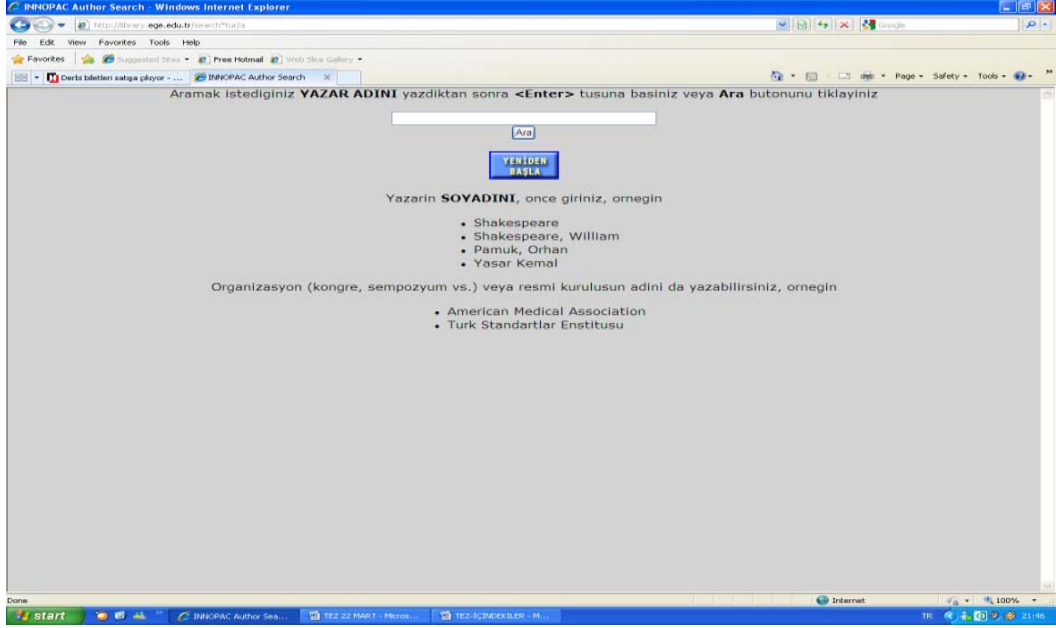
Katalog Tarama:

Kütüphane kaynaklarını taramak için MILLENIUM yazılımının ara yüzüyle birlikte kullanıcıya tarama seçenekleri sunulmuştur. Katalog düğmesi aracılığıyla ulaşılan katalog tarama menüsünde iki ana başlık bulunmaktadır.

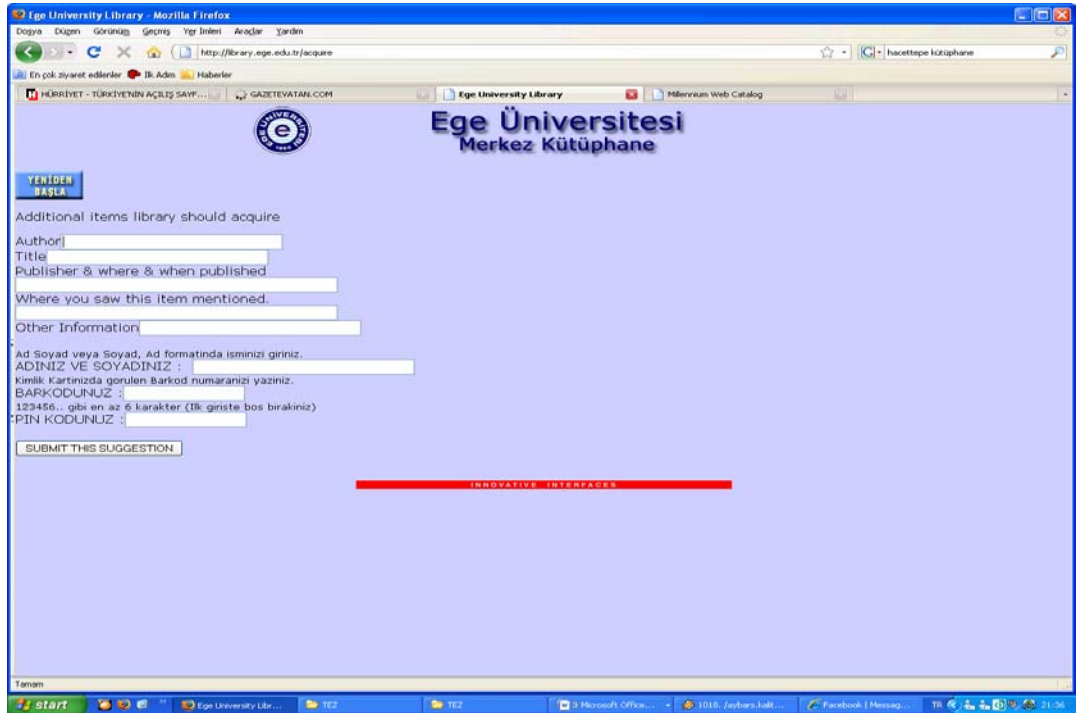
Şekil 4.14 Katalog Tarama

OPAC-ONLINE KATALOG TARAMA başlığı altında Yazar/Eser adı, konu, anahtar kelime, ISBN / ISSN, Yer No, OCLC No, Tez Listesi, Üyelik Kaydınız ve Kitap Talepleri başlıkları altında tarama olanağı bulunmaktadır. Bunun dışında Ders Kitabı Tarama başlığı altında ise ders adı ve öğretim elemanı adı biçiminde olmak üzere iki seçeneğe tarama sunulmaktadır.

Şekil 4.15 Yazar/Eser Adı

Sayfa örneğinde de görüldüğü üzere (Şekil 4.15) Yazar/Eser Adı tarama seçeneği için olduğu gibi diğer her bir tarama seçeneği alanına gidildiğinde de gri zemin üzerine arama kutucuğu ve bir arama düğmesi yerleştirilmiştir.

Şekil 4.16 Kitap Talepleri

Yukarıdaki örneklerde de görüldüğü üzere (Şekil 4.14 ve Şekil 4.15) alanın görsel tasarımında ana sayfadaki renk ve biçim düzenine sağ ve sol da yer alan menüler itibariyle bağlı kalınmıştır. Ancak genel plandan farklı olarak bu alanda yine menü içerikli olarak tasarlanmıştır. Bu durum genel tasarım tutarlılığından uzak bir görünüm sunmaktadır. Aynı zamanda menülere sol ve sağ taraflardan ulaşmayı bekleyen kullanıcı açısından bir karışıklık söz konusudur. Yine aynı şekilde iki şekil kıyaslandığında görülebileceği gibi örneğin Kitap Talepleri (Şekil 4.16) başlığından giriş yapıldığında arka plan rengi, yazı karakterleri, kurum logosu gibi temel unsurların önceki sayfaya göre konum, biçim ve metin puntoları gibi unsurlarındaki zıtlıklar göze çarpmaktadır. Önceki sayfadan geçiş yapılırken sonraki karşılaşılan sayfanın sayılan unsurlarla bağlantılı olarak tutarlı olması beklenmekte ancak bu karşılanamamaktadır. Böylelikle içeriğe yönelmek isteyen kullanıcıda görsellerin temsil ettiği durumlarla ilgili belirsizlikler oluşmaktadır ve kullanıcı bu durumla karşı karşıya bırakılmaktadır.

İstatistikler:

Elektronik veri tabanlarının kullanım istatistikleri verilmiştir.

Güncel:

Kütüphane tarafından yapılan duyurular aşağıdan yukarıya doğru akan şerit halinde verilmiştir.

Ege Posta:

Ege Üniversitesi mensuplarının elektronik postalarına erişimleri amacıyla tasarlanmış veri giriş alanları bulunan ve kullanıcıların elektronik posta adresleri ve şifrelerini girerek kullanıcı etkileşimli olarak tasarlanmış alandır.

EgeTel:

Ege Üniversitesi mensuplarının üniversite telefon rehberine erişimleri amacıyla tasarlanmış bir düğme üzerinde telefon ahizesi ikonuyla birlikte verilen erişim düğmesidir. Kullanıcıları EgeTel alanına yönlendirmektedir.

Ege Duyuru:

Üniversite web sitesinin tümünde olduğu gibi kütüphane sayfalarında da yer almaktadır. Sayfanın sağ tarafında ve diğer iletişim öğeleri olan Egetel ve EgePosta ile aynı alandadır. Üniversite tarafından yayınlanmakta olan duyuruları kapsamaktadır.

4.2.1.1. Ege Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Akademik Grup Sormacası ile Ölçülmesi

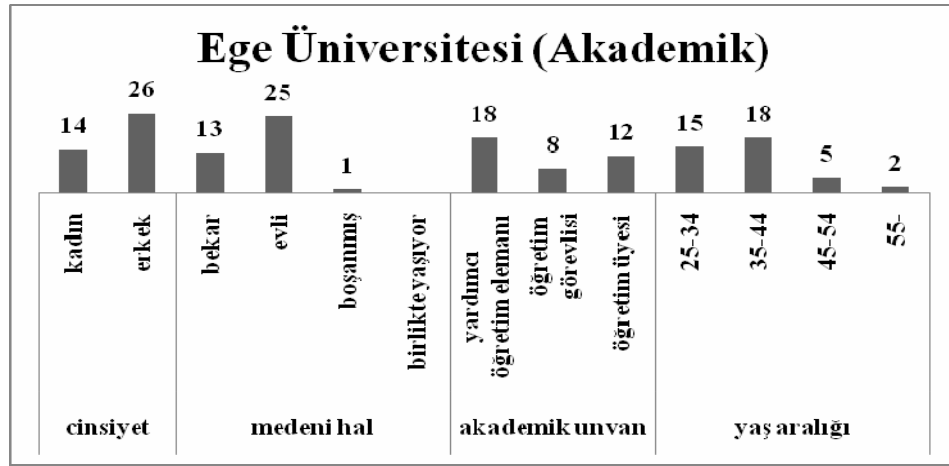
Bu bölümde üniversite öğretim görevlileri, öğretim elemanları ve yardımcı öğretim elemanlarına uygulanmış olan sormaca sonuçları değerlendirilmiştir. Akademisyenlerin web sayfasının görselleri ve içerikleri arasındaki uyumlarını, kullanıcı olara erişimlerinde karşılaştıkları iletişim engelleri olarak ele alınmıştır. Sormacaya kırk kişi katılmıştır. Sormaca katılımcıları kütüphaneye gelen kişiler arasından rastgele seçilerek uygulanmıştır. Sormacada katılımcılara akademik kadroları, ünsanları, medeni halleri, cinsiyetleri sorularak bu öğeler arasından çalışmaya etkisi olduğu gözlenenler değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

Kullanıcıların kütüphane web sayfalarından en iyi şekilde yararlanabilmeleri için gerekli olan on sekiz öge önceki bölümde sıralanmıştı. Bu öğeler göz önünde bulundurularak içerikte bulunan ve bulunmayan birimler karşılaştırdığında sormaca sonuçları daha anlamlı olarak değerlendirilebilir. Ege Üniversitesi Kütüphanelerinde bu öğelerden internet üzerinde seçilmiş kaynaklara verilen bağlantı, kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, diğer kütüphanelerin çevrim-içi kataloglarına bağlantılar, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantılar, sayfanın son güncellenme bilgisi, internet arama motorlarına bağlantı, ziyaretçi sayacı, yıllık kütüphane etkinlik raporları, kütüphanenin misyon ve vizyonuna ilişkin bilgi olmak üzere dokuz tanesi bulunmamaktadır. Oransal olarak yarıya yakın ögenin eksik olduğu tespit edilmiştir. Bunun kullanıcı memnuniyeti açısından belirleyici bir unsur olması kaçınılmazdır. Değerler aşağıda tablo halinde gösterilmiştir (Tablo 4.1).

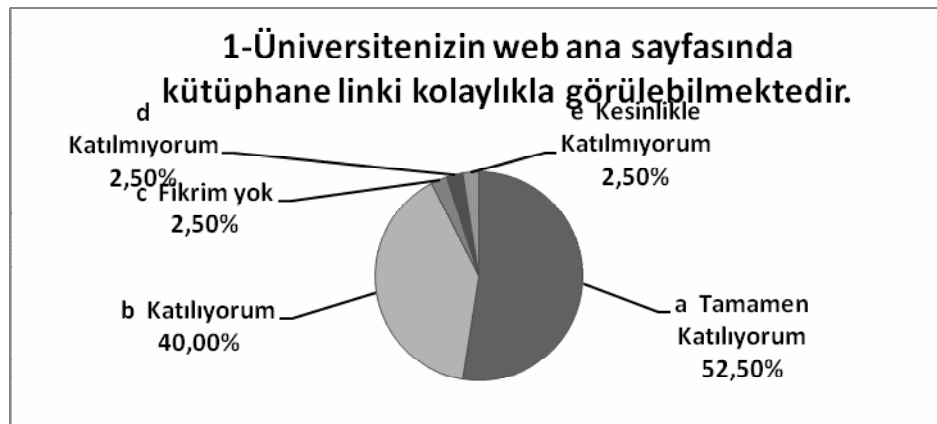
Sormaca katılımcılarına yöneltilen yaş, cinsiyet, medeni hal ve akademik unvan sorularına yanıt veren katılımcıların bilgilerinden derlenen demografik veriler

aşağıdaki tabloda gösterilmiştir. (Tablo 4.1.) Sormacaya katılan akademisyenlerin 14’ü kadın, 26’sı ise erkektir. Medeni hal seçeneğini işaretleyen katılımcıların 13’ü bekâr, 25’i evli ve 1’i de boşanmıştır. Akademik ünsanları değerlendirildiğinde ise 18 kişinin yardımcı öğretim elemanı, 8’i öğretim görevlisi ve geri kalan 12 kişi ise öğretim üyesidir. Sormacaya katılan akademisyenlerden 15 kişi 25-34 yaş aralığında, 18 kişi 35-44 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 5 kişi ise 45-54 yaş aralığındadır ve 2 kişi de 55 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğu erkektir.

Tablo 4.1 Ege Üniversitesi akademik grup sormacısı demografik bilgileri

Büyük çoğunluk evlidir. Yine katılımcıların sayısına bakıldığında en büyük grubu yardımcı öğretim elemanları oluşturmaktadır. İkinci büyük katılımcı grup öğretim üyeleri olmuştur.

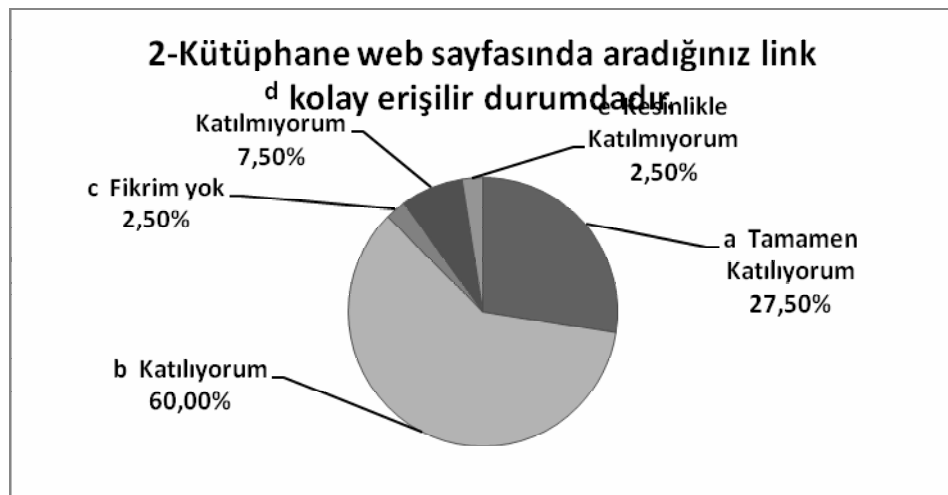

Şekil 4.17 Ege Üniversitesi akademik grup sormacısı birinci soru grafiği

Sormacanın ilk sorusu (Şekil 4.17) olarak kullanıcıların üniversite web sayfasından kütüphane linkine kolay erişip erişemedikleri sorulmuştur. Amaç kullanıcıların web sayfalarına erişimlerinde birinci basamak olan gerekli bilgiye ulaşmalarının kolay olup olmadığı ve bu yönde ana sayfada tasarım açısından bir engel bulunup bulunmadığını saptamaktır.

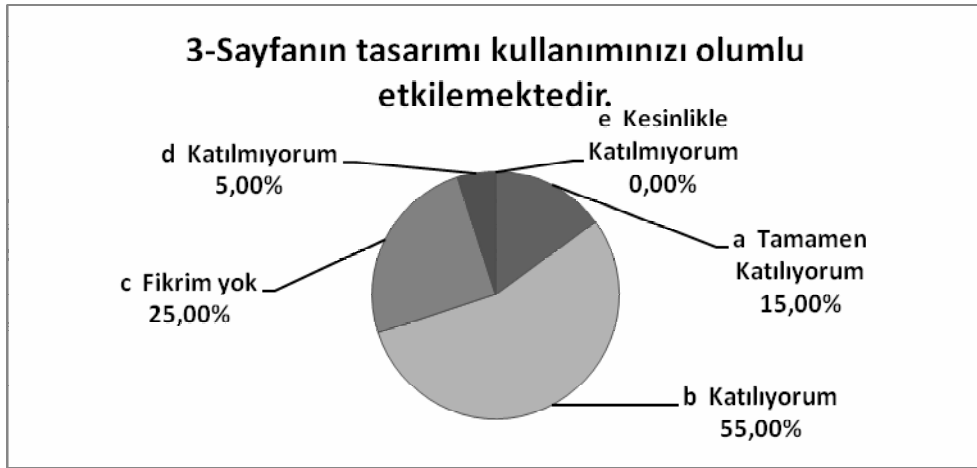
Üniversite ana sayfasının sekiz eşit ölçüde dikdörtgen kutucuk olarak çeşitli birimlerin linklerini verdiği ve bu linklerinden birinin kütüphane olduğu bilgisiyyle devam ettiğimizde sonuçlar tutarlılık içermektedir. Görsel olarak da kütüphane fotoğrafı ile ikon kullanılmış olması bu yüksek oranın nedeni olarak açıklanabilir.

Katılımcıların %52,50 'lik oranı tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Bu oran yani kesinlikle katılıyorum yanıtını verenlerin oranı oldukça güçlü bir memnuniyeti ifade etmektedir. Devamında %40,00'lık bir oranda da 'katılıyorum ' yanıtı olduğu göz önüne alındığında bu aşamada önemli bir başarının varlığı dikkat çekmektedir. Geriye kalan %7,5 ' lik oran ise eşit olarak 'Fikrim yok, Katılmıyorum ve Kesinlikle Katılmıyorum ' biçiminde gerçekleşmiştir. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin yanıtları %5' lik dilimi oluşturmaktadır ve bu dilimi kütüphane ana sayfasına erişimden memnuniyetsizlerin oranı olarak alabiliriz. Ana sayfaya erişim için tasarımda kullanıcı memnuniyetsizlik oranını oldukça düşük olarak yorumlamalıyız.

Şekil 4.18 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası ikinci soru grafiği

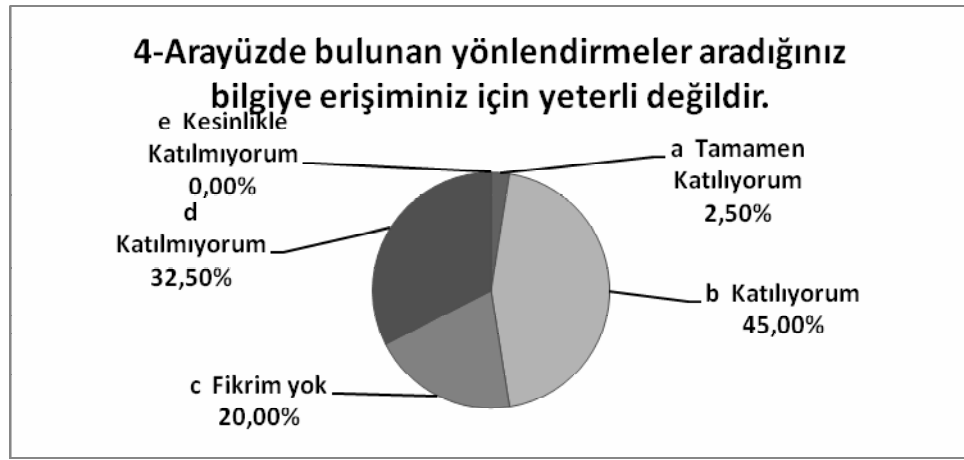
Kütüphane ana sayfasına erişim sağlamada her hangi bir engelle karşılaşmadığını varsaydığımız kullanıcıya kütüphane ana sayfasındaki içeriklere yönlendirmede önemli imleçler olan gerekli linklere erişimleri sorulduğunda (Şekil 4.18) ana sayfaya erişimdeki kolaylıkla erişime tamamen katılanların oranı önceki soruda verilen %52.50' lik oran %27.50 olarak görülmektedir. Ancak katılıyorum seçeneğine verilen yanıtların %60 olması ana sayfa menülerinin sıralanışından memnuniyet toplamını %87.50 olarak göstermektedir. Üniversite ana sayfasından kütüphaneye erişimde bağlantının kolay erişilebilirliğine verilen toplam olumlu yanıtlar %92.50 iken burada toplam oranda 5 puanlık bir düşüş gerçekleşmektedir. Aynı zamanda memnuniyetsizlerin oranı da %5'ten %10 ' a çıkmaktadır. Fikrim yok diyenlerin oranı her iki soruya verilen yanıtlarda da aynı yani %2,50 olarak çıkmaktadır. Her iki soruya verilen yanıtlardaki değişimlerin paralellik göstermesi kullanıcıların kütüphane web sayfasını değerlendirmelerinde bir tutarlılık ölçütü olarak değerlendirilmelidir. Tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtları değerlendirildiğinde kullanıcıların ana menüdeki bağlantılardan memnun olduğu sonucu çıkmaktadır.

Şekil 4.19 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası üçüncü soru grafiği

Üçüncü sorunun hazırlanmasındaki amaç kullanıcıların sayfa tasarımından duygusal olarak nasıl etkilendiğini tespit etmektir. (Şekil 4.19) Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %15 olarak çıkmıştır ve bu oran kullanıcıların sayfanın tasarımından memnuniyetlerinin güçlü bir şekilde olumlu olduğu yorumlarından bizi

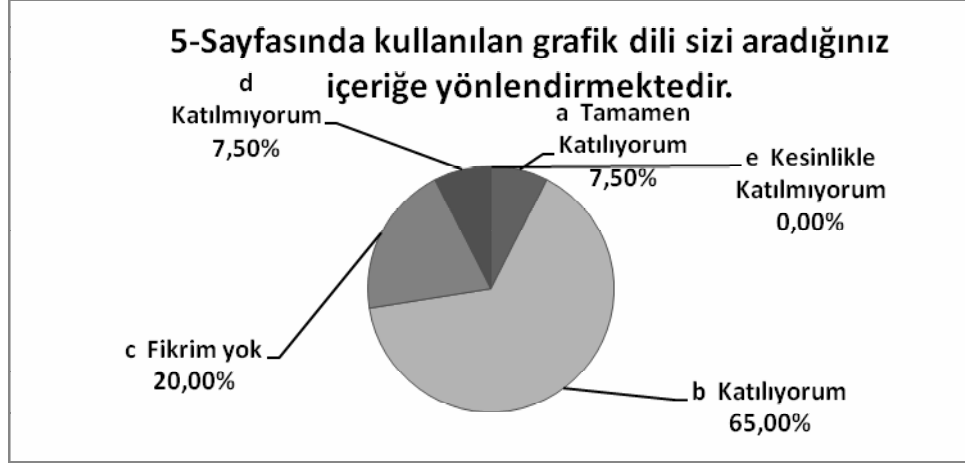
uzaklaştırmaktadır. Katılıyorum diyenlerin oranı %55'tir ve bu oran kesinlikle katılıyorum yanıtlarının düşük olma nedenini açıklayıcı niteliktedir. Ancak fikrim yok yanıtını verenlerin oranı oldukça yüksektir ve %25.00 olarak çıkmaktadır. Bunun nedeninin kullanıcıların tasarım ile kullanım arasındaki ilişkiyi yorumlamamış olması olarak açıklanabilir. Ancak katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum oranı toplamda %5'dir ve kesinlikle katılmıyorum diyen çıkmamıştır. Buradan kullanıcıların genel olarak sayfanın tasarımından memnun olduğu sonucu çıkarılabilir.

Şekil 4.20 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası dördüncü soru grafiği

Dördüncü soru (Şekil 4.20) hazırlanırken sitenin görsel tasarımı dışında kalan metinsel öğelerin kullanıcıyı aradığı bilgiye yönlendirmedeki başarısı ölçülmüştür. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %2.50 olarak çıkmıştır. Oldukça düşük bir oranla karşı karşıya kalmaktayız ve katılıyorum yanıtını verenlerin memnuniyetlerinin de güçlü olma koşulunu zayıflatmaktadır. Katılıyorum diyenlerin oranı %45,00 olarak çıkmıştır. Erişimde engel yaşamadığını belirtenlerin oranının istenen düzeyde olmadığı sonucu çıkmaktadır. Ancak fikrim yok diyenlerin oranı oldukça yüksek sayılabilecek bir orandır ve %20.00 olarak belirmiştir. Bu gruba cevap verenlerin sayfa kullanımında alışkanlıklarıyla hareket ettikleri ya da web sayfasını sık ziyaret etmedikleri biçiminde yorumlanabilir.

Katılmıyorum görüşünü belirten kullanıcıların oranı %32.50 'dir. Kesinlikle katılmıyorum diyenler ise oransal olarak %00.0'dır. Bu sonuca göre sayfadaki memnun olanların oranı yalnızca %32.50 olmaktadır ve oldukça düşük bir orana denk gelmektedir.

Şekil 4.21 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası beşinci soru grafiği

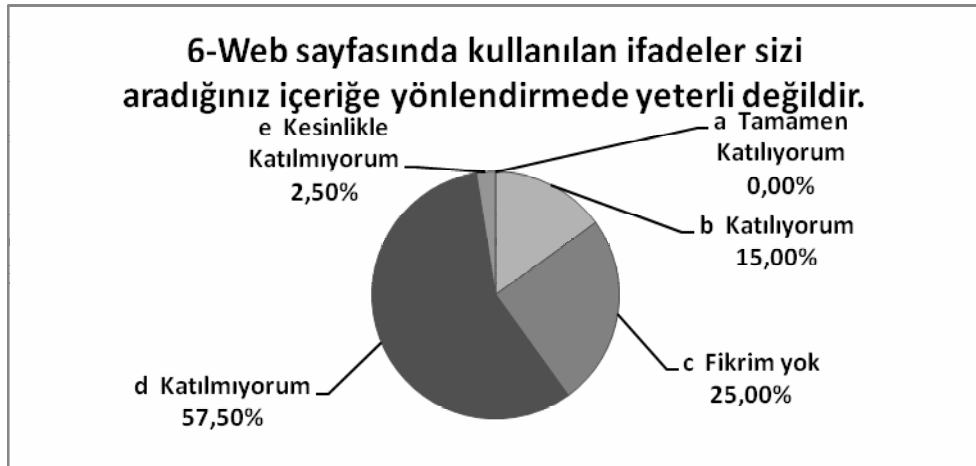
Sayfada kullanılan grafik dilinin içerikle uyumlu ya da ilişkisi kullanıcıya sorulmuştur.(Şekil 4.21) Soruda amaç 'sayfada kullanılan tasarım öğeleri bir bütün olarak görseller ile içeriğe yönlendirmede kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt vermekte midir?' sorusuna yanıt aramaktır.

İhtiyaçlarının karşılandığını güçlü bir biçimde düşünenlerin oranı %7,50 iken, sayfanın görseller ile içerik arasındaki uyumu yeterli bulanların oranı %65,00'dir. Bu yönüyle sayfadan memnun olan kullanıcıların oranı tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenler birlikte düşünüldüğünde % 72,50'dir. Bir önceki soruda içeriğe ulaşmada yönlendiricilerin başarısını yeterli görenlerin oranı %47.50 iken tasarım öğelerinin bütünsellik içerisinde içeriğe erişirmedeki etkisinin oldukça yüksek bir orana çıkmasına yol açmaktadır. Karşılaştırma yapıldığında önceki soruda memnun olanlara oranla grafik unsurların da etkisiyle birlikte değerlendirdiklerinde memnuniyet oranı %25 artış göstermektedir. Çalışmadaki temel tezimiz olan grafik özellikleri ile içerik arasındaki uyumun sayfa kullanımında etkisinin önemli olduğu savını destekler nitelikte bir atışa yol açmaktadır.

Yine soruya fikrim yok diye yanıt verenlerin oranı %20 olarak tespit edilmektedir. Bu grupta bulunan kullanıcıların oranı soruya göre küçük değişiklikler gösterse de yaklaşık, benzerdir.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %7,50 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %00.00'dır.

Sayfadaki bir bütün olarak görseller, metin, renk, biçim, şekil ve diğer tüm öğelerin tutarlılık ve uyumluluk ölçülerinin sayfadaki görsel dilin bütünü oluşturduğu bilinmektedir. Bu bilgi ile yorumlandığında kullanıcılar ile etkili bir iletişimde tüm unsurların tasarımsal olarak bütünlük içerisinde olmalarının iletişimde başarı oranını arttırdığı görülmektedir. Her iki soruya verilen yanıtlardaki tutarlılık ilişkisinin nedeni de budur.

Şekil 4.22 Ege Üniversitesi akademik grup sormacısı altıncı soru grafiği

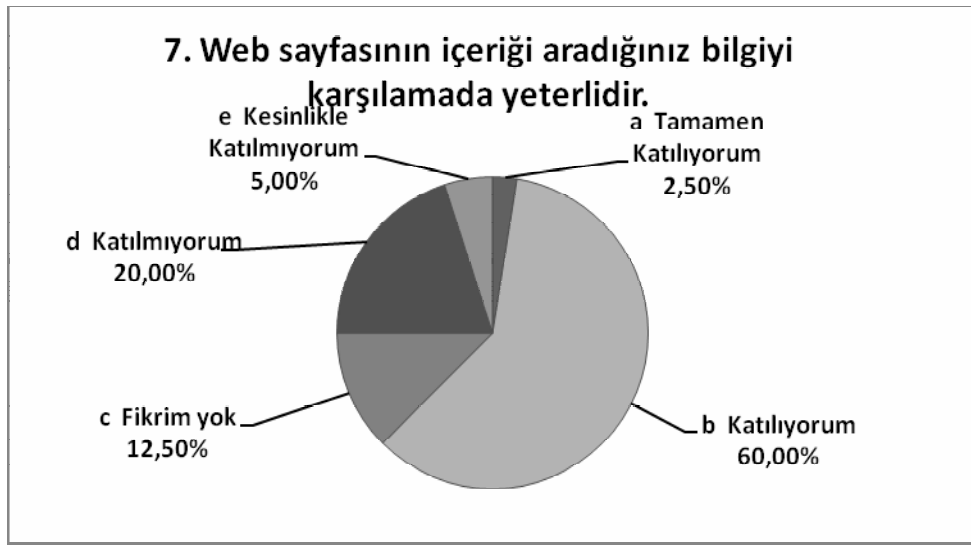
Altıncı soruda kullanıcıya web sayfasında kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmelerinde yardımcı ya da doğru yönlendirici olup olmadığı sorulmuştur. Sorudan amaçlanan kütüphanelerin mesleki terimleri, tanımları ve işleyişlerinden doğan mesleki terim kullanımları ile farklı düzeylerdeki kullanıcılarının kütüphane terminolojisini farklı düzeylerdeki ilişkileri göz önünde bulundurularak açık, anlaşılır bir terminoloji kullanıp kullanmadıklarını anlamaktır.

Sormacaya yanıt veren kullanıcıların %2.50'lik oranı güçlü bir şekilde ifadelerin içeriğe yönlendirme açısından oldukça başarılı bularak 'kesinlikle

katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Katılmıyorum diyenleri oranı ise 57,50'dir. Böylece içeriğe yönlendirici ifadeleri yeterli görenlerin oranı %60.00 olmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %25 olmuştur. Kullanıcıların bu oranda fikrim yok demelerini sayfayı sınırlı ve bildikleri özelliklerine uygun olarak kullandıkları şeklinde yorumlanabilir.

Katılıyorum diyenlerin oranı %15 ve kesinlikle katılıyorum diyenlerin oranı %0,00 'dır. Bu sonuçlarla kullanılan ifadelerin genel itibariyle anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

Şekil 4.23 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası yedinci soru grafiği

O. L. Jurkowski (a.g.e) , üniversite ve kolej kütüphanelerinden kullanıcı beklentileriyle ilgili yaptığı çalışmadan daha önce bahsettiğimiz kütüphane web sayfa içerikleriyle ilgili olarak sıraladığı gerekli içerikle ilgili maddeler Ege Üniversitesi kütüphane web sayfası içerikleriyle karşılaştırılmıştır. Karşılaştırma web sayfası içeriğinin on bir içerik ögesi hakkında bilgi vermediği gözlemlenmiştir. Bu ögeler; internet üzerinde seçilmiş kaynaklara verilen bağlantı, etkileşimli e-posta, kütüphane adresi, kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, sayfanın son güncellenme bilgisi, diğer kütüphanelerin çevrim-içi kataloglarına bağlantılar, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantılar, internet arama

motorlarına bağlantı, ziyaretçi sayacı, yıllık kütüphane etkinlik raporları, kullanıcı eğitimidir.

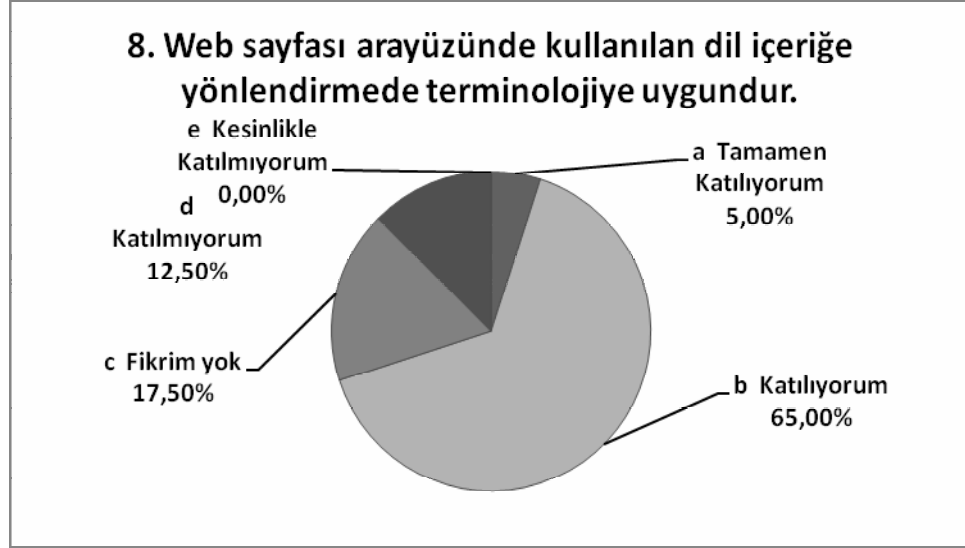
İçerikteki bu eksiklikler kullanıcının sayfadan beklentilerini önemli ölçüde belirlemektedir. Sayfada kütüphane kaynaklarını tarama ve elektronik yayınlara erişim dışında, bir bilgi merkezi web sayfası olması nedeniyle kullanıcıda bilgi ile ilgili olarak gerekli görülen diğer sıralanan bilgilere de ihtiyaç duyulabilmektedir.

Bu çerçevede değerlendirildiğinde web sayfasının içeriği aradığımız bilgiyi karşılamada yeterli midir sorusuna verilen yanıtlarda (Şekil 4.23) %2,50 kesinlikle katılıyorum, %60,00 katılıyorum yanıtları birlikte değerlendirildiğinde içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %62,50 olmaktadır. Kütüphane web sayfalarının ihtiyaçları belli olan kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde memnuniyet oranı yetersiz görülmektedir.

Soruya verilen yanıtlarda fikrim yok diyenlerin oranı belirgin bir biçimde azalmaktadır. Siteyi kullanan her kullanıcı beklentileri oranında içerikle ilgilidir. Bunun için görsellikle ilgili yanıtlarda fikrim yok oranları %20-%25 aralığında iken içerikle ilgili beklentiler sorulduğunda görüş belirtmeyenlerin oranı yarı yarıya azalmaktadır.

İçeriği yeterli bulmayanların oranını değerlendirdiğimiz katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum tercihlerinde oranlar sırasıyla %20,00 ve %5,00 olmuştur. Bu sonuçta bize her dört kullanıcıdan ancak bir tanesinin içeriği yeterli bulmadığı sonucuna götürmektedir.

Önceki soruda kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmedeki başarısıyla ilgili yapılan değerlendirmelerdeki başarılı bulanların oranı ile içeriği yeterli bulunanların oranı yakındır.

Şekil 4.24 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası sekizinci soru grafiği

Ara yüzde kullanılan dilin terminolojiye uygunluğunu ölçmek amacıyla hazırlanmış olan sekizinci soru ile altıncı soru birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Altıncı soruda genel olarak kullanılan terimlerin anlaşılabilirliği ölçülürken burada kullanıcıların kütüphane ve bilgisayar kullanımındaki bilgi ve becerilere uygun bir dilin mesleki terminoloji ile uygunluğu ölçülmek istenmiştir. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %5,00 iken katıldığını belirtenlerin oranı %65,00 olmuştur. Terminoloji ile içeriğe yönlendirme amacıyla ara yüzde kullanılan metinsel öğelerin %70 gibi bir oranla anlaşılır olduğu görülmektedir. Sayfada kullanılan dilin aranılan içeriğe yönlendirmede %60 oranında uygun olduğu görüşüne rağmen kullanılan terminolojinin uygunluğuna verilen yanıt %70'i bulmuştur. Bu da göstermektedir ki içeriğe yönlendirmede terminoloji veya metin dili dışındaki öğelerin etkisi bulunmaktadır. Terminolojiyi bilen kullanıcıların %10'luk bir kayıpla içeriğe yönelmede sorun yaşıyor olması tasarımsal engellere bağlanmalıdır.

Terminolojiye hâkim olmanın verdiği sonuçla da bağlantılı olarak görüş belirtmeyenlerin oranı altıncı soruya oranla yarı yarıya azalarak %12.50 olmuştur.

Terminoloji ile kullanılan dil arasındaki uyumluluğun yetersiz ya da eksik olduğunu belirtenleri oranı %12,50 olmuştur. Yine bununla tutarlı bir biçimde altıncı soruda kullanılan terimleri uyumluluk açısından yetersiz veya eksik bulanların oranı buna bağlı olarak %25,00'den %12,50' ye gerilemiştir. İki soru arasındaki ilişki

yanıtlara da yansımıştır. Kullanıcılar açısından değerlendirildiğinde dilsel düzeyde açık ay da kullanıcının algı frekanslarına uygun olmasının siteden yaralanmada etkisi ortaya çıkmaktadır. Böylelikle de terminolojiye uygunluk ile genel olarak metin dili arasındaki uyumluluk arttıkça görüş belirtmeyenlerin oranında azalma olduğu gözlemlenmiştir.

Dokuzuncu soru hazırlanırken kullanıcının web sayfası ara yüzüyle ilk karşılaştığında bir bütün olarak dil ve tasarım olarak algıladığı bütünlüğün sayfa hazırlayıcıların amaçlarıyla bağlantılarını açıklamayı amaçlamıştır. Bir sayfanın kullanıcı tarafından görüldüğünde ara yüzün kullanıcıya içerikle ve içerik yönlendiricileriyle ilgili bir fikir vermesi önemlidir. Sayfa ilişkililik ilkelerine göre tutarlı tasarımsal bütünlük içerisinde yerleştirilmiş içeriğe ulaşmada sorun yaşamıyorsa sayfanın yapısı hakkında da fikir sahibi olacaktır.

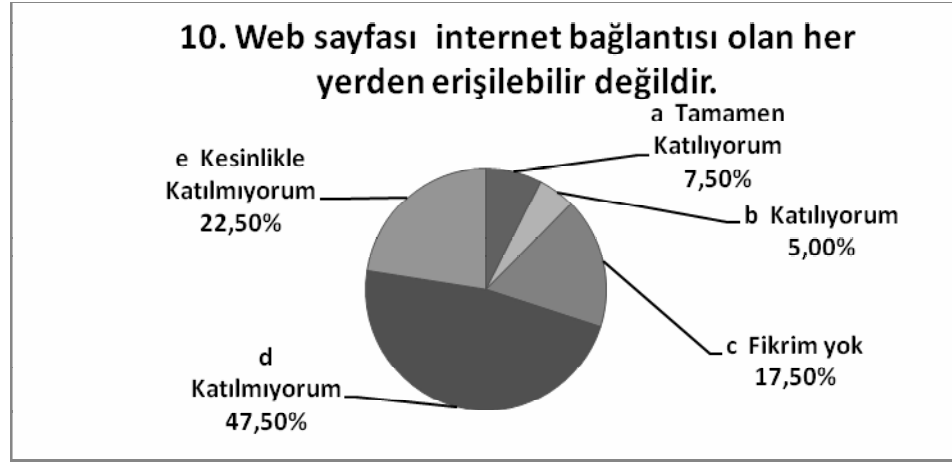

Şekil 4.25 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası dokuzuncu soru grafiği

Bu bağlamda sormacanın ilgili sorusuna (Şekil 4.25) yanıt verenlerin %7,50 ‘si tamamen katılıyorum, %60,00’ı ise katılıyorum yanıtını vermiştir. Sonuç değerlendirildiğinde sayfaya erişim sağlayan kullanıcıların %67,50’sinin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olduğunu görmekteyiz.

Kullanıcıların %20,00 ‘si soruya fikrim yok diyerek yanıt vermiştir. Yine bu gruptakilerin oranındaki artış sayfayı kullanım amacı ve sıklığı ile ilgi görülmektedir.

Ancak katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %12,50 olmuştur ve bu yanıtlar ilgili dilimdeki grubun sayfa yapısı hakkında hiçbir şekilde fikir sahibi olamadığını ve sayfanın bu gruba karmaşık geldiği biçiminde yorumlanabilir.

Şekil 4.26 Ege Üniversitesi akademik grup sormacası onuncu soru grafiği

Onuncu soruda (Şekil 4.26) öğrenci ve akademisyenlerin kütüphaneye gelmeden web sayfası aracılığı ile içeriğe erişimlerini gerçekleştirmeleri ile ilgili olarak bir engelle karşılaşıp karşılaşmadıkları ölçülmek istenmiştir. Üniversite akademisyenlerinin çeşitli nedenlerle yıl içerisinde yerleşkeler dışında bulunmaları ve çalışmalarını yerleşke dışında sürdürmeleri ile yerleşkede buldukları halde zaman zaman sorunu nedeniyle kütüphaneye sıklıkla gelemedikleri düşüncesi göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin de gerek tatiller gerekse de yurt veya evlerinden kütüphane sayfası içeriklerine erişimlerini gerçekleştirme konusunda da durumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca web sayfasında yer alan yerleşke dışından erişim bağlantı ve içeriği bulunduğu halde katılımcı kullanıcıların verdikleri yanıt bu içerikle birlikte değerlendirilmiştir.

Kullanıcıların %22,00'lik kısmı kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermektedir. Bu grubun yoğun bir biçimde yerleşke dışında sayfaya erişim sağladıkları yorumu yapılabilir. %47,50'lik dilimde yer alan kullanıcılar da yerleşke dışından erişim sağlayabilmektedir. Kullanıcıların %70'i internete kütüphane dışından erişim sağlayabilmektedir.

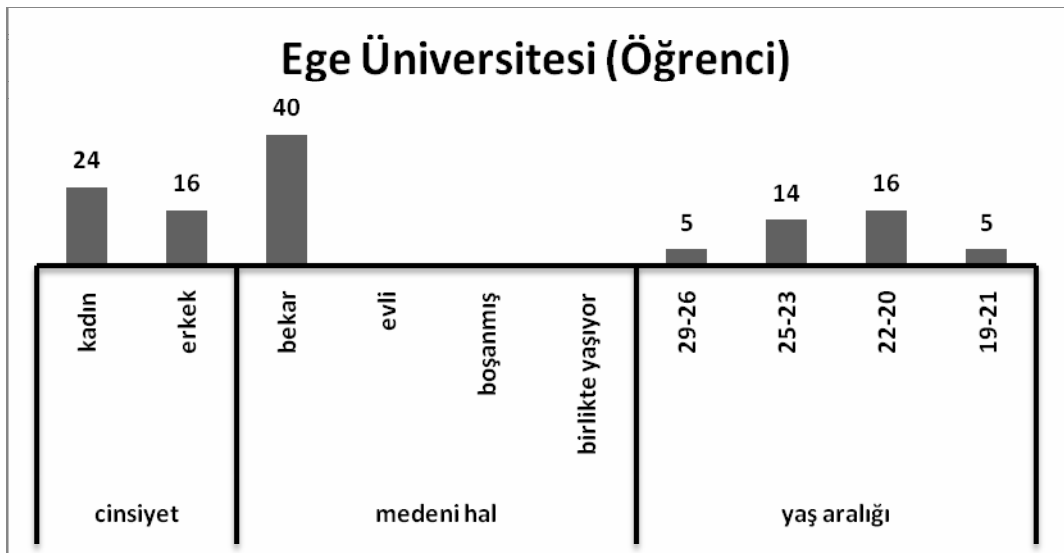
Kullanıcıların %17,50'lik dilimi fikrim yok yanıtını vermiştir. Bu grubun uzaktan erişimle ilgili olarak gerekli içeriğe ulaşmadıkları ve bu özelliği kullanmadıkları varsayılmaktadır.

Kullanıcıların %5,00'i katıldığını, %7,50'si ise tamamen katıldıklarını belirtmiştir. Bu grubun da yine uzaktan erişim özelliğinden habersiz olduğu varsayılmaktadır.

4.2.1.2. Ege Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Öğrenci Grubu Sormacası ile Ölçülmesi

Bu bölümde Ege Üniversitesi öğrencilerine uygulanmış olan sormaca sonuçları değerlendirilmiştir. Öğrencilerin web sayfasının görselleri ve içerikleri arasındaki uyumlarını, kullanıcı olarak erişimlerinde karşılaştıkları iletişim engelleri olarak ele alınmıştır. Sormacaya kırk öğrenci katılmıştır. Sormaca katılımcıları kütüphaneye gelen kullanıcılar arasından rastgele belirlenen kişiler seçilerek uygulanmıştır. Sormacada katılımcılara medeni halleri, cinsiyetleri sorularak bu unsurlar arasından çalışmaya etkisi olduğu gözlenen öğeler değerlendirmede göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 4.2 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası demografik bilgileri

Sormaca katılımcılarına yöneltilen yaş, cinsiyet ve medeni hal sorularına yanıt veren katılımcıların bilgilerinden derlenen demografik veriler yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. Sormacaya katılan öğrencilerin 24'ü kadın, 16'sı ise erkektir. Medeni hal seçeneğini işaretleyen katılımcıların 40'ı da bekârdır. Sormacaya katılan öğrencilerden 5 kişi 19-21 yaş aralığında, 16 kişi 20-22 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 14 kişi ise 23-25 yaş aralığındadır ve 5 kişi de 26-29 yaş aralığındaki grupta yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğu kadındır. Katılımcılardan evli veya boşanmış ya da birlikte yaşayan kimse yoktur. Bu soruya verilen yanıtların tamamen bekâr seçeneği ile karşımıza çıkması olağandır. Öğrencilikte evliliğin yaygın olmadığı bilindiği için sonuç olağandır. Yine katılımcıların sayısı büyük oranda dengeli olmuştur.

Sormacanın ilk sorusu olan, kullanıcıların üniversite web sayfasından kütüphane linkine kolay erişip erişemedikleri sorusudur. Amaç kullanıcıların web sayfalarına erişimlerinde birinci basamak olan gerekli bilgiye ulaşmalarının kolay olup olmadığı ve bu yönde ana sayfada tasarım açısından bir engel bulunup bulunmadığını saptamaktır. (Şekil 4.27)

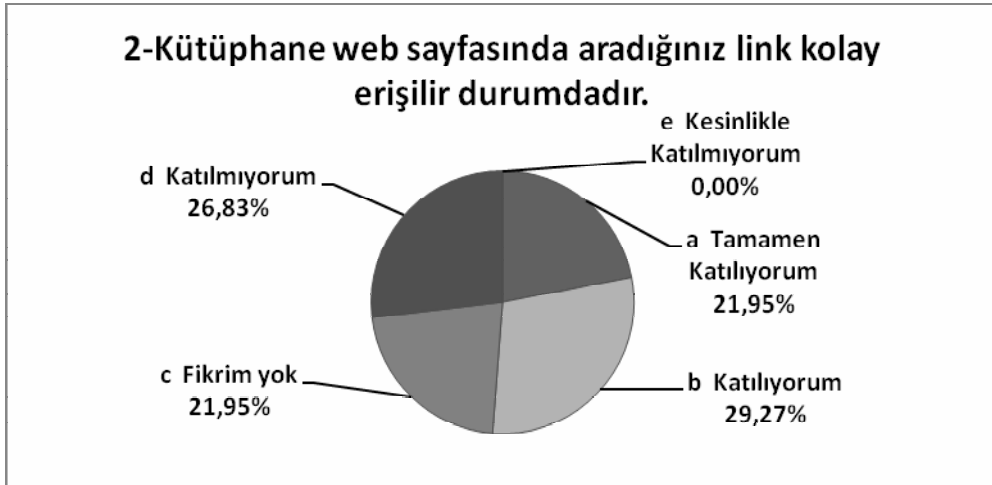

Şekil 4.27 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası birinci soru grafiği

Katılımcıların %43,90 'lık oranı tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Devamında %39,03'lik bir oranda da 'katılıyorum ' yanıtını vermiştir. Her iki yanıt birbirine yakındır ve olumlu görüş olarak değerlendirdiğimiz bu sonuçların toplamında %82,92'lik bir kullanıcı kesiminin web sayfasının üniversite ana sayfasından görünürlüğünü büyük oranda yeterli gördükleri sonucu çıkmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %12,50 olmuştur. Aynı soruya akademisyenlerin verdiği yanıtın iki katı oranında bir görüştür bu. Katılmıyorum diyenler %4,88 olmuştur ve kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren olmamıştır. ‘Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin yanıtları %5’ lik dilime denk gelmektedir ve bu dilim yine akademisyenlerle benzer bir orana denk gelmektedir. Akademisyenlere oranla fikrim yok yanıtını veren öğrencilerin tasarımdan beklentileri ve internet kullanım alışkanlıklarının bu farkı yarattığı düşünülmektedir. Ana sayfaya erişim için tasarımda kullanıcı memnuniyetsizlik oranını oldukça düşük olarak yorumlamalıyız.

Kütüphane ana sayfasına erişim sağlamada her hangi bir engelle karşılaşmadığını varsaydığımız kullanıcıya kütüphane ana sayfasındaki içeriklere yönlendirmede önemli imleçler olan gerekli linklere erişimleri sorulduğunda (Şekil 4.28) ana sayfaya erişimdeki kolaylıkla erişime tamamen katılanların oranı önceki soruda verilen yanıt akademisyenlerde olduğu gibi düşüş göstermektedir.

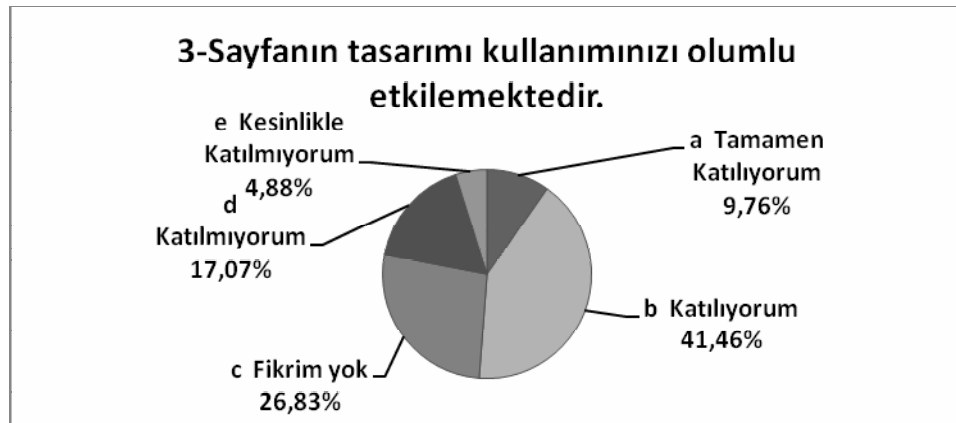
Şekil 4.28 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası ikinci soru grafiği

Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %21,95 olarak görülmektedir. Katılıyorum seçeneğine verilen yanıtların %29,27 olmuştur. Yine önceki soruda %39,02 olan bu oran yaklaşık on puanlık bir düşüş göstermiştir. Akademisyenlerde üniversite ana sayfasından kütüphaneye erişimde bağlantının kolay erişilebilirliğine verilen toplam olumlu yanıtlar %92,50 iken burada toplam oran %51,23'e gerilemiştir. Yaklaşık 39 puanlık bu düşüş öğrencilerin tasarımdan beklentilerinin de akademisyenlerden oldukça farklı olduğunu göstermektedir. İnternet kullanım oranları ve alışkanlıkları birbirinden farklı olan bu iki grup arasındaki tercihlerdeki farklılık tasarım beklentileriyle doğrudan ilişkilidir. Akademisyenler de öğrenciler

gibi üniversitedeki kütüphane bağlantısından daha çok memnunken kütüphane sayfasındaki bağlantılarda memnuniyet oranı düşmekle birlikte öğrencilerdeki gibi keskin bir düşüş gözlemlenmemiştir. Yeni nesil tasarım unsurlarına uyumda daha hızlı tepkiler veren genç kuşakla daha ileri yaş grupları arasındaki fark belirgin bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Burada üniversite web sayfasının teknolojik altyapısı ve görsel uygulamalara verdiği olanaklar ile kütüphane web sayfasının olanakları arasındaki farklılıklara da dikkat çekmekte yarar bulunmaktadır. Bunun sonucunda yine görsel öğelerin tasarım ve içerik ilişkisindeki başarının kullanıcı üzerindeki etkisi bu farklı sonuçlarda açıkça görülmektedir.

Fikrim yok diyenlerin oranı yine üniversite ana sayfası ile kıyaslandığında yaklaşık iki kat daha fazladır ve %21,95 olarak çıkmaktadır.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %26,83 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı ise %00,00'dır. Yine akademisyenler ile öğrencilerin birinci ve ikinci soruya verdikleri yanıtlardaki orantısal değişimler bu sorunun katılmıyorum seçeneğini tercih edenlerde de oldukça farklıdır. Akademisyenler son iki seçeneğe toplam %10 la memnuniyetsizliklerini belirtir biçimde yönelmişken, öğrencilerde bu oran akademisyenlere oranla iki katında daha fazla olmuştur. Tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtları değerlendirildiğinde öğrenci kullanıcıların ana menüdeki bağlantılardan memnuniyetinin zayıf olduğu sonucu çıkmaktadır.

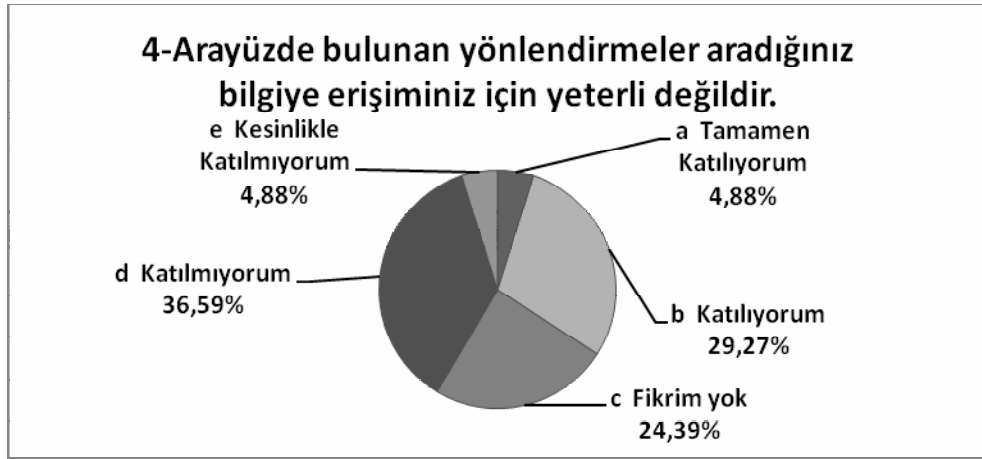
Şekil 4.29 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası üçüncü soru grafiği

Üçüncü sorunun (Şekil 4.29) hazırlanmasındaki amaç kullanıcıların sayfa tasarımından duygusal olarak nasıl etkilendiğini tespit etmektir. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %9.76 olarak çıkmıştır ve bu oran kullanıcıların tasarımın sayfayı kullanmalarında kolaylaştırıcı etkisini güçlü bir biçimde hissedenlerinin oranının düşük olduğu sonucunu çıkarmaktadır. Katılıyorum diyenlerin oranı %41.46'dır. Kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtı verenlerin toplam oranı %51.22 olarak ortaya çıkarmaktadır.

Fikrim yok yanıtlarının %26.83 gibi yüksek bir oran olarak çıkmasını da tasarımdan memnun olanların oranının yarıdan biraz fazla olmasıyla ilgili olarak görülebilir.

Katılmıyorum(%17,07) ve kesinlikle katılmıyorum(%4,88) oranı toplamda %21,95'dir. Bu sonuçlarla kullanıcıların genel olarak sayfanın tasarımından güzel duygusal olarak olumlu etkilendikleri sonucu çıkarılabilir.

Sonuca göre her iki kullanıcıdan ancak birisinin sayfanın tasarımından olumlu olarak etkilendiğini ifade ettiği görülmektedir.

Şekil 4.30 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası dördüncü soru grafiği

Dördüncü soruda (Şekil 4.30), görsel tasarım dışında kalan metinsel öğelerin kullanıcıyı aradığı bilgiye yönlendirmedeki başarısı ölçülmüştür. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %4.88 olarak çıkmıştır. Katılıyorum diyenlerin oranı %29.27 olarak çıkmıştır. Her iki seçeneği işaretleyen katılımcı öğrencilerin toplamı

%34.15 olarak çıkmaktadır. Bu rakamlar bize sayfa içerisinde gezinilirken yönlendirmelerden kaynaklı olarak iletişim engeli yaşadığını belirtenlerin oranının oldukça yüksek olduğu sonucu çıkmaktadır.

Ancak fikrim yok diyenlerin oranı oldukça yüksek sayılabilecek bir orandır ve %24.39 olarak belirmiştir. Yine bu seçeneği işaretleyenlerin sayfa kullanımında alışkanlıklarıyla hareket ettikleri ya da web sayfasını sık ziyaret etmedikleri biçiminde yorumlanabilir.

Görüşe katılmıyorum diyenlerin oranı %36,59 ve eksinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %4.88'dir. Her iki seçeneği işaretleyenlerin sayısı birlikte değerlendirildiğinde, sayfadaki yönlendirmelerin aradıkları bilgiye erişimde kolaylayıcı etkisi olduğunu belirtenlerin oranı %41.70 olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak oransal olarak her iki kullanıcıdan en az birinin yönlendirmeleri yeterli bulmadığı sonucu, sayfanın etkin kullanılmadığı yorumlarını da beraberinde getirmektedir.

Öğrenci(oran %34.15) ve akademisyen(oran %47.50) gruplarının rakamları kıyaslandığında, akademisyenlerin yönlendirmeleri öğrencilere oranla daha yetersiz buldukları sonucu çıkmaktadır.

Şekil 4.31 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası beşinci soru grafiği

Sayfada (Şekil 4.31) kullanılan grafik dilinin içerikle uyumu ya da ilişkisi kullanıcıya sorulmuştur. Soruda amaçlanan sayfada kullanılan tasarım öğelerin bir bütün olarak görseller ile içeriğe yönlendirmede kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt verme düzeyini belirlemektir.

İhtiyaçlarının karşılandığını düşünen kullanıcıların oranı %12.20 iken, sayfanın görseller ile içerik arasındaki uyumunu yeterli bulanların oranı %26.38' dir. Bu yönüyle sayfadan memnun olan kullanıcıların oranı tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenler birlikte düşünüldüğünde % 39.03'dir. Bu yanıt oldukça düşük bir orana karşılık gelmektedir. Kullanıcıların pek çoğunun tasarım öğelerinin kendilerini gerekli içeriğe yönlendirmede başarısız bulmaktadır. Bir önceki soruda içeriğe ulaşmada yönlendiricilerin başarısını yeterli görenlerin oranı %41.70 iken tasarım öğelerinin bütünsellik içerisinde içeriğe erişirmedeki başarısını daha düşük görmektedirler. Karşılaştırma yapıldığında önceki soruda memnun olanlara oranla grafik unsurların da etkisiyle birlikte değerlendirdiklerinde memnuniyet oranı yaklaşık olarak %4 düşüş göstermektedir.

Soruya fikrim yok diye yanıt verenlerin oranı %31.71 olarak tespit edilmektedir. Bu grupta bulunan kullanıcıların oranı akademisyenlerle karşılaştırıldığında artış göstermektedir.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %24.39 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %4.88'dir. Grafik dilinin istenen içeriğe yönlendirmede başarılı olduğunu düşünenlerin oranı akademisyenlerle kıyaslandığında on puan fazla çıkmaktadır.

Akademisyenlerle öğrencilerin verdikleri yanıtlar birbirinden oldukça farklı çıkmaktadır. Akademisyenlerin %72.50'si görsel öğeleri yeterli bulurken bu oran öğrencilerde % 39.03 olmaktadır ve oldukça büyük bir farklılık göstermektedir.

Yine akademisyenlerin yalnızca %7.50'si görsel yönlendirmeleri yetersiz bulurken öğrencilerde bu oran %29.27 olmuştur. Bu farklılık yaş gruplarına göre görsel öğe desteği beklentisinde farklılıklar olduğu biçiminde yorumlanabilir.

Şekil 4.32 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası altıncı soru grafiği

Altıncı soru ile kütüphane web sayfasını kullanan öğrencilere web sayfasında kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmelerinde yardımcı ya da doğru yönlendirici olup olmadığı sorulmuştur. Soruda amaçlanan kütüphanelerin mesleki terimleri, tanımları ve işleyişlerinden doğan mesleki terim kullanımları ile farklı düzeylerdeki kullanıcılarının kütüphane terminolojisini farklı düzeylerdeki ilişkileri göz önünde bulundurularak açık, anlaşılır bir terminoloji kullanıp kullanmadıklarını anlamaktır.

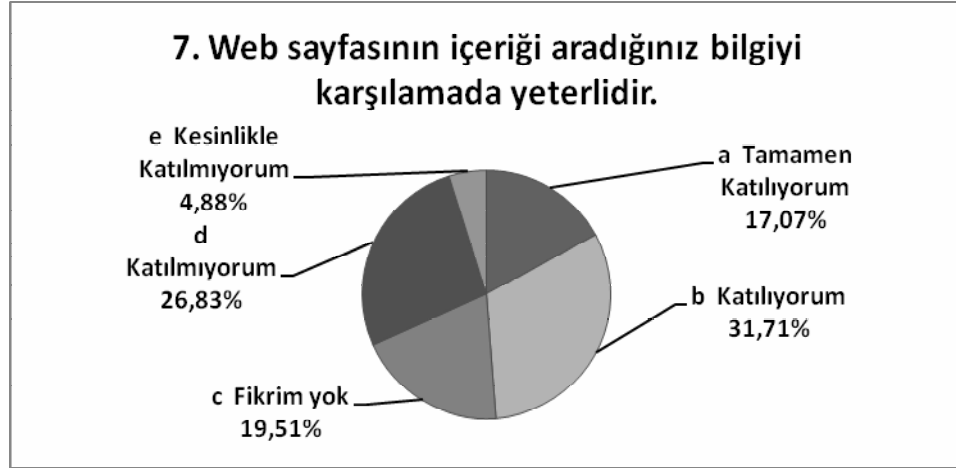
Soruya (Şekil 4.32) yanıt veren kullanıcıların %4.76'lık oranı ifadelerin içeriğe yönlendirme açısından oldukça başarılı olarak 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Katılmıyorum diyenleri oranı ise %38.10 olmuştur. Her iki seçeneği işaretleyen öğrencilerin oranı %42.86 olmuştur ve bu grup öğrenci sayfada kullanılan ifadeleri içeriğe yönlendirmede yeterli gördüğünü belirtmiştir. Toplam olarak yarımından daha az öğrenciyi temsil eden bu grup daha önceki sorularda da akademisyen grubuyla karşılaştırıldığında olduğu gibi görsellere benzer biçimde içeriğe yönlendirici ifadeleri de açık ya da anlaşılır bulmamaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %21.45 olmuştur.

Katılıyorum diyenlerin oranı %38.10 ve tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %4.76'dır. Bu sonuçlarla kullanılan ifadelerin genel itibarıyla anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Her iki seçeneği yanıtlayanların oranı %42.86 olmaktadır ve neredeyse öğrencilerin yarısının kütüphane web sayfalarında kullanılmakta olan ifadelerle sayfa içeriği arasında ilişki kurmada başarısız olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum öğrenci gruplarının kütüphane literatürüne hâkim olmadığı

şeklinde yorumlanabileceği gibi sayfa hazırlayıcıların öğrencilerin anlayabileceği bir ara yüz dili oluşturmada yetersiz kaldıkları biçiminde de yorumlanabilir.

Akademisyenlerden içeriğe yönlendirici ifadeleri yeterli görenlerin oranının %60.00 olması bize, bu her iki yorumun da dikkate alınması gerekliliğini göstermektedir.

Şekil 4.33 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası yedinci soru grafiği

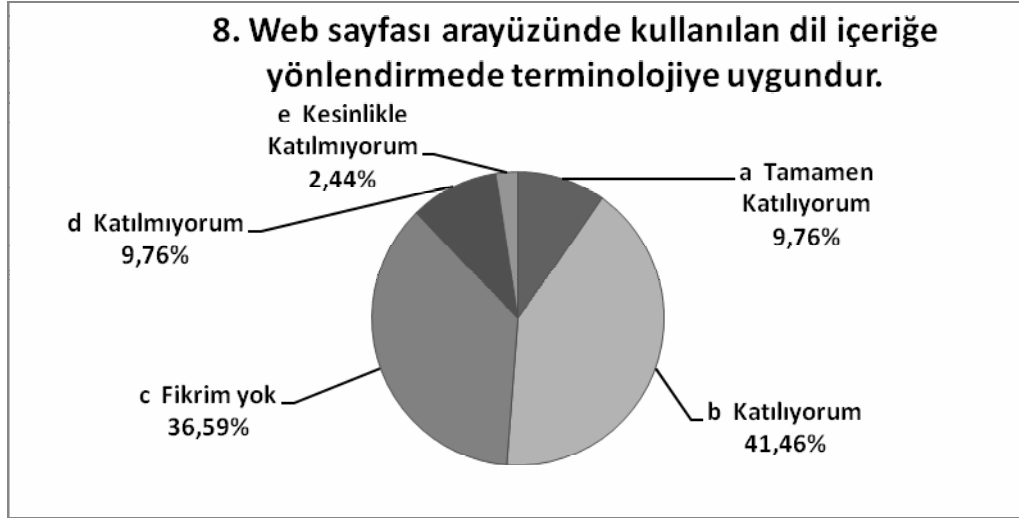
Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterli midir sorusuna (Şekil 4.33) verilen yanıtlarda %17.07 kesinlikle katılıyorum, %31.71 katılıyorum yanıtları birlikte değerlendirildiğinde içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %48.78 olmaktadır. Kütüphane web sayfalarının ihtiyaçları belli olan kullanıcı görünüşleri değerlendirildiğinde memnuniyet oranı oldukça yetersiz görülmektedir. Sonuç yorumlandığında her iki kullanıcıdan en az birinin sayfadan istediğini almadan ayrıldığı sonucunu doğurmaktadır.

Soruya verilen yanıtlarda fikrim yok diyenlerin oranı %19.51 olmuştur. Yine sayfada kullanılan dilin içeriğe yönlendirmedeki başarısına verilen yanıtlara yakın bir sonuç elde edilmiştir. Siteyi kullanan her kullanıcı beklentileri oranında içerikle ilgili olduğu daha önce akademisyenlerin sormaca sonuçları değerlendirilirken belirtilmiştir.

İçeriği yetersiz bulanların oranını değerlendirdiğimizde katılmıyorum diyenlerin oranı %26.83 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %4.88 olmuştur. İçeriği yetersiz bulanların toplam oranı %31.63 olmuştur.

Akademisyenlerin aynı soruya verdikleri yanıtlarda içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %62,50 iken öğrencilerde bu oranın yaklaşık onbeş

puan azalarak çıkması yine iki kesim arasındaki beklenti ve ihtiyaçların farklılıklarını gözler önüne sermektedir.

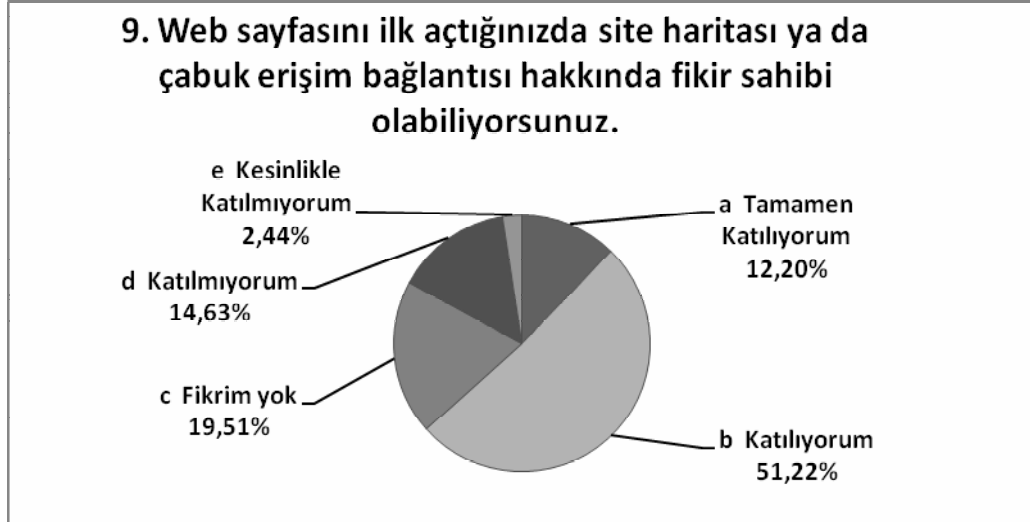

Şekil 4.34 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası sekizinci soru grafiği

Sekizinci soru ile (Şekil 4.34) kullanıcıların kütüphane ve bilgisayar kullanımındaki bilgi ve becerilere göz önünde bulundurularak dengeli bir biçimde mesleki terminoloji ile uygunluğu ölçülmek istenmiştir. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %9.76 iken katıldığını belirtenlerin oranı %41.46 olmuştur. Terminoloji ile içeriğe yönlendirme amacıyla ara yüzde kullanılan diğer tüm metinsel öğelerin %42.86 gibi bir oranla anlaşılır olduğu görülmektedir. Altıncı soruda, sayfada kullanılan dilin aranılan içeriğe yönlendirmede %42.86 oranında uygun olduğu görüşüne rağmen kullanılan terminolojinin uygunluğuna verilen yanıt %52.20'yi bulmuştur. Bu da göstermektedir ki içeriğe yönlendirmede terminoloji veya metin dili dışındaki öğelerin etkisi bulunmaktadır. Akademisyenlerde olduğu gibi öğrencilerde de terminolojiyi bilen kullanıcıların %10'luk bir kayıpla içeriğe yönelmede sorun yaşıyor olması tasarımsal engellere bağlanmalıdır.

Fikrim yok diyen öğrencilerin oranı %36.59 olmuştur. Bu sonuç bize öğrencilerin kütüphane terminolojisi konusunda yetersiz olduğunu ve bu yetersizliğin sayfa kullanımını önemli ölçüde etkiliyor olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Terminoloji ile kullanılan dil arasındaki uyumluluğun yetersiz ya da eksik olduğunu belirtenleri oranı %10.20 olmuştur. %9.76'lık kesim katılmıyorum derken %2.44'lük bir kesim ise kesinlikle katılmıyorum demiştir.

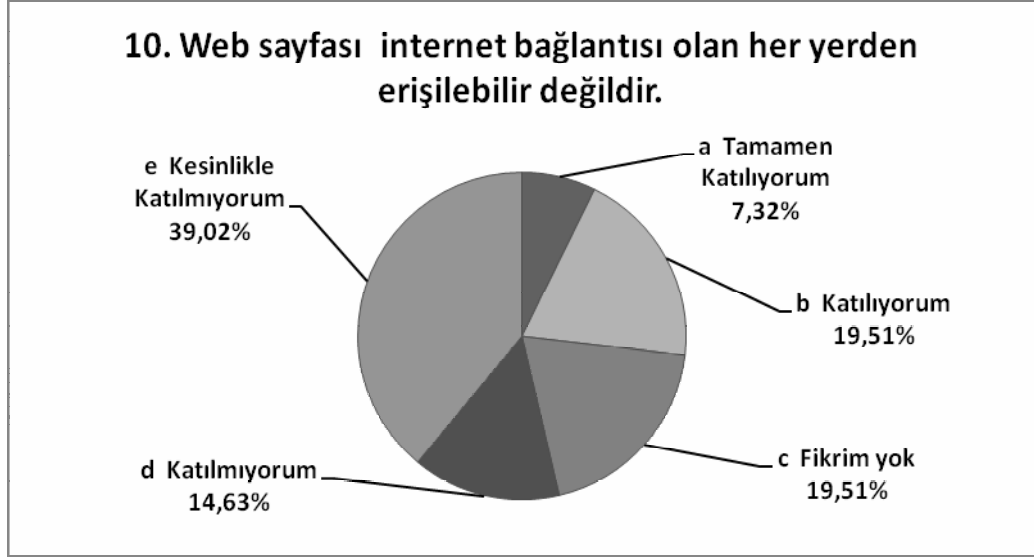

Şekil 4.35 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacısı dokuzuncu soru grafiği

Bu bağlamda sormacanın dokuzuncu (Şekil 4.35) sorusuna yanıt verenlerin %12.20 ' si tamamen katılıyorum, %51.22'si ise katılıyorum yanıtını vermiştir. İki seçenek birlikte değerlendirildiğinde sayfaya erişim sağlayan kullanıcıların %63.42'sinin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olduğunu görmekteyiz. Diğer sorulara verilen yanıtlardan farklı olarak buradaki seçenek akademisyenler ile öğrencilerde yaklaşık çıkmaktadır. Bunun nedeni de sayfa yapısı ile ilgili fikirlerin sayfa kullanımıyla birlikte kısa sürede oluşuyor olması ve teknik bir bilgi gerektirmiyor olmasıdır.

Kullanıcıların %19.51 'i soruya fikrim yok diyerek yanıt vermiştir. Yine bu gruptakilerin oranı da akademisyenlerdekine yakın bir orandır.

Ancak katılmıyorum(%14.96) ve kesinlikle katılmıyorum (%2.44) diyenlerin oranı toplamda %17.40 olmuştur ve bu yanıtlar ilgili dilimdeki grubun sayfa yapısı hakkında hiçbir şekilde fikir sahibi olamadığını ve sayfayı karmaşık bulduğu biçiminde yorumlanabilir.

Şekil 4.36 Ege Üniversitesi öğrenci grup sormacası onuncu soru grafiği

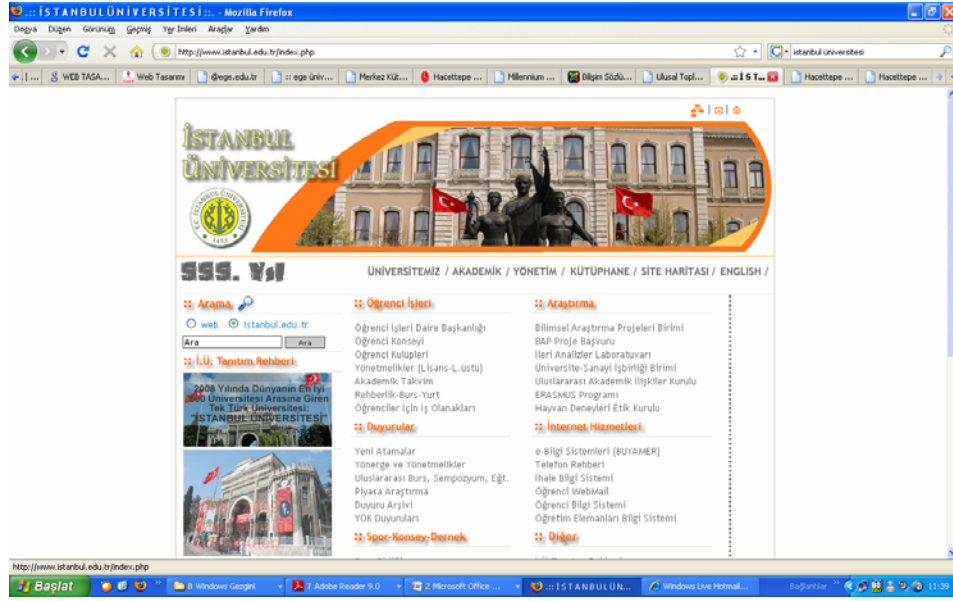
Sormacanın onuncu sorusu ile kullanıcılara internet bağlantısı olan her yerden erişim sağlayıp sağlayamadıkları sorulmuştur. (Şekil 4.36) Verilen yanıtlara bakıldığında kullanıcıların %39.02'lik kısmı kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Bu seçeneği işaretleyenlerin oranı akademisyenlere göre oldukça yüksektir. Bu grubun teknoloji becerileri de dikkate alınarak yoğun bir biçimde yerleşke dışında sayfaya erişim sağladıkları yorumu yapılabilir. %14.63'lik dilimde yer alan kullanıcılar da yerleşke dışından erişim sağlayabilmektedir. Öğrencilerin %53.65'i internete kütüphane dışından erişim sağlayabilmektedir. Toplamda bu oran akademisyenlere oranla düşüktür.

Kullanıcıların %19.51'lik dilimi fikrim yok yanıtını vermiştir. Yine bu yanıt akademisyenlerin yanıtları ile benzer orandadır. Yine bu grubun uzaktan erişimle ilgili olarak gerekli içeriğe ulaşmadıkları ve bu özelliği kullanmadıkları varsayılmaktadır.

Kullanıcıların %7,32'si tamamen katılıyorum, %19,51'i ise katılıyorum yanıtını vermiştir. Bu grubun da yine uzaktan erişim özelliğinden habersiz olduğu varsayılmaktadır. Ancak sayfada bu konuda içerik bulunduğu halde her dört kullanıcıdan birisinin görsel ve içeriğe yönlendirmede kullanılan öğelerin yetersiz buldukları görüşünü desteklemektedir. İçerikte böyle bir bilgi olmasına rağmen sayfa kullanıcılarının bu konuda bilgi sahibi olmaması bu görüşü destekler niteliktedir.

4.2.2. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Çözümlemeleri

İstanbul Üniversitesi <http://www.istanbul.edu.tr/> adresinden sayfanın üst bölümünde yer alan resmin altında doğrudan kütüphane bağlantısı görülmektedir. Bağlantı üzerine gelindiğinde İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi alt başlığı görülmektedir ve bu başlığa tıkladığında <http://www.kutuphane.istanbul.edu.tr/> URL bağlantısı ile kütüphane ana sayfasına yönlendirilmektedir. Kütüphane ana sayfasında bulunana içerikler aşağıdaki gibi sıralanarak tanımlanmıştır.

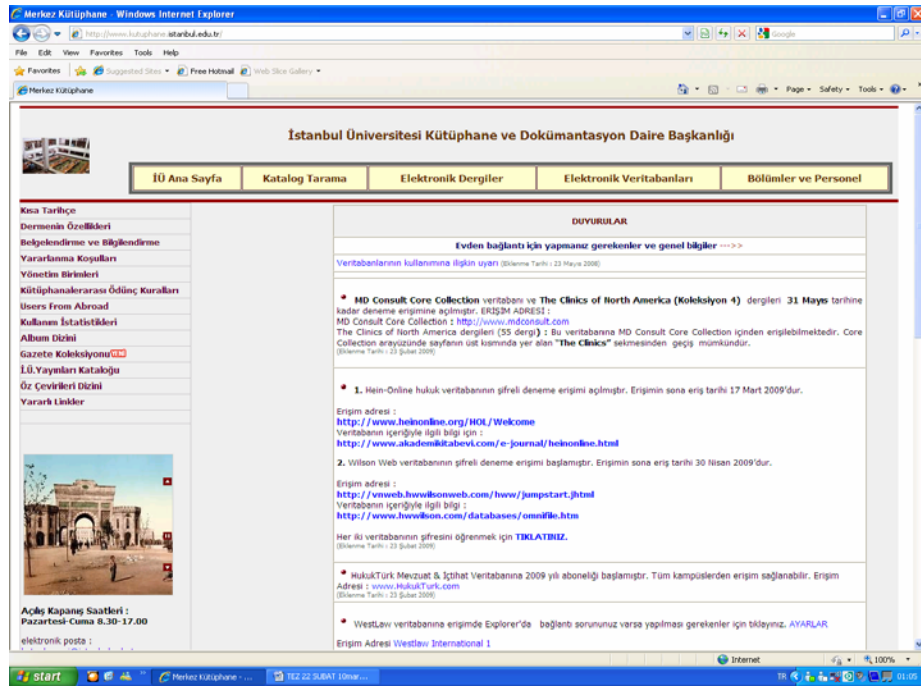
Şekil 4.37 İstanbul Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı ana başlığı ana sayfada (Şekil 4.37) hemen üstte yer alan üniversite ismi, logosu ve bir fotoğrafın yer aldığı başlık altında ana menüde doğrudan bağlantı olarak verilmiştir. Kütüphane teriminin üzerine geldiğinizde flash animasyonlu grafik özelliğiyle açılı bir 'Merkez Kütüphane ' bağlantısı gelmektedir. Bağlantıya tıklayarak kütüphane ana sayfasına erişilmektedir.

Kütüphane ana sayfası (Şekil 4.38) gri renkte bir zemin üzerine solda üst köşede menüler olmak üzere sayfa ortasında duyuruların yer aldığı bir tasarım düzeni seçilmiştir. Grinin zemin rengi olarak seçilmesi kurumun köklü geçmişiyle bağlantılı olarak resmiyet ve kurumsallaşmanın etkilerini hissettirmektedir. Bununla birlikte

sayfa üstünde kullanılan kutucukların sarı zeminle sunulması ile de sayfaya aynı zamanda dinamizm kazandırılmıştır. Sayfanın üstünde İ.Ü. Anasayfa, Katalog Tarama, Elektronik Dergiler, Elektronik Veritabanları ile Bölümler ve Personel başlıklarının yer aldığı bağlantılar birer düğme biçiminde tasarlanmıştır. Düğme kenarlıkları kalın çizgilerle birbirinden ayrılan sarı zemin üzerine oturtulmuş ve zemin üstlerinde yine kalın metinlerle sıralanan başlıklar sunulmuştur. Bu başlıklar bordo bir çizgi ile sayfanın aşağıda kalan kısmından kesin bir şekilde ayrılmıştır ve sayfadaki diğer tüm alt başlıkların sayfalarında da bu alan sabit olarak yer almaktadır.

Sol menü ise sayfanın soluna yanaşık düzende ‘Kısa Tarihçe, Dermenin Özellikleri, Belgelendirme ve Bilgilendirme, Yararlanma Koşulları, Yönetim Birimleri, Kütüphanelerarası Ödünç Kuralları, Users From Abroad, Album Dizini, Gazete Koleksiyonu, İ.Ü.Yayınları Kataloğu, Öz Çevirileri Dizini, Yararlı Linkler olmak üzere çeşitli içeriklere yönlendiren başlıklar içermektedir.

Şekil 4.38 İstanbul Üniversitesi kütüphane ana sayfası görünümü

Her bir başlık birer satır çizgisi ile birbirinden ayrılmıştır ve menü başlıkları bir tablonun içine yerleştirilmiş biçimdedir. Menünün altında üniversitenin tarihi kapısının bir fotoğrafı bulunmaktadır. Fotoğrafın altında ise ‘Açılış Kapanış Saatleri’ ve kütüphaneye iletişim amaçlı olarak elektronik posta adresi yer almaktadır.

Ana sayfanın sonunda ise başında olduğu gibi yine bordo kalın bir çizgi bulunmaktadır. Çizgiden sonra ise sol alt köşede sayfa tasarımcısı ile sağ alt köşede son güncelleme tarihi ile şikâyet ve öneriler için elektronik posta bağlantısı verilmektedir. Tasarımcı bilgisi ile şikâyet ve öneriler bağlantısı web sayfasının tüm alt başlık alanlarında sabit olarak bulunmaktadır.

Sayfanın ortasında ise ‘Duyurular’ başlığı altında kütüphane duyuruları listelenmiştir. Duyurular metin alanı sağa yanaşık biçimde ve her bir duyurunun ince hat çizgileriyle ayrılması biçiminde düzenlenmiştir.

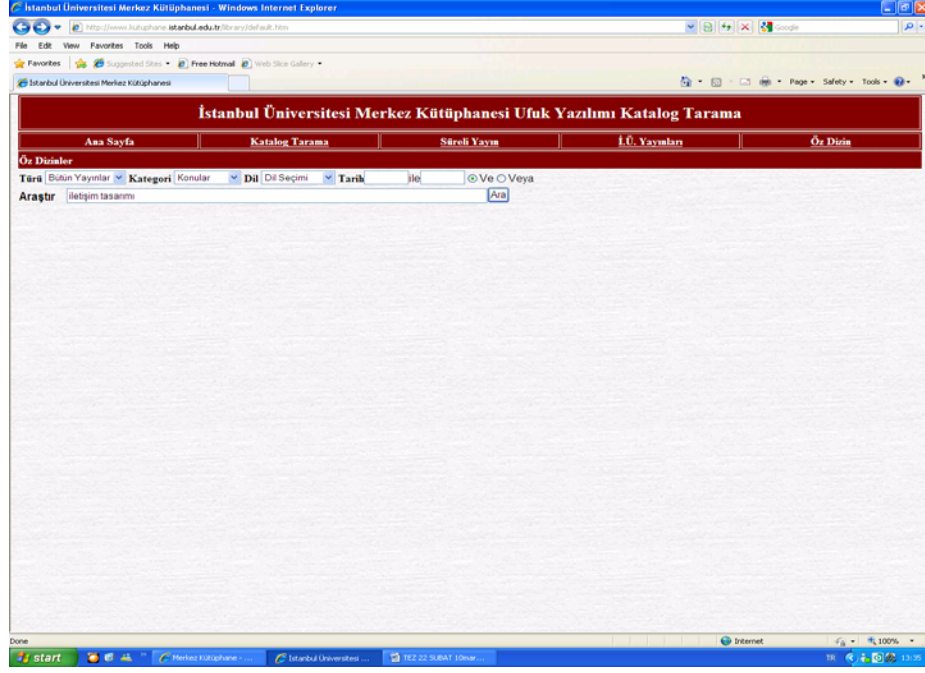
Ana sayfada yer alan menü başlıkları ile içerikler ve tasarım şu şekilde düzenlenmiştir.

İ.Ü Ana Sayfa:

“<http://www.istanbul.edu.tr/>” adresine yönlendirme yapmaktadır.

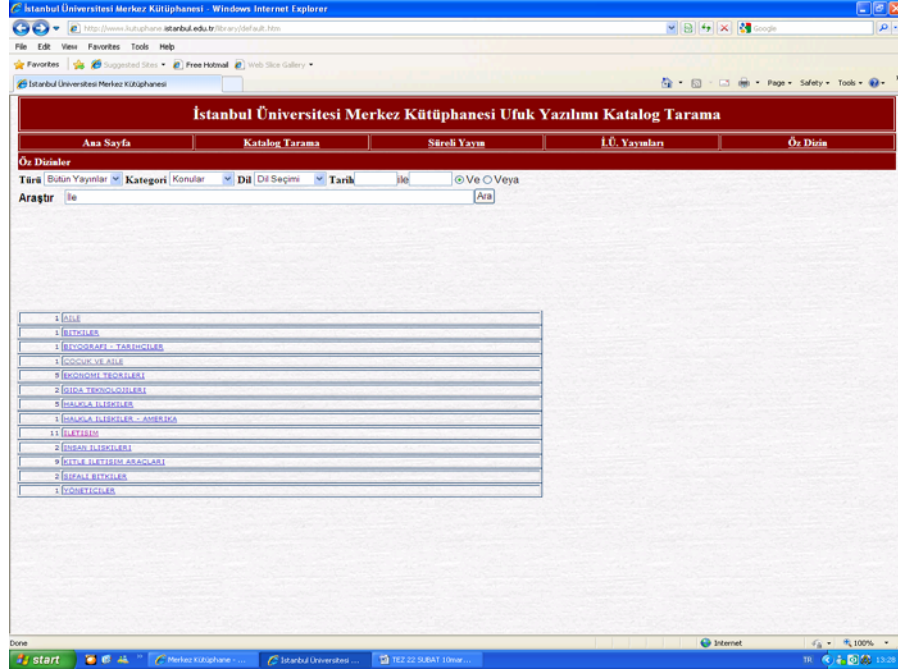
Katalog Tarama:

Üniversite dermesinde yer alan bibliyografik kayıtların taranabileceği içeriğe yönlendirilmektedir.(Şekil 4.39) Anasayfadan başlığa tıklandığında kullanıcı katalog tarama alanına yönlendirilmektedir. Sayfanın üstünde kutucuklar bordo zemin üzerinde kalın kenarlıklı iki satırdan oluşan bir menü yer almaktadır. Üst satırda ‘İstanbul Üniversitesi Merkez Kütüphanesi Ufuk Yazılımı Katalog Tarama’ başlığı yer almaktadır. İkinci satırda metinlerinin altı çizili, yine bordo zemine beyaz renkli yazıyla doldurulmuş eşit ölçülerde beş ayrı kutucuk bulunmaktadır.

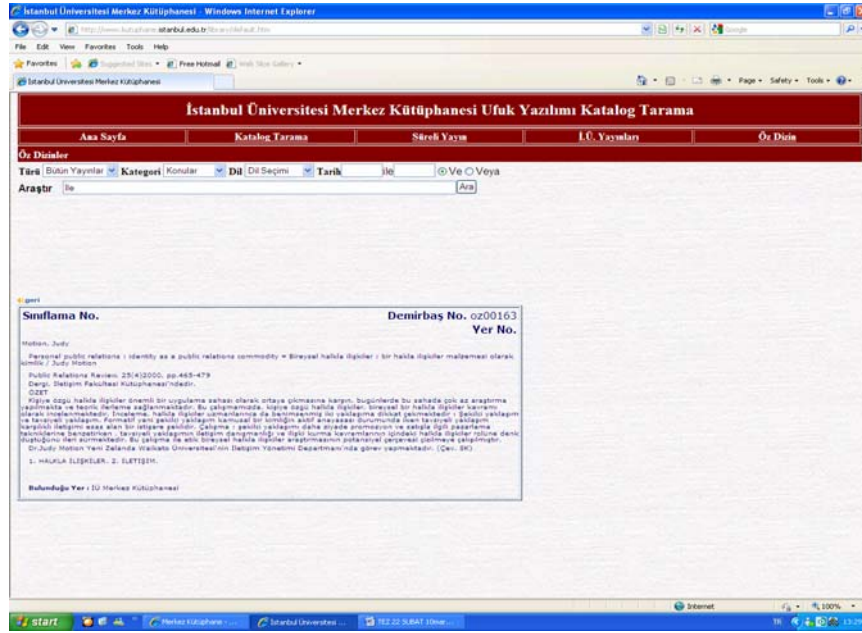

Şekil 4.39 Katalog tarama arayüz tasarımı

Üç aşamada tarama süreçleri sonucunda sayfa görünümünde gerçekleşen değişimleri göstermek amacıyla üç farklı sayfa görüntüsü eklenmiştir. (Şekil 4.39, Şekil 4.40, Şekil 4.41)

Şekil 4.40 Anahtar kelime ile katalog tarama işlemi sırasında içerik sorgulamasında oluşan görüntü

Şekil 4.41 Tarama sonuç listesinden seçilen herhangi bir bilgi içeriği görünümü

Kutucuklar içerisindeki metinler ‘Ana Sayfa, Katalog Tarama, Sürelî Yayınlar, İ.Ü. Yayınları, Öz Dizinler’ olmak üzere farklı yayın türlerinde tarama seçeneklerini ifade etmekte olan metinlerdir. Kutucuklar içerisinde yer alan metinlerin üzerine tıklandığında ilgili başlıkların altında değişik seçeneklerle arama yapma olanağı veren seçmeli kutucuklar ve metim girişi ile arama yapma olanağı veren tarama düğmesi bulunmaktadır. Bu alanların tümü standart bir renk ve düzen tasarımı içerisinde gerçekleştirilmiştir. Farklı başlıklar aynı ara yüz tasarımıyla sunulduğu için sade, tutarlı ve açık bir tasarım gerçekleştirilmiştir.

Sayfada metin dışında kutucuklar, düğmeler, kenar çizgileri ve kabartma gri zemin grafik öğeleri oluşturulmuştur. Oldukça sade ve tüm içerik öğelerini gösterir bir tasarım organizasyonu gerçekleştirilmiştir. Tarama süreçleri işletilirken değişen sayfalara rağmen sayfanın tasarım organizasyonu aynı kalmaktadır ve içeriğe uygun biçimde ölçülerde değişim oranı ilkesine bağlı kalınarak sürdürülmektedir.

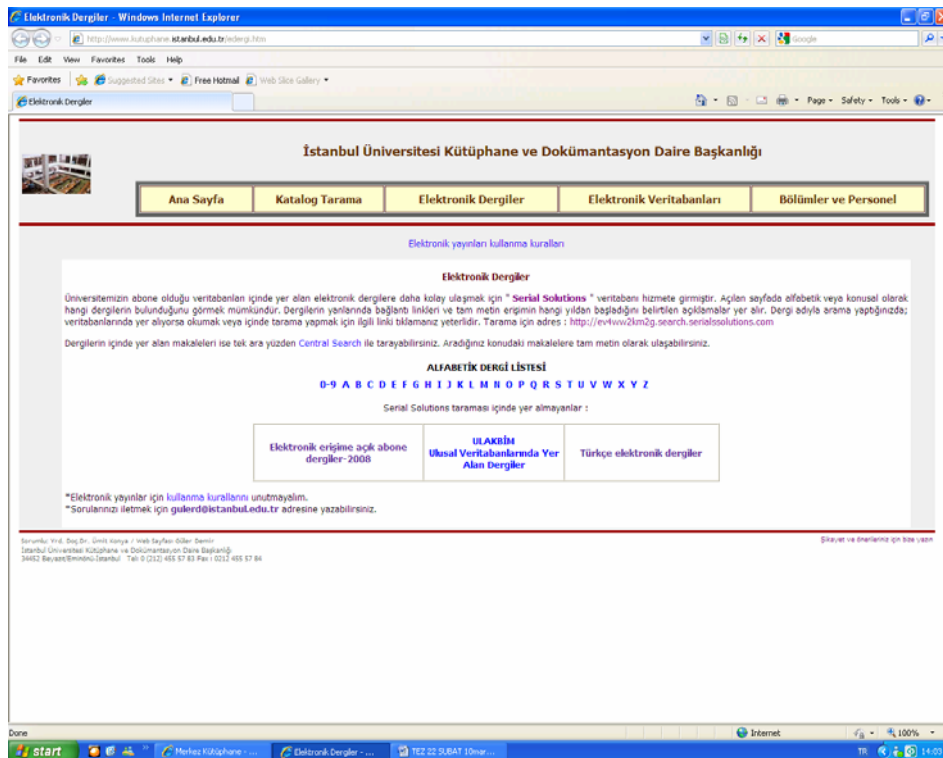
Yayın türü taramalarında; bütün yayınlar, kitaplar, tezler, makaleler, nadir eserler, ayrı basmalar, albüm, nota, harita, fotoğraf, CD, kaset, afiş, para, pul ve mikrofilm taraması için kullanıcılara farklı seçenekler sunulmaktadır.

Hacettepe ve Ege Üniversiteleri tarafından kullanılmakta olan MILLENIUM programlarından farklı olarak İstanbul Üniversitesi Kütüphanesi detaylı arama seçeneği sunmadığı için kullanıcılarına dermelerindeki yayın çeşitlerine aynı ara yüzde daha fazla seçenekle tarama yapma olanağı tanımaktadır. Böylelikle kullanıcılar farklı ara yüzlere yönelmek zorunda kalmadan aynı parça (modül) içerisinde tarama yapma olanağı bulabilmektedirler.

Elektronik Dergiler

Ana sayfanın üstünde yer alan elektronik dergiler düğmesine tıklayarak dergilerle ilgili içerik bilgilerine erişim sağlanmaktadır (Şekil 4.42). Sayfa tasarımında genel olarak ana sayfadaki temel düzene bağlı kalmıştır. Farklı olarak doğrudan içeriğe yönelten alanlarda mavi metin rengi ile bağlantılar belirginleştirilmiştir.

Sayfada elektronik dergilerin nasıl taranacağıyla ilgili bilgiler, telif haklarıyla ilgili iki ayrı bağlantı ve kullanıcı soruları için etkileşimli elektronik posta adresi bulunmaktadır.

Şekil 4.42 Elektronik Dergiler içerik alanı

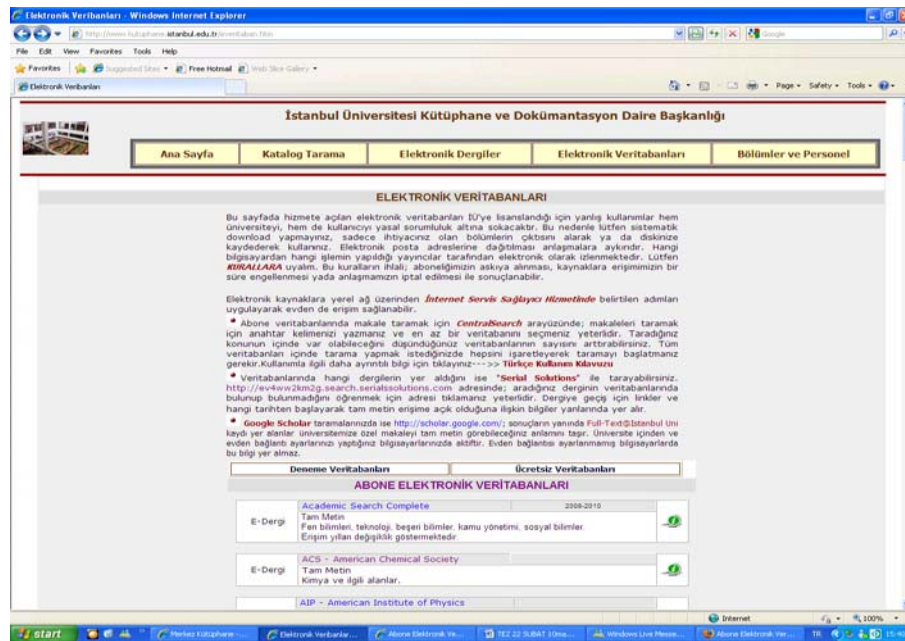
Sayfada birisi en üstte diğeri ise en alтта olmak üzere iki ayrı yerde elektronik yayımların kullanım kuralları ve telif hakları ile ilgili içeriğın yer alması kütüphanenin konudaki hassasiyetini belirten bir öğedir. Kullanıcıya verdiği mesaj yönünden önemli bir ayrıntıdır.

Elektronik Veritabanları

Üniversitenin abone olduğu elektronik veritabanlarına ulaşmak için sayfa üstünde bulunan elektronik veritabanları bağlantısına tıklayarak ilgili içeriğın yer aldığı sayfa alanına erişilmektedir.(Şekil 4.43)

Sayfa üstü ve altı yine bordo kalın çizgileri ile ayrılmıştır ve içerik ile tasarım bu alanlarda sabittir.

İlgili alan sayfa ortasına sağ ve sol köşelere eşit olacak mesafede yerleştirilmiştir. İçerik gri zemin üzerine iki ayrı başlık halinde sayfa yerleştirilmiştir. Birinci başlıkla alanla ilgili gerekli bilgi ve yönlendirmeler ile uyarılar ikinci alana ise içerikte yer alan veritabanları her biri bir kutucuk içerisinde yer alacak biçimde yerleştirilmiştir. Aynı zamanda her bir veritabanı için kutucukların sonunda yeşil renkte ikonla bilgi içeriğine yönlendirme bulunmaktadır. Her birinde bilgi (!) ikonuna tıklanılarak ilgili veritabanının kullanımıyla ilgili kullanma kılavuzuna erişilmektedir (Şekil 4.43).

Şekil 4.43 Elektronik Veritabanları listesi ve içerik yönlendirmeleri

Metin alanında ayrıca iki ayrı bağlantı metni daha bulunmaktadır. (Şekil 4.43) Metinlerden ‘Deneme Veritabanları’ ve ‘Ücretsiz Veritabanları’ alanlarına gidilmektedir. Gidilen alanlarda aynı tasarım organizasyonu içerisinde içerik görülmektedir.

Bölümler ve Personel

Sayfa üstünde yer alan kutucuktaki bağlantı metnine tıklanarak ilgili alana girilmektedir. (Şekil 4.44) Sayfa üstü ve altı sabit olarak diğer alanlardaki ile aynıdır. Sayfa tasarımı yine gri zemin üzerine yayılacak biçimde yerleştirilmiş içerikten oluşmaktadır. İçerikte kalın puntolu mavi büyük harfli başlıklar halinde bölümler, her bir bölüm başlığı bölümlere göre ayrılmış alanda kişilerin isimleri, sorumlulukları, fotoğrafları ve iletişim bilgileri yer almaktadır.

Şekil 4.44 Bölümler ve Personel

Bu kısma kadar iki ana hatta bölünmüş olan sayfanın üstünde yer alan menü içerikleri ve tasarımları anlatıldı. Bundan sonra ise sayfanın sol sütunda yer alan menü başlıkları içerik ve görselleri ile değerlendirilmiştir.

Kısa Tarihçe:

Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. Metin alanının üzerinde kütüphaneden bir görünüm olarak fotoğraf yerleştirilmiş ve fotoğrafın altında içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur.

Dermenin Özellikleri:

Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. Metin içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur.

Belgelendirme ve Bilgilendirme:

Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. Metin alanında içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur. Sayfada beş alt başlık bulunmaktadır. Başlıkların altında ilgili içerikle birlikte gerekli olan bağlantılar ve sorumlu kişilerin etkileşimli elektronik posta adresleri yer almaktadır.

Yararlanma Koşulları:

Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. Metin alanında içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur. Genel sayfa düzenine bağlı kalınarak dört satır ve üç sütundan oluşan bir tabloda içerikle ilgili bilgiler verilmiştir. Sayfada ayrıca metin içerisinde yer alan iletişim için etkileşimli bir elektronik posta adresi bulunmaktadır.

Yönetim Birimleri:

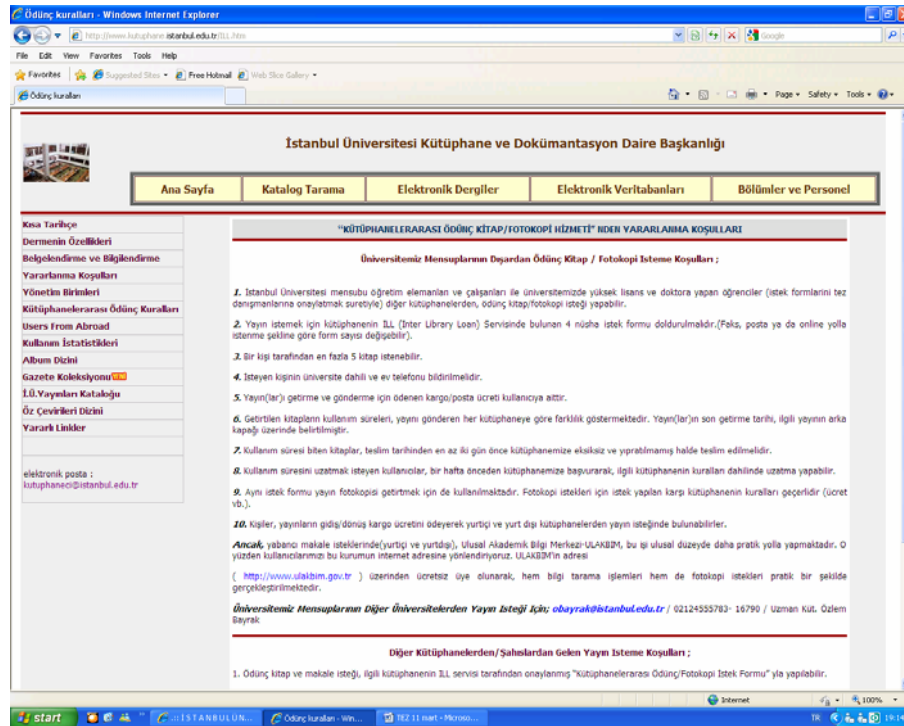
Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. Metin alanında içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur. Metin alanında üniversite kütüphanesinin üç bölümü olan Merkez Kütüphane Bölümü, Nadir Eserler Bölümü, Bağlı Birimler Bölümü ayrıntılı bilgilerle anlatılmıştır. Bölümler kalın yazılarla satır başlarında belirginleştirilerek gösterilmiştir.

Kütüphanelerarası Ödünç Kuralları:

Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. (Şekil 4.45) Metin alanında içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur. İçerik ‘Üniversitemiz Mensuplarının Dışarıdan Ödünç Kitap / Fotokopi İsteme Koşulları ve Diğer Kütüphanelerden/Şahıslardan Gelen Yayın İsteme Koşulları’ olmak üzere İki başlık halinde sunulmuştur. Bu başlıklar birincisinin bitiminden ikincisinin başlangıcından önce yine diğer

sayfalardaki tasarıma uygun olarak bordo kalın çizgi ile ayrılmıştır. Sayfanın tümünde hâkim olan kurala burada da uyularak tutarlılık ilkesine uyulmuştur.

Metinler içerisinde her iki başlığa ait etkileşimli elektronik posta adresleri bulunmaktadır. Ancak her iki başlıkta da bulunan 'İsteme' sözcükleri 'İsteme' biçiminde yazılarak yazım yanlış yapılmıştır. Yine Birinci başlıkta yer alan dışarıda sözcüğü 'dışarda' biçiminde eksik harf yazımı ile yazım yanlış yapılmıştır.

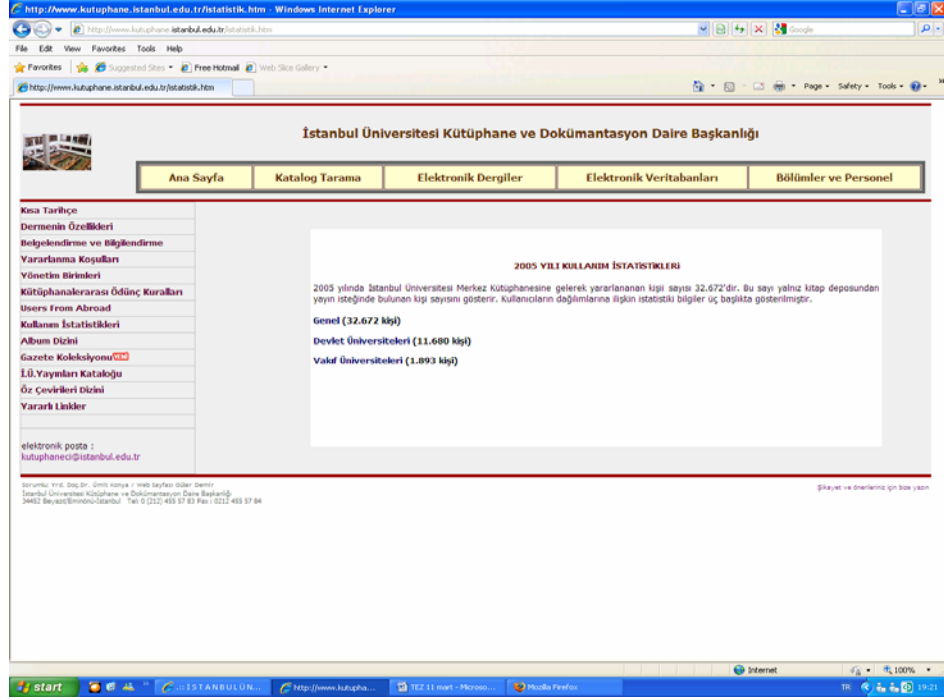
Şekil 4.45 Kütüphanelerarası Ödünç Kuralları

Users From Abroad:

Sayfaların tamamında olduğu gibi yine bu alanda da menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. Metin alanında içerikle ilgili bilgiler sayfaya ortalanarak yayılmış bir tasarım organizasyonu ile sunulmuştur. Yurt dışından kütüphane kullanımını içeren koşullar içerikte belirtilerek metin sonunda kutucuk içerisine iletişim adresi ve etkileşimli elektronik posta adresi konulmuştur.

Kullanım İstatistikleri:

Menü altından bağlantı metnine tıklayarak içeriğe geçilmektedir. (Şekil 4.46) Metin alanında içerikle ilgili bilgilerin sayfaya yerleştirilmesinde diğer alanların aksine solda yer alan menü ile metin alanı arasında önemli bir boşluk bulunmaktadır. Sayfanın organizasyonunda orantılılık ilkesi göz ardı edilmiştir.

Şekil 4.46 Kullanım İstatistikleri

Metin alanında üç ayrı istatistik için başlıklar verilmiştir. Mavi kalın yazı ile belirginleştirilmiş olan başlıklardan içeriğe gidilmektedir. Ayrıca bir adet etkileşimli elektronik posta adresi bulunmaktadır. Sayfaya konulan son istatistik 2005 yılına aittir. Bu da sayfada yer alan bilgilerin güncelliğinin olmadığını göstermektedir.

Album Dizini:

Ana sayfadan içeriğe yöneldiğimizde (Şekil 4.47) sayfadaki metin alanına dengeli bir şekilde yerleştirilmiş iki fotoğraf görülmektedir. Fotoğrafların üzerinde fotoğraf albümleri dizini, altında ise dizinin nasıl kullanılacağına ilişkin açıklamalı bilgiler yer almaktadır. Ana sayfadaki menü başlığında ve içerik alanındaki başlıkta albüm sözcüğü 'album' biçiminde yazılmıştır.

Şekil 4.47 İ.Ü. Albüm Dizini

Gazete Koleksiyonu:

Ana sayfada yer alan menüde diğer başlıklardan farklı olarak bu alt başlığın yanına kırmızı zemin üzerinde sarı ve beyaz değişken renklerde yanıp sönen flash animasyon tekniği kullanılarak başlığa dikkat çekilmektedir. Ana sayfadan içerik alanına gelindiğinde sayfa içeriği hakkında kısa bir açıklama, etkileşimli elektronik posta adresi ve hemen altında bir duyuru yer almaktadır. Duyurudan sonra ise koleksiyon alfabetik olarak sıralanmış biçimde gösterilmektedir. Dizinin her harfi pembe zemin rengi ile belirginleştirilerek büyük harfle başlık alanı yaratılmıştır. Alanın sol ve sağ tarafları zemindeki gri renkten belirgin biçimde ayrılan iki hat çizgisi ile ayrıştırılmıştır. Bu uygulama diğer sayfaların aksine yalnızca bu alanda gerçekleştirilmiştir.

İ.Ü. Yayınları Kataloğu:

Ana sayfadan içerik alanına yönelindiğinde iki başlık halinde içerik hakkında kısa bir bilgilendirme bulunmaktadır. Başlıklar 'Dünden Bugüne İstanbul Üniversitesi Yayınları (Kitaplar) :1933-1993' ve 'İstanbul Üniversitesi Yayınları ve Sergisi Kataloğu 1997-2004'dür. Başlıklar sayfada görüldüğü gibi alınmıştır.

Görülebileceği gibi birinci başlıkta yer alan İstanbul ibaresindeki ‘i’ harfi karakter uyumsuzluğu nedeniyle ‘Y’ şeklinde görülmektedir.

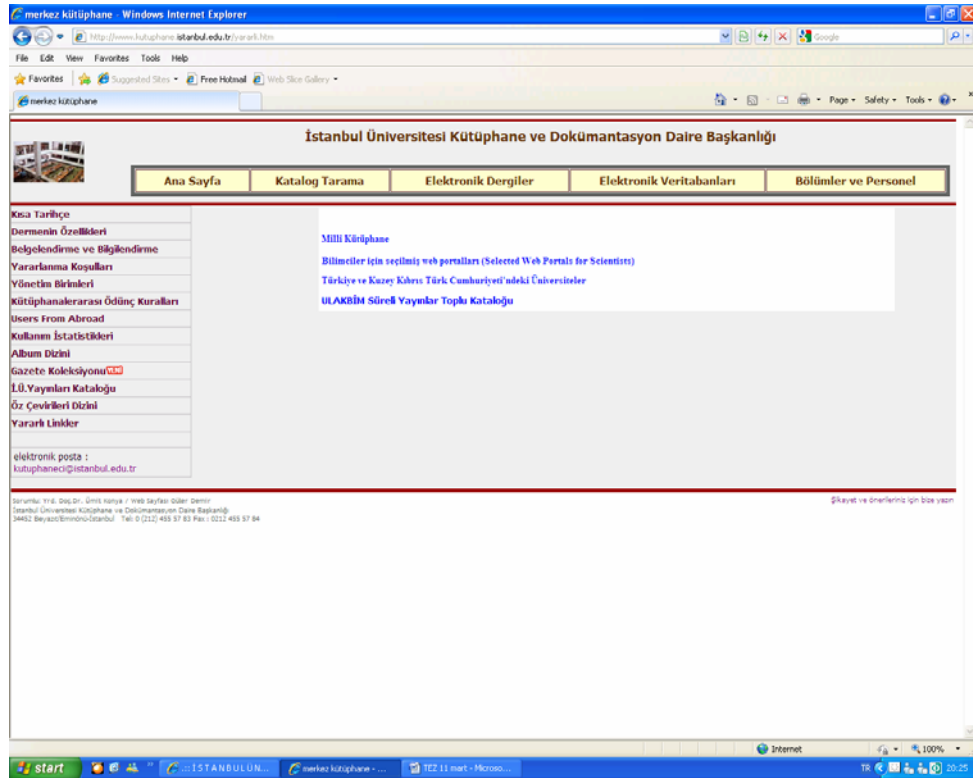
Bu başlıklar üzerine tıklanarak ilgili içerik alanlarına geçilmektedir. İçerikler pdf dosyası biçimindedir.

Öz Çevirileri Dizini:

Ana sayfadan içeriğe yönelindiğinde gri zemin üzerinde ‘Yapım Aşamasındadır.’ ifadesi görülmektedir.

Yararlı Linkler:

Ana sayfadan içerik alanına gelindiğinde dört bağlantı başlığı halinde içeriklere yönlendirmeler olduğu görülmektedir.(Şekil 4.48) Metin alanı sayfaya dengeli bir biçimde yerleştirilmemiştir ve sol taraftaki boşluk sağ taraftakinin iki katı kadardır.

Şekil 4.48 İ.Ü. Yararlı Linkler

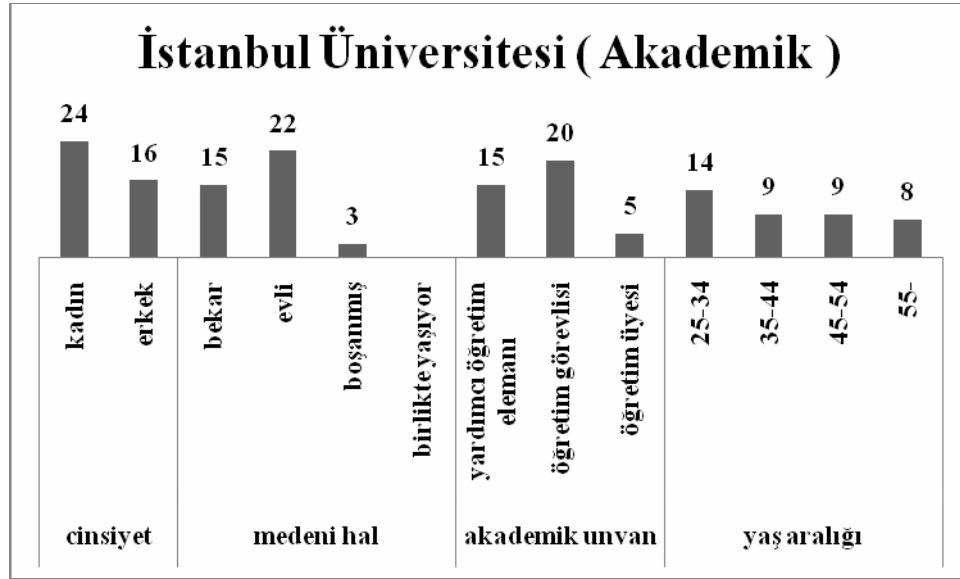
Sayfada bulunan başlıklar mavi renkte kalın yazılarla hazırlanmıştır. Renk seçiminden dolayı başlıkların bağlantı oldukları kolaylıkla anlaşılmaktadır.

4.2.2.1. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Akademik Grup Sormacısı

Kullanıcıların web sayfalarından etkili biçimde yararlanabilmeleri için gerekli olan on sekiz öge sayfa içerikleriyle karşılaştırılmıştır. Bu ögeler açısından içerikte bulunan ve bulunmayan içerikler karşılaştırdığında sormaca sonuçları daha anlamlı olarak değerlendirilebilir. İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinde bu ögelerden kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, diğer kütüphanelerin çevrim-içi kataloglarına bağlantılar, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantılar, internet arama motorlarına bağlantı, ziyaretçi sayacı, yıllık kütüphane etkinlik raporları, Kullanıcı eğitimi olmak üzere yedi tanesi bulunmamaktadır. Oransal olarak yarıya yakın ögenin eksik olduğu tespit edilmiştir. Bunun kullanıcı memnuniyeti açısından belirleyici bir unsur olması kaçınılmazdır.

Üniversite kütüphanesi kullanıcısı olan akademik kadrolarla kütüphane içerisinde uygulanan sormaca değerlendirmesi aşağıda sunulmuştur.

Tablo 4.3 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacısı demografik bilgileri

Sormaca katılımcılarına yöneltilen yaş, cinsiyet, medeni hal ve akademik unvan sorularına yanıt veren katılımcıların bilgilerinden derlenen demografik veriler yukarıdaki tabloda gösterilmiştir.(Tablo 4.3) Sormacaya katılan akademisyenlerin 24'ü kadın, 16'sı ise erkektir. Medeni hal seçeneğini işaretleyen katılımcıların 15'i bekâr, 20'si

evli ve 5'i de boşanmıştır. Akademik ünsanları değerlendirildiğinde ise 15 kişinin yardımcı öğretim elemanı, 20'si öğretim görevlisi ve geri kalan 5 kişi ise öğretim üyesidir.

Sormacaya katılan akademisyenlerden 14 kişi 25-34 yaş aralığında, 9 kişi 35-44 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 9 kişi ise 45-54 yaş aralığındadır ve 8 kişi de 55 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğu kadındır. Büyük çoğunluk evlidir. Yine katılımcıların sayısı büyük oranda dengeli olmuştur. Yalnızca yardımcı öğretim elemanlarının sayısı diğer akademik gruplardan daha fazla olduğu içi en genç yaş grubunu da bunlar temsil etmektedir.

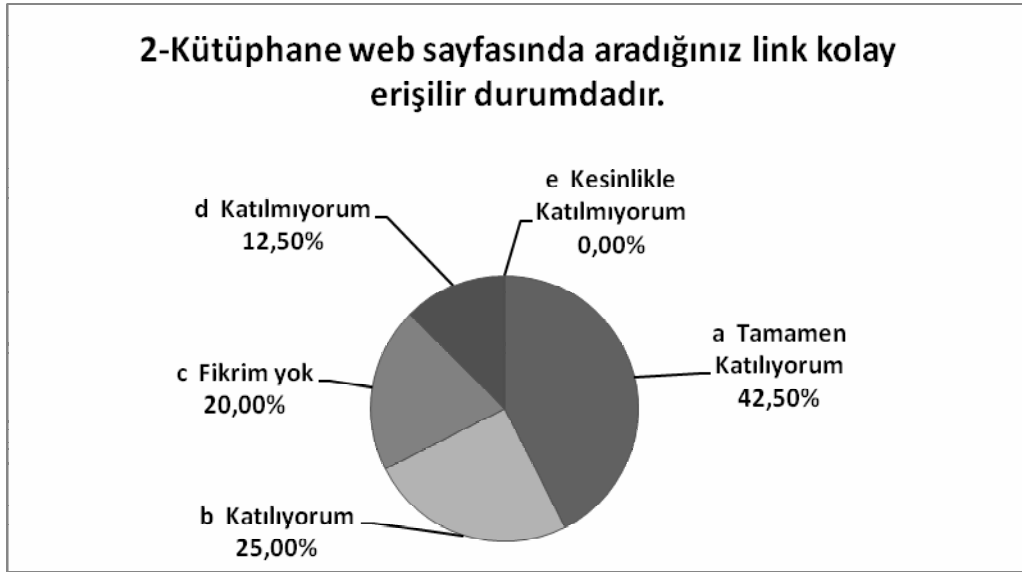

Şekil 4.49 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası birinci soru grafiği

Kullanıcıların web sayfalarına erişimlerinde, gerekli bağlantıya ulaşmalarının kolay olup olmadığı ve bu yönde ana sayfada tasarım açısından bir engel bulunup bulunmadığını saptamak amacıyla sormacanın ilk sorusu olarak kullanıcıların üniversite web sayfasından kütüphane linkine kolay erişip erişemedikleri sorulmuştur. (Şekil 4.49)

Katılımcıların %55.00 'lik oranı tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Kesinlikle katılıyorum yanıtını verenlerin oranı oldukça güçlü bir memnuniyeti ifade etmektedir. Devamında %25,00'lik bir oranda da 'katılıyorum ' yanıtını vermiştir. Her iki yanıt verenlerin oranları göz önüne alındığında kullanıcıların büyük kısmının ana sayfada bulunan bağlantıya kolay eriştikleri sonucuna varılmaktadır.

Kullanıcıların %12,50 ‘ lik kısmı fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Katılmıyorum diyenlerin oranı %5 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %2.50 olmuştur. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin yanıtları %7.50’ lik dilimi oluşturmaktadır ve bu dilimi kütüphane ana sayfasına erişimden memnuniyetsizlerin oranı olarak alabiliriz. Ana sayfaya erişim için tasarımda kullanıcı memnuniyetsizlik oranını düşük olarak yorumlamalıyız.

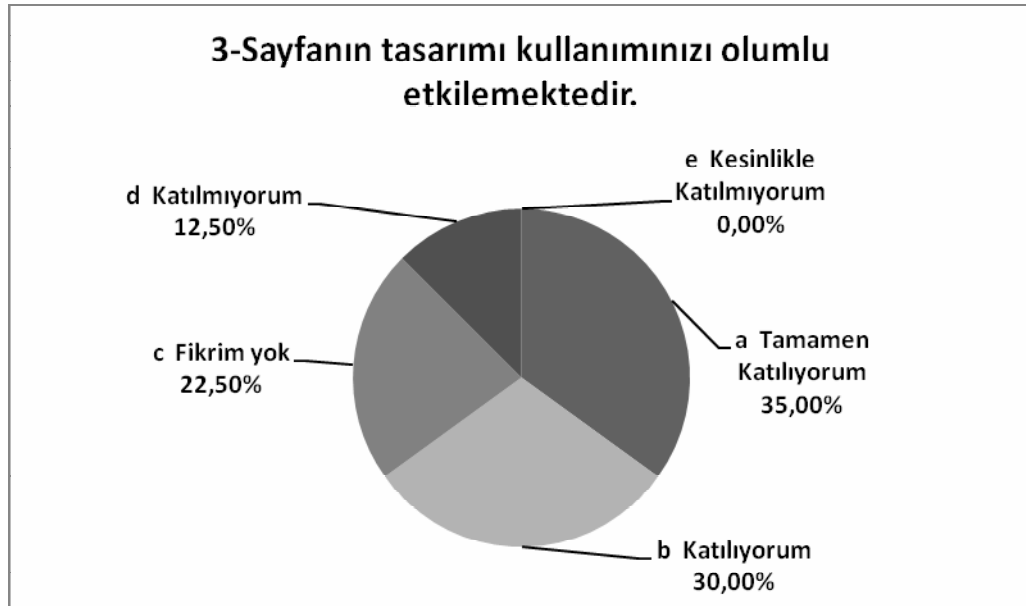
Şekil 4.50 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası ikinci soru grafiği

Kütüphane ana sayfasına erişim sağlamada her hangi bir engelle karşılaşmadığımızı varsaydığımız kullanıcıya kütüphane ana sayfasındaki içeriklere yönlendirmede önemli imleçler olan gerekli linklere erişimleri sorulduğunda ana sayfaya erişimdeki kolaylıkla erişime tamamen katılanların oranı önceki soruda verilen %55.00’ lik oran %42.50 olarak görülmektedir. (Şekil 4.50) Üniversite ana sayfasından kütüphane bağlantısına erişim oldukça yüksek bir oranla olanaklı görülürken, kütüphane ana sayfasında yer alan bağlantılara erişim sorulduğunda oranlar düşük çıkmaktadır. Her iki soruya verilen yanıtlar arasındaki farkı %12.50 puanlık bir fark oluşturmaktadır. Ancak tamamen katılıyorum seçeneğine verilen yanıtların katılıyorum seçeneğinden daha fazla çıkması memnuniyet belirten grupta yer alan katılımcıların bağlantıların tasarımını kolaylıkla okuyabildikleri biçiminde değerlendirilmelidir.

Katılıyorum seçeneğini işaretleyen kullanıcıların oranı %25 olmuştur. Tamamen katılıyorum seçeneğinin yüksek çıkması bu seçeneğin de yüksek çıkması beklentisine yol açmaktadır ancak aksi bir durumla yarı yarıya bir azalma söz konusudur.

Fikrim yok diyenlerin oranı %20.00 olarak çıkmaktadır. Kullanıcıların alışkanlıkla veya kolayca eriştikleri bağlantıları kullanımlarında konuya dikkatleri zayıfladığı değerlendirildiğinde neden katılıyorum oranının düşük çıktığı sorusunun yanıtı bulunabilir.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %12.50 iken kesinlikle katılmıyorum diyen kullanıcı çıkmamıştır. Katılmıyorum diyenlerin oranının düşük çıkması ve kesinlikle katılmıyorum diyen kullanıcı olmaması da fikrim yok diyenlerin oranı ile ilgili olarak yapılan değerlendirmeyi desteklemektedir.

Şekil 4.51 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası üçüncü soru grafiği

Üçüncü sorunun hazırlanmasındaki amaç kullanıcıların sayfa tasarımından duygusal olarak nasıl etkilendiğini tespit etmektir. (Şekil 4.51) Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %35 olarak çıkmıştır ve bu oran katılıyorum seçeneğini işaretleyen kullanıcılarla birlikte değerlendirildiğinde kullanıcıların sayfanın tasarımından memnuniyetlerinin olumlu olduğu görüşünü desteklemektedir. Katılıyorum

diyenlerin oranı %30'dur ve bu oran kesinlikle katılıyorum yanıtları ile dengelidir. Sayfa tasarımındaki sadelik, tutarlılık ve denge unsurunun sayfalara büyük oranda yansımış olması olumlu görüşleri %65 olarak yansıtmıştır.

Ancak fikrim yok yanıtını verenlerin oranı önceki iki soruyla yaklaşıktır ve %22.50 olarak çıkmaktadır.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %12.50'dir ve kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyen kullanıcı çıkmamıştır. Bu sonuçlarla kullanıcıların genel olarak sayfanın tasarımından memnun olduğu sonucu çıkarılabilir.

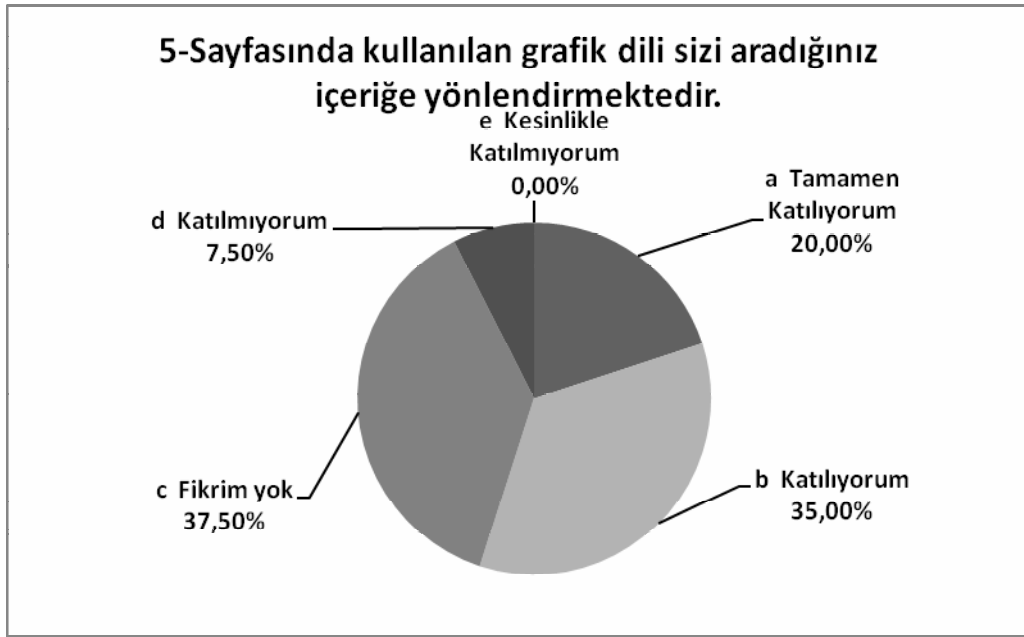
Şekil 4.52 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası dördüncü soru grafiği

Dördüncü soru hazırlanırken kullanıcının görsel tasarımı dışında kalan metinsel öğelerin kullanıcıyı aradığı bilgiye yönlendirmedeki başarısı ölçülmüştür. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %7.69 olarak çıkmıştır. (Şekil 4.52) Düşük bir oranla karşı karşıya kalmaktayız. Katılıyorum diyenlerin oranı %28.21 olarak çıkmıştır. Her iki yanıt birlikte değerlendirildiğinde erişimde engel yaşadığını belirtenlerin oranının %35.90 olduğu görülmektedir. Bu oran kullanıcıların sayfadaki yönlendiricileri yeterince başarılı bulmadığı sonucu çıkmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı oldukça yüksek sayılabilecek bir orandır ve %17.95 olarak belirmiştir. Bu gruba cevap verenlerin sayfa kullanımında

alışkanlıklarıyla hareket ettikleri ya da web sayfasını sık ziyaret etmedikleri biçiminde yorumlanabilir.

Katılmıyorum görüşünü belirten kullanıcıların oranı %28.21 'dir. Kesinlikle katılmıyorum diyenler ise oransal olarak %17.95'dir. Bu sonuca göre sayfadaki memnun olanların oranı yalnızca %45.16 olmaktadır ve istenen düzeyde güçlü bir memnuniyeti göstermemektedir.

Şekil 4.53 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası beşinci soru grafiği

Kullanıcılara sayfada kullanılan grafik dilinin içerikle uyumlu ya da ilişkisi sorulmuştur. Soruda amaç 'sayfada kullanılan tasarım öğeleri bir bütün olarak görseller ile içeriğe yönlendirmede kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt vermekte midir ? ' sorusuna yanıt aramaktır (Şekil 4.53) .

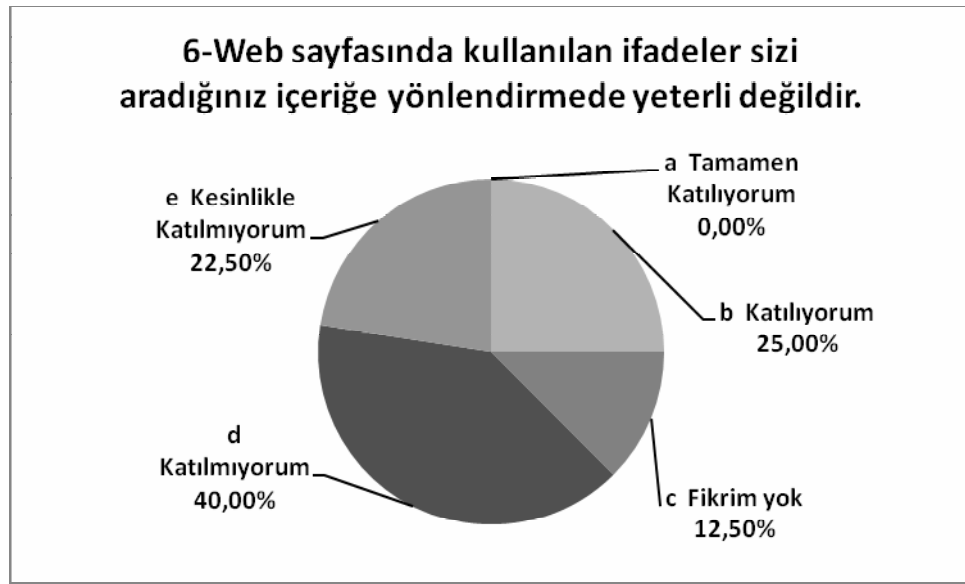
İhtiyaçlarının karşılandığını güçlü bir biçimde düşünenlerin oranı %20.00 iken, sayfanın görseller ile içerik arasındaki uyumu yeterli bulanların oranı %35.00' dir. Bu yönüyle sayfadan memnun olan kullanıcıların oranı tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenler birlikte düşünüldüğünde % 55.00 'dir. Bir önceki soruda içeriğe ulaşmada yönlendiricilerin başarısını yeterli görenlerin oranı %45.16

iken tasarım öğelerinin bütünsellik içerisinde içeriğe erişirmedeki etkisi on puan daha yüksek bir orana çıkarak %55 olmuştur.

Yine burada da çalışmadaki temel tezimiz olan grafik özellikleri ile içerik arasındaki uyumun sayfa kullanımında etkisinin önemli olduğu savını destekler nitelikte bir artışa yol açmaktadır.

Soruya fikrim yok diye yanıt verenlerin oranı %37.50 olarak tespit edilmektedir. Soruya verilen yanıt oranı oldukça yüksek olarak değerlendirilmelidir. Görseller bütününden oluşan web sayfalarında kullanılan grafik dilin kullanıcı tarafından böylesi yüksek bir oranla görüş belirtilmeden geçilmesi sayfanın görsel olarak akılda kalıcı olamadığı değerlendirilmesine yol açabilmektedir.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %7,50 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %00.00'dır. Görüşe katılmayanların oranının düşük olması tasarımın olumlu görüş belirtenlerin görüşlerini güçlü bir konuma taşımaktadır.

Şekil 4.54 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası altıncı soru grafiği

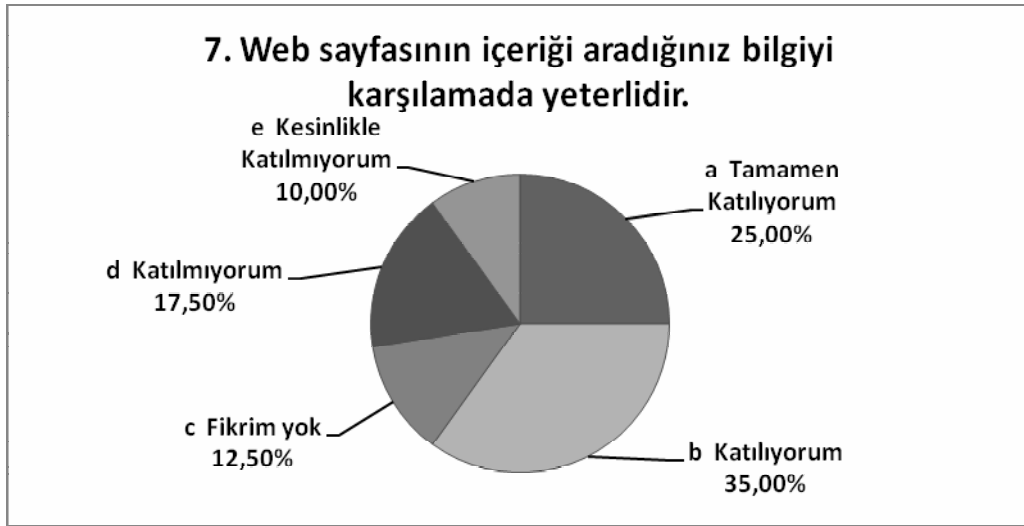
Altıncı soruda kullanıcıya web sayfasında kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmelerinde yardımcı ya da doğru yönlendirici olup olmadığı sorulmuştur. (Şekil 4.54) Sorudan amaçlanan kütüphanelerin mesleki terimleri, tanımları ve işleyişlerinden doğan mesleki terim kullanımları ile farklı düzeylerdeki

kullanıcılarının kütüphane terminolojisini farklı düzeylerdeki ilişkileri göz önünde bulundurularak açık, anlaşılır bir terminoloji kullanıp kullanmadıklarını anlamaktır.

Sormacaya yanıt veren kullanıcıların %22.50'lik oranı güçlü bir şekilde ifadelerin içeriğe yönlendirme açısından oldukça başarılı bularak 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Katılmıyorum diyenleri oranı ise %40.00'dır. Böylece içeriğe yönlendirici ifadeleri yeterli görenlerin oranı %62.50 olmaktadır. Kullanıcıların kütüphane web sayfasında kullanılan ifadeleri anlaşılır buldukları ve ifadelerin kendilerini doğru içeriğe yönlendirmede başarılı olduğunu söylemektedirler. Beşinci soruya verilen yanıtlarla birlikte değerlendirme yapıldığında kullanıcıların büyük oranda tasarım öğeleri ile ifadeleri uyumlu buldukları sonucuna ulaşılmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %12.50 olmuştur. Kullanıcıların bu oranda fikrim yok demelerini sayfadaki ifadelerden kaynaklı önemli sorunlar yaşamadıkları şeklinde yorumlanabilir.

Katılıyorum diyenlerin oranı %25.00 ve tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %0,00 'dır. Bu sonuçlarla kullanılan ifadelerin genel itibariyle anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

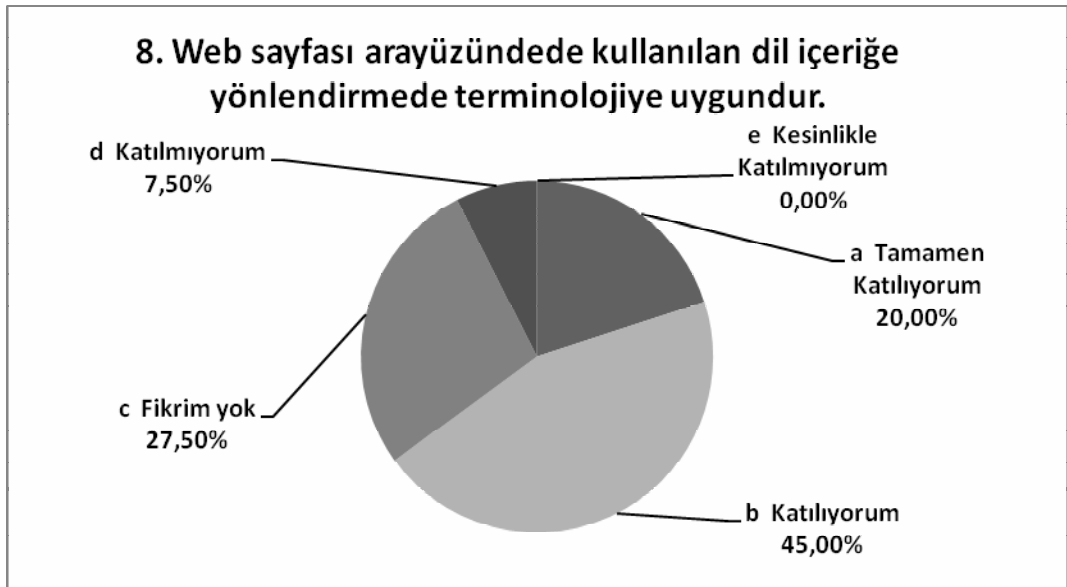

Şekil 4.55 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacısı yedinci soru grafiği

Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterli midir sorusuna verilen yanıtlarda %25.00 tamamen katılıyorum yanıtını vermiştir (Şekil4.55). Kullanıcıların %35.00'i katılıyorum yanıtını vermiştir. İki yanıt birlikte değerlendirildiğinde sayfanın içeriğini yeterli bulan kullanıcıların oranı %60.00 olmaktadır. Kütüphane web sayfalarının ihtiyaçları belli olan kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde memnuniyet oranının daha yüksek çıkması beklenmektedir. Ancak içeriği yetersiz bulan kullanıcı oranının %27.50 olması kullanıcıların genel olarak içerikten memnun olduğu biçiminde yorumlanmalıdır.

Soruya verilen yanıtlarda fikrim yok diyenlerin oranı altıncı soruda içeriğe yönlendirme konusunda yeterlilik sorulduğunda verilen yanıtla aynı orandadır. Kullanıcıların başlıklarla içeriği ilişkili gördükleri ve bu bağlamda içeriği yeterli gördükleri yorumu yapılmalıdır.

İçeriği yeterli bulanların oranını değerlendirdiğimiz katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum tercihlerinde oranlar sırasıyla %17.50 ve %10,00 olmuştur. Bu sonuçta bizi her dört kullanıcıdan ancak bir tanesinin içeriği yeterli bulmadığı sonucuna götürmektedir.

Şekil 4.56 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası sekizinci soru grafiği

Ara yüzde kullanılan dilin terminolojiye uygunluğunu ölçmek amacıyla hazırlanmış olan altıncı soru ile sekizinci soru birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir (Şekil 4.56). Altıncı soruda genel olarak kullanılan terimlerin anlaşılabilirliği ölçülürken burada kullanıcıların kütüphane ve bilgisayar kullanımındaki bilgi ve becerilere uygun bir dilin mesleki terminoloji ile uygunluğu ölçülmek istenmiştir.

Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %20,00 iken katıldığını belirtenlerin oranı %45,00 olmuştur. Her iki seçenek birlikte değerlendirildiğinde terminoloji ile içeriğe yönlendirme amacıyla ara yüzde kullanılan metinsel öğelerin %65 gibi bir oranla anlaşılır olduğu görülmektedir. Sayfada kullanılan dilin aranılan içeriğe yönlendirmede %62.50 oranında uygun olduğu görüşü ile kullanılan terminolojinin uygunluğuna verilen yanıt birbirine yakın oranlardadır ve %65.00 olmuştur. Bu sonuç bize yine içeriğe yönlendirmede terminoloji veya metin dili dışındaki öğelerin etkisi bulunduğunu göstermektedir.

Fikrim yok görüşünü belirten kullanıcıların oranı %27.50 olmuştur.

Terminoloji ile kullanılan dil arasındaki uyumluluğun yetersiz ya da eksik olduğunu belirtenleri oranı %7.50 olmuştur. Yine bununla tutarlı bir biçimde altıncı soruda kullanılan terimleri uyumluluk açısından yetersiz veya eksik bulanların oranı buna bağlı olarak %25,00'den %7,50' ye gerilemiştir. İki soru arasındaki ilişki yanıtlarda da yansımıştır. Kullanıcılar açısından değerlendirildiğinde dilsel düzeyde açık ya da kullanıcının algı frekanslarına uygun olmasının siteden yaralanmada etkisi ortaya çıkmaktadır.

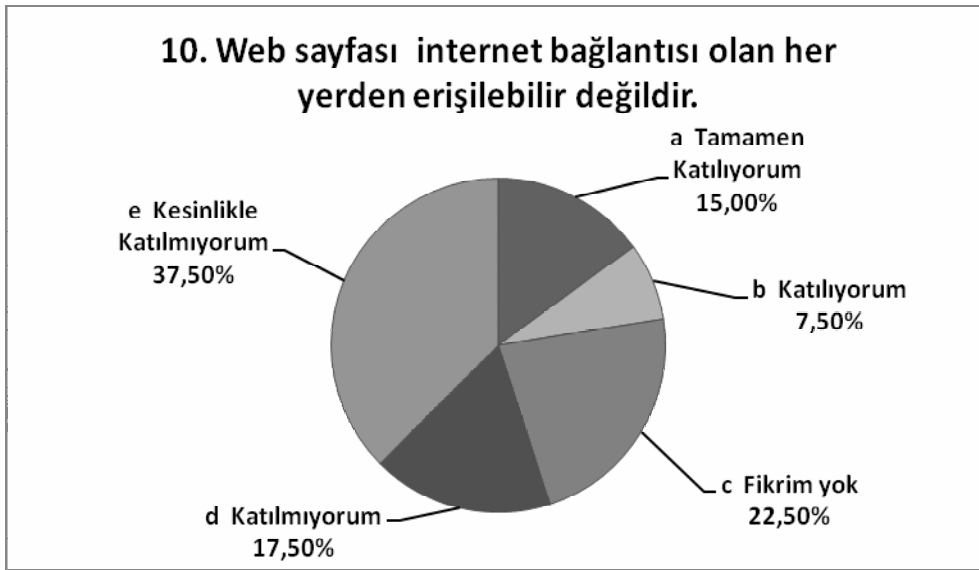
Şekil 4.57 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası dokuzuncu soru grafiği

Dokuzuncu soru hazırlanırken kullanıcının web sayfası ara yüzüyle ilk karşılaştığında bir bütün olarak dil ve tasarım olarak algıladığı bütünlüğün sayfa hazırlayıcıların amaçlarıyla bağlantılarını açıklamayı amaçlamıştır (Şekil4.57). Bir sayfanın kullanıcı tarafından görüldüğünde ara yüzün kullanıcıya içerikle ve içerik yönlendiricileriyle ilgili bir fikir vermesi önemlidir. Sayfa ilişkililik ilkelerine göre tutarlı tasarımsal bütünlük içerisinde yerleştirilmiş içeriğe ulaşmada sorun yaşamıyorsa sayfanın yapısı hakkında da fikir sahibi olacaktır.

Bu bağlamda sormacanın ilgili sorusuna yanıt verenlerin %7,50'si tamamen katılıyorum, %47,50'si ise katılıyorum yanıtını vermiştir. Sonuç değerlendirildiğinde sayfaya erişim sağlayan kullanıcıların %55,00'inin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olduğunu görmekteyiz.

Kullanıcıların %17,50 'si soruya fikrim yok diyerek yanıt vermiştir.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %17,50 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %10,00 olmuştur. Bu yanıtlar ilgili dilimdeki grubun sayfa yapısı hakkında hiçbir şekilde fikir sahibi olamadığını ve sayfanın bu gruba karmaşık geldiği biçiminde yorumlanabilir. Her dört kullanıcıdan birinin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olamaması sayfadan istenilen düzeyde yararlanılabilmemesinin önünde engel olarak görülmelidir.

Şekil 4.58 İstanbul Üniversitesi akademik grup sormacası onuncu soru grafiği

Onuncu soruda öğrenci ve akademisyenlerin kütüphaneye gelmeden web sayfası aracılığı ile içeriğe erişimlerini gerçekleştirmeleri ile ilgili olarak bir engelle karşılaşp karşılaşmadıkları ölçülmek istenmiştir (Şekil 4.58). Üniversite akademisyenlerinin çeşitli nedenlerle yıl içerisinde yerleşke dışında bulunmaları ve çalışmalarını yerleşke dışında sürdürmeleri ile yerleşkede buldukları halde zaman sorunu nedeniyle kütüphaneye sıklıkla gelemedikleri düşüncesi göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin de gerek tatiller gerekse de yurt veya evlerinden kütüphane sayfası içeriklerine erişimlerini gerçekleştirme konusunda da durumlarını belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca web sayfasında yer alan yerleşke dışından erişim bağlantı ve içeriği bulunduğu halde katılımcı kullanıcıların verdikleri yanıt bu içerikle birlikte değerlendirilmiştir.

Kullanıcıların %37,50'lik kısmı kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermektedir. Katılmıyorum yanıtını verenlerin oranı ise %17,50 olmuştur. İki grubun da kütüphane dışından erişim konusunda bilgi sahibi olduğu ve kütüphaneye uzaktan erişim yöntemini kullanarak erişim sağladığını değerlendirmeliyiz. Bu %55,00'lik dilimde yer alan kullanıcılar yerleşke dışından erişim sağlayabilmektedir.

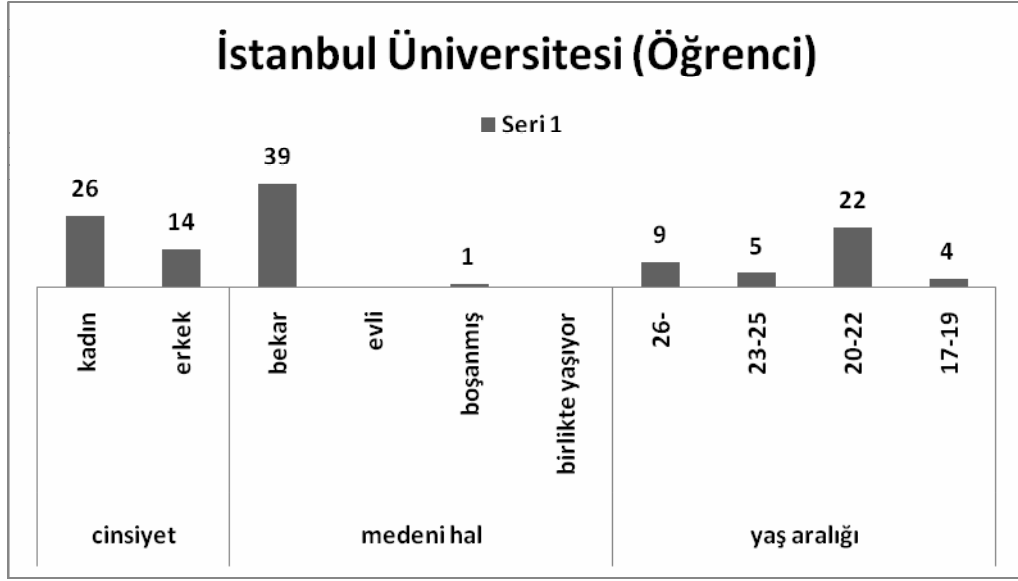
Kullanıcıların %22,50'lik dilimi fikrim yok yanıtını vermiştir. Bu grubun uzaktan erişimle ilgili olarak gerekli içeriğe ulaşmadıkları ve bu özelliği kullanmadıkları varsayılmaktadır.

Kullanıcıların %15,50'si katılıyorum, %7,50'si ise tamamen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu grubun yerleşke dışında sayfaya erişim sağlama konusunda fikrinin olmadığı ya da çeşitli nedenlerle erişim gerçekleştiremediği yorumunu yapabiliriz.

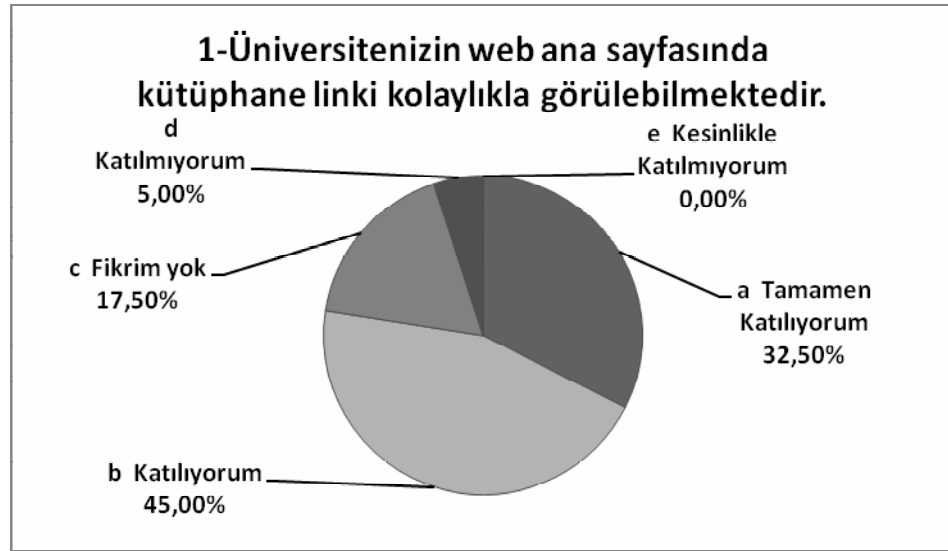
4.2.2.2. İstanbul Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Öğrenci Grubu Sormacası

Sormaca katılımcılarına yöneltilen yaş, cinsiyet ve medeni hal sorularına yanıt veren katılımcıların bilgilerinden derlenen demografik veriler yukarıdaki tabloda gösterilmiştir. (Tablo 4.4)

Tablo 4.4 İstanbul Üniversitesi öğrenci grup sormacası demografik bilgileri

Sormacaya katılan öğrencilerin 26'sı kadın, 14'ü ise erkektir. Medeni hal seçeneğini işaretleyen katılımcıların 39'u da bekar ve 1 kişi de boşanmıştır. Sormacaya katılan öğrencilerden 4 kişi 17–19 yaş aralığında, 22 kişi 20–22 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 5 kişi ise 23–25 yaş aralığındadır ve 9 kişi de 26– yaş aralığındaki grupta yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğu kadındır. Katılımcılardan 39 öğrenci bekar ve 1 öğrenci boşanmıştır.

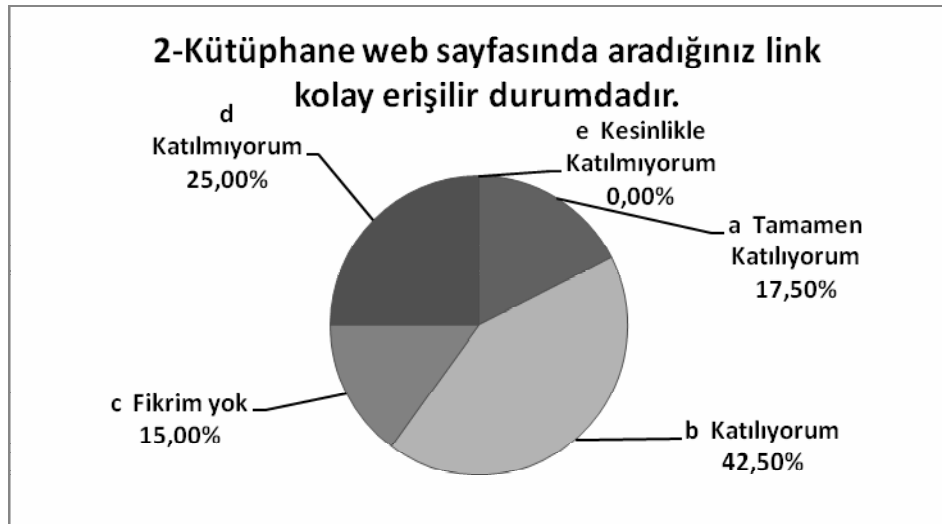
Şekil 4.59 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası birinci soru grafiği

Sormacanın ilk sorusu olan, kullanıcıların üniversite web sayfasından kütüphane linkine kolay erişip erişemedikleri sorusudur. (Şekil 4.59) Amaç kullanıcıların web sayfalarına erişimlerinde birinci basamak olan gerekli bilgiye ulaşmalarının kolay olup olmadığı ve bu yönde ana sayfada tasarım açısından bir engel bulunup bulunmadığını saptamaktır.

Katılımcıların %32.50 'lik oranı tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Devamında %45.50'lik bir oranda da 'katılıyorum ' yanıtını vermiştir. Her iki yanıtın birlikte değerlendirilmesinde kütüphane ana sayfasına erişim kullanıcılar tarafından kolay olarak tanımlanmaktadır. Olumlu görüş bildiren öğrencilerin toplam oranları %77.50'dir.

Fikrim yok diyenlerin oranı %17,50 olmuştur. Aynı soruya akademisyenlerin verdiği yanıtta 5 puan daha fazladır.

Katılmıyorum diyenler %5.00 olmuştur ve kesinlikle katılmıyorum yanıtını veren olmamıştır. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin yanıtları %5' lik dilime denk gelmektedir ve bu dilim yine akademisyenlerin verdiği yanıtlardan 2.50 puan daha azdır. Ana sayfaya erişim için tasarımda kullanıcı memnuniyetsizlik oranını oldukça düşük olarak yorumlamalıyız. Öğrencilerin büyük bir çoğunlukla ana sayfadan kütüphane bağlantısına erişimlerinde sorun yaşamadıkları görülmektedir.

Şekil 4.60 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası ikinci soru grafiği

Kütüphane ana sayfasına erişim sağlamada her hangi bir engelle karşılaşmadığını varsaydığımız kullanıcıya kütüphane ana sayfasındaki içeriklere yönlendirmede önemli imleçler olan gerekli linklere erişimleri sorulduğunda ana sayfaya erişimdeki kolaylıkla erişime tamamen katılanların oranı önceki soruda verilen yanıt akademisyenlerde olduğu gibi düşüş göstermektedir (Şekil 4.60).

Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %32.50'lik oran %17.50 olarak görülmektedir. Yaklaşık olarak yarı yarıya bir düşüş gözlemlenmektedir ve toplam kayıp 15 puanı bulmaktadır. Katılıyorum seçeneğine verilen yanıtlar %42.50 olmuştur. Yine önceki soruda %45.00 olan bu oran 2.50 puanlık bir düşüş göstermiştir. Üniversite ana sayfasından kütüphaneye erişimde bağlantının kolay erişilebilirliğine verilen toplam olumlu yanıtlar %77.50 iken burada toplam oran %62.00'ye gerilemiştir. Düşüş 15.50 puan olarak gözlemlenmektedir ve yine bu düşüş, öğrencilerin tasarımdan beklentilerinin de akademisyenlerden oldukça farklı olduğunu göstermektedir. İnternet kullanım oranları ve alışkanlıkları birbirinden farklı olan bu iki grup arasındaki tercihlerdeki farklılık tasarım beklentileriyle doğrudan ilişkilidir.

Akademisyenlerde de öğrencilerde olduğu gibi kütüphane bağlantısından memnuniyet oranı daha yüksekken kütüphane sayfasındaki bağlantılarda memnuniyet oranı düşmektedir.

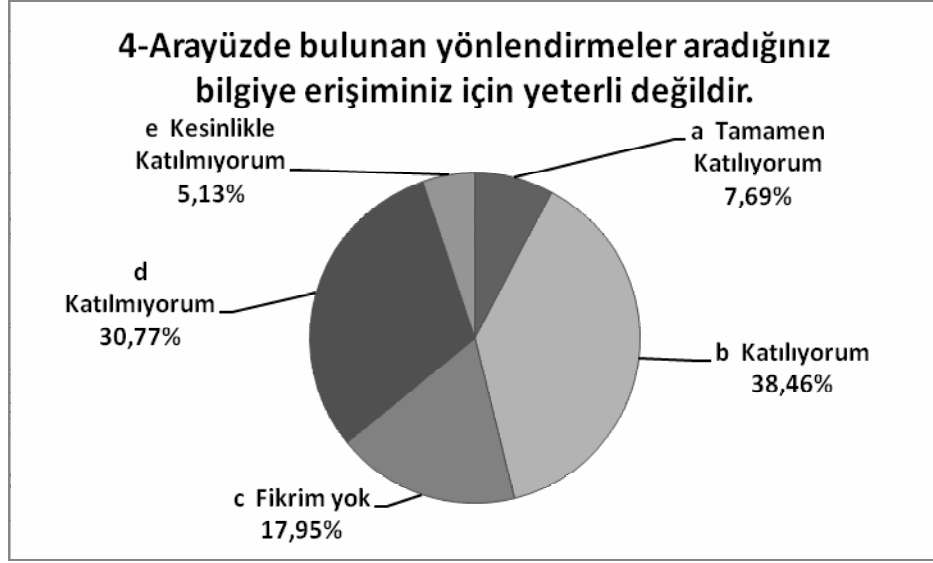
Fikrim yok diyenlerin oranı %15.00 olmuştur. Yine üniversite ana sayfası ile kıyaslandığında fikrim yok diyenlerin oranında 2.50 puanlık bir azalma söz konusudur.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %25.00 ve kesinlikle katılmıyorum diyen kimse çıkmamıştır. Akademisyenler ile öğrencilerin birinci ve ikinci soruya verdikleri yanıtlardaki orantısal değişimler bu sorunun katılmıyorum seçeneğini tercih edenlerde de oldukça farklıdır. Akademisyenler son iki seçeneğe toplam %12.50 ile memnuniyetsizliklerini belirtir biçimde yönelmişken, öğrencilerde bu oran akademisyenlere oranla iki katı olmuştur. Tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtları değerlendirildiğinde öğrenci kullanıcıların ana menüdeki bağlantılardan memnun olduğu sonucu çıkmaktadır.

Şekil 4.61 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası üçüncü soru grafiği

Üçüncü sorunun hazırlanmasındaki amaç kullanıcıların sayfa tasarımından duygusal olarak nasıl etkilendiğini tespit etmektir (Şekil 4.61). Kullanıcılardan tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %20.00 olarak çıkmıştır ve bu oran kullanıcıların tasarımın sayfayı kullanmalarında kolaylaştırıcı etkisini güçlü bir biçimde hissettikleri sonucunu çıkarmaktadır. Katılıyorum diyenlerin oranı %32.50'dir. Kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtı verenlerin toplam oranı %52.50 olmuştur. Kullanıcıların tasarımın güzel duygusal yönünden olumlu etkiler aldığı sonucuna ulaşılmaktadır. Fikrim yok yanıtlarının %35.00 gibi oldukça yüksek bir oran olarak çıkmasını katılmıyorum (%10.00) ve kesinlikle katılmıyorum (%2.50) oranlarının düşük çıkmasıyla ilgili olarak değerlendirmeliyiz. Tasarımdan olumlu etkilenenlerin oranının yarıdan fazla olması bizi bu yorumu yapmaya yöneltmektedir. Buradan kullanıcıların genel olarak sayfanın tasarımından etkilenmelerinde istenen başarının yakalanmış olduğu sonucu çıkarılabilir.

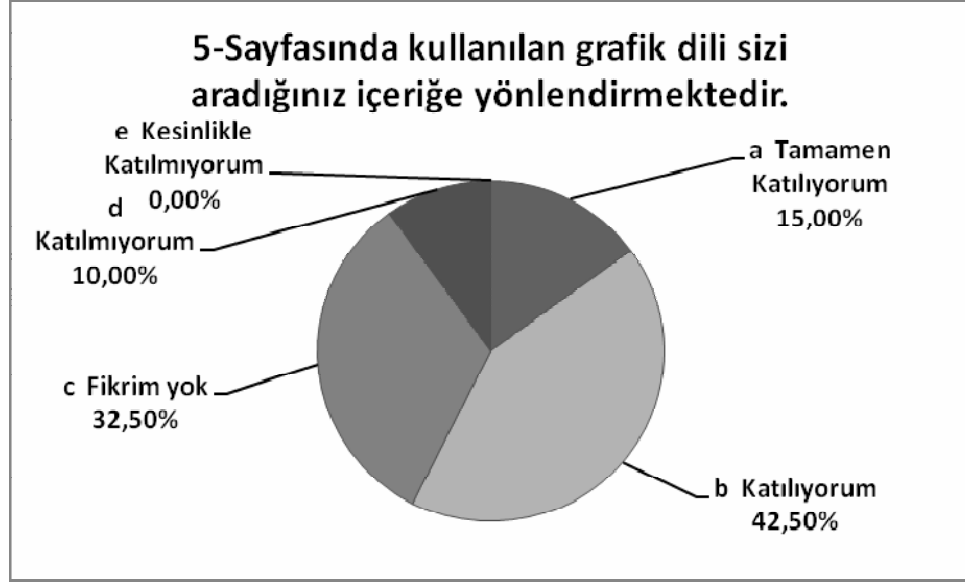
Şekil 4.62 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası dördüncü soru grafiği

Dördüncü soruda, görsel tasarımı dışında kalan metinsel öğelerin kullanıcıyı aradığı bilgiye yönlendirmedeki başarısı ölçülmüştür (Şekil 4.62). Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %7.69 olarak çıkmıştır. Katılıyorum diyenlerin oranı %38.46 olarak çıkmıştır. Her iki seçeneği işaretleyen katılımcı öğrencilerin toplamı %34.15 olarak çıkmaktadır. Bu rakamlar bize sayfa içerisinde gezinilirken yönlendirmelerden kaynaklı olarak iletişim engeli yaşadığını belirtenlerin oranının oldukça yüksek olduğu sonucu çıkmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı dengeli görülebilecek bir orandır ve %17.95 olarak belirmiştir. Yine bu seçeneği işaretleyenlerin sayfa kullanımında alışkanlıklarıyla hareket ettikleri ya da web sayfasını sık ziyaret etmedikleri biçiminde yorumlanabilir.

Görüşe katılmıyorum diyenlerin oranı %30.77 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı %5.13'dür. Her iki seçeneği işaretleyenlerin sayısı birlikte değerlendirildiğinde, sayfadaki yönlendirmelerin aradıkları bilgiye erişimde kolaylayıcı etkisi olduğunu belirtenlerin oranının %35.90 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu sonuca göre öğrenci kullanıcıların ara yüz yönlendiricilerini aradıkları bilgiye ulaştırmakta yeterli bulmadıkları sonucu çıkarılmaktadır.

Öğrenci (oran %30.77) ve akademisyen (oran %45.17) gruplarının rakamları karşılaştırıldığında, akademisyenlerin yönlendirmeleri öğrencilere oranla daha yeterli buldukları sonucu çıkmaktadır.

Şekil 4.63 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası beşinci soru grafiği

Sayfada kullanılan grafik dilinin içerikle uyumu ya da ilişkisi kullanıcıya sorulmuştur (Şekil 4.63). Soruda amaçlanan sayfada kullanılan tasarım öğelerin bir bütün olarak görseller ile içeriğe yönlendirmede kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt verme düzeyini belirlemektir.

İhtiyaçlarının karşılandığını düşünen kullanıcıların oranı %15.00 iken, sayfanın görseller ile içerik arasındaki uyumunu yeterli bulanların oranı %42.50'dir. Bu yönüyle sayfadan memnun olan kullanıcıların oranı tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenler birlikte düşünüldüğünde % 57.50'dir. Bu yanıtlara göre kullanıcıların pek çoğu tasarım öğelerini kendilerini gerekli içeriğe yönlendirmede başarılı bulmaktadır. Bir önceki soruda içeriğe ulaşmada yönlendiricilerin başarısını yeterli görenlerin oranı %35.90 iken tasarım öğelerinin bütünsellik içerisinde içeriğe erişirmedeki başarısını daha etkili görmektedirler. Karşılaştırma yapıldığında önceki soruda memnun olanlara oranla grafik unsurların da etkisiyle birlikte değerlendirdiklerinde memnuniyet oranı yaklaşık olarak %8 puan artış göstermektedir. Bunun nedeninin sayfanın bütününde tasarım öğelerinin tutarlılık ve ilişkililik öğeleri dikkate alınarak tasarlanmış olmasıyla ilişkilendirmeliyiz.

Soruya fikrim yok diye yanıt verenlerin oranı %32.50 olarak tespit edilmektedir. Bu grupta bulunan kullanıcıların oranı akademisyenlerle

karşılaştırıldığında düşüş göstermektedir. Öğrenciler akademisyenlere karşılaştırıldığında bu oranla önceki soruda da aynı çıkmaktadır.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %10.00 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %00.00'dır. Grafik dilinin istenen içeriğe yönlendirmede başarılı olduğunu düşünenlerin oranı akademisyenlerle kıyaslandığında 2.50 puan daha düşük çıkmaktadır.

Akademisyenlerle öğrencilerin verdikleri yanıtlar birbirine yakın çıkmaktadır. Akademisyenlerin %55.00'i görsel öğeleri yeterli bulurken bu oran öğrencilerde %57.50 olmaktadır. Yine akademisyenlerin yalnızca %7.50'i görsel yönlendirmeleri yetersiz bulurken öğrencilerde bu oran %10.00 olmuştur. Sayfanın temel tasarım ilkelerine büyük oranda uyuyor olması iki kullanıcı grubu sonuçlarını birbirine yakınlaştırmıştır.

Şekil 4.64 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası altıncı soru grafiği

Altıncı soru ile kütüphane web sayfasını kullanan öğrencilere web sayfasında kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmelerinde yardımcı ya da doğru yönlendirici olup olmadığı sorulmuştur (Şekil 4.64). Soruda amaçlanan kütüphanelerin mesleki terimleri, tanımları ve işleyişlerinden doğan mesleki terim kullanımları ile farklı düzeylerdeki kullanıcılarının kütüphane terminolojisini farklı düzeylerdeki ilişkileri göz önünde bulundurularak açık, anlaşılır bir terminoloji kullanıp kullanmadıklarını anlamaktır.

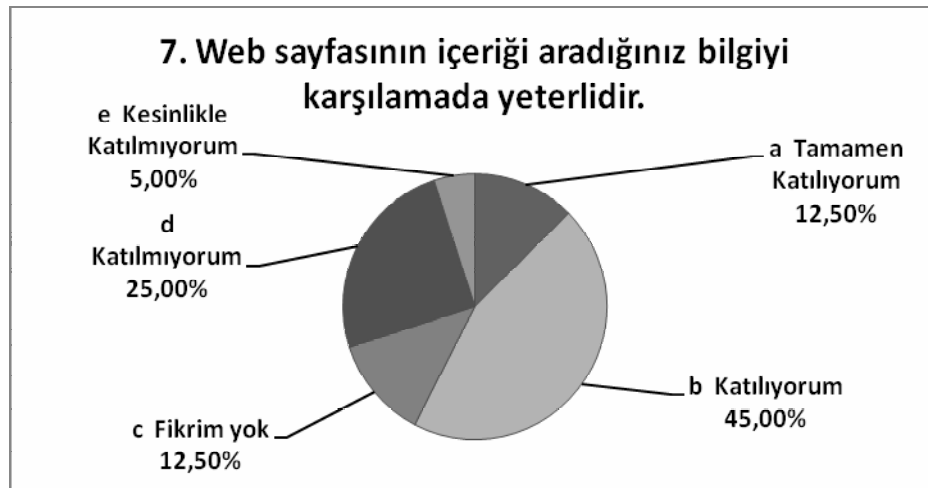
Sormacaya yanıt veren kullanıcıların %15.00'lik oranı ifadeleri içeriğe yönlendirme açısından oldukça başarılı bularak 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Katılmıyorum diyenleri oranı ise %32.50 olmuştur. Her iki seçeneği işaretleyen öğrencilerin oranı %47.50 olmuştur ve bu grup öğrenci sayfada kullanılan ifadeleri içeriğe yönlendirmede yeterli gördüğünü belirtmiştir. Toplam olarak yarıdan daha az öğrenciyi temsil eden bu grup daha önceki sorularda da akademisyen grubuyla karşılaştırıldığında yaklaşık 15 puan farkla görsellere benzer biçimde içeriğe yönlendirici ifadeleri de açık ya da anlaşılır bulmamaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %22.50 olmuştur.

Katılıyorum diyenlerin oranı %22.50 ve tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %7.50 'dir. Bu sonuçlarla kullanılan ifadelerin genel itibariyle anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Her iki seçeneği yanıtlayanların oranı %30 olmaktadır ve neredeyse üç öğrenciden birinin kütüphane web sayfalarında kullanılmakta olan ifadelerle sayfa içeriği arasında ilişki kurmada başarısız olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

Bu durum öğrenci gruplarının kütüphane literatürüne hâkim olmadığı şeklinde yorumlanabileceği gibi sayfa hazırlayıcıların öğrencilerin anlayabileceği bir ara yüz dili oluşturmada yetersiz kaldıkları biçiminde de yorumlanabilir.

Akademisyenlerden içeriğe yönlendirici ifadeleri yeterli görenlerin oranının %62.50 olması da öğrencilerin literatüre yabancı olduklarını göstermektedir.

Şekil 4.65 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası yedinci soru grafiği

Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterli midir sorusuna verilen yanıtlarda (Şekil 4.65) %12.50 tamamen katılıyorum ve %45.00 katılıyorum yanıtları birlikte değerlendirildiğinde içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %57.50 olmaktadır. Kütüphane web sayfalarının ihtiyaçları belli olan kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde memnuniyet oranı tatmin edici görülebilir. Ancak katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranları göz önünde bulundurulduğunda, içerikle kullanıcı beklentileri arasındaki farkın önemli olduğu değerlendirilmelidir.

Soruya verilen yanıtlarda fikrim yok diyenlerin oranı %12.50 olmuştur. Sayfada kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmedeki başarısı sorulduğunda fikir belirtmeyenlerin oranı %32.50 iken içeriğin istenilen bilgiyi karşılamadaki yeterliliğinde aynı seçeneği işaretleyenlerin oranı 20 puan düşmektedir. Böylelikle öğrenci olan kullanıcıların sayfadaki ifadelerle içerik arasında ilişki kurmada yaşadıkları engel bir kez daha görülmektedir.

İçeriği yetersiz bulanların oranını değerlendirdiğimizde katılmıyorum diyenlerin oranı %25.00 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %5.00 olmuştur. İçeriği yetersiz bulanların toplam oranı %30.00 olmuştur.

Akademisyenlerin aynı soruya verdikleri yanıtlarda içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %60.00 iken öğrencilerde bu oranın yaklaşık 2.50 puan azalmasına rağmen yaklaşık değerlerdir. Yine bu fark iki kesim arasındaki beklenti ve ihtiyaçların farklılıklarına bağlanabilir.

Şekil 4.66 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası sekizinci soru grafiği

Sekizinci soru ile kullanıcıların kütüphane ve bilgisayar kullanımındaki bilgi ve becerilere göz önünde bulundurularak dengeli bir biçimde mesleki terminoloji ile uygunluğu ölçülmek istenmiştir (Şekil 4.66). Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %5.00 iken katıldığını belirtenlerin oranı %52.50 olmuştur. Terminoloji ile içeriğe yönlendirme amacıyla ara yüzde kullanılan diğer tüm metinsel öğelerin %57.50 gibi bir oranla anlaşılır olduğu görülmektedir. Altıncı soruda, sayfada kullanılan dilin aranılan içeriğe yönlendirmede %47.50 oranında uygun olduğu görüşüne rağmen kullanılan terminolojinin uygunluğuna verilen yanıt %57.50'yi bulmuştur. Bu da göstermektedir ki içeriğe yönlendirmede terminoloji veya metin dili dışındaki grafik ve diğer tüm tasarım öğelerin etkisi bulunmaktadır. Yine altıncı soruya verilen yanıtlarla karşılaştırıldığında akademisyenlerde olduğu gibi öğrencilerde de terminolojiyi bilen kullanıcıların %2.50'lik bir düşüşle içeriğe yönelmede sorun yaşıyor olması tasarımsal engellere bağlanmalıdır.

Fikrim yok diyen öğrencilerin oranı %32.50 olmuştur. Bu sonuç bize öğrencilerin kütüphane terminolojisi konusunda yetersiz olduğunu ve bu yetersizliğin sayfa kullanımını önemli ölçüde etkiliyor olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Terminoloji ile kullanılan dil arasındaki uyumluluğun yetersiz ya da eksik olduğunu belirtenlerin oranı %10.00 olmuştur. Kesinlikle katılmıyorum diyen katılımcı bulunmamaktadır.

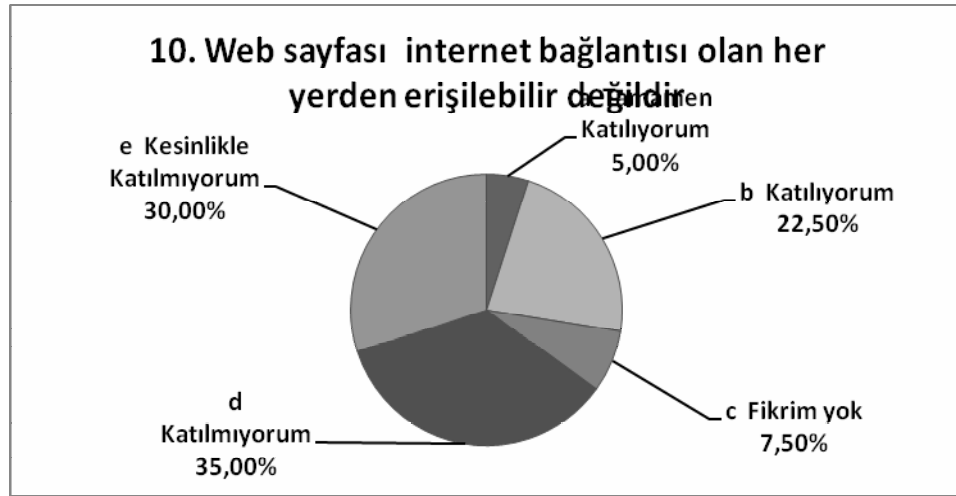

Şekil 4.67 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası dokuzuncu soru grafiği

Sormacada kullanıcıya web sayfasına bağlandığında site haritası ile ilgili olarak çabuk erişim bağlantıları hakkında fikir sahibi olup olmadıkları sorulduğunda (Şekil 4.67), ilgili sorusuna yanıt verenlerin %2.50 ' si tamamen katılıyorum, %52.50'si ise katılıyorum yanıtını vermiştir. İki seçenek birlikte değerlendirildiğinde sayfaya erişim sağlayan kullanıcıların %55.00'inin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olduğunu görmekteyiz. Diğer sorulara verilen yanıtlardan farklı olarak buradaki seçenek akademisyenler ile öğrencilerde aynı çıkmaktadır. Bunun nedeni de sayfa yapısı ile ilgili fikirlerin sayfa kullanımıyla birlikte kısa sürede oluşuyor olması ve teknik bir bilgi gerektirmiyor olmasıdır.

Kullanıcıların %25.00 'i soruya fikrim yok diyerek yanıt vermiştir. Bu gruptakilerin oranı akademisyenlerdekinden 7.50 puan daha fazladır.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %17.50 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %2.50 olmuştur. İki grubun toplamında %20'lik bir öğrenci grubunun sayfa yapısı hakkında hiçbir şekilde fikir sahibi olmadığını ve sayfayı karmaşık bulduğu biçiminde yorumlanabilir.

Şekil 4.68 İstanbul Üniversitesi öğrenci grubu sormacası onuncu soru grafiği

Onuncu soruyu (Şekil 4.68) yanıtlayan öğrencilerin %30.00'lük öğrenci grubu kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Bu seçeneği işaretleyenlerin oranı akademisyenlerden 7.50 puan daha düşüktür. Bu grubun teknoloji becerileri de dikkate alınarak yoğun bir biçimde yerleşke dışında sayfaya erişim sağladıkları yorumu yapılabilir. %35.00'lik dilimde yer alan kullanıcılar da yerleşke dışından erişim sağlayabilmektedir. Öğrencilerin %65.00'i internete kütüphane dışından

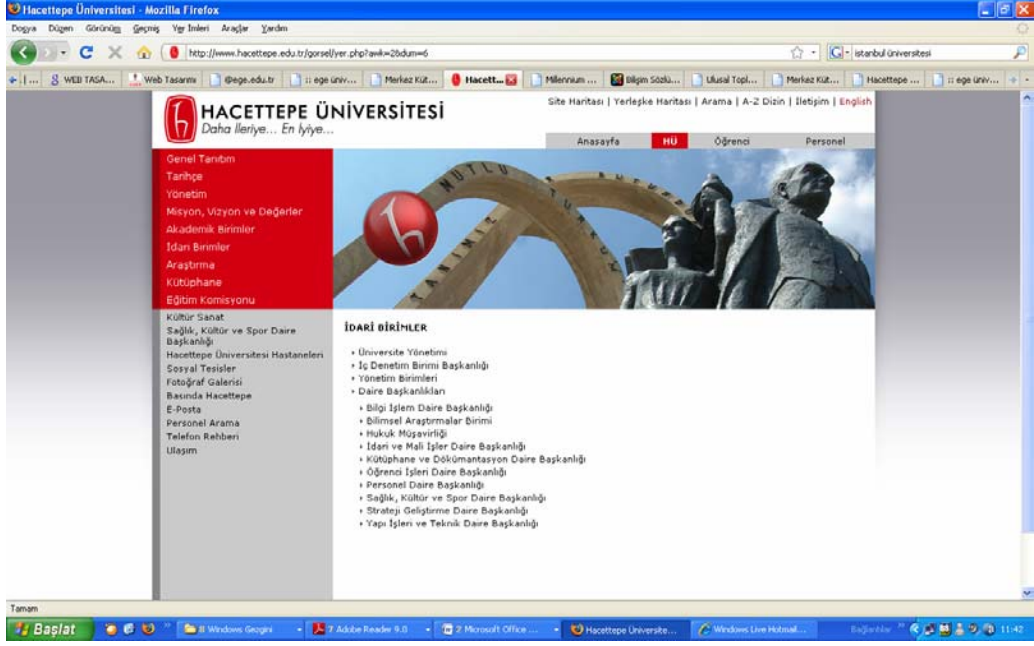
erişim sağlayabilmektedir. Toplamda bu oran akademisyenlerden 10 puan daha fazladır.

Kullanıcıların %7.50'lik dilimi fikrim yok yanıtını vermiştir. Yine bu yanıt akademisyenlerin yanıtlarından oldukça farklıdır. Akademisyenlerin %22.50'si fikrim yok yanıtını verirken öğrencilerde bu oran 15 puan düşmektedir. Yine bu %7.50'lik grubun uzaktan erişimle ilgili olarak gerekli içeriğe ulaşmadıkları ve bu özelliği kullanmadıkları varsayılmaktadır.

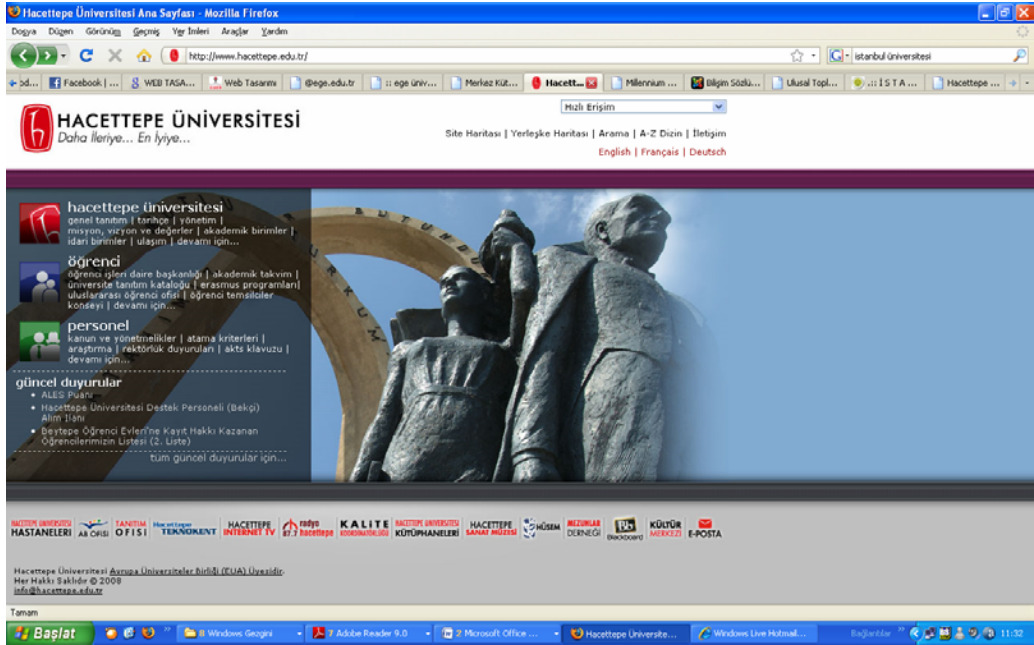
Kullanıcıların %22.50'si katılıyorum, %5.00'i ise tamamen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu grubun yine uzaktan erişim özelliğinden habersiz olduğu varsayılmaktadır. Ancak sayfada bu konuda içerik bulunduğu halde oranın bu denli yüksek çıkması öğrencilerin görsel ve içeriğe yönlendirmede kullanılan öğelerin yetersiz buldukları görüşünü desteklemektedir. İçerikte böyle bir bilgi olmasına rağmen sayfa kullanıcılarının bu konuda bilgi sahibi olmaması bu görüşü destekler niteliktedir.

4.2.3. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel ve İçerik Tanımlamaları ve Çözümlenmeleri

Ana sayfaya erişim iki şekilde olmaktadır. Birincisi Hacettepe.edu.tr ana sayfasının sol sütununda yer alan genel başlıklardan 'Hacettepe Üniversitesi' başlığı altında yer alan 'İdari Birimler' başlığından 'Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı' bağlantısı ile kütüphane ana sayfasına erişim sağlanmaktadır. (Şekil 4.69) Ancak kullanıcıların üniversitenin idari yapısını bilemeyebilecekleri göz önüne alındığında, kullanıcıların idari birimler başlığı altında kütüphanenin olabileceğini tahmin etmeleri güçtür. Bunun dışında esas bağlantı ana sayfanın alt kısmında şerit ile ayrılmış alanda üniversitenin değişik 14 birimleriyle birlikte soldan sağa doğru sekizinci bağlantı imleci olarak Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri başlığı ile kütüphane ana sayfasına doğrudan bağlantı verilmiştir. Bu alan tıklandığında sizi ana sayfaya yönlendirmektedir (Şekil 4.70). Ana sayfasında bulunan içerikler aşağıdaki gibi sıralanarak tanımlanmıştır.

Şekil 4.69 Hacettepe Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü-1

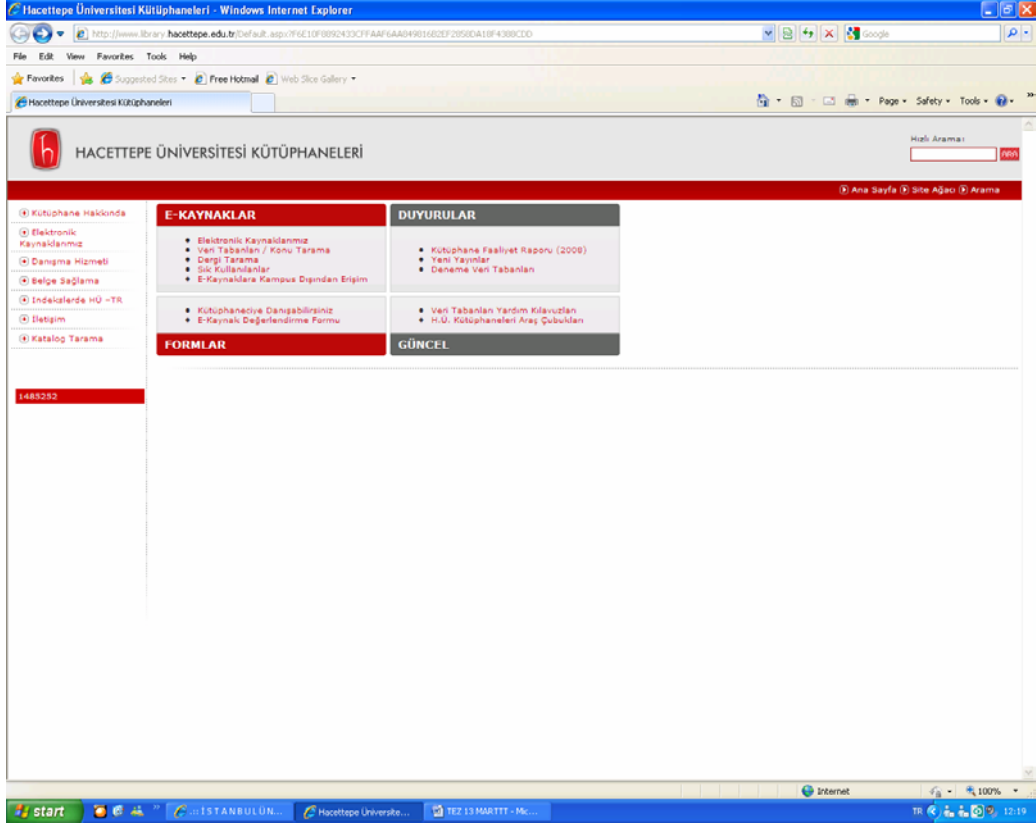
Şekil 4.70 Hacettepe Üniversitesi ana sayfasından kütüphane bağlantısının görünümü-2

Kütüphane ana sayfası üstte ‘Hacettepe Üniversitesi Kütüphaneleri’ başlığının yer aldığı gri zemin üzerine koyu gri ve büyük harflerle metin yazılmıştır (Şekil 4.71). Metin sola yanaşık haldedir ve başında üniversitenin logosu

bulunmaktadır. Başlık metninin bulunduğu alanın sağ tarafında ve başlıkla hizalanmış ‘Hızlı Arama’ arama çubuğu bulunmaktadır. Alanının bitiminden başlayarak alt kısmında kırmızı kalın bir şerit ile sayfanın içerik alanı ayrıştırılmıştır. Ayrıca şerit içerisinde beyaz küçük harflerle ve şeridin sol köşesine yanaşık bir organizasyon tasarımı ile ‘Ana Sayfa, Site Ağacı ve Arama’ düğmeleri yer bağlantıları yerleştirilmiştir. Bağlantı üstlerine gelindiğinde beyaz metin rengi griye dönmektedir. Sıralanan bu tasarım organizasyonu ve bağlantı metinlerinin renk değiştirme özellikleri kütüphanenin tüm sayfalarında sabit olarak yer almaktadır.

İçerik alanına geçildiğinde ise sayfanın sol sütununda ve ortasında sayfa içeriğindeki bilgilere yöneltici başlıklar bulunmaktadır. Sol sütunda bulunan menüde ‘Kütüphane Hakkında, Elektronik Kaynaklarımız, Danışma Hizmeti, Belge Sağlama, İndekslerde HÜ–TR, İletişim, Katalog Tarama’ bağlantıları beyaz zemin üzerine kırmızı harflerle yazılmıştır ve her başlığın önünde içerisinde kırmızı renkli ok barındıran, etrafı gri kenar çizgili kareler bulunmaktadır. Menülerden alt başlıklara geçilerek ilerlendikçe bu ok işaretleri içerik alanının üzerinde içerik başlıklarını sıralaması ile vermektedir. Menü içerik başlıklarını satırlar halinde sola yanaşık bir organizasyon içerisinde görmekteyiz. Menüün altında ise yine kırmızı dikdörtgen kutucuk içerisinde beyaz yazı rengi ile site sayacı yer almaktadır. Sayfa tasarımının bütüne hâkim olacak biçimde kırmızı şeritler ve kırmızı metin rengi seçilmiştir. Beyaz zemin üzerine kırmızın bu denli yoğun kullanımı gençlik, dinamizm ve tutku ile beyaz zemindeki masumiyet ve yeniliğin iç içe sunulduğu görülmektedir. Genç ancak dinamik bir kurum ve kendi alanlarında iddialı oluşları beyaz ve kırmızı renkleri bu denli yoğun ve güçlü kullanmalarına yol açmıştır.

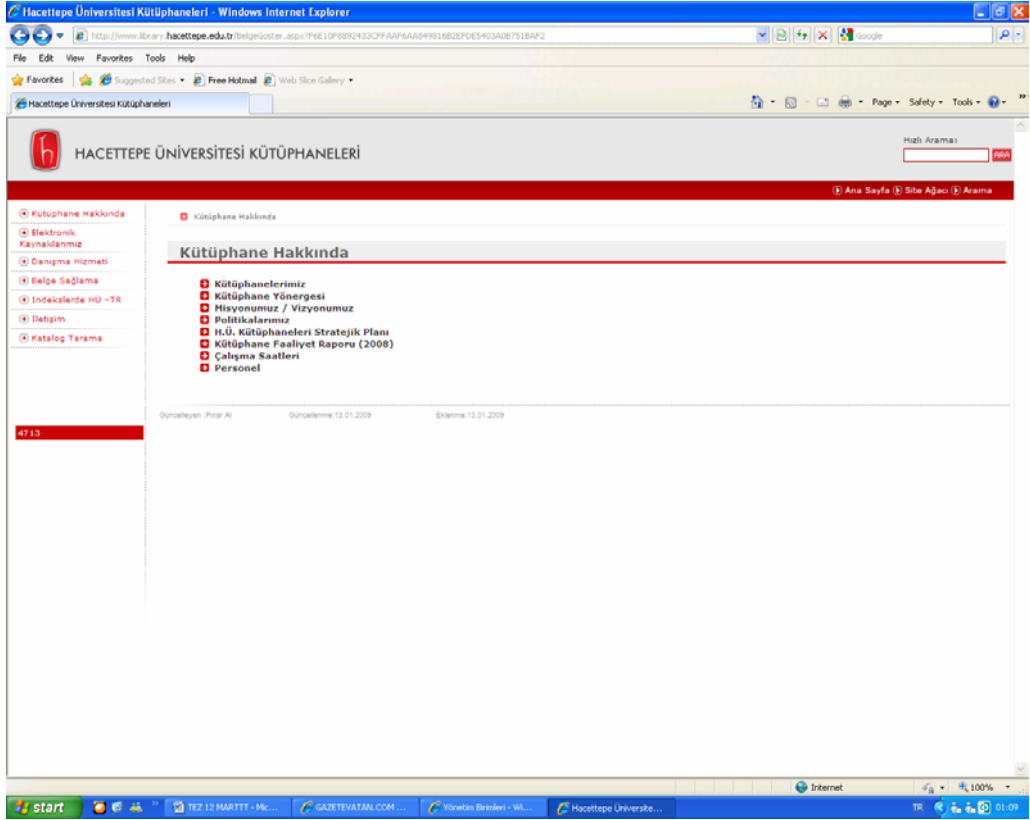
Kütüphane sayfasının tüm diğer alt alanlarıyla birlikte yer alan içerik alanlarında ortak olarak logo, başlık, ziyaretçi sayacı, hızlı arama kutucuğu, ana sayfa, site ağacı, arama, güncelleyen bilgisi, güncelleme tarihi ve ekleme tarihi yer almaktadır.

Şekil 4.71 Hacettepe Üniversitesi kütüphane an sayfası görünümü

Kütüphane Hakkında:

Bu başlık sol menünün ilk bağlantı alt başlığıdır. (Şekil 4.72) Bağlantıdan içerik alanına geçildiğinde açık gri şerit üzerinde içerik başlığı koyu gri renkte yer aldığı görülmektedir. Bu şerit aynı zamanda başlık ile içerik alanını ayırmaktadır. Aşağıda yer alan içerik sola yanaşık biçimde yerleştirilmiş liste menü ile verilmiştir. Menüdeki her başlığın sol başında kırmızı kare kutucuklar içerisine yerleştirilmiş olan ok bulunmaktadır ve içerik başlıkları şu şekilde sıralanmıştır : 'Kütüphanelerimiz, Kütüphane Yönergesi, Misyonumuz/Vizyonumuz Politikalarımız, H.Ü. Kütüphaneleri Stratejik Planı, Kütüphane Faaliyet Raporu, Çalışma Saatlerimiz, Personel'.

Şekil 4.72 H.Ü. Kütüphane Hakkında

Kütüphanelerimiz:

Daire başkanlığına bağlı bulunan üç kütüphane hakkında tanıtım metni içermektedir.

Kütüphane Yönergesi:

Yönergenin oluşturulma amacını belirten bir metin ve kırmızı puntolarla belirtilmiş PDF dosya bağlantısı verilmiştir.

Misyonomuz/Vizyonumuz:

Başlık altında iki ayrı, kırmızı zemin rengi bulunan şerit içerisinde büyük harflerle yazılmış başlık bulunmaktadır. 'Misyonomuz' ve 'Vizyonumuz' başlıkları altında gerekli içerik sabit metin ölçüleri içerisinde verilmiştir.

Politikalarımız:

Başlık altında altı adet alt başlık sabit tasarım organizasyonu içerisinde verilmiştir. Başlıklar 'Yayın Bağışlarınız İçin, Ödünç Verme, Koleksiyon Geliştirme,

Güvenlik, Genel Kurallarımız, Fotokopi ve Çıktı' olmak üzere gri metin renginde liste biçiminde sıralanmıştır. Metin üzerlerine gelindiğinde gri renk kırmızıya dönmektedir ve bağlantıları kullanıcıya işaret etmektedir. Sıralanan tüm başlıkların içerik alanlarında kütüphane web sayfası metin alanları için kullanılan sabit tasarıma uygun bir organizasyonla sunulmuşlardır.

H.Ü. Kütüphaneleri Stratejik Planı:

Kütüphane stratejik planı altı başlık halinde listelenmiştir. Başlıklar üzerine gelindiğinde gri metin rengi kırmızıya dönmektedir ve kullanıcılara içerik bağlantılarını işaret etmektedir.

Kütüphane Faaliyet Raporu:

İçerik alanındaki başlık altında bir PDF dosya formatında bağlantı verilmiştir. Bağlantı üzerinden PDP içeriğe erişilmektedir.

Çalışma Saatleri:

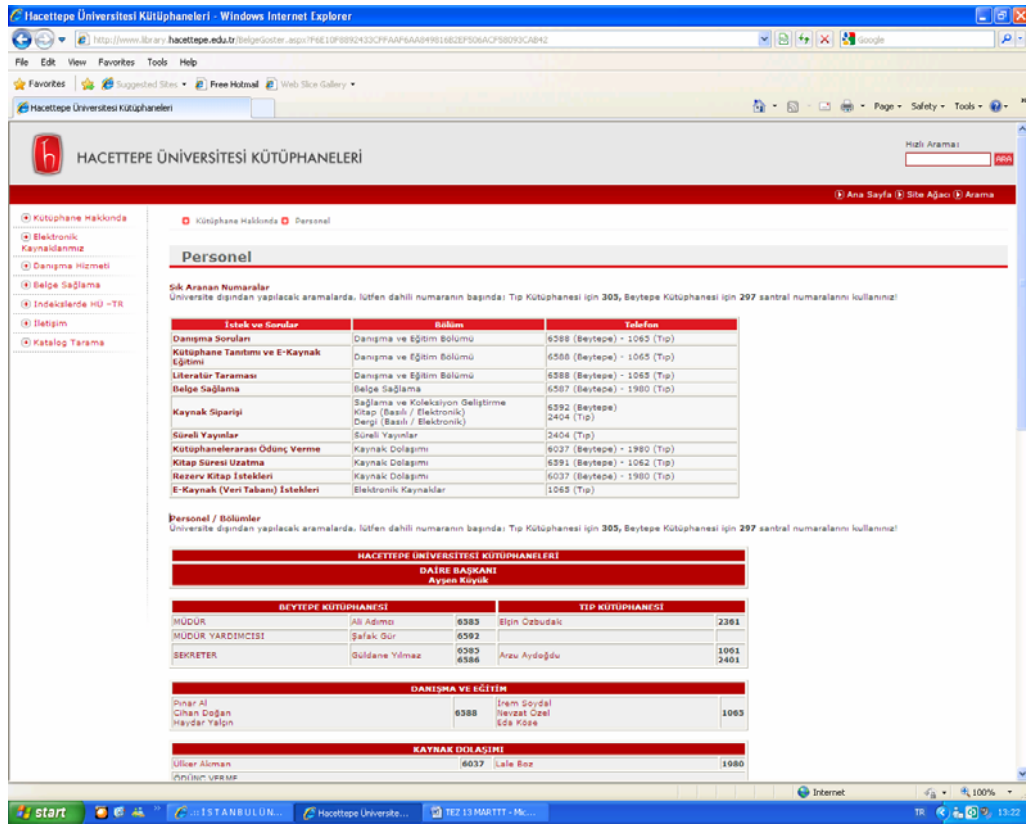
İçerik alanında tasarım yine kırmızı şerit içerisinde başlıklar ve gri renkte metinlerle tablo biçiminde merkez ve tıp kütüphaneleri olmak üzere iki ayrı kütüphane için tablo görüntüsü oluşturularak verilmiştir. Kütüphanenin çalışma saatleri içinde bulunan döneme göre listelenmiştir. Buradaki içerik yaz dönemi ve öğretim dönemi olmak üzere iki farklı dönemde değişiklik göstermektedir.

Personel:

İçerik alanında sabit personel başlığı altına ilki kırmızı ikincisi ise bordo renkte şerit olmak üzere iki ayrı alanda tablo biçiminde organize edilmiştir. Birinci tabloda kullanıcı istek ve soruları için gerekli birimler, sorumlu kişileri ve iletişim bilgileri olmak üzere üç sütun halinde verilmiştir. (Şekil 4.73)

İkinci tabloda ise Beytepe ve Tıp Fakültesi kütüphanelerini iki farklı sütunda vermek üzere kütüphane personelini, çalıştığı kütüphaneyi, bağlı bulunduğu birimi ve iletişim bilgilerini içeren tablo organizasyonu içerisinde tasarım gerçekleştirilmiştir.

Metin alanının tablonun yerleştirildiği alandan daha uzun tutulması nedeniyle görsel bütünlük zarar görmüştür.

Şekil 4.73 H.Ü. Kütüphane/Personel

Elektronik Kaynaklarımız:

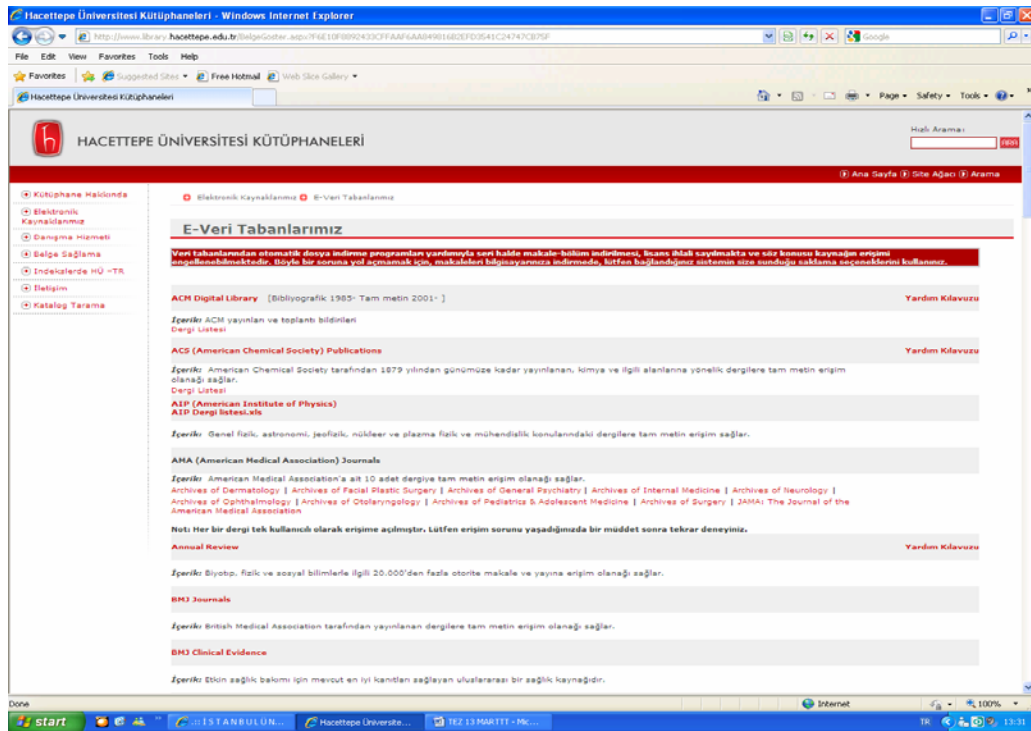
İçerik alanında geçildiğinde E-Veritabanlarımız, E-Kitaplarımız, E-Tezler, H.Ü. E-Kaynaklar, Serbest Erişimli E-Kaynaklar olmak üzere dört farklı alt içerik başlığıyla karşılaşılmaktadır. Başlıklar sayfa genelinde uygulanan alt içerik alan başlıkları organizasyonu tasarımına bağlı kalınarak gösterilmiştir.

Her bir alt içerik alanı, içeriğin niteliğine uygun olarak tasarlanmıştır. Bununla beraber sayfa başlıkları, başlık zeminleri, şerit renkleri, ok işaretleri ve tasarımın diğer tüm ortak öğeleri belirlenmiş ilke, ölçü, biçim, renk ve karakterlere bağlı kalınarak tutarlı bir biçimde devam ettirilmiştir.

Sayfa başlığının hemen altında elektronik kaynak içeriklerine yerleşke dışından erişim için gerekli bilgiler içeren bağlantı sunulmuştur. Her bir başlık bağlantısından içerik alanına geçildiğinde diğer sayfalarda da olduğu gibi tasarımda tutarlılık ilkesinden yola çıkılarak aynı sayfa organizasyonu kullanılmıştır.

E-Veri Tabanlarımız:

İçerik alanında ana başlık altına yerleştirilmiş kırmızı şerit içerisinde beyaz metin rengi kullanılarak veritabanları kullanımları ve telif hakları ile ilgili içerik bilgisi yer almaktadır. Tasarım için iki renk temel alınarak alanlar belirginleştirilmiştir. Koyu gri alanlar içerisinde kırmızı metin rengi ile veritabanı adı ve hemen altında açık gri alanda ise veritabanı içerik bilgileri sunulmuştur (Şekil 4.74) .

Şekil 4.74 H.Ü. Kütüphanesi E-Veritabanları

Her bir veritabanının üzerinde bağlantı alanına gidildiğinde sizi veritabanının arama ara yüzüne yönlendirmektedir. Ayrıca veritabanlarının içeriğini belirten bilgiler, veritabanında yer alan dergi adları (yer yeterli değilse ve dergi listesi uzunsa 'dergi listesi' başlığı bağlantısını kullanarak erişebileceğiniz dergi listesi) üzerinden bağlantıları kullanarak eriştiğiniz bir liste bulunmaktadır. Veritabanlarının 29

tanesinde yardım kılavuzu linki bulunmaktadır. Bu linke tıkladığınızda sizi veritabanı kullanım bilgilerinin yer aldığı bir içeriğe yönlendirmektedir. Yukarıda E-Veri Tabanlarımız linkine tıkladığınızda karşınıza çıkan listede yer alan ilk üç veritabanının bilgileriyle birlikte nasıl sıralandığı görülebilmektedir.

E-Kitaplarımız:

Metin üzerindeki bağlantı yönlendirmesi kullanılarak içerik alanına geçildiğinde dokuz başlık altında ilgili içerikleri sunan e-kitap veritabanı listeleri sıralanmıştır. Yine listedeki metinler üzerinden bağlantı alanları açılmakta ve içeriği tanıtıcı bilgiler ve ilgili tarama alanına yönlendirici bağlantılar bulunmaktadır.

E-Tezler:

Sabit şerit ve başlık altında açıklama metni ve içeriğe yönlendiren bağlantı bulunmaktadır.

H.Ü. E-Kaynaklar:

Bağlantı alanından içerik alanına geçildiğinde başlık alanının altında liste halinde olmak üzere kalın, siyah metin rengi üzerine gelindiğinde metin rengi kırmızıya dönecek biçimde ilgili bağlantı alanlarını göstermektedir. Başlıklar şu sırayla liste olarak sıralanmıştır. ‘Dergiler-Bültenler, Veri Tabanları, Sözlükler, Klavuzlar’.

Serbest Erişimli E-Kaynaklar:

Bağlantıdan içerik alanına yönelindiğinde sabit başlık alanı altında kırmızı şerit içerisine kalın, beyaz metin rengi ile açıklama içeriği girilmiştir. İçeriğin altında ise liste halinde bağlantı başlıkları sunulmuştur. Başlıklar ‘Ansiklopediler, Sözlükler, Kitaplar / Belgeler, Dergiler, Biyografiler, Rehberler, Açık Erişim Siteleri / Sanal Kütüphaneler, Yazarlar İçin Kaynaklar, Arama Motorları, Veri Tabanları, Atlaslar-Coğrafya/Tıp, Üniversiteler’ olarak listelenmiştir.

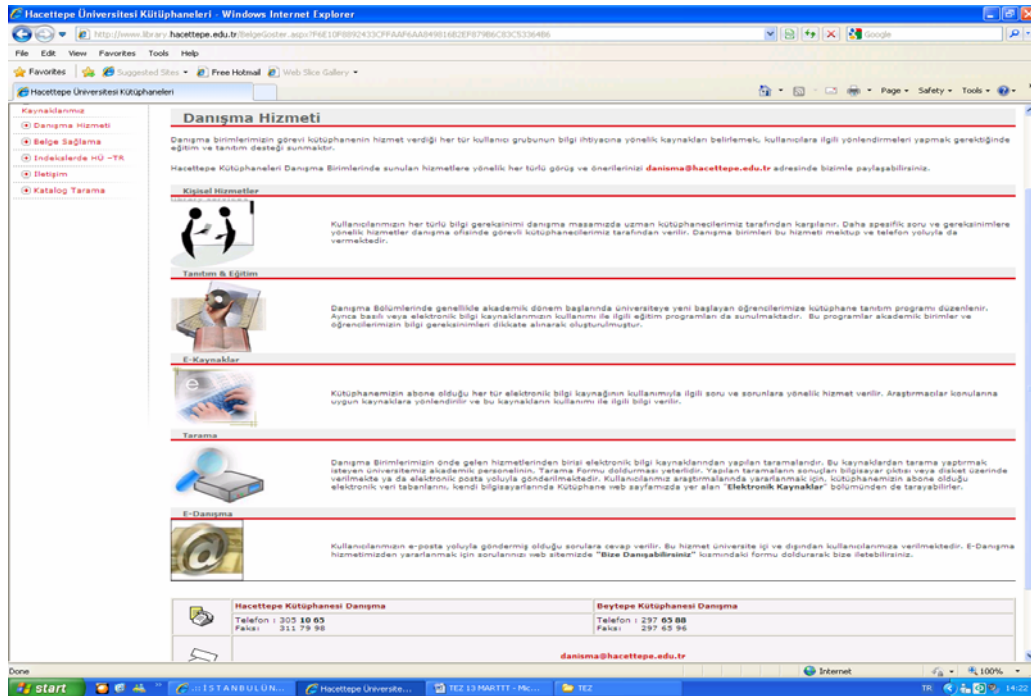
Siyah kalın başlık metni üzerine gelindiğinde metin rengi kırmızıya dönmektedir ve bu biçimde bağlantıları göstermektedir.

Danışma Hizmeti:

Sol menüden bağlantı ile içeriğe geçildiğinde sabit başlık ve altında içeriği açıklayıcı bilgiler yer almaktadır. Alanda buluna her bir danışma hizmetini işaret eden ikonlar arcılığıyla resim grafikler kullanılmıştır (Şekil 4.75).

Sayfada 'Kişisel Hizmetler, Tanıtım&Eğitim, E-Kaynaklar, Tarama, E-Danışma' olmak üzere beş hizmetin tanıtımını içeren bölmeler yer almaktadır. Her bir bölme sabit gri zemin üzerinde kırmızı başlıklarla şerit içerisinde ve ilgili bir ikonla gösterilmiştir. İkonlar alanların sol baş tarafına yanaşık olarak verilmiştir.

Sayfa sonuna yerleştirilen iletişim bilgilerinde yine iletişim için telefonu ve elektronik postayı işaret eden ikonlarla birlikte iletişim bilgileri yer almıştır. Elektronik posta etkileşimli olarak sunulmuştur.

Şekil 4.75 H.Ü. Kütüphanesi Danışma Hizmetleri

İçerikte kütüphane kullanıcılarının bilgi ihtiyacına yönelik kaynakları belirlemek, kullanıcılara ilgili yönlendirmeleri yapmak gerektiğinde eğitim ve tanıtım desteği sunmak amacıyla hizmet veren danışma biriminin verdiği hizmetleri tanıtıcı ve kullanıcıyı yönlendirici bilgileri içerir.

Belge Sağlama:

Bağlantılardan içeriğe geçildiğinde sabit başlık tasarımı kullanılarak dört ayrı başlık verilmiştir. Başlıkların  k Kırmızı şerit içinde büyük harflerle ve diğeri de iletişim bilgileri olduğu için kırmızı şerit içinde küçük harflerle olmak üzere şerit iki farklı biçimde tasarlanarak sunulmuştur. Sayfada alfabetik bağlantı alanları ve bir adet tarama kutucuğuyla birlikte seçme listesi biçiminde tasarlanmıştır.

Başlığın içeriğinde belge sağlama biriminin hizmetleri ve birimle iletişime geçmek için gerekli bilgiler ve belge talebi için oluşturulmuş listeler bulunmaktadır. İçerikte hizmet şu şekilde tanıtılmaktadır: Belge Sağlama Hizmetlerinin amacı, H.. mensuplarına ve diğer araştırmacılara ihtiyaç duydukları makale, kitap, tez bölümleri gibi kaynakları kurum içi ya da kurum dışı bilgi kaynaklarından yararlanarak sağlamaktır.

İndekslerde H –TR:

Tasarımda diğer sayfalardaki sabit unsurlar kullanılmıştır. İçerik Türkiye’de çalışma yapmakta olan bilim insanlarının çalışmalarına yer veren atıf kaynaklarına ulaşmak için var olan veritabanlarına erişim sağlamaktadır.

İletişim:

Sabit başlık tasarımıının altında tablo içerisine  sütün olarak içerik ve ikonlar yerleştirilmiştir. Birinci stnda iletişim ikonları satırlar halinde sunulmuştur. İinci ve üçüncü stnlar Tıp ve Beytepe kütüphaneleri içerik bilgilerine ayrılmıştır. Her bir satırın karşısında içerikle ilgili bilgiler açık gri zemin üzerine koyu gri metin rengi ile yerleştirilmiştir. İçeriğin boyutu esas alınarak farklı ölçülerde satır ve sütün uzunlukları oluşturulmuştur. Denge unsurunu ortadan kaldırdığı görülen tasarım gözü yoracak bir dağınıklık içermektedir.

İçerik kütüphanelerinin telefon, fax, elektronik posta adresi ve yazışma adreslerini içermektedir.

Katalog Tarama:

İçerik alanında diğer tüm sayfaların aksine başlık sağa yanaşık yazılmıştır. Sol tarafta ise üç ikona kullanılarak ana sayfa, yardım ve yeni tarama düğmeleri buz mavisi renkte dikdörtgen düğmeler biçiminde soldan sağa eşit ölçü ve mesafelerde yerleştirilmiştir. İçerik alınının sol kısmı dikdörtgen bordo zemin renginde büyükçe

bir kutu içerisinde tarama alanı olarak tasarlanmıştır. Kutucuk alanının üstüne yayılmış dikdörtgen iç bir alan olarak açık gri zeminde koyu gri metin rengi ile açıklama bilgileri sunulmuştur. Bu alanın altında ise seçenekli tarama için tarama kutucuğuyla birlikte seçme listesi tasarlanmıştır. Tarama çubuğunun sol altında sayfa başlığında yer alan ikonlarla sabit tasarımda bir 'tara' düğmesi ile sağ alt kısmında daha küçük ve siyah kenar çizgileri olan mavi zemin üzerine beyaz metin rengi ile yerleştirilmiş 'gelişmiş tarama' düğmesi bulunmaktadır.

Kullanıcılar içeriği yazar, eser adı, konu, yer no, dergi adı, anahtar kelime gibi seçeneklerle basit tarama yapabilmektedir. Ayrıca gelişmiş arama seçeneği ile de detaylı arama yapabilmektedir. Gelişmiş arama seçeneğinde kullanıcılara 11 dilde arama, yayınlanma tarihlerini yayın aralığı seçeneğiyle tarama, altı farklı Hacettepe kütüphanesinden tarama seçeneği bulunmaktadır. Bunlar basılı, archival malt, printed music, music, print map, ms map, proj medium, spoken record, sound record, 2-D graphic, computer file, kit, mixed mat, 3D object, manuscript, e-books, tez,gri yayımlar, e-kitap olmak üzere 18 kaynak türü tarama seçeneği olarak sunulmaktadır.

Sayfanın sağ tarafında ise 'Kullanıcılar İçin' başlığı altında kullanıcıların ad, kimlik no ve şifre ile yapabilecekleri işlemler bulunmaktadır. Bu işlemler şunlardır: Kullanıcı Hesabı, Ders Kaynakları, Kaynak Siparişi, Önerileriniz , Kütüphaneye Yeni Gelen Kaynaklar. Bu beş başlık da sol başlarında birer ikon ile temsil edilmiştir. Bu alanın altında ise hemen ikonaların bittiği yerden sağdan içeri girmiş biçimde üniversitenin tüm kütüphaneleri ve bu kütüphaneler hakkında bilgi vermek üzere iki ayrı içeriğe sahip başlık bulunmaktadır. Bu başlık adı H.Ü. Kütüphaneleri'dir ve başlık altında 'Kütüphane Hakkında' başlığı ile bağlantı alanı bulunmaktadır.

H.Ü. Kütüphanesi Ana Sayfa Orta Alan Menüleri

Sayfanın ortasında ise dört başlık halinde ve sola yanaşık olarak kutucuklar içerisinde ayrı bir menü yer almaktadır. Menü dört eşit dikdörtgen biçiminde tasarlanmıştır ve dengeli bir biçimde sayfada sola yanaşık olarak organize edilmiştir. Başlıkları büyük harflerle yazılmıştır. Solda yer alan iki menü başlığı kırmızı kalın hat içerisine yazılmıştır. Sağda kalan iki başlık ise gri renk her zemin rengi üzerine beyaz harf rengi seçilerek sunulmuştur. Menülerde yer alan tasarımda zıtlık yaratılarak iki menü başlığı üste yerleştirilerek alt başlıkları hemen altlarında

sıralanmıştır. Diğer iki menü başlığı ise menü kutu alanının en altına yerleştirilmiştir ve alt başlıkları önceki menülerin devamıymış gibi sunulmuştur. Ancak menülerin birbirinden ayrılması için aralarda ince hat halinde boşluklar bırakılarak zemin renginden yararlanılmıştır.

Menüde yer alan ana başlıklar ve alt başlıkları şunlardır.

E-Kaynaklar: Elektronik Kaynaklarımız, Veri Tabanları/Konu Tarama, Dergi Tarama, Sık Kullanılanlar, E-Kaynaklara Kampus Dışından Erişim.

Formlar: Kütüphaneciye Danışabilirsiniz, E-Kaynak Değerlendirme Formu.

Duyurular: Kütüphane Faaliyet Raporu(2008), Yeni Yayınlar, Deneme Veri Tabanları.

Güncel: Veri Tabanları Yardım Kılavuzları, H.Ü. Kütüphaneleri Araç Çubukları.

E-Kaynaklar

Elektronik Kaynaklarımız:

Bu bölüm de kütüphanenin diğer sayfa tasarımları gibi sabit öğelere bağlı kalınarak tasarlanmıştır. İçerikte yer alan alt başlıkları kırmızı metin rengi ile verilmiştir. Başlıklardan bağlantılar yolu ile içeriklerine ya da içerikleri çeşitlendiren alt başlık alanlarına geçiş yapılmaktadır. Alanda bulunan alt bağlantı başlıkları şunlardır: E-Veri Tabanlarımız, E-Kitaplarımız, E-Tezler, H.Ü. E-Kaynakları, Serbest Erişimli E-Kaynaklar.

Bu alanda yer alan tüm başlıklar ve alt başlıklar içerik ve tasarımlarıyla birebir sol menüde yer alan 'Elektronik Kaynaklarımız' başlığıyla aynıdır. Kullanıcıya aynı başlık ve içeriklerle karşı karşıya olduğunu belirten herhangi bir uyarı veya bilgi notu bulunmamaktadır.

Veri Tabanları & Konu Tarama:

Serial Solution adlı tüm veri tabanlarını ortak bir ara yüzde tarayan programa bağlanarak tarama olanağı sunmaktadır. Veritabanı, yayın adı, makale veya konu ile tarama olanağı sunan bir ara yüz programıdır.

Dergi Tarama:

Web sayfasının genel tasarım ilklerine bağlı kalınarak E-Dergi Tarama ve Basılı Dergi Tarama alt bağlantı başlıklarını içermektedir. Kütüphane dermesinde yer alan basılı ya da elektronik dergilerin taranabilmesi için geliştirilmiş bir arayüze yönlendiren bir içeriğe sahiptir. Yayınları değişik seçeneklerle tarama olanağı sunmaktadır ayrıca kullanıcıların programı kullanabilmeleri için gerekli bilgi ve açıklamalar 'kullanım' başlığı altında verilmiştir.

Sık Kullanılanlar:

Web sayfasında kullanılan sabit tasarım unsurlarına bağlı kalınarak iki sütün ve üç satırdan oluşan bir tabloda en çok kullanılan elektronik kaynaklar bağlantılı olarak sunulmuştur.

E-Kaynaklara Kampus Dışından Erişim:

Sayfa geneline hâkim tasarım unsurlarına bağlı kalınarak kullanıcıların elektronik kaynaklara yerleşke içinde veya dışında kişisel bilgisayarları aracılığı ile erişimlerinde yapmaları gereken ayarlar belirtilmiştir

DUYURULAR

Kütüphane Faaliyet Raporu(2008):

Sol menüde yer alan 'Kütüphane Hakkında' başlığı ile aynı başlık ve içeriktedir. İçerik tekrarı oluşmuştur.

Yeni Yayınlar:

Tasarım olarak sabit öğeler yer almaktadır ve sol menüde bulunan 'Katalog Tarama' alanındaki 'Kütüphaneye Yeni Gelen Kaynaklar' bağlantısına yönlendirme bağlantısı ve konuyla ilgili açıklama içeriği bulunmaktadır.

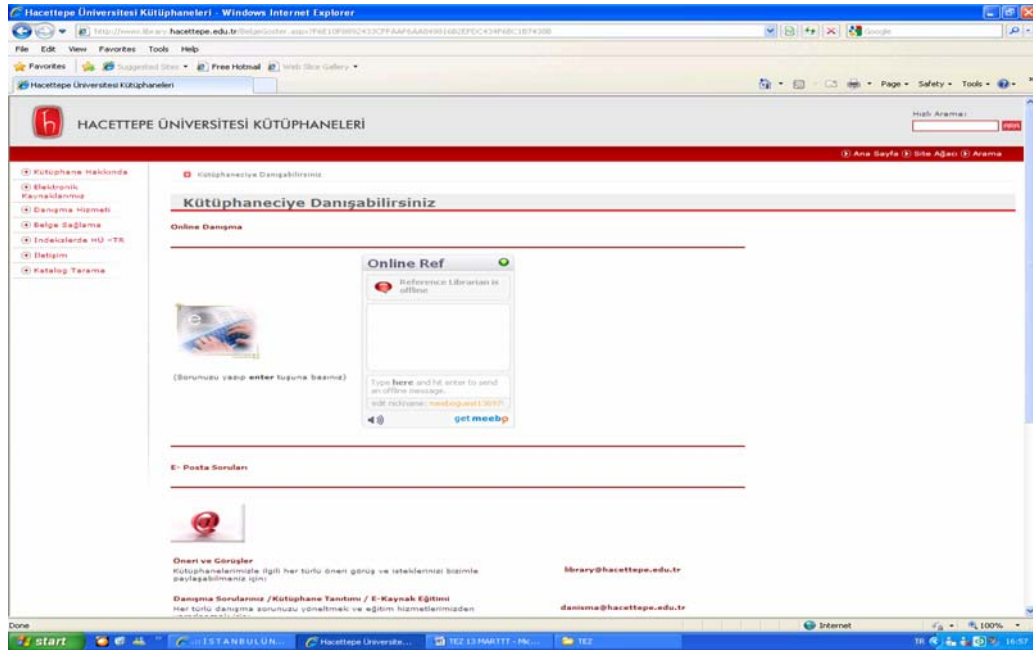
Deneme Veri Tabanları:

Değişik firma ya da kuruluşlar tarafından üretilmiş olan ancak kütüphanenin abone olmadığı veritabanları listelenmiştir. Burada amaç kullanıcının veritabanını kullanarak kütüphanenin bu veritabanını satın alırken karar verme aşamasında kullanıcıyı etkin hale getirmektir. Bu amaçla kullanıcının geribildirimde bulunabilmesi için 'E-Kaynak Değerlendirme Formu' adıyla bir form konulmuştur ve kullanıcı ile etkileşimli bir içerik tasarımı bulunmaktadır.

FORMLAR

Kütüphaneciye Danışabilirsiniz:

Ana sayfadaki bağlantı alanından içerik alanına geçildiğinde sabit tasarım öğelerine bağlı kalınarak başlık altından Online Danışma, E-Posta Soruları ve Telefon Soruları olmak üzere üç alt başlığa erişilmektedir (Şekil 4.76). Alt başlıklar iki ince bordo çizgi arasında kalacak biçimde tasarlanmıştır. Çizgi aralarında beyaz zemin rengi üzerine yine bordo metin rengi kullanılmıştır. Başlıkların sol satır başında ilgili başlıkları çağrıştıracak ikonlar konulmuştur.

Şekil 4.76 H.Ü. Kütüphanesi/ Kütüphaneciye Danışabilirsiniz

E-Kaynak Değerlendirme Formu:

Duyurular başlığı altında yer alan ‘Deneme Veri Tabanları ‘ alanında bulunan formla aynıdır. Bağlantı metni üzerinden giriş yapıldığında doğrudan form alanına yönlendirilmektedir (Şekil 4.77).

Formda yer alan bilgi giriş alanları ve seçenek listeleri doldurularak kütüphane yetkililerine kullanımda bulunan deneme veri tabanları ile ilgili görüş belirtilmektedir. Kullanıcı etkileşimli sistemlere iyi bir örnek teşkil etmektedir. Doldurulan formlar aracılığı ile kütüphane dermesinin seçilmesi sürecine kullanıcı olarak katılma olanağı tanınmaktadır.

Şekil 4.77 H.Ü. Kütüphanesi/ E-Kaynaklar Değerlendirme Formu

GÜNCEL

Veri Tabanları Yardım Kılavuzları:

Başlıkta genel tasarıma bağlı kalınarak, yardım kılavuzu bulunan veritabanlarının isimleri açık lal renk üzerine kırmızı metin rengi ile hazırlanmıştır. Her bir metnin ayrı bir kutucuk içerisinde gösterilmesini sağlayan bu tasarımla hem başlıklar hem de alanları belirginleştirilerek güzel duyuşsal ve kolay anlaşılır bir tasarım organizasyonu gerçekleştirilmiştir.

H.Ü. Kütüphaneleri Araç Çubukları:

Tasarımda genel ilkelere bağlı kalınmıştır. Araç çubuklarının adının gri ve çubuk bağlantısının kırmızı olduğu metin rengi ile grafik öğeler ve içerik birbiri ile ilişkilendirilmiştir.

İçerikte kütüphane kullanıcılarının bilim dallarına göre uyarlanmış olan Google, Yahoo vb. arama motorlarının ürettikleri araç çubukları kütüphane kullanıcılarının hizmetine sunulmuştur. Ayrıca kurulum yardımı içeren HÜK Araç Çubukları Yardım Dosyası adlı bir pdf. dosyası bulunmaktadır.

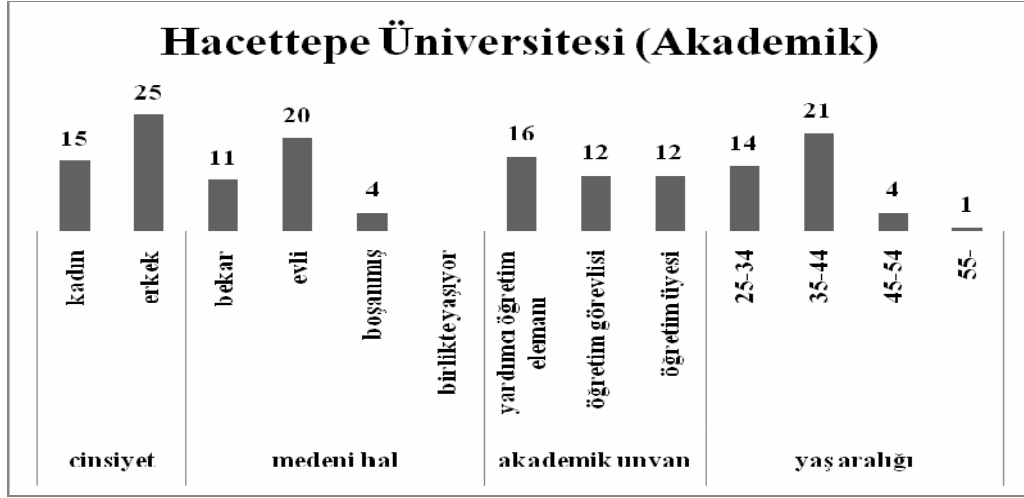
Araç çubukları kullanılarak pek çok araç çubuğunda olduğu gibi kütüphane sayfasının etkili ve hızlı kullanımını amaçlayan uyarlamalar yapılmıştır.

4.2.3.1. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Akademik Grup Sormacısı

Kullanıcıların kütüphane web sayfalarını etkili kullanmalarında gerekli olan on sekiz öğe açısından sayfada bulunan ve bulunmayan içerikler karşılaştığında sormaca sonuçları üzerindeki etkileri değerlendirmede dikkate alınmıştır. Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde bu öğelerden kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, internet arama motorlarına bağlantı, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantıların yer almadığı görülememektedir. Sayfa gerekli öğelerden büyük çoğunluğunu karşılar niteliktedir. Özellikle akademik grubun memnuniyeti göz önüne alındığında bu öğelerin çoğunlukla yer almasının sonuçları görülecektir.

Hacettepe Üniversitesi akademik unsurlarının katılımıyla gerçekleştirilen sormacadaki demografik bilgiler aşağıda grafik olarak sunulmuştur. (Tablo 4.5)

Tablo 4.5 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacısı demografik bilgileri

Sormacaya katılan akademisyenlerin 15'i kadın, 25'i ise erkektir. 5 kullanıcı medeni hal bilgilerini belirtmemiştir. Katılımcılardan bu seçeneği yanıtlayanlardan 11'i bekâr, 20'si evli ve 4'ü de boşanmıştır. Akademik ünsanları değerlendirildiğinde ise 16 kişinin yardımcı öğretim elemanı, 12'si öğretim görevlisi ve geri kalan 12 kişi ise öğretim üyesidir. Sormacaya atılan akademisyenlerden 14 kişi 25-34 yaş aralığında, 21 kişi 35-44 yaş aralığındadır. Katılımcılardan 5 kişi ise 45-54 yaş aralığındadır ve 1 kişi de 55 yaş ve üzeri grupta yer almaktadır. Katılımcıların çoğunluğu erkektir. Büyük çoğunluk evlidir. Yine katılımcılar arasında az sayıda öğretim üyesi olmasından dolayı büyük çoğunluğun 25-44 yaş aralığında olduğu gözlemlenmiştir.

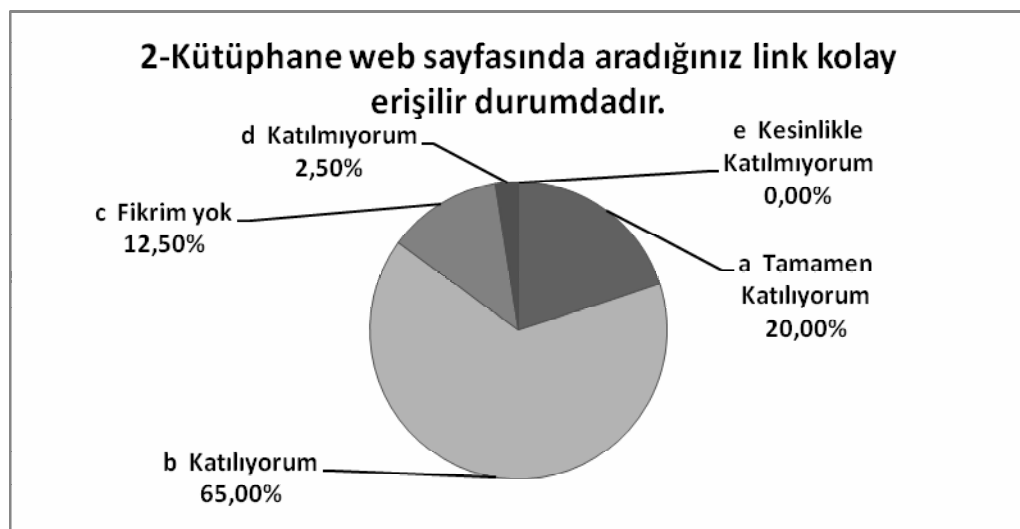

Şekil 4.78 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacısı birinci soru grafiği

Sormacanın ilk sorusu olarak kullanıcıların üniversite web sayfasından kütüphane linkine kolay erişip erişemedikleri sorulmuştur. Amaç kullanıcıların web sayfalarına erişimlerinde birinci basamak olan gerekli bilgiye ulaşmalarının kolay olup olmadığı ve bu yönde ana sayfada tasarım açısından bir engel bulunup bulunmadığını saptamaktır (Şekil 4.78).

Üniversite ana sayfasının sekiz eşit ölçüde dikdörtgen kutucuk olarak çeşitli birimlerin linklerini verdiği ve bu linklerinden birinin kütüphane olduğu bilgisiyile devam ettiğimizde sonuçlar tutarlılık içermektedir. Görsel olarak da kütüphane fotoğrafı ile ikon kullanılmış olması bu yüksek oranın nedeni olarak açıklanabilir.

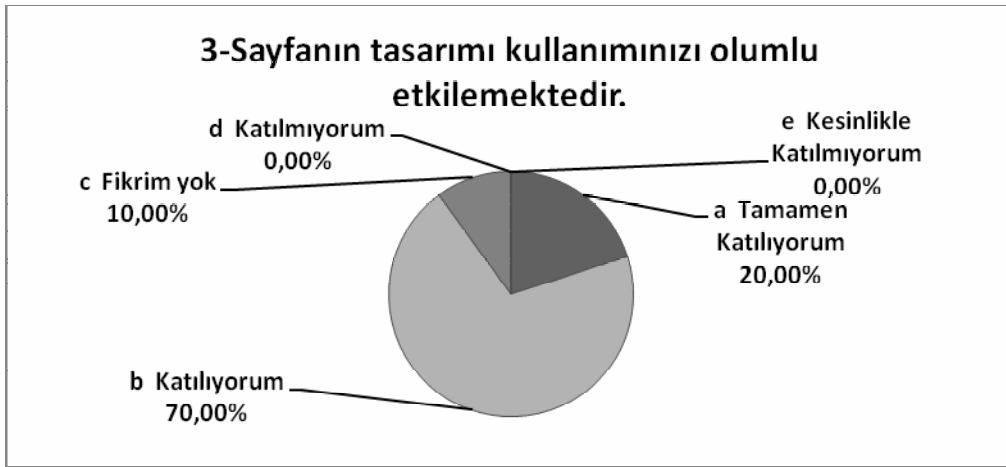
Katılımcıların %30.00 'luk oranı tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Kesinlikle katılıyorum yanıtını verenlerin oranı oldukça güçlü bir memnuniyeti ifade etmektedir. Devamında %62.50'lik bir oranda da 'katılıyorum ' yanıtı birlikte değerlendirildiğinde %92.50 oranında kullanıcılar ana sayfada yer alan kütüphane bağlantısının görülebilir olduğu görüşünü belirtmişlerdir. Oldukça yüksek bir oranda kullanıcının kütüphane web sayfasında erişim sorunu yaşamadıkları sonucu çıkmaktadır. Geriye kalan %7,5 ' lik oran ise fikrim yok seçeneğini işaretlemiştir. Kullanıcıların hiç biri katılmıyorum ya da kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermemiştir. Fikir belirtmeyenlerin oranı dışarıda tutulduğunda sonuç mükemmel olarak değerlendirilmelidir.

Şekil 4.79 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası ikinci soru grafiği

Kütüphane ana sayfasına erişim sağlamada her hangi bir engelle karşılaşmadığını varsaydığımız kullanıcıya kütüphane ana sayfasındaki içeriklere yönlendirmede önemli imleçler olan gerekli linklere erişimleri sorulmuştur (Şekil 4.79) .

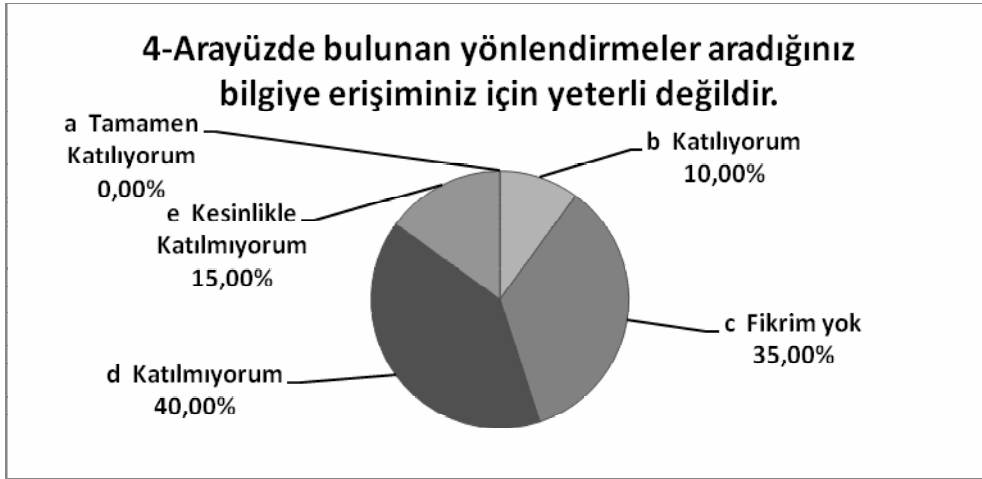
Katılımcılara kütüphane ana sayfasında yer alan bağlantılara erişimi sorulduğunda; kullanıcıların %20.00'si tamamen katılıyorum, %65.00'i ise katılıyorum yanıtını vermiştir. Yine olumlu görüş belirtenlerin toplam oranı %85 olmuştur ve bu oran oldukça yüksektir. Kullanıcıların %12.50'si fikrim yok derken sadece %2.50'si katılmıyorum demiştir. Üniversite ana sayfasından kütüphaneye erişimde bağlantının kolay erişilebilirliğine verilen toplam olumlu yanıtlar %92.50 iken burada toplam oranda 7.50 puanlık bir düşüş gerçekleşmektedir. Fikrim yok diyenlerin oranı 5 puan artış göstermiştir. Her iki soruya verilen yanıtlar karşılaştırıldığında ana sayfaya erişimde yaşanan kolaylık aynı derecede kütüphane sayfasında gezinirken düşüş göstermiştir.

Şekil 4.80 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası üçüncü soru grafiği

Üçüncü sorunun hazırlanmasındaki amaç kullanıcıların sayfa tasarımından duygusal olarak nasıl etkilendiğini tespit etmektir. (Şekil 4.80) Sayfa tasarımının kullanıcılarını kolaylaştırdığını düşünen kullanıcıların oranı %90.00 olmuştur. Kullanıcıların %20'si tamamen katılıyorum , %70.00'i ise katılıyorum yanıtını vermiştir. Bu oran kullanıcıların sayfanın tasarımından memnuniyetlerinin oldukça

güçlü olduğu sonucunu göstermektedir. Fikrim yok yanıtını veren kullanıcıların oranı %10.00 olarak çıkmaktadır. Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyen kullanıcı bulunmamaktadır. Buradan kullanıcıların sayfanın tasarımından oldukça memnun olduğu sonucu çıkarılmalıdır.

Şekil 4.81 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası dördüncü soru grafiği

Dördüncü soru hazırlanırken kullanıcının görsel tasarımı dışında kalan metinsel öğelerin kullanıcıyı aradığı bilgiye yönlendirmedeki başarısı ölçülmüştür.(Şekil 4.81) Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %00.00 olarak çıkmıştır. Katılıyorum diyenlerin oranı %10,00 olarak çıkmıştır. Sayfa ara yüzünde bulunan yönlendirmelerin içeriğe erişimde yetersiz olduğunu düşünenlerin oranı toplamda %10 olmuştur. Bu oran içerisinde tamamen katılıyorum diyen kullanıcılar olmadığı için sayfanın büyük oranda içeriğe yönlendirmede başarılı olduğu görüşünü desteklemektedir.

Fikrim yok diyenlerin oranı oldukça yüksek sayılabilecek bir orandır ve %35.00 olarak belirlemiştir. İlk üç soruda oldukça düşük sayılabilecek oranlara rağmen kullanıcıların önemli sayılması gereken bir oranı görüş belirtmemiştir. Sayfaya erişim ve sayfa tasarımının olumlu olduğunu düşünen kullanıcı sayısının oldukça yüksek çıkmış olması bu soruda fikir belirtmeyenlerin oranının da düşük olması beklentisini yaratmaktadır. Ancak kullanıcıların sayfadan memnuniyetlerinin

yüksek olması bu nokta üzerinde düşünmelerini engelleyen bir unsur olarak görülebilir.

Katılmıyorum seçeneğini işaretleyen kullanıcıların oranı %40.00 'dir. Kesinlikle katılmıyorum diyenler ise %15.00'dir. Bu sonuca göre sayfadaki memnun olanların oranı %55.00 olmuştur. Sayfa yönlendirmelerinden memnun olmadığını belirten kullanıcıların oranının %10.00 olarak çıkmış olması olumlu %55.00'lik memnuniyet oranını oldukça olumlu değerlendirmemize yol açmaktadır.

Şekil 4.82 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası beşinci soru grafiği

Sayfada kullanılan grafik dilinin içerikle uyumu, ilişkisi kullanıcıya sorulmuştur. Amaç 'sayfada kullanılan tasarım öğeleri bir bütün olarak görseller ile içeriğe yönlendirmede kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt vermekte midir?' sorusuna yanıt aramaktır (Şekil 4.82).

Grafik dilinin içeriğe yönlendirmede başarılı olduğunu güçlü bir biçimde düşünen kullanıcı oranı %7.50 iken, sayfanın görseller ile içerik arasındaki uyumu yeterli bulanların oranı %57.50' dir. Bu yönüyle sayfadan memnun olan kullanıcıların oranı tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenler birlikte düşünüldüğünde % 65,50 'dir. Bir önceki soruda içeriğe ulaşmada yönlendiricilerin başarısını yeterli görenlerin oranı %55.00 iken tasarım öğelerinin bütünsellik içerisinde içeriğe erişirmedeki etkisinin olumlu olduğunu düşünen kullanıcı sayısının daha fazla olması nedeniyle, soruya verilen yanıtların 10 puan daha yüksek oranda olumlu çıkmasına yol açmıştır. Karşılaştırma yapıldığında önceki soruda

memnun olanlara oranla grafik unsurların da etkisiyle birlikte değerlendirdiklerinde memnuniyet oranı %10.50 artış göstermektedir. Yine bu artış çalışmadaki temel tezimiz olan grafik özellikleri ile içerik arasındaki uyumun sayfa kullanımında etkisinin önemli olduğu savını destekler niteliktedir.

Yine soruya fikrim yok diye yanıt verenlerin oranı %30.00 olmuştur.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %5.00 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %00.00'dır. Sayfada titizlikle uyulan oran, tutarlılık ve denge ilkeleri sayfadaki grafik dili ile içerik arasındaki ilişkinin bozulmamasında önemli bir etken olmuştur.

Şekil 4.83 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası altıncı soru grafiği

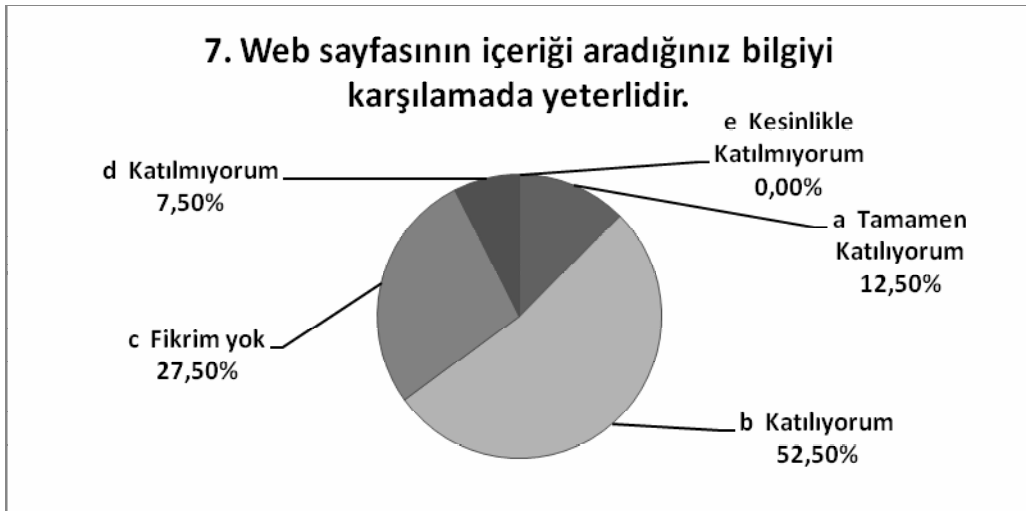
Altıncı soruda (Şekil 4.83) kullanıcıya web sayfasında kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmelerinde yardımcı ya da doğru yönlendirici olup olmadığı sorulmuştur. Sorudan amaçlanan kütüphanelerin mesleki terimleri, tanımları ve işleyişlerinden doğan mesleki terim kullanımları ile farklı düzeylerdeki kullanıcılarının kütüphane terminolojisini farklı düzeylerdeki ilişkileri göz önünde bulundurularak açık, anlaşılır bir terminoloji kullanıp kullanmadıklarını anlamaktır.

Sormacaya yanıt veren kullanıcıların %7.50'lik oranı güçlü bir şekilde ifadelerin içeriğe yönlendirme açısından oldukça başarılı bularak 'kesinlikle

katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Katılmıyorum diyenleri oranı ise %60.00'dır. Böylece içeriğe yönlendirici ifadeleri yeterli görenlerin oranı %67.50 olmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %22.50 olmuştur.

Katılıyorum diyenlerin oranı %10.00 ve tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %0,00 'dır. Bu sonuçlarla kullanılan ifadelerin oldukça anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmaktadır.

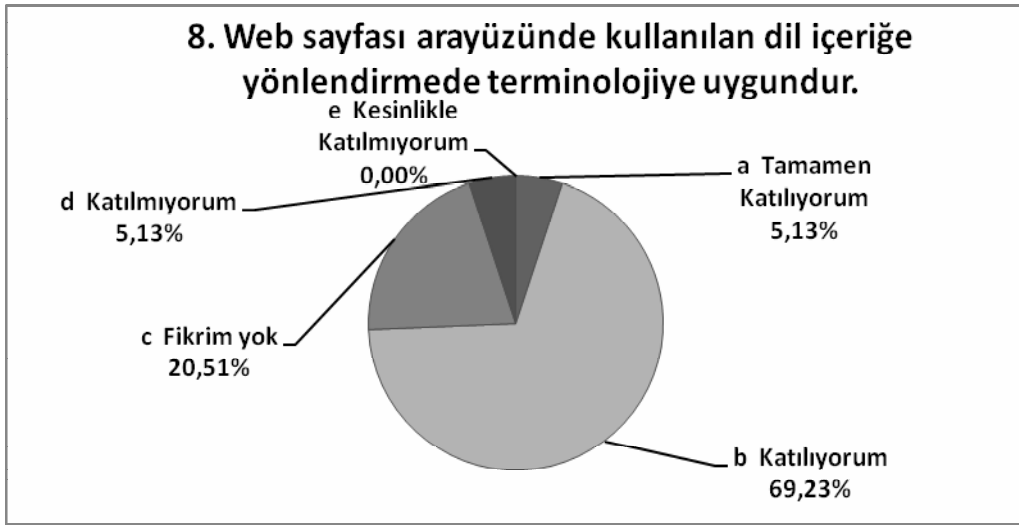

Şekil 4.84 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası yedinci soru grafiği

Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterli midir sorusuna verilen yanıtlardan %12,50 tamamen katılıyorum, %52.50 katılıyorum yanıtları birlikte değerlendirildiğinde içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %65.00 olmaktadır. Kütüphane web sayfalarının ihtiyaçları belli olan kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde memnuniyet oranı yeterli görülmektedir (Şekil 4.84).

Soruya verilen yanıtlarda fikrim yok diyenlerin oranı %27.50 olmuştur. Kütüphane web sayfasını yoğun kullanmayan veya sınırlı bir içeriği kullanan kullanıcıların olduğu da göz önüne alındığında fikir belirtmeyenlerin oranı kabul edilebilir bir düzey olarak yorumlanmalıdır.

İçeriği yeterli bulmayanların oranını değerlendirdiğimiz katılmıyorum diyen kullanıcı oranı %7.50 ve kesinlikle katılmıyorum diyen kullanıcı oranı da %0,00 olarak çıkmıştır. Bu sonuçta bize her dört kullanıcıların büyük bir kısmının içerikten aradığını bulabildiği sonucunu çıkarmaktadır. Önceki soruda kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmedeki başarısıyla ilgili yapılan değerlendirmelerdeki başarılı bulanların oranı ile içeriği yeterli bulunanların oranları oldukça yakındır.

Şekil 4.85 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası sekizinci soru grafiği

Ara yüzde kullanılan dilin terminolojiye uygunluğunu ölçmek amacıyla hazırlanmış olan altıncı soru ile sekizinci soru birbirlerini tamamlayıcı niteliktedir. Altıncı soruda genel olarak kullanılan terimlerin anlaşılabilirliği ölçülürken, sekizinci soru ile (Şekil4.85) kullanıcıların kütüphane ve bilgisayar kullanımındaki bilgi ve becerilere uygun bir dilin mesleki terminoloji ile uygunluğu ölçülmek istenmiştir. Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %5,13 iken katıldığını belirtenlerin oranı %69.23 olmuştur. Terminoloji ile içeriğe yönlendirme amacıyla ara yüzde kullanılan metinsel öğelerin %74.36 gibi bir oranla anlaşılır olduğu görülmektedir. Sayfada kullanılan dilin aranan içeriğe yönlendirmede %67.50 oranında uygun olduğu görüşüne rağmen kullanılan terminolojinin uygunluğuna verilen yanıt %74.36 olmuştur. Bu da göstermektedir ki içeriğe yönlendirmede terminoloji veya metin dili

dışındaki öğelerin etkisi bulunmaktadır. Terminolojiyi bilen kullanıcıların yaklaşık 7 puan kayıpla içeriğe yönelmede sorun yaşıyor olduğu sonucu çıkarılmalıdır. Bunun nedeni olarak tasarımsal engeller gösterilebilir.

Fikrim yok diyen kullanıcıların oranı %20.51 olmuştur.

Terminoloji ile kullanılan dil arasındaki uyumluluğun yetersiz ya da eksik olduğunu belirtenleri oranı %5.15 olmuştur. Yine bununla tutarlı bir biçimde altıncı soruda kullanılan terimleri uyumluluk açısından yetersiz veya eksik bulanların oranı buna bağlı olarak %10,00'dan %5.13'e gerilemiştir. İki soru arasındaki ilişki yanıtlara da yansımıştır. Kullanıcılar açısından değerlendirildiğinde dilsel düzeyde açık ya da kullanıcının algılarıyla uyumlu olmasının siteden yararlanmada etkisi ortaya çıkmaktadır.

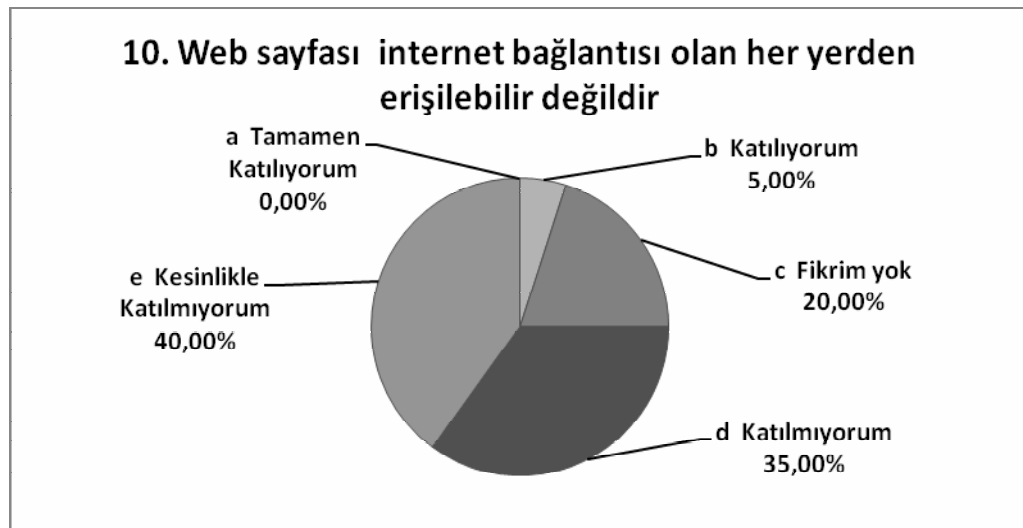
Şekil 4.86 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası dokuzuncu soru grafiği

Dokuzuncu soru hazırlanırken kullanıcının web sayfası ara yüzüyle ilk karşılaştığında bir bütün olarak dil ve tasarım olarak algıladığı bütünlüğün sayfa hazırlayıcıların amaçlarıyla bağlantılarını açıklamayı amaçlamıştır (Şekil 4.86). Bir sayfanın kullanıcı tarafından görüldüğünde ara yüzün kullanıcıya içerikle ve içerik yönlendiricileriyle ilgili bir fikir vermesi önemlidir. Sayfa ilişkililik ilkelerine göre tutarlı tasarımsal bütünlük içerisinde yerleştirilmiş içeriğe ulaşmada sorun yaşamıyorsa sayfanın yapısı hakkında da fikir sahibi olacaktır.

Bu bağlamda sormacanın ilgili sorusuna yanıt verenlerin %15.00 ' i tamamen katılıyorum, %50,00'sı ise katılıyorum yanıtını vermiştir. Sonuç değerlendirildiğinde sayfaya erişim sağlayan kullanıcıların %65.00'inin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olduğunu görmekteyiz.

Kullanıcıların %32.50 'si soruya fikrim yok diyerek yanıt vermiştir. Yine bu gruptakilerin oranındaki artış sayfayı kullanım amacı ve sıklığı ile ilgi görülmektedir.

Ancak katılmıyorum diyenlerin oranı %2,50 olmuştur ve kesinlikle katılmıyorum seçeneğini işaretleyen olmamıştır. Bu yanıtlar ilgili dilimdeki grubun sayfa yapısı hakkında hiçbir şekilde fikir sahibi olamadığını ve sayfanın bu gruba karmaşık geldiği biçiminde yorumlanabilir.

Şekil 4.87 Hacettepe Üniversitesi akademik grup sormacası onuncu soru grafiği

Onuncu soruda öğrenci ve akademisyenlerin kütüphaneye gelmeden web sayfası aracılığı ile içeriğe erişimlerini gerçekleştirmeleri ile ilgili olarak bir engelle karşılaşıp karşılaşmadıkları ölçülmek istenmiştir. (Şekil 4.87) Üniversite akademisyenlerinin çeşitli nedenlerle yıl içerisinde yerleşkeler dışında bulunmaları ve çalışmalarını yerleşke dışında sürdürmeleri ile yerleşkede buldukları halde zaman sorunu nedeniyle kütüphaneye sıklıkla gelemedikleri düşüncesi göz önünde bulundurulmuştur. Öğrencilerin de gerek tatiller gerekse de yurt veya evlerinden kütüphane sayfası içeriklerine erişimlerini gerçekleştirme konusunda da durumlarını

belirlemek amaçlanmıştır. Ayrıca web sayfasında yer alan yerleşke dışından erişim bağlantı ve içeriği bulunduğu halde katılımcı kullanıcıların verdikleri yanıt bu içerikle birlikte değerlendirilmiştir.

Kullanıcıların %40,00'lık kısmı kesinlikle katılmıyorum yanıtı vermektedir. Bu grubun yoğun bir biçimde yerleşke dışında sayfaya erişim sağladıkları yorumu yapılabilir. Katılmıyorum diyen kullanıcıların oranı %35.00'dir ve bu dilimde yer alan kullanıcılar da yerleşke dışından erişim sağlayabilmektedir. Kullanıcıların %75.00'i internete kütüphane dışından erişim sağlayabilmektedir.

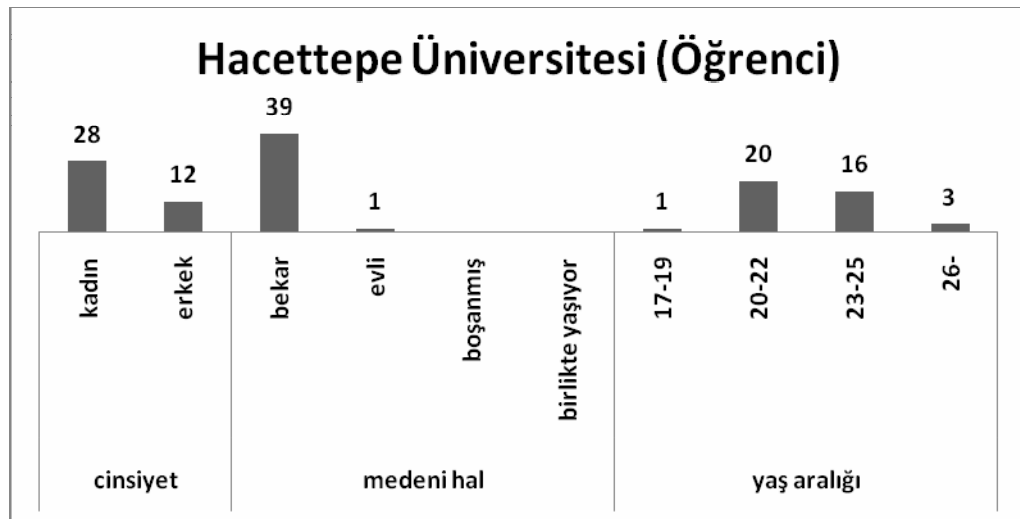
Kullanıcıların %20.00'lik dilimi fikrim yok yanıtını vermiştir. Bu grubun uzaktan erişimle ilgili olarak gerekli içeriğe ulaşmadıkları ve bu özelliği kullanmadıkları varsayılmaktadır.

Kullanıcıların %5,00'i katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir ve tamamen katılıyorum seçeneğini işaretleyen kullanıcı olmamıştır. Bu grubun da yine uzaktan erişim özelliğinden habersiz olduğu varsayılmaktadır.

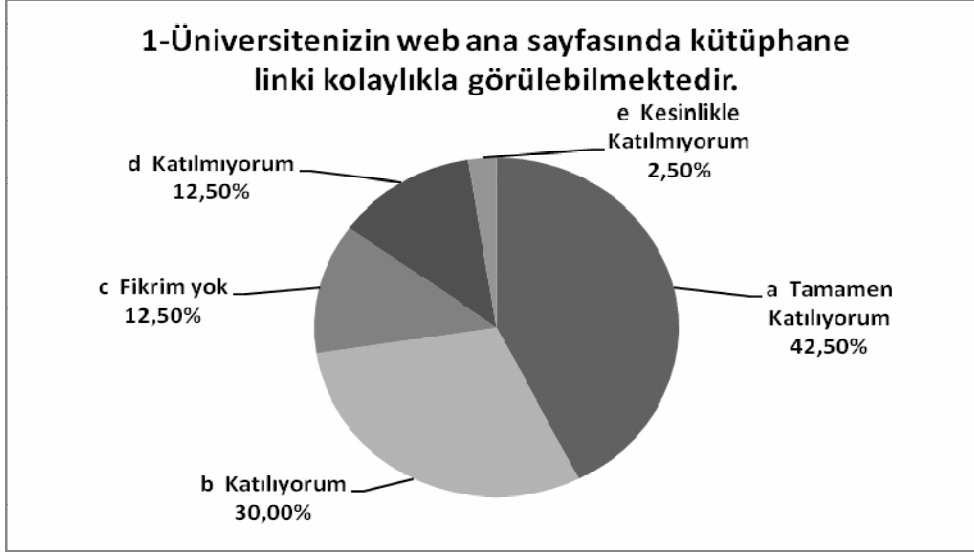
4.2.3.2. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane Web Sitesi Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Öğrenci Grubu Sormacası

Hacettepe Üniversitesi öğrencilerine uygulanan sormacada yer alan demografik veriler aşağıda grafik olarak verilmiştir.

Tablo 4.6 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası demografik bilgileri

Verilere göre (Tablo 4.6) sormacaya katılan 40 öğrenciden 28’i kadın, 12’si ise erkektir. Kullanıcıların 1 tanesi 17-19 yaş aralığında, 20 tanesi 20-22 yaş aralığında, 16 tanesi 23-25 yaş aralığında ve 3 tanesi de 26 yaş ve üzerinde yer almaktadır. Hacettepe Üniversitesi’nde sormacaya katılan öğrencilerin büyük çoğunluğunun birinci sınıftan daha üst sınıflarda okuyan öğrenciler olduğu değerlendirilmesi yapılabilir. Medeni hal oranları ise öğrenci gruplarıyla uyumlu olarak büyük oranda bekâr olarak görünmektedir.

Şekil 4.88 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası birinci soru grafiği

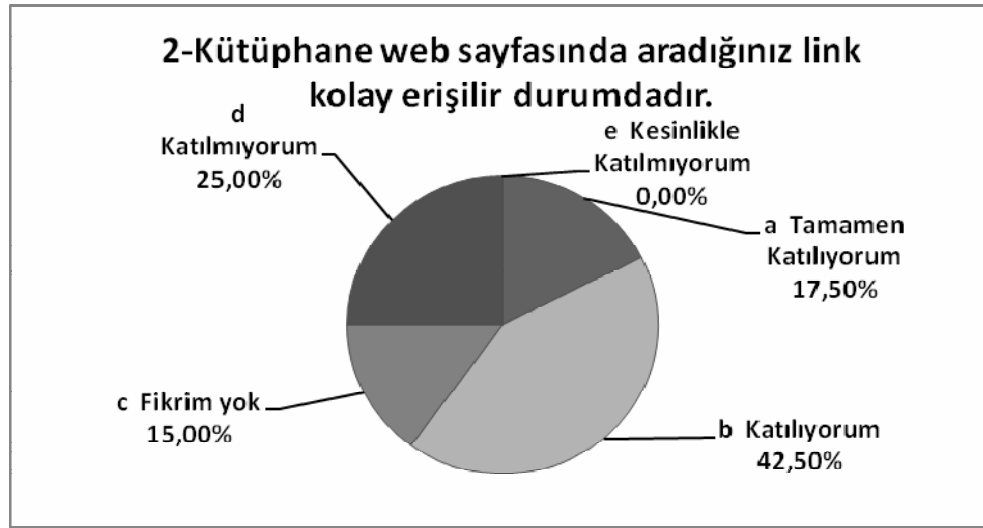
Sormacanın ilk sorusu olan, kullanıcıların üniversite web sayfasından kütüphane linkine kolay erişip erişemedikleri sorusudur. (Şekil 4.87) Amaç kullanıcıların web sayfalarına erişimlerinde birinci basamak olan gerekli bilgiye ulaşmalarının kolay olup olmadığı ve bu yönde ana sayfada tasarım açısından bir engel bulunup bulunmadığını saptamaktır.

Katılımcıların %42.00 ‘lık oranı tamamen katılıyorum yanıtını vermişlerdir. Devamında %30.00’luk bir oranda da ‘katılıyorum ‘ yanıtını vermiştir. Her iki yanıt birlikte değerlendirildiğinde, %72.00’lik bir kullanıcı kesiminin web sayfasının üniversite ana sayfasından görünürlüğünü büyük oranda yeterli gördükleri sonucu çıkmaktadır. Oldukça yüksek bir oranı temsil eden bu değerler de göstermektedir ki kullanıcılar üniversite ana sayfasından kütüphaneye rahatlıkla erişim sağlayabilmektedir.

Fikrim yok diyenlerin oranı %12.50 olmuştur. Aynı soruya akademisyenlerin verdiği yanıt oranından farklıdır. İki grup arasında 5.00 puanlık fark bulunmaktadır. Akademisyenlerde fikir belirtenlerin oranının daha çok olması yine sayfa kullanım sıklıklarıyla ilgilidir.

Katılmıyorum diyenler %12.50 olmuştur ve kesinlikle katılmıyorum yanıtını verenlerin oranı da %2.50 olmuştur. 'Katılmıyorum ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin yanıtları %15.00'lik dilime denk gelmektedir ve bu sonuçlar yine akademisyenlerden farklıdır. Akademisyenlerde memnuniyetsizlik oranı %00 olmuşken öğrencilerde %15.00 oranında çıkmaktadır. Bunu iki kullanıcı gurubunun sayfa kullanım sıklıklarından kaynaklanan alışkanlıklarla açıklamak gerekir.

Öğrenci ve akademisyenlerin sayfalardan tasarım ve içerik beklentilerinin farklılığı üniversitedeki her iki grup için pek çok soruda benzer ayrılıkları göstermektedir. Kütüphane bağlantısının ana sayfa altında küçük bir düğme içerisinde gösterilmesinin bu sonuca yol açtığı düşünülmelidir. Akademisyenlerin alışkanlıkları ve sayfa kullanımlarındaki farklılıklarının bu sonucun önemli bir nedeni olduğu düşünülmelidir.

Şekil 4.89 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası ikinci soru grafiği

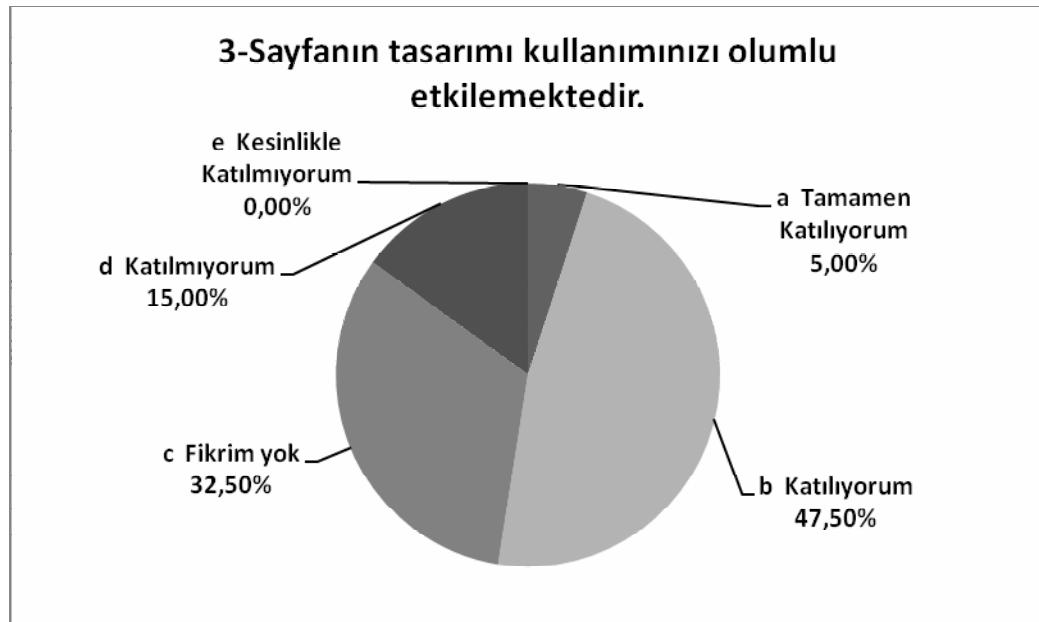
Kütüphane ana sayfasına erişim sağlamada her hangi bir engelle karşılaşmadığımızı varsaydığımız kullanıcıya kütüphane ana sayfasındaki içeriklere yönlendirmede önemli imleçler olan gerekli linklere erişimleri sorulduğunda ana sayfaya erişimdeki kolaylıkla erişime tamamen katılanların oranı önceki soruda olduğu gibi akademisyenlerle oldukça farklılık göstermektedir (Şekil 4.88).

Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %20.00 olarak çıkmıştır. Katılıyorum seçeneğine verilen yanıtların toplamı yine %55.00 olmuştur. İki seçeneği işaretleyen kullanıcıların oranı %70.00 olmuştur. Yine birinci soruda %72.50 olan bağlantıların görünürlüğü ile ilgili soruyla oranlandığında, bu değer küçük bir miktarda değişiklik göstermiştir. Akademisyenlerin kütüphane sayfasından erişimde bağlantılarının kolay erişilebilirliğine verilen toplam olumlu yanıtlar %90.00 iken öğrencilerde bu oran %75.00'e gerilemiştir. Toplamında 15 puanlık bu düşüş öğrencilerin tasarımdan beklentilerinin de akademisyenlerden oldukça olduğunu göstermektedir. İnternet kullanım oranları ve alışkanlıkları ile kütüphane sayfasını kullanım sıklıkları

birbirinden farklı olan bu iki grup arasındaki tercihlerdeki farklılık tasarım beklentileriyle doğrudan ilişkilidir. Akademisyenlerde üniversitede ana sayfasındaki kütüphane bağlantısından memnuniyeti ile kütüphane sayfasındaki bağlantılardan memnuniyeti yaklaşık değerlerde iken öğrencilerde üniversite ana sayfasından kütüphane alanına bağlantıdaki memnuniyet, kütüphane sayfasındaki bağlantılarda da az da olsa farklı oranların çıkmasına neden olmuştur.

Fikrim yok diyenlerin oranı üniversite ana sayfası ile kıyaslandığında (7.50-12.50) 5.00 puanlık bir farklılık göstermektedir. Öğrencilerin %7.50'si görüş belirtmemiştir.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %10.00 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı ise %7.50'dir. Olumsuz görüş belirtenlerin oranı olumlu görüş belirtenlerden oldukça düşük çıkmaktadır. Kullanıcıların büyük oranda sayfa içi bağlantı başlıklarını okunur buldukları görülmektedir. Yine akademisyenler ile öğrencilerin birinci ve ikinci soruya verdikleri yanıtlardaki orantısal değişimler bu sorunun katılmıyorum seçeneğini tercih edenlerde de grup içinde uyumluluk göstermektedir. Akademisyenler son iki seçeneğe yaklaşık %2 oranında memnuniyetsizliklerini belirtir biçimde yönelmişken, öğrencilerde bu oran akademisyenlere oranla daha fazla olmuştur ve yaklaşık %16 oranındadır. Olumlu ve olumsuz görüşler birlikte değerlendirildiğinde öğrenci kullanıcıların ana menüdeki bağlantılardan memnuniyetinin daha zayıf olduğu sonucu çıkmaktadır.

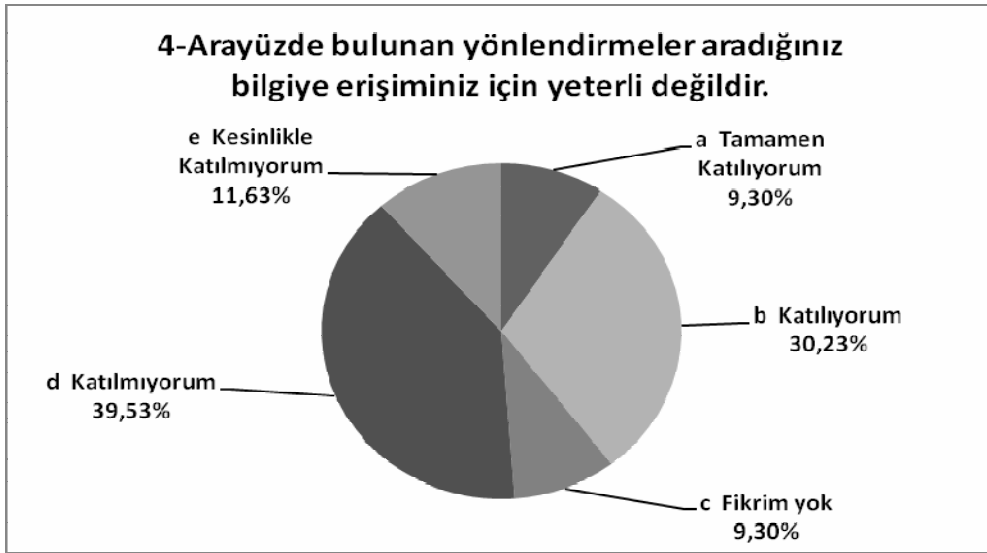
Şekil 4.90 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası üçüncü soru grafiği

Üçüncü sorunun hazırlanmasındaki amaç kullanıcıların sayfa tasarımından duygusal olarak nasıl etkilendiğini tespit etmektir. (Şekil 4.89) Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %5.00 olarak çıkmıştır. Katılıyorum diyenlerin oranı %47.50'dir.

Kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenlerin toplam oranı %52.50 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu oranlar sayfanın tasarımının güzel duyuşsal etkilerinin öğrencileri olumlu etkilediğini göstermektedir.

Fikrim yok yanıtlarının %32.50 gibi yüksek bir oran olarak çıkmasını da tasarımdan memnun olanların oranının yarıdan biraz fazla olmasıyla ilgili olarak görülebilir. Bu grupta yer alan kullanıcıların sayfa kullanımını sıkça gerçekleştirmediği ya da işlevsel baktıkları görüşü savunulabilir.

Katılmıyorum diyen kullanıcıların oranı %15.00 ve kesinlikle katılmıyorum diyen kullanıcıların oranı da %00 olmuştur. İki oranın toplamda %15.00 olması da kullanıcıların sayfa tasarımından olumlu etkilendiğinin göstergesidir. Bu sonuçlarla kullanıcıların genel olarak sayfanın tasarımından güzel duyuşsal olarak olumlu etkilendikleri sonucu çıkarılabilir.

Şekil 4.91 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası dördüncü soru grafiği

Dördüncü soruda, görsel tasarımı dışında kalan metinsel öğelerin kullanıcıyı aradığı bilgiye yönlendirmedeki başarısı ölçülmüştür. (Şekil 4.90) Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %9.30 olarak çıkmıştır. Katılıyorum diyenlerin oranı %30.25 olarak çıkmıştır. Her iki seçeneği işaretleyen katılımcı öğrencilerin toplamı %39.55 olarak çıkmaktadır. Bu rakamlar bize sayfa içerisinde gezinilirken yönlendirmelerden kaynaklı olarak iletişim engeli yaşadığını belirtenlerin oranının yüksek olduğu biçiminde değerlendirilmelidir.

Fikrim yok diyenlerin oranı %9.30 olarak belirlemiştir. Diğer sorulara verilen yanıtlarla aynı orandadır. Tutarlılık gözlemlenmektedir.

Görüşe katılmıyorum diyenlerin oranı %39.53 ve kesinlikle katılmıyorum diyen kullanıcı oranı ise %11.63 olarak çıkmıştır. Her iki seçeneği işaretleyenlerin sayısı birlikte değerlendirildiğinde, sayfadaki yönlendirmelerin aradıkları bilgiye erişimde

kolaylayıcı etkisi olduğunu belirtenlerin oranının %51.26 olarak ortaya çıkmaktadır. Ancak oransal olarak her iki kullanıcıdan birinin yönlendirmeleri yeterli bulduğu sonucu çıkmaktadır. Sayfanın tasarımında, tasarımla ilgili temel kurullarla büyük oranda uyulduğu değerlendirildiğinde memnuniyet oranlarını daha yüksek çıkmasının beklendiği belirtilmelidir. Ancak bu sonucun genç kullanıcıların bilgisayar teknolojileri ve tasarım beğenilerindeki farklılıkla ilgisi kurulmalıdır.

Şekil 4.92 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası beşinci soru grafiği

Sayfada kullanılan grafik dilinin içerikle uyumlu ya da ilişkisi kullanıcıya sorulmuştur. Soruda amaçlanan sayfada kullanılan tasarım öğelerin bir bütün olarak görseller ile içeriğe yönlendirmede kullanıcının ihtiyaçlarına yanıt verme düzeyini belirlemektir.

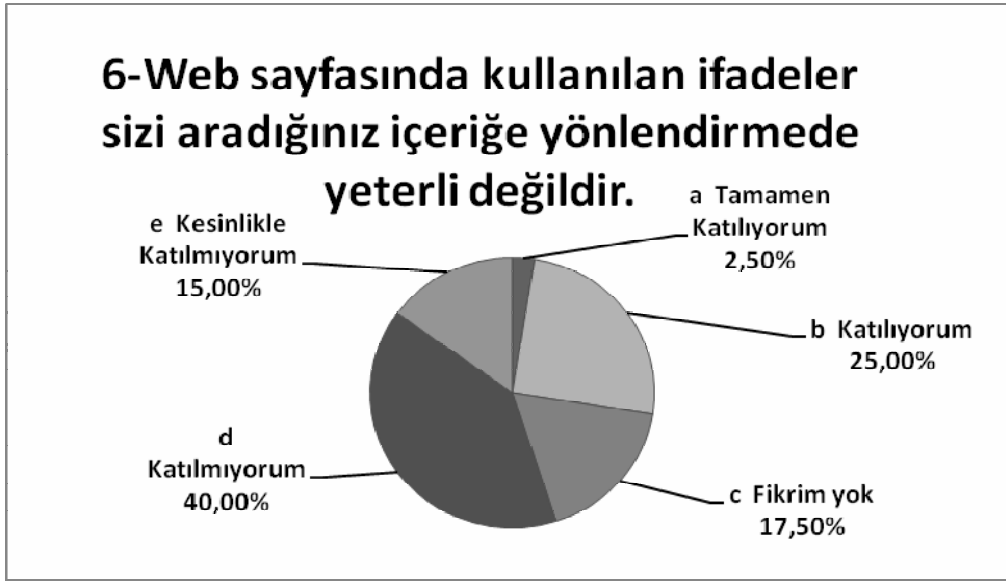
Soruya tamamen katılıyorum yanıtını veren kullanıcıların oranı %12.50 iken, sayfanın görseller ile içerik arasındaki uyumunu yeterli bulanların oranı %32.50'dir. Bu yönüyle sayfadan memnun olan kullanıcıların oranı tamamen katılıyorum ve katılıyorum yanıtını verenler birlikte düşünüldüğünde % 45.00'dir. Bu yanıt göstermektedir ki kullanıcıların büyük çoğunluğu tasarım öğelerinin kendilerini gerekli içeriğe yönlendirmede başarısız bulmaktadır. Bir önceki soruda kullanıcılardan, içeriğe ulaşmada yönlendiricilerin başarısını yeterli görenlerin oranı %51.26 iken tasarım öğelerinin bütünsellik içerisinde içeriğe erişirmedeki başarısını daha düşük görmektedirler. Karşılaştırma yapıldığında önceki soruda memnun olanlara oranla grafik unsurların da etkisiyle birlikte değerlendirdiklerinde memnuniyet oranı yaklaşık olarak %6.50 düşüş göstermektedir.

Soruya fikrim yok diye yanıt verenlerin oranı %22.50 olarak tespit edilmektedir. Bu grupta bulunan kullanıcıların oranı akademisyenlerle

karşılaştırıldığında düşüş göstermektedir. Akademisyenlerde bu oran %30.00 olarak tespit edilmişti.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %22.50 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %10.00'dur. Akademisyenlerde bu oran %5.00 iken öğrencilerde oranın dört kat daha az olması da göstermektedir ki akademisyenlerin kullanım sıklıkları ve alışkanlıkları ile sayfalarda gezindikleri görülmektedir. Böylelikle içerik hakkında yeterli bilgisi olan akademisyenler, mevcut alışkanlıkları ile hareket ederek grafik dilinden ziyade ezbere bildikleri içerik alanlarına yönelmede otomatik davranışlar sergiliyor olmalarıdır. %27 gibi bir puan farkı da bize göstermektedir ki akademisyenler ile öğrencilerin web tasarım ve içerik uyumu ile ilgili beklentilerinde önemli farklılıklar bulunmaktadır.

Akademisyenlerle öğrencilerin verdikleri yanıtlar birbirinden oldukça farklı çıkmaktadır. Akademisyenlerin %65.50'si görsel öğeleri yeterli bulurken bu oran öğrencilerde % 45.00 olmaktadır ve önemli bir farklılık göstermektedir. Yine akademisyenlerin yalnızca %5.00'i görsel yönlendirmeleri yetersiz bulurken öğrencilerde bu oran %32.50 olmuştur.

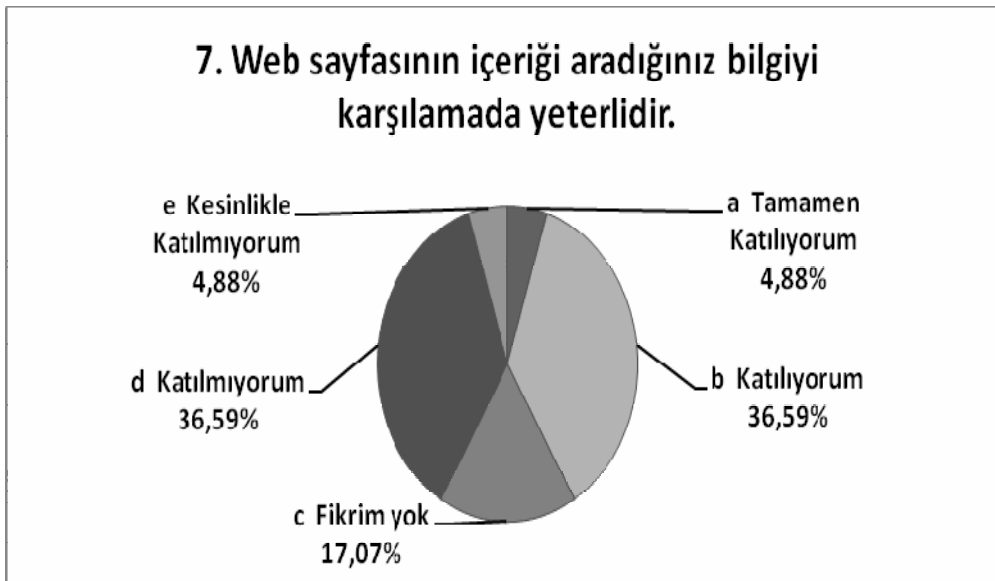
Şekil 4.93 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası altıncı soru grafiği

Altıncı soru ile kütüphane web sayfasını kullanan öğrencilere web sayfasında kullanılan ifadelerin içeriğe yönlendirmelerinde yardımcı ya da doğru yönlendirici olup olmadığı sorulmuştur. (Şekil 4.91) Soruda amaçlanan kütüphanelerin mesleki terimleri, tanımları ve işleyişlerinden doğan mesleki terim kullanımları ile farklı düzeylerdeki kullanıcılarının kütüphane terminolojisini farklı düzeylerdeki ilişkileri göz önünde bulundurularak açık, anlaşılır bir terminoloji kullanıp kullanmadıklarını anlamaktır.

Sormacaya yanıt veren kullanıcıların %15.00'lik oranı, ifadeleri içeriğe yönlendirme açısından oldukça başarılı bularak 'kesinlikle katılmıyorum' yanıtını vermiştir. Katılmıyorum diyenleri oranı ise %40.00 olmuştur. Her iki seçeneği işaretleyen öğrencilerin oranı %55.00 olmuştur ve bu grup öğrenci sayfada kullanılan ifadeleri içeriğe yönlendirmede yeterli gördüğünü belirtmiştir. Toplam olarak yarıdan biraz daha fazla orandaki öğrencilerin sayfada kullanılan ifadeleri yeterli gördüğü sonucu çıkmaktadır.

Fikrim yok diyenlerin oranı %17.50 olmuştur. Katılıyorum diyenlerin oranı %25.00 ve tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %2.50 'dir. Bu sonuçlarla web sayfalarında kullanılan ifadelerin öğrenciler %55'lik oranla anlaşılır olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Ancak sonuçlar yorumlandığında olumsuz görüş belirten kullanıcı oranları değerlendirildiğinde her dört kullanıcıdan birinin sayfadaki ifadeleri anlaşılır bulmadığı sonucu çıkarılabilir. Bu da dilsel açıdan iletişim engelinin sayfa kullanımında önemli sayılması gereken bir oranda sorun yarattığı anlamına gelmektedir. Her iki seçeneği yanıtlayanların oranı %27.50 olmaktadır ve neredeyse öğrencilerin dörtte birinden biraz fazla oranda kütüphane web sayfalarında kullanılmakta olan ifadelerle sayfa içeriği arasında ilişki kurmada başarısız olduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu durum öğrenci gruplarının kütüphane literatürüne hâkim olmadığı şeklinde yorumlanabileceği gibi sayfa hazırlayıcıların öğrencilerin anlayabileceği bir ara yüz dili oluşturmada yetersiz kaldıkları biçiminde de yorumlanabilir.

Akademisyenlerden içeriğe yönlendirici ifadeleri yeterli görenlerin oranının %67.50 olması, bu her iki yorumun da dikkate alınması gerekliliğini göstermektedir. Bu karşılaştırma yine bize akademisyenlerin kullanım alışkanlıkları veya sayfa tasarımcılarının akademisyen odaklı tasarım gerçekleştirdiği yorumlarını yapmamıza neden olmaktadır.

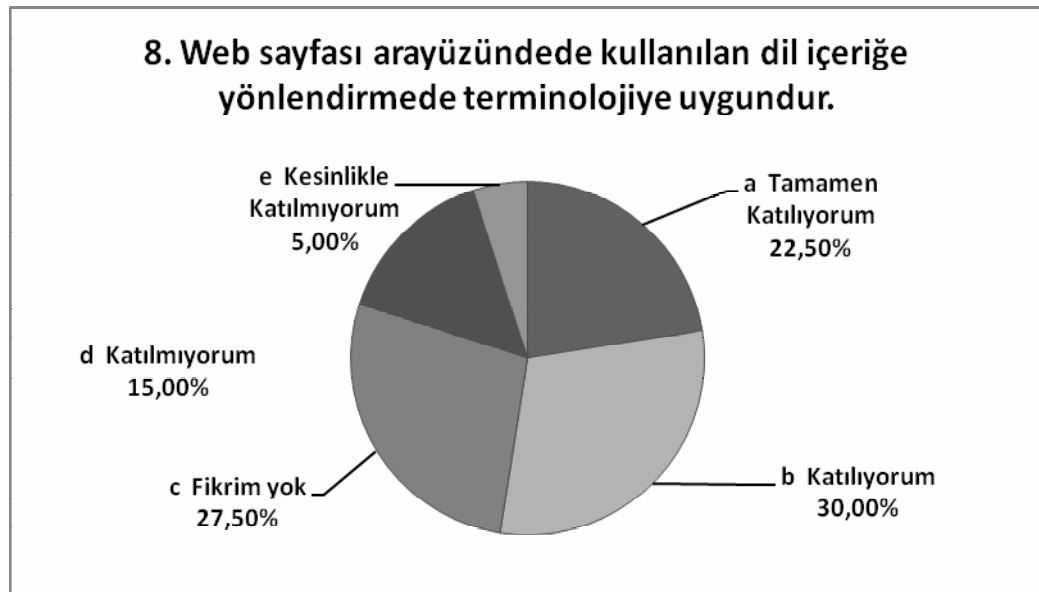
Şekil 4.94 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası yedinci soru grafiği

Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterli midir sorusuna verilen yanıtlarda kullanıcıların %4.88'lik kısmının tamamen yeterli görmediği sonucu çıkmaktadır (Şekil 4.92).

Kullanıcıların %36.59'luk oranı katılıyorum yanıtını seçmiştir. Sonuçlar birlikte değerlendirildiğinde içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %41.47 olmaktadır. Kütüphane web sayfalarının ihtiyaçları belli olan kullanıcı görüşleri değerlendirildiğinde memnuniyet oranı oldukça yetersiz görülmektedir. İçeriği yetersiz bulanların oranını değerlendirdiğimizde, katılmıyorum diyenlerin oranı %36.59 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %4.88 olmuştur. İçeriği yetersiz bulanların toplam oranı %41.47 olmuştur. Kullanıcılardan içeriği yeterli bulanlar ve bulmayanlar aynı oranda çıkmaktadır. İçerik beklentilerinin çok çeşitli olması olanağı mevcut olsa dahi memnun olanlarının oranının sayısal olarak daha yüksek çıkması beklenmelidir. Ancak tamamen örtüşen bir denge söz konusudur.

Soruya verilen yanıtlarda fikrim yok diyenlerin oranı %47.50 olmuştur. Diğer sormaca yanıtlarında olduğu gibi bu soruda da fikir belirtmeyenlerin oranı yüksektir.

Akademisyenlerin aynı soruya verdikleri yanıtlarda içerikten memnun olduğunu belirten kullanıcı sayısı %65.00 iken öğrencilerde bu oranın 24 puan azalarak çıkması yine iki kesim arasındaki beklenti ve ihtiyaçların farklılıklarını çarpıcı bir biçimde gözler önüne sermektedir.

Şekil 4.95 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası sekizinci soru grafiği

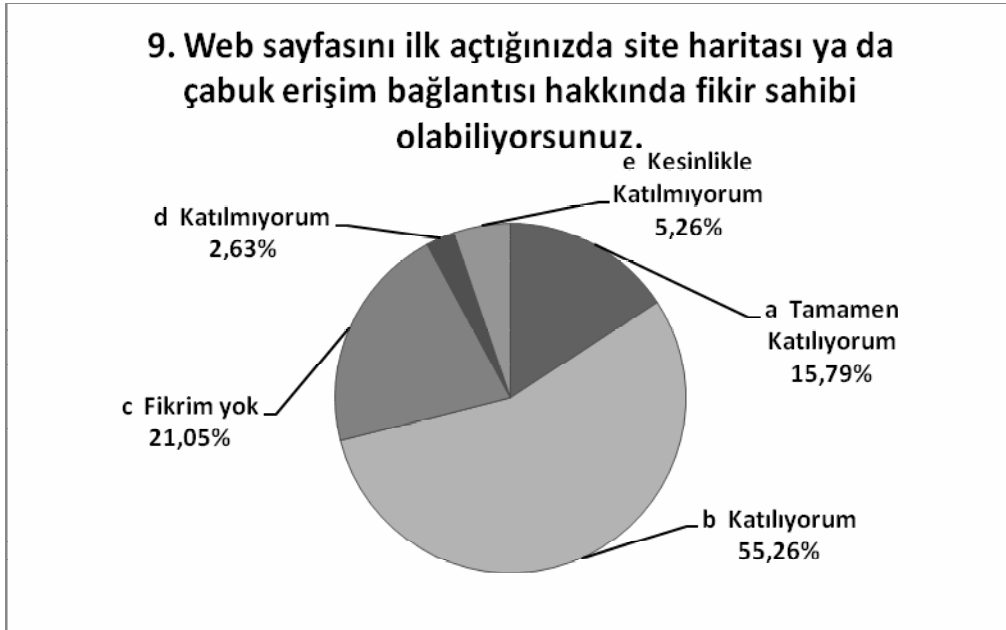
Sekizinci soru ile kullanıcıların kütüphane ve bilgisayar kullanımındaki bilgi ve becerileri göz önünde bulundurularak dengeli bir biçimde mesleki terminoloji ile uygunluğu ölçülmek istenmiştir (Şekil 4.93).

Tamamen katılıyorum diyenlerin oranı %22.50 iken, katıldığını belirtenlerin oranı %30.00 olmuştur. Terminoloji ile içeriğe yönlendirme amacıyla ara yüzde kullanılan diğer tüm metinsel öğelerin %52.50 gibi bir oranla anlaşılır olduğu görülmektedir. Altıncı soruda, sayfada kullanılan dilin aranılan içeriğe yönlendirmede %55.00 oranında uygun olduğu görüşü burada da tekrarlanmıştır. Kullanıcılar, kullanılan terminolojinin uygunluğuna verdikleri yanıt ile sayfada kullanılan dilin aranılan içeriğe yönlendirmede etkisine verdikleri yanıt oranları birbirine çok yakındır.

Fikrim yok diyen öğrencilerin oranı %27.50 olmuştur. Bu sonuç bize öğrencilerin kütüphane terminolojisi konusunda yetersiz olduğunu ve bu yetersizliğin sayfa kullanımını önemli ölçüde etkiliyor olduğu görüşünü destekler niteliktedir.

Terminoloji ile kullanılan dil arasındaki uyumluluğun yetersiz ya da eksik olduğunu belirten kullanıcıların oranı %20.00 olmuştur. Bu görüşü destekleyenlerden %15.00'lik kesim katılmıyorum derken %5.00'lik bir kesim ise kesinlikle katılmıyorum demiştir. Yine bu oran yüksel olarak değerlendirilmelidir. Çünkü kullandıkları sayfanın diline hâkim olamayan kullanıcı oranı her beş kullanıcıdan birisidir.

Akademisyen grup yanıtlarıyla karşılaştırma yapıldığında akademisyenlerin yaklaşık olarak %75'i terminolojiyi uygun bulurken, öğrencilerde bu oran 22.50 puanlık düşüşle %52.50 olmuştur.

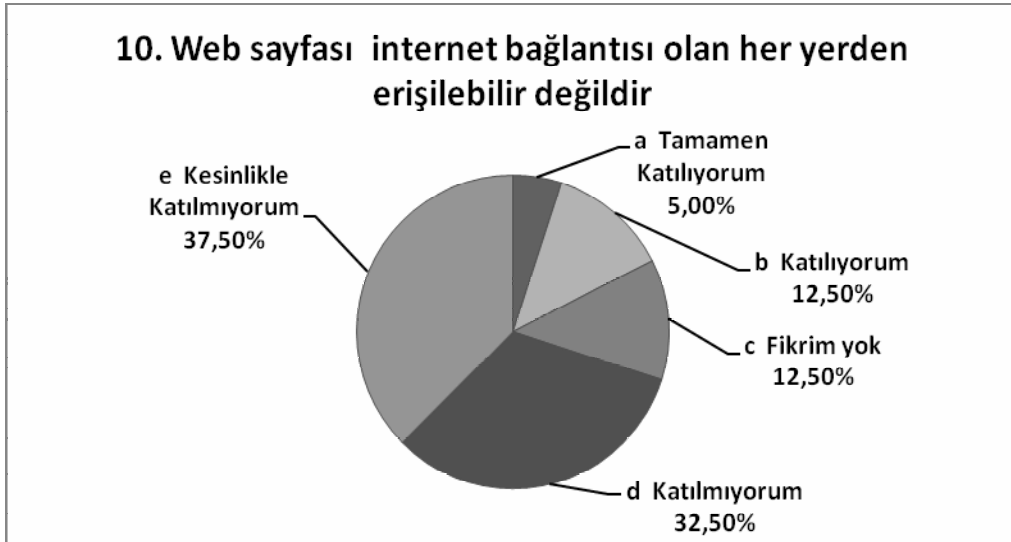

Şekil 4.96 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası dokuzuncu soru grafiği

Sormacanın dokuzuncu sorusunda kullanıcıların web sayfasına girdiklerinde site haritasını algılayabilirlik durumları anlaşılacak istenmiştir (Şekil 4.94). Soruya yanıt veren kullanıcıların %15.79 'u tamamen katılıyorum, %55.26'sı ise katılıyorum yanıtını vermiştir. İki seçenek birlikte değerlendirildiğinde sayfaya erişim sağlayan kullanıcıların %70.05'inin sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olduğunu görmekteyiz. Akademisyenlerle karşılaştırıldığında öğrenci grubun beş puan daha fazla oranda site haritasını algılayabildikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Kullanıcıların içerikle ara yüz uyumundan kaynaklı olarak sayfa yapısı hakkında fikir sahibi olup olmadığını göstermesi açısından sormacanın bu sorusuna verilen yanıtlar önemlidir. Buna göre, yanıtlar ile kullanıcıların diğer sorularda ara yüz ya da içerik öğesi olarak başlıklar veya yönlendirmelerle ilgili verdikleri yanıtlara yakın orandadır.

Kullanıcıların %21.05 'i soruya fikrim yok diyerek yanıt vermiştir. Grupta yer alan katılımcıların oranı diğer sorulardaki aynı seçenekle yaklaşık oranlardadır.

Katılmıyorum diyenlerin oranı %2.63 ve kesinlikle katılmıyorum diyenlerin oranı da %7.50 olmuştur. Toplamda %8.13 oranında kullanıcı site haritası ya da çabuk erişim bağlantıları hakkında fikir sahibi olmadığını belirtmiştir. Olumsuz görüş belirten katılımcı oranı olumlu görüş belirtenlerin oranından oldukça düşüktür. Bu oranlar sayfa tasarımının ve içerik, ara yüz uyumunun başarısını göstermesi açısından önemli bir değer olarak ele alınmalıdır.

Şekil 4.97 Hacettepe Üniversitesi öğrenci grubu sormacası onuncu soru grafiği

Web sayfası sağlayıcılarının uyumluluğunu ve teknik diğer alt yapı olanaklarının durumunu anlamak için sorulan bu soruya kullanıcıların %37.50'si kesinlikle katılmıyorum yanıtını vermiştir. Bu grubun web sayfasına kütüphane

veya yerleşke dışından erişim sağladığını ve teknik uyumluluklar açısından herhangi bir sorunla karşılaşmadıklarını göstermektedir. Yine %32.50 oranındaki kullanıcı gurubu da katılmıyorum seçeneğini işaretleyerek, erişim sorunu yaşamadığını belirtmiştir. İki seçenek birlikte değerlendirildiğinde, kullanıcıların %70.00'inin başarılı bir biçimde uzaktan erişim olanaklarından yararlanabildiğini göstermektedir (Şekil 4.95). Bu seçeneği işaretleyenlerin oranı akademisyenlerden beş puan düşüktür. Bu da bize iki grubunda yaklaşık oranlarda erişim olanaklarından başarılı biçimde yaralandığını göstermektedir. Bu grubun teknoloji becerileri de dikkate alındığında yerleşke dışından sayfaya erişim sağlama oranlarının oldukça başarılı olduğu görülmektedir.

Kullanıcıların %12.50'lik dilimi fikrim yok yanıtını vermiştir. Yine bu yanıt akademisyenlerin yanıtları ile benzerlik göstermekle birlikte, daha az sayıda öğrenci görüş belirtmemektedir. Akademisyenlerin aynı seçeneğe verdiği yanıt %20.00 iken aradaki fark beş puan olmuştur.

Kullanıcıların %12.50'si katılıyorum, %5.00'i ise tamamen katılıyorum seçeneğini işaretlemiştir. Bu grubun da yine uzaktan erişim özelliğinden habersiz olduğu veya hiç denemediği varsayılmaktadır. Ancak sayfada bu konuda içerik bulunduğu halde ortaya çıkan bu oran yüksek sayılmalıdır. Bununla birlikte kullanıcıların kendilerinden kaynaklanan olanaksızlıklar veya ihtiyaç olarak ortaya çıkmamış olması da bu soruya verilen olumsuz yanıtlar için birer değerlendirme noktası olarak ele alınmalıdır.

4.3. Ege Üniversite, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Web Sitelerinin Karşılaştırmalı Görsel Tasarım ve İçerik Analizi

Yukarıdaki bölümde Ege Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi kütüphaneleri görselleri ve içerikleri sıralanarak çözümlenmeye tabi tutulmuştu. Üniversite öğrenci ve akademik gruplarına uygulanan sormacalar üniversiteler bazında değerlendirmeye tabi tutularak içerik ve görselleriyle ilişkileri anlatılmıştı. Bu bölümde üç üniversitenin sormaca sonuçları karşılaştırılarak görsel ve içerik tasarımının kullanıcı tatminindeki rolü belirlenmiştir.

İçerikten memnuniyeti ölçmemizi saylayan soruların yanıtları değerlendirilirken, içerikte bulunması gereken öğeler değerlendirmede göz önünde bulundurulmuştur. Bu öğelerin üniversite içerikleriyle karşılaştırmasında, Ege Üniversitesi'nde dokuz, İstanbul Üniversitesi'nde yedi ve Hacettepe Üniversitesi'nde de üç öğenin bulunmadığı tespit edilmiştir. Sormaca sonuçları ile içerik analizinin bu sonuçları tutarlılık göstermektedir. İçerikteki öğeler azaldıkça kullanıcıların beklentileri oranında sayfadan memnuniyet de zayıflamaktadır.

Çalışmanın bu bölümünde sormacanın uygulandığı üniversite kütüphaneleri birlikte değerlendirilmiştir. Değerlendirmeler, gösterebilimsel açıdan sormaca sonuçları ile web sayfalarının genel nitelikleri görsel ve içerik analizleri yapılarak ortaya konmuştur. Ayrıca sayfaların iletişim süreçlerindeki durumları da değerlendirmede yer almıştır.

Üniversite kütüphaneleri içeriklerinin değerlendirilmesi sonucunda aşağıdaki içerik öğelerinin eksik olduğu tespit edilmişti. Bu eksikliklerin kullanıcıların içerik tatmininde önemli rolü bulunmaktadır.

Hacettepe Üniversitesi Kütüphanelerinde bu öğelerden kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, internet arama motorlarına bağlantı, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantıların yer almadığı görülmektedir.

İstanbul Üniversitesi Kütüphanelerinde bu öğelerden kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, diğer kütüphanelerin çevrim-içi kataloglarına bağlantılar, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantılar, internet arama motorlarına bağlantı, ziyaretçi sayacı, yıllık kütüphane etkinlik raporları, Kullanıcı eğitimi olmak üzere yedi tanesi bulunmamaktadır.

Ege Üniversitesi Kütüphanelerinde bu öğelerden internet üzerinden seçilmiş kaynaklara verilen bağlantı, kütüphanenin bulunduğu bölgeye ilişkin bilgi veren bağlantılar, diğer kütüphanelerin çevrim-içi kataloglarına bağlantılar, yerel yönetim ve kamu kurumlarına ilişkin bağlantılar, sayfanın son güncellenme bilgisi, internet arama motorlarına bağlantı, ziyaretçi sayacı, yıllık kütüphane etkinlik raporları, kütüphanenin misyon ve vizyonuna ilişkin bilgi olmak üzere dokuz tanesi bulunmamaktadır. Oransal olarak yarıya yakın öğenin eksik olduğu tespit edilmiştir. Sormacalar bu bilgiler ışığında değerlendirmeye alınmıştır ve özellikle içerikle ilgili yanıtların analizinde dikkate alınmıştır.

4.3.1. Ege Üniversite, İstanbul Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi Web Sitelerinin Görsel Tasarım ve İçeriklerinin Sormaca Sonuçları ile Karşılaştırmalı Değerlendirmesi

Akademik gruplar ve öğrenci gruplar kendi içlerinde ve karşılıklı olarak değerlendirilmişlerdir. Değerlendirmeler sormaca soru sırasına göre yapılmıştır. Değerlendirmede gerekli durumlarda ilişkili sorular karşılaştırılmıştır. Kütüphane sormacalarına verilen yanıtlarda öğretim üyelerini kütüphane sayfası kullanımları ile ilgili olarak yapılan yorumlar YÖK tarafından açıklanmış olan, 2007 yılında tüm üniversitelerde SCI+SSCI+AHCI’te yayımlanan yayınların öğretim üyesi başına düşen yayın sayısına göre sıralaması’ verileri dikkate alınarak değerlendirilmiştir. Akademisyenlerin kütüphane kullanımları ile yayın sayıları arasındaki paralelliğin, kütüphane web sayfası kullanım sıklıkları ile ilişkisi olduğu değerlendirilerek, sorulara verdikleri yanıtlar ile tutarlılık ölçümlerinde bu veriler dikkate alınmıştır.

Bu verilere göre 2007 yılı boyunca öğretim üyesi başına düşen yayın sayıları Hacettepe Üniversitesi öğretim üyesi sayısı 1354 iken kişi başına düşen yayın sayısı 0,76 (ulusal bazda 11. Sırada), İstanbul Üniversitesi öğretim üyesi sayısı 2268 iken kişi başına düşen yayın sayısı 0,55 (ulusal bazda 37. Sırada), Ege Üniversitesi öğretim üyesi sayısı 1380 iken kişi başına düşen yayın sayısı 0,57 (ulusal bazda 33. Sırada) olmuştur.

Bu sonuçlar ile akademisyenlerin kütüphane web sayfalarının özellikle içerikleri olmak üzere genel olarak sayfada memnuniyetleri arasındaki benzerlikler dikkat çekicidir. Kütüphanelerde yer alan elektronik kaynakların web sayfaları aracılığı ile kullanıcılara sunulması, üniversite unsurlarının bu yayın türünden daha fazla faydalanmalarını sağlamıştır. Özellikle katalog tarama dışında kütüphane web

sayfalarının en fazla kullanılma nedeni bu elektronik veritabanlarına erişimdir. Bahsi geçen veritabanlarında yer alan yayınların hakemli uluslar arası dergiler ve bilimsel saygınlığı kanıtlanmış diğer yayın türlerini de içermesi, üniversite kütüphanelerinin web sayfalarını daha önemli hale getirmektedir. Bunun için içeriğin kullanıcıya doğru iletilmesi ile üniversite öğretim üyelerinin yayın sayıları arasındaki sıkı bağlantı bizi özellikle akademisyenlerin web sayfaları ile ilgili verdikleri yanıtlarda daha dikkatli bir biçimde irdeleyerek çözümlenmeye yöneltmelidir.²

Yine TÜBİTAK-ULAKBİM tarafından yayınlanan Türkiye kurumlarının 1981-2006 döneminde bütün bilim dallarında yaptığı toplam YS, AS ve ED verileri adlı eserden derlendiğimiz bilgilerle üniversitelerin yayın sayıları, kişi başına düşen yayın sayısı ve sormacamızda çıkan web sayfası memnuniyet oranlarının üniversiteler bazında akademisyenlerin verdiği yanıtlarla paralellik gösterdikleri gözlemlenmiştir. Hacettepe Üniversitesi'nde yayınlanan makale sayısı 9.729, bu makalelere yapılan atıf sayısı 61.037 ve bunların etki değerleri ise 6,27 olmuştur. Yine ÖSYM verilerine göre öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı (0,76) ile üniversite ulusal temelde 11. sırada yer almıştır. İstanbul Üniversitesi'nde yayınlanan makale sayısı 8.841, bu makalelere yapılan atıf sayısı 53.048 ve makalelerin etki değerleri ise 6,00 olmuştur. Öğretim üyesi başına düşen yayın sayısı (0,55) ile ulusal temelde 37. sırada yer almıştır. Ege Üniversitesi'nde yayınlanan makale sayısı 4.165, bu makalelere yapılan atıf sayısı 18.610 ve bu makalelerin etki değerleri ise 4,47 olmuştur. Öğretim üyesi sayısı 1380 iken kişi başına düşen yayın sayısı (0,57) ile ulusal temelde 33. sırada yer almıştır.³

² YÖK. 2007 Yılında Tüm Üniversitelerde SCI+SSCI+AHCI' te Yayımlanan yayınların Öğretim Üyesi Başına Düşen Yayın Sayısına Göre Sıralaması.” Yüksek Öğretim Kurumu.

³ TÜBİTAK-ULAKBİM 2007 Türkiye Bilimsel Yayın Göstergeleri (I) 1981 – 2006

Tablo 4.7 Karşılaştırmalı akademik grup sormaca sonuçları

KÜTÜPHANE WEB SAYFALARI GÖRSEL VE İÇERİK TASARIMLARINDA KULLANICI SORMACASI Uygulama Tarihi: Nisan-Mayıs 2008 Uygulama Grubu: Akademik Katılımcı Sayısı: 120 Kadın:53 Erkek:67	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ					İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ					EGE ÜNİVERSİTESİ				
	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E
	TAMAMEN KATILYORUM %	KATILYORUM %	FIKRİM YOK %	KATILMIYORUM %	KESİNLİKLE KATILMIYORUM %	TAMAMEN KATILYORUM %	KATILYORUM %	FIKRİM YOK %	KATILMIYORUM %	KESİNLİKLE KATILMIYORUM %	TAMAMEN KATILYORUM %	KATILYORUM %	FIKRİM YOK %	KATILMIYORUM %	KESİNLİKLE KATILMIYORUM %
1.Üniversitenizin web ana sayfasında kütüphane linki kolaylıkla görülebilmektedir.	30	62	8	0	0	55	25	12	5	3	52	40	2	3	3
2.Kütüphane web sayfasında aradığımız link kolay erişilir durumdadır.	20	65	12	3	0	42	25	20	13	0	27	60	2	8	3
3.Sayfanın tasarımı kullanımınızı olumlu etkilemektedir.	20	70	10	0	0	35	30	22	13	0	15	55	25	5	0
4.Arayüzde bulunan yönlendirmeler aradığımız bilgiye erişiminiz için yeterli değildir.	0	10	35	40	15	8	28	18	28	18	2	45	20	33	0
5.Web sayfasında kullanılan grafik dili, sizi aradığımız içeriğe yönlendirmektedir.	7	58	30	5	0	20	35	37	8	0	7	65	20	8	0
6.Web sayfasında kullanılan ifadeler sizi aradığımız içeriğe yönlendirmede yeterli değildir.	0	10	22	60	8	0	25	12	40	23	0	15	25	57	3
7.Web sayfasının içeriği aradığımız bilgiyi karşılamada yeterlidir.	12	52	28	8	0	25	35	12	18	10	2	60	13	20	5
8.Web sayfası arayüzünde kullanılan dil içeriğe yönlendirmede terminolojiye uygundur.	5	69	21	5	0	20	45	27	8	0	5	65	17	13	0
9.Web sayfasını ilk açtığınızda site haritası ya da çabuk erişim bağlantısı hakkında fikir sahibi olabiliyorsunuz.	15	50	32	3	0	7	47	18	18	10	7	60	20	13	0
10.Web sayfası internet bağlantısı olan her yerden erişilebilir değildir.	0	5	20	35	40	15	7	22	18	38	7	5	17	48	23

Tablo 4.8 Karşılaştırmalı öğrenci grupları sormaca sonuçları

KÜTÜPHANE WEB SAYFALARI GÖRSEL VE İÇERİK TASARIMLARINDA KULLANICI SORMACASI Uygulama Tarihi: Nisan-Mayıs 2008 Uygulama Grubu: Öğrenci Katılımcı Sayısı: 120 Kadın:78 Erkek:42	HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ					İSTANBUL ÜNİVERSİTESİ					EGE ÜNİVERSİTESİ				
	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E	A	B	C	D	E
	TAMAMEN KATILYORUM %	KATILYORUM %	FİKRİM YOK %	KATILMIYORUM %	KESİNLİKLE KATILMIYORUM %	TAMAMEN KATILYORUM %	KATILYORUM %	FİKRİM YOK %	KATILMIYORUM %	KESİNLİKLE KATILMIYORUM %	TAMAMEN KATILYORUM %	KATILYORUM %	FİKRİM YOK %	KATILMIYORUM %	KESİNLİKLE KATILMIYORUM %
1.Üniversitenizin web ana sayfasında kütüphane linki kolaylıkla görülebilmektedir.	43	30	12	12	3	32	45	18	5	0	44	39	12	5	0
2.Kütüphane web sayfasında aradığınız link kolay erişilir durumdadır.	20	55	8	10	7	17	43	15	25	0	22	29	22	27	0
3.Sayfanın tasarımı kullanımınızı olumlu etkilemektedir.	5	48	32	15	0	20	32	35	10	3	10	41	27	17	5
4.Arayüzde bulunan yönlendirmeler aradığımız bilgiye erişiminiz için yeterli değildir.	9	30	9	40	12	8	38	18	31	5	5	29	24	37	5
5.Web sayfasında kullanılan grafik dili, sizi aradığınız içeriğe yönlendirmektedir.	12	33	23	22	10	15	42	33	10	0	12	27	32	24	5
6.Web sayfasında kullanılan ifadeler sizi aradığınız içeriğe yönlendirmede yeterli değildir.	3	25	17	40	15	7	22	23	33	15	5	38	21	31	5
7.Web sayfasının içeriği aradığınız bilgiyi karşılamada yeterlidir.	5	37	17	36	5	12	45	13	25	5	17	32	19	27	5
8.Web sayfası arayüzünde kullanılan dil içeriğe yönlendirmede terminolojiye uygundur.	23	30	27	15	5	5	52	33	10	0	10	41	37	10	2
9.Web sayfasını ilk açtığımızda site haritası ya da çabuk erişim bağlantısı hakkında fikir sahibi olabiliyorsunuz.	16	55	21	3	5	2	52	25	18	3	12	51	20	15	2
10.Web sayfası internet bağlantısı olan her yerden erişilebilir değildir.	5	12	13	33	37	5	22	8	35	30	7	19	20	15	39

Akademik gruplara uygulanan sormacada genel itibariyle Hacettepe Üniversitesi akademisyenlerinin sayfaya ilgili olumlu görüş oranları diğer üniversitelerden fazla çıkmaktadır. Bunun nedeni sayfa tasarım ve içeriklerinde bulunan öğelerin tasarım ölçütlerine en yakın kurum olması ile açıklanabilir. Bu veriler YÖK tarafından açıklanmış olan öğretim üyesi başına yayın sayıları ile de örtüşmektedir.

Birinci soruda yer alan üniversite web ana sayfasında kütüphane bağlantısının görülebilirliğine verilen yanıtlarda akademisyenler Hacettepe Üniversitesi'nde %92, İstanbul Üniversitesi'nde %80 ve Ege Üniversitesi'nde %92 oranında sayfa bağlantısının görünürlüğüne olumlu yanıt vermiştir. İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi'nde %50'nin üzerinde tamamen katılıyorum seçeneği, Hacettepe Üniversitesi'nde ise %30 oranında tamamen katılıyorum seçeneği işaretlenmiştir. Üç üniversiteden Ege Üniversitesi'nin sayfa ortasına yerleştirilmiş büyük bağlantı alanı, İstanbul Üniversitesi'nde ise sayfa üstünde ana menüde bağlantı olması oranların yüksek çıkmasında önemli etkenler olmuştur. Hacettepe Üniversitesi'nin sayfa altında ve kıyasla daha küçük bir alanda yer vermesi sonuçlardaki bu farklılığı ortaya çıkarmıştır. Aynı soru için öğrencilerin yanıtlarına bakıldığında durum değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %72, İstanbul Üniversitesi %77 ve Ege Üniversitesi %83 olumlu görüş bildirmiştir. Üç üniversitede de öğrencilerin memnuniyeti akademik gruba oranla daha düşük çıkmaktadır. Bu farklılıklar diğer üniversite öğrenci gruplarında da benzerlik göstermektedir.

İkinci soruya verilen yanıtlarda akademisyenler Hacettepe Üniversitesi'nde %85, İstanbul Üniversitesi'nde %67 ve Ege Üniversitesi'nde %87 oranında sayfa bağlantısının görünürlüğüne olumlu yanıt vermiştir. Öğrencilerde ise durum yine değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %55, İstanbul Üniversitesi %60 ve Ege Üniversitesi %51 olumlu görüş bildirmiştir. Akademisyenlerin geleneksel yaklaşımları olduğu ve sayfa kullanım sıklıkları nedeni ile alışkanlıklarının kolaylaştırıcı etkisiyle yanıt verdikleri düşünülmelidir. Akademisyenler yine genelde oldukça olumlu görüş belirtmişken öğrencilerin beklenti farklılıkları nedeniyle olumlu görüş oranlarında düşüş olmuştur. Ancak Hacettepe Üniversitesi'nde 30 puan, Ege Üniversitesi'nde ise 36 puanlık düşüş gerçekleşmiştir. İstanbul Üniversitesi ve Ege Üniversitesi'nin içeriklerinin görsel tasarımları benzer sıralanışlarla verilmiş olmasına rağmen sonuçlar genel olarak benzerlik göstermekle beraber akademik grup için ikinci soruda farklılık bulunmaktadır. İstanbul Üniversitesi'nde akademik ve öğrenci grubun yanıtları birbirine yakındır. Ege ve Hacettepe Üniversitelerinde farkın artmasının nedeni olarak yine grupların sayfa kullanım alışkanlıkları gösterilebilir.

Üçüncü soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %90, İstanbul Üniversitesi'nde %65 ve Ege Üniversitesi'nde %70 oranında sayfanın tasarımının kullanımlarını olumlu etkilediği görüşünü bildirmiştir. Öğrencilerde ise durum yine değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %53, İstanbul Üniversitesi %52 ve Ege Üniversitesi %51 olumlu görüş bildirmiştir. Akademisyenlerde ve öğrencilerde en fazla olumlu görüş bildiren kullanıcı grubu Hacettepe Üniversitesi olmuştur. Bu üniversite tasarımda bulunması gereken öğelere en fazla uyan tasarım organizasyonunu gerçekleştirdiği için sonuç olağan karşılanmalıdır. Bu yönüyle sonuç aynı zamanda tezimizi de destekler niteliktedir. Hacettepe Üniversitesi kütüphane sayfa tasarımı denge, orantı, ilgi, ilişkililik, tutarlılık ve açıklık gibi öğelere sayfalarının büyük bir kısmında uyduğu için sonuçlar bize, bu unsurların varlığının kullanıcı üzerinde olumlu etkileri olduğu savını destekler niteliktedir.

Dördüncü soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %55, İstanbul Üniversitesi'nde %46 ve Ege Üniversitesi'nde %33 oranında ara yüzde bulunan yönlendirmeleri aradıkları bilgiye erişimleri için yeterli görmektedir. Öğrencilerde ise durum yine değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %51, İstanbul Üniversitesi %36 ve Ege Üniversitesi %42 olumlu görüş bildirmiştir. Hacettepe Üniversite'sinde öğrenci ve akademik grup en fazla olumlu görüş bildiren gruplar olmuştur. Bunun nedeni yine sayfa tasarımındaki görsel tasarım ilkelerine bağlılıkta gösterilmiş olan dikkatin sonucu olarak ele alınmalıdır. Hacettepe Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nde akademisyenler öğrencilere oranla daha fazla sayıda olumlu görüş belirtmişken Ege Üniversitesi'nde bu durum tersine dönmektedir. Akademisyenlerin sayfaları daha yoğun kullanmaları olumlu görüş sayısının yüksek olmasında etkilidir. Yine bu gruplar içerisinde en yüksek sayıda olumlu görüş Hacettepe Üniversitesi akademik grupta ve öğrenci grubunda görülmektedir.

Beşinci soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %65, İstanbul Üniversitesi'nde %55 ve Ege Üniversitesi'nde %72 oranında web sayfasında kullanılan grafik dilin aradıkları içeriğe yönlendirmede yeterli bulduğunu belirtmiştir. Öğrencilerde ise durum yine değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %45, İstanbul Üniversitesi %57 ve Ege Üniversitesi %39 olumlu görüş bildirmiştir. Oranlar karşılaştırıldığında sadece İstanbul Üniversitesi'nde öğrenciler akademisyenlerden daha fazla olumlu görüş belirtmiştir. Akademisyenler arasında en fazla olumlu görüş bildiren grup Ege Üniversitesi'nde olmuştur. Bu sonuçlara göre Ege Üniversitesi akademisyenleri sayfa tasarımını içerikle daha fazla ilişkilendirmektedir. Ancak Ege Üniversitesi öğrenci ve akademisyenleri arasındaki görüş farklılıkları yine Hacettepe Üniversitesi'ninkine benzer biçimde farklılıklar göstermektedir.

Altıncı soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %68, İstanbul Üniversitesi'nde %63 ve Ege Üniversitesi'nde %60 oranında web sayfasında kullanılan ifadelerin aradıkları içeriğe yönlendirmede yeterli bulunduğunu belirtmiştir. Öğrencilerde ise durum yine değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %55, İstanbul Üniversitesi %48 ve Ege Üniversitesi %36 olumlu görüş bildirmiştir. Sonuçlar değerlendirildiğinde Hacettepe üniversitesi akademisyenleri diğer üniversite akademisyenlerine oranla ara yüzdeki ifadeleri içerikle ilişkili bulmasına rağmen diğer üniversiteler ile oranlar birbirine yakın görülmektedir. Ancak Öğrenciler değerlendirildiğinde de durum benzerlik göstermektedir. En olumlu görüş bildiren öğrenciler Hacettepe Üniversitesi'nden olmuştur. Hacettepe Üniversitesi'nde öğrenci ve akademisyen grup yanıtları birbirine yakın çıkmışken diğer öğrenciler akademisyenlere oranla daha düşük olumlu yanıtlar vermiştir. Kullanım alışkanlıkları ve sıklıkları bu görüşte önemli bir rol oynamaktadır.

Yedinci soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %64, İstanbul Üniversitesi'nde %60 ve Ege Üniversitesi'nde %62 oranında web sayfası içeriğini aradığı bilgiyi bulmada yeterli bulunduğunu belirtmiştir. Öğrencilerde ise durum yine değişiklik göstermektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %41, İstanbul Üniversitesi %30 ve Ege Üniversitesi %32 olumlu görüş bildirmiştir. Akademisyenler yaklaşık oranda olumlu yanıt belirterek sayfaların içeriğini yeterli bulmaktadır. Ancak öğrencilerin oranları da birbirine yakınken yaklaşık olarak yarı yarıya düşüşle içerikleri yetersiz buldukları sonucuna ulaşılmaktadır. Bu sonuçlarla akademisyenlerin ve öğrencilerin üniversite kütüphanelerinin web sayfalarından beklentilerinin oldukça farklı olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu farklılık soruların büyük bir bölümünde dikkat çekicidir. Sayfalar hazırlanırken kullanıcı ihtiyaçlarının göz önünde bulundurulması gereği değerlendirildiğinde üniversite kütüphanelerinin öğrenci değil akademisyen odaklı sayfa tasarımı ve içerikleri hazırladıkları biçiminde değerlendirme yapılabilir. Ancak kütüphane kullanımındaki amaç ve beklentileri farklı olan bu gruplar değerlendirildiğinde bu yaklaşım doğru olarak görülmekle birlikte öğrenci sayısının akademisyen sayısından oldukça fazla olduğu gerçeği gözlerden kaçmaktadır. Yine bu sonuç üzerinden her iki grubun bilgisayar becerileri ve kullanım alışkanlıkları ile buna bağlı güzel duyuusal algılarının farklılıklarının değerlendirilerek dengeli bir içerik ve görsel tasarım organizasyonuna gidilmesi gereği ortaya çıkmaktadır.

Sekizinci soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %74, İstanbul Üniversitesi'nde %65 ve Ege Üniversitesi'nde %70 oranında web sayfası ara yüzünde kullanılan dili içeriğe yönlendirmede terminolojiye uygun bulunduğunu belirtmiştir. Öğrencilerde ise durum yine akademisyenlerden daha

düşük oranlarda memnuniyet belirten rakamlarla karşımıza çıkmaktadır. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %53, İstanbul Üniversitesi %57 ve Ege Üniversitesi %51 olumlu görüş bildirmiştir. Öğrenciler ve diğer üç akademik grup ara yüzde kullanılan dili içeriğe yöneltmede başarılı bulmaktadır ve oranlar gruplar içerisinde benzerlik göstermektedir.

Dokuzuncu soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %65, İstanbul Üniversitesi'nde %54 ve Ege Üniversitesi'nde %67 oranında web sayfasını açtıklarında site haritası ya da çabuk erişim bağlantısı hakkında fikir sahibi olabildiklerini belirtmişlerdir. Hacettepe Üniversitesi'nde yalnızca %3'lük bir kesim olumsuz görüş belirtirken, bu görüş İstanbul Üniversitesi'nde %28, Ege Üniversitesi'nde ise %13 düzeyinde gerçekleşmiştir. Olumsuz yanıtlarla birlikte değerlendirme yapıldığında sayfa çabuk erişim bağlantıları veya site haritası konusunda sayfayı en anlaşılır bulan grup Hacettepe Üniversitesi akademisyenleri olmuştur. Öğrencilerde ise Hacettepe Üniversitesi yine en fazla olumlu görüş belirten öğrenci grubuna sahip görünmektedir. Öğrencilerde sırasıyla Hacettepe Üniversitesi %70, İstanbul Üniversitesi %54 ve Ege Üniversitesi %63 olumlu görüş bildirmiştir. Ancak yanıt vermeyen kullanıcılar oranlandığında Hacettepe Üniversitesi yine en yüksek oran olarak görülmektedir. Çünkü yalnızca %8 oranında öğrenci olumsuz görüş belirtmiştir. Hacettepe Üniversitesi Kütüphane web sayfası site haritası barındırdığı için acemi kullanıcı grubu olarak değerlendirilebilecek öğrenci grupları içerisinde bu üniversitenin öğrencilerinin soruya daha yüksek oranda olumlu yanıt vermiş olmaları değerlendirmeye alınmalıdır. Bu sonuç dahi bize içerik ile tasarım arasındaki ilişkisinin sayfa kullanımına yansması için değerli bir örnek olmaktadır.

Onuncu soruya verilen yanıtlarda akademisyen kullanıcılar Hacettepe Üniversitesi'nde %70, İstanbul Üniversitesi'nde %56 ve Ege Üniversitesi'nde %71 oranında web sayfasına internet bağlantısı olan her yerden erişebildiklerini belirtmişlerdir. Hacettepe Üniversitesi'nde yalnızca %10'lük bir kesim olumsuz görüş belirtirken, bu görüş İstanbul Üniversitesi'nde %65, Ege Üniversitesi'nde ise %54 düzeyinde gerçekleşmiştir. Öğrenciler ile akademisyenler arasındaki yine Hacettepe Üniversitesi öğrencileri dışında klan gruplar için olumlu görüş belirttikleri değerlendirilmiştir.

Onuncu soruda da olduğu gibi içerikte bulunan bilginin kullanıcılar tarafından görülebilir olmaması durumunda o içeriğin kullanımının gerçekleştirilemediği görülmektedir. Her üç üniversite kütüphanesinin sayfasında da yerleşke dışından erişim için gerekli olan duyurular içerik olarak yer almıştır. Beklenti kullanıcıların bu hizmetten yararlanmalar dahi gerekli içerik bulunduğu için haberdar olmaları

gereken bir durum söz konusudur. Haliyle fikrim yok yanıtlarının bu soruda daha düşük çıkması beklenmektedir ancak bu gerçekleşmemiştir. İçeriğin tasarımla uyumlu olduğu oranda kullanıcı odaklı olabileceği ve kütüphane hizmetlerini bu oranda güçlü sunabileceği görülmektedir. Çoklu ortam ile iletişim olanağı sunarak kullanıcıların pek çok öge ile dikkatlerinin çekilme olanağı olmasına rağmen içerikle uyumlu ara yüz tasarımının gerçekleştirilememesinin, bu tasarımları başarısız kıldıkları görülmektedir. Çünkü böylelikle kütüphane web sayfaları temel işlevleri olan bilgiyi iletmede yeterli etkinliği sağlayamadıklarında bu iletişim süreçlerinin başarısızlığa uğrayacağı açıkça görülmektedir.

5. GENEL DEĞERLENDİRME

Shannon ve Weaver'ın iletişim modelini kütüphaneye web sayfalarına uyarlayarak amaçlanan kütüphanelerin web sayfaları aracılığıyla kullanıcılarına ilettiği şeyleri hangi iletişim süreleri içerisinde geçerek tasarladığı ve sunduğunu göstermekti. Ancak iletişim süreçlerinin başarılı bir biçimde sürdürülmesinde her biri birer dilsel anlatım ögesi olan görsel tasarım nesnelere organizasyonunun belirleyici olduğu değerlendirilmiştir. Savımız olan, kullanıcıların iletilen şeyler olarak içeriğe erişiminde temel belirleyici rollerden birisinin tasarıma ait olduğu gerçeği sormaca sonuçları ile göz önüne serilmiştir. Bu bağlamda web sayfalarının gerek içerik gerekse de görsel öğeleriyle birlikte R. Jakobson'un da belirttiği gibi dilsel bildirişim işlevlerini yerine getirerek kullanıcı ile iletişim kurmaya yaradığı açıklanmıştır. Bu dilsel bildirişim süreçlerinin kullanıcı ile iletişimde araç olan web sayfalarında bulunduğu da görülecektir.

Sonuç yerine son olarak Roman Jakobson'un sıraladığı bu öğeler ile kütüphane web sayfaları değerlendirdiğinde, sırasıyla bu işlevlerin sayfalarda yer alışı açıklanarak sıralanmıştır.

Gönderge işlevi, tüm metinlerin salt bilgileri kullanıcılara erişirmesiyle gerçekleşmektedir. İncelenen üç kütüphanenin de web sayfalarında kullanıcıya tanıtıcı veya doğrudan bilgiyi iletmekte olan pek çok içerik bulunduğu görülmektedir. Örneğin kütüphane dermesinde yer alan elektronik yayınların bilgisi verilirken nesnel olarak içerikler aktarılmaktadır.

Anlatım işlevi de metinlerde ve görsel tasarım öğelerinde kütüphane ile kullanıcı arasında doğrudan iletişim kurmaya yarayan her türlü öğeyi kullanarak gerçekleştirilmektedir. Kütüphane tanıtımı ve ya içerikteki herhangi bir bilginin verilmesi sırasında o bilginin niteliği ya da kütüphane ile ilişkisi çeşitli metinsel veya grafiksel öğelerle kullanıcıya iletilirler. Burada logolarda veya başlıklarda kullanılan renkler, düğmelerin biçimi veya duyuruların hangi grafik özellikle dikkat çekilerek sunulduğu birer örnektir.

Dilin çift işlevinde olduğu gibi anlatım ve gönderge işlevleri de web sayfalarında dilin bu çift işlevselliğine uymaktadır. Sayfadaki içerikte verilen salt bilgiler bilişsel ve nesnel oldukları için gönderge işlevini, yukarıda sayılan öğeler de duygusal ve öznel oldukları için anlatım işlevini gerçekleştirirler.

Çağrı işlevi ile kullanıcılar web sayfasındaki pek çok metinsel direktif veya işaretler aracılığıyla birçok işlemi gerçekleştirmeye yöneltilir. Dilin bildirişiminin gerçekleşmesi için

çağrı işlevinin bir faktör olarak web sayfasında mutlaka yer alıyor olduğu sayfalardaki onlarca örnekle açıklanabilir. Kısacası katalog tarama için oluşturulmuş tarama kutucuklarının yanında bulunan ‘Git’ ya da ‘Ara’ düğmeleri veyahut bir başlığın üzerine gelindiğinde renk değiştirmesi gibi pek çok örnek kullanıcı ile iletişimde çağrı işlevinin gerçekleştiğini gösterir.

İlişki işlevi ile web sayfalarında bulunan birçok metinsel öge ya da bu metinsel öğelerin sıralanışı, büyük/küçük harf değişimleri, aynı metin içerisinde yazı puntolarının ya da renklerinin değişmesini örnek gösterebiliriz. Örneğin bir ana sayfada yer alan ana menünün kapsadığı başlıklar, ilgili sayfaya gidildiğinde başlık rengi değişmiyorsa ya da bu başlığın alt başlığı ilişkili bir tonlamayla renklendirilmişse, tüm bunlar ilişki işlevine örnektirler.

Üst-Dil İşlevi de yine web sayfalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Sormaca sonuçlarından da anlaşıldığı üzere kütüphane terimlerine yabancı olan kullanıcılar için web sayfalarında ilanlar ya da açıklama metinleri aracılığı ile kullanıcıya neler yapmaları gerektiği açıklanır. Terminolojideki terimlerin açıklamalar veya ikonlarla kullanıcıya açıklanması üst-dil işlevine açık örneklerdir. Kütüphaneler alana özel pek çok terimi içerisinde barındıran içeriklere sahip oldukları için sıklıkla üst-dil işlevini gerçekleştirmektedirler.

Sanat işlevi dilin güzel duyusal yönünü ifade etmektedir.” ...Roman Jakobson bir metnin güzelliğini yaratan şeylerin dilin kendisinden, ‘göstergelerin somut yanı’ nın vurgulanmasından kaynaklandığını söyler” (Kıran, Dilbilim Akımları 100). Web sayfaları bütün metin ve görsel öğeleriyle dilsel süreçleri içinde barındırmaktadır. Dolayısıyla iletişim süreçlerinin önemli öğelerinden birisi haline gelmiştir. Mesajın barındırdığı sanat öğesinin, sayfada yer alan bütün metinlerin kendisine yönelik tasarım öğeleriyle dolu olduğu görülebilmektedir. Örneğin menünün içeriğinin belirlenmesi, web sayfasının içeriğini gösteren metnin kendisi ise menüde yer alan bütün görsel öğelerin özenli olarak yani tesadüfler dışında bilinçli olarak metnin kendisine yönelik seçimler olduğu görülecektir. Çünkü her öge metnine yönelik tamamlayıcı birer gösterge biriminden oluşmaktadır. Dolayısıyla web sayfalarının estetik(güzel duyusal) olarak tasarımında seçilen bütün öğeler web sayfası aracılığı ile kullanıcıya iletişim süreçlerinde istenen etkiyi yaratmak amacıyla da gütmektedir. Dilin çeşitli sanatsal işlevleri kullanılarak sayfaların tasarımları gerçekleştirilmektedir. Örnek sayfalar incelendiğinde üç üniversitenin de birbirinden farklı başlıklar, sayfa düzenleri, renk ve daha pek çok tasarım öğesini farklı tercihlerle kullanıcılarına sundukları görülmüştür. Bütün bunların amacı sayfa içeriğine yönelik olarak kullanıcıda istenen etkiyi bırakarak iletişimi gerçekleştirmektir.

Dilsel bildirişim süreçlerinde yer alan bu işlevlerin sayfa tasarımcıları tarafından göz önünde bulundurulduğunda, sayfalardaki içerik ve görsel öğelerin sıralanışının kullanıcı üzerindeki etkileri sormaca sonuçları ile de desteklenmiştir. Tasarımcıların bütünsellik içerisinde göstergeler ve onların anlamları üzerinde daha fazla durarak tasarımlarını gerçekleştirmeleri gerekmektedir. Her bir kullanıcı için tüm görsel öğelerin onların zihninde bir takım uyarımlar gerçekleştirdiği göz önünde bulundurulmalıdır. Her tasarım nesnesinin dikkatle seçilerek kullanıcı üzerindeki etkileri göz önünde bulundurularak seçimler yapılmalıdır. Kullanıcıların amaçları içeriğe erişim olduğu halde onları o içeriklere yönelten öğelerin bütünüyle görsel öğeler olduğu gerçeği açıkça ortada durmaktadır. Bu gerçekten yola çıkılarak değerlendirme yapıldığında, içeriğe başarılı erişim sağlanmasının yolunun da doğru yönlendiriciler olduğu görülecektir. Bütün görsel tasarım öğelerinin tek tek ele alınarak incelenmeleri ve sormaca yanıtları ile bu öğeler arasındaki bağlantılar değerlendirildiğinde süreçle ilgili sonuçlar elde edilmiştir. Sunulan içerik her ne olursa olsun veya ne kadar isabetli ve doğru olursa olsun, o içeriğin kullanıcıya gösterilebilmesi ya da gözlerden uzak tutulması yine tasarım organizasyonunun nasıl gerçekleştirildiğinden bağımsız olarak ele alınamaz. Bu nedenle işlevlerin bilinirliği ile gerçekleştirilen tasarım süreçleri de kurumsal iletişimin tasarımsal dille sunulması olan web sayfalarında ele alınış ve işleniş biçimleri içeriğin gösterilebilmesinde vazgeçilemez derecede önemlidir.

Çalışmada özellikle sormaca sonuçları değerlendirilerek üç üniversitenin akademisyenleri ile öğrencilerinin sonuçlarının karşılaştırılmasında çarpıcı bulgulara ulaşılmıştır. Bunlardan en önemlisi tasarım nesnelere gerçekleştirim süreçlerinde kullanıcıların yaş, eğitim ve web sayfasını kullanım sıklıklarının dikkate alınması gereğidir. İletişimde kullanılan dilin bütün kültürel alt kodları ile anlaşılabilirliğini belirleyen ise bilgisayar aracılığı ile kullanıcıların yaşları, eğitimleri ve kullanım sıklıklarıdır. Bu çerçevede özellikle öğrenci sormaca sonuçlarından da görüldüğü üzere tasarımın güzellüduyusal ve işlevsel olması yanında kullanıcının içinde bulunduğu eğitim, güzellüduyusal, yaş ve alışkanlıklar ve çağdaş tasarım öğeleri önemli etken olarak karşımıza çıkmaktadır. Günümüz iletişimde önemli yer tutan web sayfalarının görsel kodlarının bütün dilsel öğeleriyle birlikte açık, anlaşılır bir biçimde sürdürülebilmesinin yolunun ortak kodların kullanımından geçtiği görülmektedir. Bu ortak kodların neler olduğu ve hangi grup, sosyal çevre ya da bireylerle ve hangi kültürel kodlar bağlamında gerçekleştirildiği göz önünde bulundurulmadan yapılacak çalışmaların başarılı olma şansını zayıflatmaktadır.

KAYNAKÇA

- Arıkan, Aykut. Bilgi Erişim Sistemleri: Bilgi Erişiminde Dil Sorunları. İstanbul: Babil Yayınları, 2006.
- Barthes, Ronald. Göstergibilimsel Serüven. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1993.
- Baş, Türker. Anket. 2. Baskı. Ankara: Seçkin Yayınları, 2005.
- Becer, Emre. İletişim ve Grafik Tasarım. 5. Baskı. Ankara: Dost, 2006.
- Berneviste, Emile. Genel Dilbilim Sorunları. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 1995.
- Burkart, R. Kommunikationswissenschaft. Wien-Köln Grundlagen und Problemfelder, 1985.
- Çelik, Ahmet. Bilgi Hizmetleri ve Mevzuat. Ankara, ÜNAK, 2001.
- Foley, James D. vd. Computer Graphics: Principles and Practices. Reading: Addison-Wesley, 1997.
- Gökçe, Orhan. İletişim Bilimine Giriş: İnsanlararası İlişkilerin Sosyolojik Bir Analizi. 4. Baskı. Ankara: Turhan Kitabevi Yayınları, 2002.
- Kaptan, Saim. Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Yöntemleri. Ankara: Rehber Dağıtım, 1981.
- Kıran, Zeynel. Dilbilime Giriş: Dilbilgisinden Dilbilime. Ankara: Seçkin, 2001.
- Kıran, Zeynel. Dilbilim Akımları. Onur Yayınları: Ankara, 1996.
- Kurulgan, Mesut. Fatih Bayram. Türk Kütüphaneciliği. Mayıs 2008. TKD. 14 Mayıs 2008. <http://www.kutuphaneci.org.tr/web/node.php?action=6&type=6&target=contentShow&id=2071&node_id=38>.
- Parlak, Harun. Temel Grafik-Tasarım Bilgisi. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınları, 2006.
- Rifat, Mehmet. XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergibilim Kuramları: 1. Temel Metinler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.

- Rifat, Mehmet. XX. Yüzyılda Dilbilim ve Göstergebilim Kuramları: 2. Temel Metinler. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2005.
- Saussure, Ferdinand De. Genel Dilbilim Dersleri. İstanbul: Multilingual, 1998
- Thorlacius, Lisbeth “A model of visual, aesthetic communication focusing on web sites”. Digital Creativity. 2002. 17 Şubat 2009.
<<http://dx.doi.org/10.1076/digc.13.2.85.3201>>.
- Thorlacius, Lisbeth. Lisbeth Thorlacius Page. 20 Şubat 2009. Roskilde University.
< <http://isis.ku.dk/kurser/blob.aspx?feltid=148596>>.
- Thorlacius, Lisbeth. 20 Şubat 2009. Lisbeth Thorlacius Page. Roskilde University
<http://www.nordicom.gu.se/common/publ_pdf/247_thorlacius.pdf>.
- Tonta, Yaşar. Yaşar Tonta Sayfası. 3 Mayıs 2007. Hacettepe Üniversitesi. 10 Temmuz 2008. <<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/05-tonta-eim.pdf>>.
- Tonta, Yaşar. Yaşar Tonta Sayfası. 10 Temmuz 2008. Hacettepe Üniversitesi.
<<http://yunus.hun.edu.tr/~tonta/yayinlar/biltop99a.htm>>.
- Tonta, Yaşar. Yaşar Tonta Sayfası. 3 Mayıs 2007. Hacettepe Üniversitesi.
<<http://yunus.hacettepe.edu.tr/~tonta/yayinlar/inetekutbe.pdf>>.
- TÜBİTAK-ULAKBİM . 22 Mart 2009. TÜBİTAK-ULAKBİM .
<http://www.ulakbim.gov.tr/cabim/yayin/tbyg_1981-2006/168-169.pdf>
- Uçak, Nazan. “Kütüphanecilik ve Bilgi Yönetimi Literatüründe Kullanıcı.” Bilgi Dünyası 9.1(2008): 20s. 1 Nisan 2008. ÜNAK. 14 Mayıs 2008.
<<http://www.unak.org.tr/BilgiDunyasi/gorusler/2008/cilt9/sayi1/20-40.pdf>>.
- Vardar, Berke. Dilbilimin Kavram ve İlkeleri. İstanbul: Multilingual, 1998.
- YÖK. 20 Mart 2009. Yüksek Öğretim Kurumu. 22 Mart 2009.
<http://www.yok.gov.tr/duyuru/oran_2007.pdf>.